

PETER ABRAHAMS

O cunună pentru Udomo

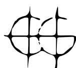
Colecția GLOBUS / Editura Univers

COPERTA COLECȚIEI DE STATE ION
Grafica și ilustrația ANNA-MARIA ORBAN

PETER ABRAHAMS
A Wreath for Udomo
Faber and Faber Ltd., London, 1971

GLOBUS

Peter Abrahams

O cunună pentru Udomo

Traducere
si cuvint înainte de
ILEANA DIMITRIU-ŞORA

EDITURA UNIVERS

Bucureşti
1989

ISBN 973-34-0011-4

ÎNTRE UZURPARE ŞI TRADIŢIE

O privire, chiar şi fugară, asupra literaturii Commonwealth-ului vine în întîmpinarea cititorului mai puţin familiarizat cu peisajul literaturii scrise în limba engleză în afara Marii Britanii şi a Statelor Unite ale Americii. Fără îndoială că scriitorii anglofoni din Canada, Australia, Africa, Noua Zeelandă, India şi arhipelagul Caraibilor formează, oarecum, o comunitate literară, avînd la bază o limbă comună şi referinţe culturale identice. Cu toate acestea, ei nu se consideră membri ai unui conglomerat literar, fiind legaţi doar prin limba în care scriu, iar nu prin ideea de „commonwealth". [1]

Faptul că toţi aceşti scriitori, venind din colţuri atît de diferite ale lumii, scriu în limba engleză duce la paradoxul fundamental al acestei literaturi : coexistenţa ei cu literatura naţiunilor pentru care limba engleză este limbă maternă. Dar şi pe solul mai puţin fertil al unei limbi străine e posibil să răsară o literatură adevărată, capabilă să surprindă specificul local, să impresioneze prin prospeţime şi disponibilităţi afective bogate, ba chiar să creeze — pe plan strict literar — efecte stilistice remarcabile.

---

1 Pentru o tratare amănunţită a termenului cu accepţie figurată, vezi: John Press, *Commonwealth Literature*, London, The Macmillan Press Ltd, 1979.

Un caz interesant în această privință îl reprezintă continentul african, care, o dată cu deceniul al cincilea al secolului nostru, a început să scoată la iveală scriitori ce uimesc publicul occidental prin acuitatea percepției și calitatea textelor. Dar de ce simt și scriitorii africani nevoia să scrie în limba metropolei, renunțînd la privilegiile limbii lor materne ?

Desigur, evenimentele istorice atrag după sine evenimente literare. Astfel dincolo de opțiunea pentru o limbă de mare circulație, se ascunde și năzuința legitimă a popoarelor care, prin neșansa istoriei, nu dispun de o limbă care să le permită intrarea în arena competitivității literare. Această opțiune îndrăzneață este legată de nenumărate frustrări, precum și de înstrăinarea de un public propriu. Contradicția fundamentală care macină conștiința scriitorului african contemporan s-ar putea rezuma în două întrebări : „Pentru cine scrie ?“ și „În numele cui scrie ?“

Este evident că scrie pentru cititorii metropolei sale din moment ce, în fond, el a făcut un pact cu noul său public, împrumutîndu-i nu numai limba, ci și gusturile, ca să-i poată cîștiga simpatia. Va trebui deci să abordeze temele favorite ale acestuia : relații interpersonale, stări depresive, obsesii, deziluzii. Tot astfel, va trebui să și rîdă. Iată un sunet nou în literatura africană, căci rîsul înseamnă și moartea tradiției, a tabuurilor, a ceremoniilor. Literatura se îndepărtează, prin urmare, de problemele locale ale grupului, deschizîndu-se unei arii mai largi de investigație.

Scriitorul african contemporan devine, astfel, un „uzurpator“ [2] al propriei literaturi tradiționale orale. Prin asimilarea și manipularea culturii străine, manifestările culturii tradiționale dispar aproape total. Asistăm la înrădăcinarea unei dualități ; faptul că există două cuvinte pentru același lucru este doar începutul unui lung șir de speculații tragice. Două nume, doi zei, două ritualuri, două altare — iată niște constante obligatorii, reflectare a unei serioase dereglări a imaginilor de identitate ale grupului. Cum să mai scrie scriitorul, cum să mai danseze dansatorul, cum să mai cînte cîntărețul ? Dar, ca un fel de recompensă pentru fisurile adînci ale conștiinței, cel care se supune noului cod cultural, cel dispus să-l reproducă, — acel „evolué“, „been-to“, „assimilado“ — este avansat în primele rînduri. Consecințele acestei stări de lucruri asupra concepțiilor despre artă, despre funcția și rolul artistului în societate, pot fi lesne ghicite. Noul literat se vede investit cu un rol pentru care propria lui societate nu l-a pregătit, de care aceasta nici nu a avut, la drept vorbind, nevoie. El este deci un „uzurpator“, căci nici dispoziția sa firească, și nici tradiția căreia îi aparține, nu-l îndreptățesc să promoveze cultura metropolei. Și totuși, prin educația de care s-a bucurat, el se simte atras de cuvintele străine.

Cea de a doua întrebare care se cere analizată : „În numele cui scrie ?“ ne retrimite la tradiția literaturii orale, în care povestitorul este purtătorul de cuvînt al „tribului“ sau al grupului social din care face parte. În literatura orală, există o legătură strînsă între povestitor și grupul său. Grupul îl

---

2 O. R. Dathorne, *African Literature in the 20th Century*, „Studies in African Literature“, London, Heinemann Educational Books Ltd, 1979, p. XII.

înzestrează pe artist prin însăşi limba pe care o vorbeşte, limbă cu efecte sonice deosebite. De asemenea, grupul îi impune anumite coduri culturale purtate de personaje stereotipe : mama este sacră, tatăl, temut şi venerat, strămoşii, adevărate zeităţi ale tribului — din aceste cărămizi sînt construite motivele binecunoscute, precum [în ciclul iniţiatic al eroului] plecarea din sat, confruntarea cu valorile extratribale, întoarcerea şi reafirmarea tradiţiei.

În procesul de profesionalizare a literaturii, s-a produs inevitabil o ruptură între cei care aşteptau cu înfrigurare să audă o poveste dinainte ştiută şi monteurul de clişee. Artistul se descătuşează din chingile trecutului, pornind în căutarea propriei individualităţi. Căutări febrile au însufleţit literatura, descoperindu-i noi seve, internaţionalizînd-o, lărgindu-i nu numai aria de investigaţie, ci şi aria de influenţă. Dar, trecutul nu poate fi abolit numai printr-un simplu gest iconoclast. Chiar şi împotriva voinţei sale, scriitorul african contemporan este încă puternic marcat de tradiţia folclorică.

Noile cuvinte îi rămîn, dacă nu chiar străine, încă îndepărtate. De aceea, va încerca mereu să adapteze, în noua sa limbă, structuri ale limbii materne, să reasambleze vechile imagini, să transfere concepte estetice tradiţionale. Sarcina nu e tocmai uşoară, căci este nevoie de mult rafinament ca să echilibrezi şi să faci accesibile, pentru noul public, modulele realităţii africane. Scriitorul îşi modifică deci statutul : el nu mai este nici purtătorul de cuvînt al unui grup, nici nu mai face parte din public şi nici nu mai poate miza pe o audienţă sigură.

Aceste schimbări depind însă în mare măsură de gradul de înstrăinare — divers de la ţară la ţară — la care l-a supus noua cultură.

Astfel, în țările din Africa de Vest, care nu au cunoscut ororile extreme ale colonialismului, artistul nu și-a pierdut echilibrul sufletesc și se simte încă purtătorul de cuvînt al poporului său — un fel de povestitor popular tradițional. De aceea, va reflecta realitatea în documentare cuminți, netulburate prea mult de spiritul protestatar al semenilor săi din sudul sau estul continentului. Din această parte a Africii s-au înălțat cîteva glasuri originale. Chinua Achebe, adorator al strămoșilor săi, ține să releve că trecutul african n-a fost doar o lungă noapte în jungla minții (*Things Fall Apart*, 1958, *Se năruie o lume*[3]). Tot un nigerian, Amos Tutuola, vine să transpună în engleză o întreagă mitologie africană (*The Palm Wine Drinkard*, 1952, *Băutorul de vin de palmier*).

În schimb, scriitorii din estul și sudul continentului sînt pătrunși de un adînc spirit protestatar, fiind rebeli, non-conformiști poate și datorită faptului că au cunoscut îndeaproape mecanismul distrugător al colonialismului. Aparent, ei sînt seduși de uzanțele străine, ca efect al europenizării brutale la care a fost supusă civilizația africană în aceste regiuni ; dar, în realitate, scriitorii de aici sînt profund impregnați de realitățile locale, ceea ce duce la o acută dramă a conștiinței. De aceea, literatura lor nu are un caracter „documentar", ci reflectă mai degrabă spiritul epocii, punîndu-se în slujba libertății [mai ales în Africa de Sud, unde lupta se dă și cu duritatea cenzurii]. Și, pentru că prin tematica lor, acești scriitori se îndreaptă împotriva mediului social și a nedreptăților — spre deosebire de confrații lor din Africa de Vest, care nu sînt neapărat

3 Roman apărut în versiune românească la Editura Univers, 1974.

ostili societății — ei devin mai accesibili pentru cititorii de pretutindeni.

La rîndul lor, scriitorii din estul continentului. Kenya, Tanzania, Uganda, sînt profund ancorați în contemporaneitate și sînt sensibili la lupta de eliberare, glorificîndu-l pe luptătorul pentru libertate și așezîndu-l pe piedestalul ce i se cuvine: cel de erou. James Ngugi, cel mai important scriitor din această parte a Africii, ilustrează prin romanele sale deosebirea esențială de autorii vest-africani, fiind mai aproape de Africa de Sud prin interesul obsesiv pentru lupta de eliberare. Ngugi întrezărește însă și efectele distructive pe care acest proces complex le poate avea asupra vieții africane (*Weep Not, Child*, 1964, *Nu plînge copile*).

În Africa de Sud, unde ura acumulată de-a lungul secolelor n-a ajuns încă să se reverse în luptă, scriitorii nu fac decît să o anticipeze, preocupați deocamdată de contradicțiile fundamentale care frămîntă acest uriaș vapor cu marinari răzvrătiți. Și, pentru că mulți au întrecut măsura, din unghiul de vedere al autorităților, bineînțeles, au fost nevoiți să plece în exil.

Alex La Guma, exilat și el, ca mulți confrați de-ai săi, este preocupat de problema violenței, a decăderii morale, sociale, și de umilința vieții cotidiene în apartheid, (*A Walk in the Night*. 1962. *Plimbare în noapte*; *The Stone Country*, 1967, *Țara de piatră*[4] etc.)

Un alt militant, Ezekiel Mphahlele, consideră că în viața social-politică din Republica Sud-Africană „există acea sfidare care creează scriitori". Realitatea socială din această parte a lumii a format în-

---

4 Roman apărut în versiune românească la Editura Univers, 1980.

tr-adevăr personalități puternice, călite în seismele vremii. Opera unor Harry Bloom, Nadine Gordimer, Alan Paton, Andreya Masiye, Dominic Mulaisho, este plămădită din datele oferite de această realitate, sursă a literaturii angajate.

* * *

Peter Abrahams este poate cel mai prolific scriitor, nu doar al Africii de Sud, ci al întregii literaturi negre. Născut în 1919, la Vrededorp, unul din cartierele periferice rezervate negrilor din Johannesburg, Peter Abrahams, un mulatru care poartă în sine contradicțiile iremediabile ale lumii în care s-a format, a trăit o copilărie mohorîtă, umbrită de greutăți materiale și persecuții. Hipersensibil, precoce, el înregistrează de mic actele de nedreptate socială. Reușește însă, prin perseverență, să treacă peste barierele rasiale și să dobîndească o educație superioară.

Dar, după cum mărturisește în lucrarea cu caracter autobiografic, *Tell Freedom, (Vorbește-mi despre libertate),* 1954, situațiile dilematice trăite în anii de tinerețe i-au alungat orice speranță de remediere a contradicțiilor vieții sociale, determinîndu-l, în cele din urmă, să se autoexileze. Această grea opțiune i-a fost întărită și de convingerea că mediul sufocant din Africa de Sud este absolut ostil oricăror aspirații artistice. *Vorbește-mi despre libertate,* descriere a politicii sistematice de depersonalizare a condiției artistului în societate, conține savoarea caracteristică oricărui „portret al artistului în tinerețe". Abrahams, întors de la colegiu, are prilejul să mediteze asupra implicațiilor mai adînci ale lozincii „Doar pentru europeni", care se întîlnește nu numai

la intrarea în anumite localuri, ci a devenit un adevărat fenomen social, îngrădind cele mai fireşti năzuinţe ale omului. În numele acestei devize, îi este interzisă autorului chiar şi dragostea pentru o fată albă, celelalte legături cu albii fiind parcă menite doar ca să-i reactualizeze sentimentele de inferioritate.

Abrahams se opreşte şi asupra educaţiei occidentale de care beneficiază, aproape inaccesibilă majorităţii oamenilor de culoare. Speranţa că prin educaţie s-ar putea ameliora criza rasială se spulberă însă în confruntarea cu realitatea (refuzul de a fi angajat redactor la o revistă). Educaţia nu i-a aduş deci nici un permis de liberă trecere în lumea albilor, căci o minte prea luminată, ca şi dragostea între albi şi negri, constituie, pentru rasişti, posibile metode de uzurpare a puterii.

Din autobiografie, aflăm cîte ceva şi despre influenţele formative — Shakespeare, Keats, poezia în general —, care l-au ajutat să îndure mai uşor umilinţele de tot felul. Dialogul cu cîţiva scriitori americani de culoare trezeşte însă în el mîndria şi îi întăreşte convingerea că trebuie să-şi părăsească ţara, pentru a o putea servi mai bine. În această perioadă, descoperă pentru prima dată „viaţa independentă a unei opere de artă şi ciudata loialitate pe care arta o cere slujitorilor ei". Părăseşte Africa de Sud şi se îndreaptă spre America, sperînd că, acolo, omul de culoare este liber. Face un popas în Anglia, care îl atrage prin tradiţiile sale culturale, apoi se stabileşte în Jamaica.

Ca personalitate scriitoricească, el se afirmă abia în 1945, cu *Mine Boy, (Ajutorul de miner)*, roman care preia o temă familiară publicului sud-african: băiatul de ţăran venit la oraş. Xuma, un tînăr anal-

fabet negru, puternic marcat de concepţiile tribale, se loveşte de problemele rasiale acute din Johannesburg. Acest impact brutal al mentalităţii gentilice cu societatea capitalistă atrage după sine un dureros proces de înstrăinare, transformîndu-l pe Xuma într-un vagabond al tribului. În conştiinţa lui, se nasc două atitudini diferite, care, suprapunîndu-se şi excluzîndu-se totodată, îl duc în pragul disperării. Pe de o parte, este chinuit de acea teamă exagerată de a nu comite nici un act necugetat, de a nu schiţa nici măcar un gest de sfidare. Pe de altă parte, este posedat de o furie neputincioasă, care poartă în ea germenele luptei împotriva mărginirii şi a egoismului rasial. Soluţia sugerată de autor este aderarea la solidaritatea proletară şi, în final, răzvrătirea.

În următorul său roman, *The Path of Thunder*, *(În calea trăznetului)*, 1948, Abrahams tratează o altă temă specifică literaturii sud-africane: dilema mulatrului, a fiului rătăcit de trib, care nu are însă acces în lumea privilegiată a albilor: un dezrădăcinat fără trecut şi fără viitor. Romanul este reflectarea căutărilor autorului însuşi de a găsi calea de mijloc în această înfruntare a contradicţiilor rasiale în una şi aceeaşi persoană. Mulatrii nu vor să se amestece cu negrii, pentru că nu mai au tradiţii ; în acelaşi timp însă, ei tind să acapareze puterea albilor. În felul acesta, ia naştere o surprinzătoare versiune a apartheid-ului, care ridică probleme poate mai greu de rezolvat decît cel „clasic". Calea de ieşire propusă de autor este facilă, dictată însă de perspectiva sumbră oferită căutătorilor contemplativi.

Wild Conquest, *(Cucerire feroce)*, 1950, este singurul roman al lui Abrahams care se îndepărtează de problemele zilei, poate tocmai din dorinţa de a

cerceta rădăcinile istorice şi de a înţelege mai bine anumite fenomene sociale. Romanul evocă un episod trist din istoria Africii de Sud, legat de pătrunderea olandezilor în ţinuturile nordice ale ţării şi de alungarea triburilor băştinaşe, episod cunoscut sub denumirea de Marele Trek (1836). Ferindu-se să devină moralist, el nu-i idealizează nici pe albi, nici pe negri. Burii sînt prezentaţi în toată cruzimea lor, iar băştinaşii, definiţi prin prisma obiceiurilor sîngeroase. Autorul vrea să demonstreze că toate războaiele, din orice punct de vedere ar fi privite, se nasc din minciuni, adevăratul duşman fiind mereu doar dispreţul pentru valorile umane.

În 1956, apare romanul *A Wreath for Udomo (O cunună pentru Udomo)*.

De la începutul carierei sale, pînă la un roman mai recent, *This Island New, (Insula acum)* (1966), preocuparea principală a lui Abrahams rămîne explorarea condiţiei omului de culoare, evoluînd de la fidelitatea faţă de temele caracteristice acestei zone literare, la abordarea aceloraşi teme în contexte mai largi, ridicate la rang general uman. Chiar şi în opţiunea pentru Jamaica — unde încă există grave probleme rasiale nerezolvate — drept patrie şi cadru literar, se poate ghici intenţia scriitorului de a explora în continuare temele sale predilecte.

Această succintă prezentare a operei lui Peter Abrahams aparţine, *stricto sensu*, istoriei literare contemporane. Cum ni se înfăţişează el însă ca personalitate scriitoricească, aşa cum rezultă din analiza operei sale ?

Îndrăzneţ, foarte convins de cele afirmate, receptiv la nou, mereu în căutare. Intransigent, sensibil, vizibil emotiv, scriitorul îşi dezvăluie concepţia de

viață în elogiul adus inocenței, a acelei inocențe cu mii de chipuri în grădina căreia rodesc speranța și iubirea. Abrahams ni se deschide printr-o candoare care dă sens vieții, determinîndu-ne să clădim, să reacționăm prompt la nedreptate, să nu rămînem pasivi la spectacolul vieții; căci orice este mai bine decît capitularea în fața distrugerii energiei vitale.

Concepția lui despre literatură e simplă și solid structurată. Abrahams consideră că literatura e legată de viață, fiind un proces dinamic, care încearcă atît să decodeze, cît și să influențeze realitatea. Dar el respinge, totodată, abordarea monocromatică și previzibilă a desfășurării epice; luptă împotriva ierarhizării universului uman și împotriva unei evoluții „exemplare" a personajelor.

Maniera sa de scrutare a realității îmbină abordarea reportericească a romanului cu elemente de subiectivitate. Iar în această privință, diferă de scriitorii tradiționaliști precum Chinua Achebe, ale cărui romane au o structură aproape ritualică, fiind centrate pe existența unor personaje stereotipe. Dacă, de pildă, pentru Achebe, strămoșul este o zeitate venerată, chezășie a trecutului, pentru Abrahams, el este doar omul cu un sentiment al identității sociale foarte bine definit. Acestei diferențe între atitudinea tradițională și cea laic-novatoare față de literatură, i se mai adaugă, în cazul nostru, și un element de subiectivitate, materializată prin prezența scriitorului în operă. Nu avem de-a face cu un povestitor la persoana întîi, ci cu acea subiectivitate difuză, omniprezentă, a autorului, ce poate fi concentrată într-un comentariu sau în gîndul vreunui personaj-purtător de cuvînt. Această particularitate a stilului este uneori chiar ușor exagerată la Abrahams, în sensul că iscă divagații moralizatoare prea ample, care frîng

fluxul narativ. Pe de altă parte însă, prin această structură epică se păstrează intactă legătura vitală autor-operă, precum şi aceea între operă şi cititor, (din năzuinţa de a găsi în cititorul anonim un cititor individual).

* * *

S-a scris, pînă acum, prea puţin despre personajele cele mai reprezentative ale literaturii Africii: conducătorii, revoluţionarii brusc ajunşi prim-miniştri, oamenii cu personalităţi controversate, care înţeleg cel mai bine realitatea dură a continentului, cu problemele sale complexe, întruchipate în încleştarea brutală a aspiraţiilor societăţii gentilice cu principiile civilizaţiei capitaliste.

Această problematică spinoasă l-a preocupat în mare măsură pe Peter Abrahams în romanul său *O cunună pentru Udomo.*

Tematica nu e deloc nouă, dar elementul inedit adus de Abrahams prezintă un interes de maximă actualitate prin incitantele reflecţii pe care le provoacă în legătură cu condiţia outsider-ului, omul rupt de grup din dorinţa de a-şi defini şi apăra individualitatea periclitată de normele tribale înăbuşitoare. Dar Udomo, personajul principal al cărţii, nu luptă doar pentru integritatea propriei personalităţi, el încearcă să trezească şi conştiinţa naţională a poporului, prin lupta îndîrjită împotriva trecutului dezbinator şi depersonalizator.

Acţiunea romanului se desfăşoară în „Panafrica", nume fictiv pentru un stat din vestul continentului. Este posibil ca Ghana să ofere cadrul social-istoric al romanului. Dacă ţinem seama de unele elemente autobiografice şi de încadrarea în contextul istoric, putem lesne ajunge la această concluzie. În timpul

şederii sale în Anglia, Abrahams s-a împrietenit cu emigranţii africani, printre care şi cu Kwame Nkrumah, viitorul preşedinte al Ghanei, care va iniţia un program de reforme economice şi sociale progresiste şi va pune temelia unei politici externe independente. Prin mişcarea naţională propulsată de Nkrumah, Ghana obţine autonomia internă în 1954, iar în 1957 îşi proclamă independenţa în cadrul Commonwealth-ului.

Dar chiar dacă acţiunea s-ar petrece în altă parte, cert este că — după cum sugerează şi numele ţării, Panafrica — problemele sînt actuale pentru întreaga Africă, Michael Udomo întruchipînd noul tip de conducător african, cu o deschidere internaţionalistă asupra fenomenelor politice, dornic de a-şi ridica ţara la nivelul competitivităţii mondiale. După încheierea studiilor universitare, el se întoarce acasă, nerăbdător să se pună în slujba poporului său. Motivele de acţiune sînt lăudabile, la fel şi patriotismul care îi domină întreaga fiinţă. Din evocarea poetică a Mamei Africa într-un emoţionant dialog interior, răzbate chiar vocea autorului, căci, pentru africanii care trăiesc în exil, Africa „seamănă puţin cu o inimă". Energia lui Udomo reuşeşte să dezmorţească dorinţa de libertate a oamenilor, care, puşi în mişcare, îşi cuceresc autonomia internă. Udomo devine prim-ministru. Dar, abia din acest moment, începe de fapt adevărata luptă, care se va da atît pe planul conştiinţei, cît şi direct, pe frontul social, unde are loc bătălia pe viaţă şi pe moarte între două lumi.

Contradicţiile sufleteşti ale primului ministru, redate printr-o minuţioasă analiză a traiectoriei sale psihice, sînt o prelungire a încercărilor autorului însuşi de a găsi calea de mijloc între tentaţia conto-

pirii cu civilizația occidentală și chemarea irezistibilă a „panafricanismului" [5]. Dacă, prin asimilarea culturii și civilizației occidentale, prin așa-zisa europenizare, omul de culoare are posibilitatea de a-și dezrobi conștiința de preceptele rigide ale sistemului tribal, de a se deschide cunoașterii, el își pierde însă totodată simțămintele naționale — după regula că cel mai puternic ar fi și cel mai bun. Panafricanismul vine să suplinească tocmai această nevoie a omului de culoare de a-și apăra conștiința națională. El se materializează în tensiunea creată de nostalgia trecutului colorat al tribului, (în care noul african nu-și mai găsește locul și spectrul unui viitor amenințător. Africanul de astăzi devine astfel un fel de „mulatru cultural" [6], dezbinat de propria sa conștiință și avînd de făcut o alegere chinuitoare — între lumea trecutului, a viitorului și propria sa lume interioară. Udomo va reuși să-și ațintească înțelegerea asupra condiției generației sale, va rămîne însă neînțeles chiar și de cei mai apropiați. Acțiunile sale sînt puse la stîlpul infamiei, iar contradicția sa fundamentală — nevoia fizică de Africa și cea spirituală de Europa — va rămîne o enigmă nedescifrată.

Abrahams reușește să surprindă pitorescul obiceiurilor și al concepțiilor tribale în toată vibrația lor. (Dar descrierile sînt făcute de un spectator detașat, care analizează la rece și explică fenomenele sociale pentru un cititor civilizat. Așa de pildă, ritualul legat de întoarcerea sculptorului Mabi din Europa în satul său natal este un obicei prin care bă-

---

5 Manifestare culturală a dorinței de afirmare a conștiinței naționale. Vezi Dathorne, ibidem, p. XVIII.

6 Vezi Gerald Moore, *Twelve African Writers*, London, 1980, Hutchinson Library for Africa, p. 17.

trînii care hotărăsc soarta tribului își proclamă încă o dată adeziunea la o politică nedemocratică, osificată, dezbinatoare, între vechea și noua generație. O altă mostră de pitoresc este și descrierea pieței din Queenstown, care nu reprezintă doar un simplu nod comercial, ci și unul social, fiind un prilej de întîlnire pentru oamenii care vin aici — mai ales din nevoia de a comunica unii cu alții. Tribul oferă astfel un refugiu prin înglobarea individului în mecanismul său stabil. „Peste tot în lume sînt oameni, atît albi, cît și negri, care simt o atracție deosebită față de sistemul tribal. Printre altele, el dă siguranță, are culoare și posibilități emoționale, lucruri pe care binefacerile seci, standardizate și monotone ale cromului și neonului producției de masă nu le au."

Pe de altă parte, tribul își întinde aripa amenințătoare asupra celui care îi sfidează legile inflexibile, asupra outsider-ului, deci și asupra lui Udomo. Și răul irumpe căci, pentru noul african, trecutul nu este o *aurea aetas* sanctificată de tradiție, ci o realitate pestriță și zgomotoasă, care stă în calea progresului. De aceea, Udomo va trebui să înfrunte singur oamenii invizibili — adică fără personalitate — ai tribului, care, atacîndu-l pe la spate, speră să repună în drepturi întreg mecanismul perimat al tribalismului, cu tot alaiul său distrugător. Udomo, cel care a adus lumină confraților săi analfabeți, cel care s-a aplecat ca să-i ridice din îngenuncherea lor umilă, cel care a pus bazele unui stat african modern, trebuie să cadă, pentru că cei din preajma lui n-au putut vedea decît un singur dușman în calea progresului, și anume *omul alb*, cîtă vreme ceilalți doi dușmani, mai vicleni, au rămas în umbră : *sistemul tribal* și *sărăcia oamenilor*.

Udomo este un personaj memorabil prin tocmai capacitatea de a recunoaşte şi, apoi, de a combate acest triunghi malefic. Dar este totodată un damnat, căci trebuie să-şi poarte singur nefericirea. Singurii oameni care îl înţeleg — în mod paradoxal! — sînt albii: în calitate de judecători neutri, ei îşi dau seama de o necesitate istorică, ce, în ochii tribaliştilor, înseamnă trădare a idealurilor revoluţiei. Edificarea unei societăţi moderne pe teren viran presupune o cooperare, la nivel economic, cu ţări avansate. Eşafodajul acestei justificări a noului se prăbuşeşte însă în faţa mîniei oarbe a tribaliştilor. Necesitatea istorică nu l-a scutit pe Udomo nici de suprema responsabilitate morală de a hotărî sacrificarea unui revoluţionar, prieten apropiat, pentru a împiedica năruirea întregului edificiu al realizărilor puse în slujba progresului. Desigur că doar „un om mare sau un ticălos înrăit" poate găsi în el tăria de a-şi duce — în faţa unei asemenea alternative — cu sînge rece, mai departe lupta pentru abolirea trecutului. Dacă trădarea lui Udomo putea fi evitată sau nu, iată o enigmă pe care nu o putem descifra cu ajutorul cuvintelor sale hrănite de tăcere. Ar fi însă prea comod să-l condamnăm încă o dată la moarte.

Prin Mhendi, prietenul sacrificat, Abrahams face o incursiune în Republica Sud-Africană, creionînd aici doar aspecte ale luptei de eliberare. Mhendi, conducătorul unor acţiuni de sabotaj, ar fi căzut oricum victimă rasiştilor, căci încercarea sa izolată de a-şi elibera ţara era de la început sortită eşecului. Scriitorul ţine să releve că romantismul revoluţionar, deşi lăudabil, este insuficient: se cere multă dibăcie pentru a-i veni de hac acelei „fiare hidoase cu mii de chipuri care pîngăreşte cea mai

firească năzuință a omului, aceea de a fi egalul semenilor săi." De altfel, în Republica Sud-Africană a luat avînt în ultimul deceniu un curent de gîndire îndrăzneț, cu ecouri puternice în rîndul maselor: *Black Consciousness*, căruia îi corespunde, la nivelul organizațiilor politice, *Black Power*. Cei grupați în jurul acestei mișcări își dau seama de importanța menținerii unui tonus moral pentru a putea stăvili dezumanizarea totală.

Noul conducător african este, așadar, confruntat cu probleme complexe, atît în țara sa, cît și în statele învecinate. Această problematică controversată a condiției conducătorului african modern va fi continuată de James Ngugi. În romanul său, *A Grain of Wheat, (Un bob de grîu)*, 1968, scriitorul ne oferă o imagine a Africii postindependente, cu contradicții încă nerezolvate, purtate de indivizi care profită de pe urma luptei de independență pentru a cîștiga putere și prestigiu. La fel și protagonistul lui Bernard Dadié din *Les Voix dans le Vent, (Voci în vînt)*, 1970: ajuns la putere, cade în cursa pe care i-o întinde conjunctura, devenind la fel de corupt ca și predecesorii săi, pe care îi detestase.

Nu același lucru se poate spune și despre Udomo, căci, înțelegînd lumea în integritatea ei, el nu ajunge un oportunist. Existența lui dinamică refuză etichetările. Cîteva trăsături reușesc, totuși, să-i circumscrie personalitatea. Spiritul său neliniștit, luciditatea sa mefistofelică, acuitatea percepției, ne-ar putea duce cu gîndul înapoi la „tinerii furioși" ai anilor cincizeci. Dar aceia erau de fapt niște pseudorebeli și nu erau cu adevărat furioși, mulțumindu-se să se indigneze steril în fața mizeriei sociale și a propriului eșec de a se ridica în cadrul societății existente. Furia lui Udomo este o energie care reu-

şeşte să mobilizeze un popor întreg şi să-l trezească din semi-inconştienţă.

Acest aprig revoluţionar şi om de stat, aparent golit de orice emoţie, pentru unii călău, pentru alţii gheţar insondabil, este în realitate un suflet candid, neprihănit de dialectica ascunsă a lumii în care trăieşte. Singura care reuşeşte să pătrundă dincolo de obloanele trase ale sufletului său este Lois, iubita sa devotată şi înţeleaptă, o albă (relevantă ironie a sorţii !), a cărei imagine încărcată de nostalgie apare mereu în momentele de cotitură existenţială. Această iubire curată şi duioasă între un negru şi o albă, curmată inutil de un amor pasager, neumbrită însă de prejudecăţi rasiale, nu înseamnă cîtuşi de puţin o trădare a Africii. Ea semnifică, dimpotrivă, o rupere a barierei stupide impusă de pigmentaţia pielii.

De altfel, în tratarea tuturor problemelor majore ale cărţii, Abrahams adoptă o atitudine critică, imparţială, nepîngărită de înverşunare rasială, sau autocompătimire, curse în care cad în mod fatal atît de multe creaţii africane ! Concluziile la care ajunge Abrahams nu sînt facile, adevărul este rareori o fotografie în alb şi negru. Toate astea sînt desigur izbînzi la care s-a ajuns prin curaj moral, gesturi iconoclaste şi trudnicia efortului de a diseca şi înţelege mecanismul complicat al eliberării din coşmarul trecutului.

Problematica libertăţii se constituie într-un element esenţial al structurii romanului, căci creează acel suspense, acea gradaţie interioară care anticipează punctul culminant, moartea lui Udomo. Interesantă, această trecere de la cucerirea libertăţii naţionale, la o tentativă de cucerire a libertăţii indi-

viduale, sugestivă şi la nivelul personajelor. În prima parte a romanului, membrii Partidului de Eliberare a Africii sînt nişte revoluţionari purtaţi de vise la Londra, departe de vulcanul evenimentelor. Confruntarea directă cu Africa face însă din dascălul politic Lanwood, un om de paie neputincios ; Mabi, artistul furios, ajunge să-şi dea seama de sterilitatea sa ; medicul Adebhoy se dovedeşte a fi un adevărat tribalist, un om fără personalitate ; iar Udomo devine, din revoluţionar, om de stat. Singurul care rămîne consecvent idealurilor sale este Mhendi, şi asta pentru că în ţara sa, pe care vrea s-o elibereze, încă nu se pune problema cuceririi independenţei individuale. Abisurile sufleteşti ale personajelor lasă totuşi să se întrezărească o umbră de lumină, căci „fîntîna speranţei", chiar dacă este departe, n-a secat încă. Şi, după cum indică şi motto-ul, nu doar victoria e măreaţă...

Capacitatea lui Abrahams de a-şi organiza materialul epic nu cunoaşte scăderi de-a lungul romanului ; începutul şi sfîrşitul formează o ţesătură compactă, căci tocmai tradiţiile pe care Udomo le evocă în oda adresată „Mamei" Africa vin să-l distrugă la sfîrşitul cărţii. Udomo cade ucis de oamenii pe care i-a eliberat, ajungînd să creadă în vorbele iubitei sale, că doar „eliberarea minţii şi a inimii de frică" are cu adevărat valoare. Punctul culminant este atins în clipa în care calităţile onomatopeice ale numelui său sînt pe deplin exploatate în refrenul paralizant şi inexorabil : „Mori, Udomo, mori", întărit şi de ritmul demenţial al tobelor.

Există un echilibru între spaţiul interior şi cel exterior, o uşă cu deschidere reversibilă, care reasamblează ideile, personajele, şi creează o comunitate de evenimente. Între aceste două planuri, se sim-

te suflul autorului, materializat într-o scriitură vie și caldă. Condeiul său respiră un dinamism viguros și molipsitor, elementele politice nefiind lăsate să se amestece în linia narativă a romanului. Cu toate acestea, ușoara tentă moralizatoare duce pe alocuri la o rarefiere a romanescului.

Dar, *O cunună pentru Udomo* rămîne, fără îndoială, o carte remarcabilă în peisajul literar african, înviorîndu-l și predispunîndu-l la geneza altor opere îndrăznețe.

ILEANA DIMITRIU-ȘORA

...Și credeam că victoria-i măreață?
Așa o fi — Dar acum, cînd totu-i pierdut,
mi se pare că înfrîngerea-i măreață
Și că moartea și deznădejdea sînt mărețe.

WALT WHITMAN

Partea întîi

VISUL

1.

Lois nu l-ar fi băgat in seamă de nu i-ar fi surprins mai întîi privirea. Nu voia să vadă pe nimeni. De aceea venise la cîrciumă. Voia să bea un păhărel și să rămînă doar cu gîndurile ei și cu singurătatea molcomă care o chinuia tot mai des în ultima vreme.

Ai s-o sfîrşeşti ca o femeie îngrozitor de singură, Lois. Gîndul n-o speria, nici nu încerca să-l alunge. Din contră, îl analiza cu calm și detașare. Mda, așa o s-o sfîrșească. Va trebui să se pregătească pentru asta. Să înceapă încă de pe acum să-și caute lucrurile care îi vor alina ultima fază a singurătății. Mai bine să pui la punct căbănuța aia din munți și s-o umpli cu toate cărțile pe care voiai mereu să le citești. Vei avea destul timp de citit mai tîrziu. Timp la discreție. Războiul ăla blestemat a avut grijă de asta. John ar fi fost şi acum cu ea, dar din cauza războiului ăla nenorocit... Minți, Lois... Te consolezi cu gînduri deșarte... Zîmbi cînd se dăduse de gol. Și apoi, își dădu seama că acei ochi i-au zărit zîmbetul, că probabil l-au interpretat greșit. Afurisit să fie el, cu ochii lui triști și cu privirea lui bîntuită de neliniști!

Îşi ridică paharul, îl duse la gură, apoi se uită de-a lungul tejghelei. Prea bine, ochi bîntuiți! Și îl fixă cu privirea. Nu era prima dată că silise bărbații obraznici să-și plece privi-

rile. Dar nu găsi nimic obraznic în ochii care o aținteau. Nu era privirea cuiva care ar încerca să se lege de ea. Privirea bărbatului era doar chinuită și însingurată.

Se mai uitară unul la celălalt timp de cîteva secunde, apoi el se întoarse spre vecinul său, un englez scund și îndesat, pe care Lois îl cunoștea din vedere. Bărbatul scund și îndesat vorbea pe un ton serios. Iar cel cu privirea bîntuită îl asculta doar pe jumătate, cu toate că dădea mereu din cap. Din cînd în cînd tot arunca o privire peste tejghea, ca să fie sigur că ea mai era acolo.

Am să aștept, își spuse Lois. Am să aștept și am să văd. Eliberată pe moment de gîndurile ei în legătură cu John și singurătatea care o chinuia, își mai comandă ceva de băut și așteptă, urmărindu-l pe bărbatul despre ai cărui ochi își spunea că sînt „bîntuiți", cu toate că știa că acest cuvînt era nepotrivit pentru neliniștea lui mocnită și bine tăinuită, pe care mai mult o simțea decît o putea vedea.

În cele din urmă, scundul se opri din vorbit și se îndreptă spre ușă. Celălalt clătină din cap, iar buzele lui rostiră ceva ce putea fi : „Nu, eu mai stau puțin". Apoi, scundul plecă.

Celălalt se uită la Lois, apoi își întoarse repede privirea. Părea că se retrage în sine, că devine un băiețel pierdut într-o lume înfricoșătoare, dușmănoasă. Lois oftă, își îndreptă spatele și se sculă de pe taburet. Se afla probabil prima oară singur într-o cîrciumă și nu va îndrăzni să vină la ea. Lois îi ocoli pe indivizii agățați la bar și se opri apoi lîngă el. Simțea că e privită, mai ales de cei de la masa

de lîngă cămin. Nerușinații! Își întoarse repede capul și se uită la meseni. Desigur, se prefăceau că n-o privesc. Ea rînji, iar în ochi i se putea citi un dispreț răutăcios. Neghiobii! Se uită apoi din nou la bărbat.

— Bună seara.

— Bună seara, răspunse el.

Avea o voce plină, catifelată, și însoțea cuvintele cu acel timbru gutural bogat, ca toți oamenii de culoare. Și era frumos, cu o figură posacă și îngîndurată. Are cam un metru șaptezeci, șaptezeci și cinci, și e bine făcut, gîndi ea. Probabil că arată dumnezeiește în îmbrăcămintea națională. Acum însă purta un costum care i-a rămas mic și în care părea scund și îndesat. La colțurile gurii nu se formaseră încrețituri de la rîs și erau lăsate în jos.

— Pe mine mă cheamă Lois Barlow, spuse ea. Apoi, cînd îi citi gîndurile, adăugă: Greșești. Nu vreau nimic de la tine. Nu sînt în căutare de bărbați.

Un surîs rușinat și stingher flutură ca o părere pe buzele bărbatului, apoi se topi.

— Nici nu mă gîndeam la asta.

Ce să mai spun? se întrebă Lois.

— Ziceam că mă cheamă Lois Barlow...

— Scuză-mă... Pe mine, Michael Udomo.

— Ești nou pe-aici.

Era o simplă constatare.

— De unde știi?

— Ah, nu vreau să zic că ești nou în cîrciuma asta, cu toate că probabil te afli pentru prima dată aici. Mă refer la Hampstead...

îi cunosc aproape pe toți africanii de aici, dar pe dumneata nu te-am mai văzut.

— De-abia am sosit.

— Din Africa ?

— Nu. Din Europa. Iar înainte am fost în Canada.

— Dar de unde ești de fapt ?

— Din Panafrica [1]... Te interesează Africa ?

— Ca să fiu sinceră, mai mult oamenii de-acolo și soarele. Sînt prietenă bună cu un compatriot de-al dumitale. Îl cunoști pe Tom Lanwood ?

— Lanwood ! Domnul Thomas Lanwood ?...

Ieșise acum din carapace. Își dădea în vileag emoția. O apucă de braț.

— Ai spus Thomas Lanwood, da ? repetă el.

— Da, am spus Thomas Lanwood, încuviință ea calm.

El își trase repede mîna înapoi.

— Scuză-mă... Dar spune-mi, te rog, cînd pot da de el ? Trebuie neapărat să-l văd !

Lois izbucni în rîs. Ieșise cu totul din carapace, iar umbra singurătății i se retrăsese din privire.

Dar chiar în timp ce-l privea, ochii lui se însingurau din nou.

— Oricînd dorești, spuse ea.

— Diseară ? Acum ?

— E chiar așa de urgent ?

— Nu poți să-nțelegi...

— Fie... Hai să mai bem ceva și mergem să-l căutăm pe Tom.

---

1 Nume fictiv al unui stat din vestul Africii, sugerînd dorința de unitate națională.

— Eu nu prea beau. Am venit aici doar...

— Te superi dacă mai beau un păhărel înainte de-a pleca ?

— Nu... Un zîmbet copilăresc și rușinat îi poposi pe față. Îmi pare rău că nu pot să-ți ofer ceva de băut, dar sînt lefter.

— Eu nu sînt. Bea un păhărel cu mine, dacă nu cumva te deranjează să-ți plătească o femeie.

— N-am nimic împotrivă. Dar eu chiar nu beau.

— Deloc ?

— Foarte puțin și doar atunci cînd n-am încotro.

— Ca acum, cu prietenul dumitale, ăla scund și îndesat ?

— Da. Dar el nu mi-e prieten. Predă la universitate. Asistentul meu din Europa zicea că tipul m-ar putea ajuta, mi-a spus să mă prezint în numele lui.

Lois îi făcu semn chelneriței și comandă băutura.

— Și ?

— Ce spuneai ? Nu-l interesa prea mult conversația asta. Era cu gîndul la Lanwood.

— Te-a ajutat ?

— Desigur. M-a ajutat să-mi găsesc o cameră.

Plăti și, în timp ce-și sorbea băutura, simți cît de aprigă era nerăbdarea bărbatului de a pleca. Ciudat om, acest Michael Udomo, ciudat și ascuns. Și ce s-a înflăcărat la auzul numelui de Lanwood ! Straniu om.

Michael Udomo o urmărea cum își soarbe băutura. Înainte, se uitase la ea pentru că o văzuse singură și pentru că îl plictisea tipul. Nu era tînără, dar urîtă nu era. Să tot aibă vreo treizeci sau chiar patruzeci de ani. Greu de spus la englezoaicele astea. Te pomenești că s-o fi uitat la ea cu speranță ascunsă — drace, acu-i acu'! Bărbații se simt uneori singuri într-o țară străină. Dar la asta nu se gîndise încă. Trebuie mai întîi să ajungi să-i cunoști pe oamenii ăștia și pe urmă să te legi de ei. În orice caz, nu știi niciodată cu cine ai de-a face. Dar Doamne, Lanwood! O să-l vadă diseară. Lanwood! Cel mai mare scriitor și cel mai mare luptător pe care l-a dat Panafrica! Au trecut aproape zece ani de cînd Lanwood i-a trimis scrisoarea aceea... *Dacă vrem să fim liberi, trebuie să ne organizăm bine forțele armate și să ne cruțăm energiile pentru luptele ce vor veni. Tinerii noștri trebuie să se pregătească neîncetat pentru luptă. Toată puterea, toată energia și toate talentele lor trebuie puse în slujba pregătirii lor pentru luptă, care va duce la eliberarea țării și va aduce independență continentului lor. Nu există o datorie mai nobilă pe pămînt.* Acestea erau cuvintele cele mai importante din scrisoarea pe care Lanwood i-a trimis-o în urmă cu zece ani. Iar acum, urmau să se întîlnească prin această Lois Barlow. Era neîndoios un semn, un semn măreț.

— Tot la Tom te gîndești? întrebă Lois.

— La Lanwood — da. Îl cunoști bine?

— De cinsprezece ani. L-am cunoscut cînd aveam douăzeci și unu de ani. Acum știi ce vîrstă am.

— Vă cunoașteți de mult. Și sînteți...

— E un om grozav. Nu-i foarte bătrîn?

— Nu, nici pe departe!... Fără-ndoială că a mai îmbătrînit. Dar nu s-a schimbat de cînd îl cunosc. Trebuie să aibă totuși vreo cinzeci, șaizeci de ani... Hai să mergem!

— Mă bucur foarte mult că te-am cunoscut, spuse Udomo.

— Pentru că o să te pun în legătură cu Tom, nu?

— Da.

— Pentru tine e un idol, nu-i așa?

— E un mare patriot.

Asta o irită brusc pe Lois.

— Ah, bărbații și patriotismul lor!

El zîmbi. Un aer de superioritate se citea în zîmbetul lui.

— Nu poți să-nțelegi, mormăi el.

— Sigur că nu. Cum să-nțeleg? Sînt doar o femeie, redusă și înapoiată. Să mergem!

Îi întoarse spatele. Își făcu loc printre oameni ca să ajungă la ușă, simțindu-l mereu în urma ei. Era, de fapt, o prostie să te superi pe el. Bătrînețea care se furișază după tine e de vină. Păzește-te de ea, femeie! Îl așteptă la ușă și îi zîmbi dulce, pentru a-l face să-i ierte ieșirea de adineaori.

Odată afară, fură izbiți de aerul rece al nopții. Cerul era senin. Luna, în primul pătrar. Stelele sclipeau înghețate. Un vînt rece mătura pămîntul. Fiecare își ascunse capul în gu-

lerul ridicat împotriva vîntului aspru. Vîntul şuiera uşor la urechile lor.

— Pe aici, spuse Lois.

Traversară șoseaua, mai merseră puțin în sus și o cotiră apoi pe o stradă îngustă, care urca pe un deal abrupt. Frigul îi mușca acum cu înverșunare.

— Doamne, ce frig e ! spuse Udomo gîfîind.

— Ajungem imediat, spuse Lois, silindu-se să fie cît se poate de tandră cînd îi remarcă disperarea din glas. Imediat.

Urcară apoi dealul fără să scoată un cuvînt, cu capul în piept şi trupul încordat din cauza vîntului aspru care șuiera. În sfîrşit, ajunseră pe vîrful dealului și o luară la stînga, spre intrarea largă a unei case mari. Lois îl conduse la o ușă laterală, pe unde intrară în casă. Udomo răsuflă ușurat după ce se închise ușa şi frigul rămase afară.

Abia cînd aprinse lumina în hol, Lois observă ce subțire era îmbrăcat Udomo. Avea lacrimi în ochi. Buzele i se învinețiseră, iar fața neagră îi devenise pămîntie. Se scotoci prin buzunar după o batistă. Ea plecă în grabă şi intră în camera de zi.

— Aici e cald, îl chemă ea.

De cum intră în cameră, Udomo se duse direct la cămin. Ea stătea cu spatele la el şi turna coniac în două păhărele.

— Ce locuință frumoasă ai, spuse el, vocea revenindu-i la normal.

Îşi freca mîinile înghețate care foşneau ca frunzele uscate. Acum pot să mă uit la el, își spuse Lois. Se întoarse parcă cu greu. Fața lui nu mai era aşa de trasă şi pămîntie. Dar buzele

îi erau încă învinețite. Își ștersese ochii. Încercă să nu ia în seamă zgomotul pe care îl făceau mîinile lui. Le ținea aproape în foc. Se duse pînă la el și îi întinse paharul cu coniac.

— Nu, mulțumesc.

— Trebuie să bei ceva, spuse ea ferm.

El o privi și îi zîmbi. De data asta, zîmbetul îi lumină ochii. Fața îi strălucea îmbujorată. Luă coniacul din mîna ei, îl dădu pe gît, apoi făcu o strîmbătură și se zbîrli.

Ea se întreba dacă buzele lui învinețite își vor reveni treptat sau dintr-o dată.

— N-ar strica să zîmbești mai des, spuse ea. Să zîmbești din tot sufletul, nu doar din vîrful buzelor.

Da, se putea vedea cum buzele își recapătă culoarea, vinețiul devenind tot mai șters, pînă ce dispăru de tot, ca fumul de țigară.

— Serios ? Părea interesat.

— Da.

Ea scoase un pachet de țigări și îi oferi una.

— Nu fumez.

— Nu bei, nu fumezi. Atunci ce faci ?

Imediat își dădu seama că făcuse o gafă. Ochii lui prinseră dintr-o dată curaj și păreau că o dezbracă în gînd.

— Am alte plăceri, șopti el.

— Patriotismul și Tom Lanwood ?

— Vrei, te rog, să-l cauți la telefon ?

— Bine. Ai mîncat ?

— Nu. Dar asta n-are importanță.

Îl lăsă lîngă cămin și intră mai întîi în bucătărie să încălzească mîncarea, apoi în dormitor, unde era telefonul.

Între timp, Udomo se încălzise și începu să se plimbe prin cameră. Era o odaie foarte mare, cu uși de sticlă, care dădeau înspre grădina din spate. Un perete întreg, pînă la înălțimea unui om, era plin de rafturi ticsite cu cărți. Udomo luă carte după carte, aruncă o privire asupra lor, apoi le puse la loc. Trase cu urechea să vadă ce face femeia. Dar nu se auzea nimic. Trebuie să fie o locuință mare, gîndi el. Sper că Lanwood nu va întîrzia prea mult. Se apropie de micul birou din colț, lîngă care erau ușile de sticlă. Pe el se aflau niște scrisori deschise. Începu s-o citească pe cea de deasupra, apoi se întoarse brusc. Ce cameră plăcută ! Trebuie să ai ceva bani ca să-ți poți permite o cameră ca asta ; cu fotolii adînci, draperii grele și veioze cu suporturi din mahon sculptat pe măsuțele din colțuri. Poate că era bogată. Și cum pomenise de mîncare, i se făcu foame. Ce pacoste ! Niciodată nu-l supăra foamea pînă nu se gîndea la ea. Haide odată, femeie !

Se făcuse foarte cald în cameră. Udomo își scoase haina și o aruncă pe un scaun. Își potrivi pantalonii. Îl strîngeau între picioare ; și jacheta îi era strîmtă în umeri și la subsuori. Va trebui să mai dea drumul pe la cusături. Asta era cel mai bun costum al lui și i-a rămas mic.

Auzi ușa deschizîndu-se și se întoarse. Lois Barlow intra în cameră împingînd o servantă. Fără palton, se vedea că era bine făcută și avea sîni frumoși. Arăta mai tînără așa.

— Vine ?

— Nu, în seara asta nu poate, spuse ea, și văzu cum se retrage iar în sine; ochii lui își pierdură culoarea și însuflețirea, iar fața îi deveni o mască întunecată.

— Înțeleg, spuse el, întinzîndu-și mîna după palton.

— L-am prins chiar cînd se pregătea să plece în oraș, adăugă ea repede. Se ducea la o adunare. Zicea că e ceva important. Acum era prea tîrziu, nu putea s-o mai amîne, mai ales că el va fi vorbitorul principal.

Loïs se întrebă: De ce mint oare? De ce nu-i spun că Tom nu vrea să iasă pe frigul ăsta?

— M-a rugat să te invit, dacă poți, mîine după-amiază, ca să vă întîlniți. Dacă nu, e de acord cu orice altă dată pe care o propui. Ar fi vrut să-ți vorbească personal, dar se grăbea să nu-ntîrzie la adunare.

Udomo se liniști.

— Da, înțeleg... E foarte bine mîine. Sper să meargă bine adunarea. Ce n-aș da să fiu și eu acolo! Mîine, la ce oră?

— Eu mă întorc de la școală înainte de patru. El va ajunge aici pe la patru... Stai jos — ți-am încălzit ceva de mîncare.

Udomo se prăbuși într-un fotoliu. Ea se așeză vizavi. Mîncau. Cînd el termină de mîncat, îi spuse:

— Mi-a fost tare foame.

— Știu, spuse ea.

Au mai stat așa un timp, fără să scoată un cuvînt, privind șirul flăcărilor care se înălțau în cămin.

— Iartă-mă, dar sînt îngrozitor de obosită. Mîine am o zi grea la şcoală.

— Da, trebuie să plec. Udomo se sculă în picioare şi-şi puse paltonul. Mîine la patru voi fi aici. Mulţumesc pentru mîncare.

Îl conduse pînă în hol şi îi deschise uşa. Apoi, o închise brusc şi fugi în dormitor, de unde aduse o scurtă din molton.

— Ia asta pe tine. Haina aia e mai mult o părere.

— Dar scurta-i a ta, spuse el.

— Nu-i a mea. E-a unui bărbat, răspunse ea aspru.

Lois îi ţinu jacheta. El o îmbrăcă peste a lui.

— Mulţumesc foarte mult, spuse.

Ea îi deschise uşa.

— Noapte bună.

O privi în ochi, apoi ieşi, mai ocrotit împotriva gerului ca înainte.

2.

Lois Barlow pregătea ceaiul cînd sosi Udomo.

— Tom va veni îndată, spuse ea. A telefonat să-mi spună că îi aduce pe David Mhendi şi pe Richard Adebhoy cu el.

Îl conduse în camera de zi. O tînără stătea în genunchi, pe o pernă în faţa căminului şi îşi usca părul lung, de un blond auriu, care îi cădea pînă în talie.

picioare. Purta un pulover de un albastru aprins, strîns pe corp, și niște pantaloni vișinii. Ochii ei verzui, ușor lăsați în jos și alungiți, urmăreau parcă rotunjimea pomeților spre tîmple. Gura îi era zîmbitoare.

E superbă, își zise Udomo în timp ce îi dădea mîna. Părul ei auriu îl tulbura.

— Jo e mîndră de părul ei, spuse Lois.

Se auzi soneria.

— Îi deschid eu, spuse Jo Furse și ieși din cameră cu o grație de felină.

— Văd că Jo nu te-a lăsat indiferent, spuse Lois.

Udomo nu-i răspunse. Acum, îl aștepta pe Lanwood și era atît de emoționat, încît se simțea nefiresc de calm și fără vlagă. Odată, demult, a văzut o fotografie de-a lui Lanwood. Un chip frumos și aspru; chipul unui conducător.

De cum intră Lanwood, Udomo nu mai avu ochi decît pentru el, de parcă umpluse cu prezența lui întreaga cameră. Cei din spatele lui păreau niște umbre. Lanwood era înalt și solid și începuse să se îngrașe în talie; dar, fiind înalt, grăsimea nu ieșea în evidență. Avea o față prea mică pentru înălțimea lui. Era suptă și ascuțită, cu un ten foarte întunecat și o ușoară nuanță roșiatică. Nasul și buzele păreau sculptate de o mînă îndrăzneață, dîndu-i trăsături aristocratice. Purta niște ochelari cu rame groase, care îi accentuau aerul de intelectual. Se îmbrăca impecabil, în stil engle-

zesc ; din manșeta cămășii se vedea atît cît trebuie ; cravata se potrivea cu cămașa, iar costumul croit ireproșabil se potrivea cu amîndouă. Se mișca ușor, cu o eleganță sigură de sine, ca orice membru bogat al vreunui club din West End.

Imaginea pe care o păstrase Udomo despre Lanwood era cea a unui bărbat mai tînăr și mai zvelt, fără ochelari și nu atît de rafinat și de bine îmbrăcat. Dar iată-l pe Lanwood în carne și oase !

Trăsăturile lui Lanwood se destinseseră într-un zîmbet cald. Îl apucă pe Udomo de mînă.

— Bun sosit ! Îmi pare rău că n-am putut veni aseară !

— I-am spus că ai fost la o adunare, se grăbi Lois să intervină.

— Da, murmură Lanwood. La o adunare.

— Am dorit mereu să vă cunosc din clipa în care am primit scrisoarea de la dumneavoastră, spuse Udomo.

— Scrisoarea ?

— Sînt aproape zece ani de atunci. Nu vă aduceți aminte ?

— Ba da... Lanwood se întoarse repede spre cei din spatele lui. Să-ți fac cunoștință cu cîțiva din tovarășii noștri.

Lois își ascunse un zîmbet și se îndreptă spre ușă. Jo o urmă.

— Aducem ceaiul, spuse Lois.

— David Mhendi e din Pluralia [1], spuse Lanwood.

---

[1] Nume fictiv pentru Republica Sud-Africană.

— Salut, amice, făcu Mhendi.

Numele lui Mhendi i se părea cunoscut lui Udomo. Îl citise sau îl auzise pe undeva. Își dădură mîna. Udomo încercă să-și amintească unde auzise sau văzuse numele, dar Lanwood interveni din nou.

— Iar Adebhoy e concetățeanul nostru.

Omulețul gras și foarte negru îl apucă pe Udomo de mînă.

— Noroc, frate ! Lui Adebhoy i se lipi un zîmbet fericit pe buze. Vorbea cu întreruperi scurte și bruște. Am auzit de tine de la unul din negrii ăia care se consideră francezi. Mi-a povestit despre greva studențească pe care ai încercat s-o organizezi.

Ridurile din jurul ochilor i se adînciră din cauza rîsului.

— Zicea cum că n-ai înțeles că ei nu sînt niște indigeni asupriți, ci cetățeni francezi care se bucură de toate drepturile unui francez ! Ha, ha, ha !

Udomo schiță un zîmbet.

— Am fost foarte dezamăgit.

— Imperialiștii francezi sînt mai perfizi decît cei britanici, spuse Lanwood. Ei îi cumpără pe conducătorii negri, oferindu-le locuri în Adunarea Națională sau dîndu-le în căsătorie pe fiicele lor... Haideți să stăm jos.

Lanwood îi conduse spre divan. Își potrivi dunga de la pantaloni, apoi își scoase pipa și începu s-o umple cu tabac. Udomo ședea de o parte, Adebhoy, de cealaltă parte a lui Lanwood. Mhendi ezită cîteva clipe, apoi ieși din cameră să le caute pe cele două femei, care erau în bucătărie.

Un mic zîmbet încolți pe buzele lui Lanwood. Entuziasmul acestui tînăr, Udomo, era aproape tangibil. Îi plăcea. Era o răsplată. Lanwood își dedicase viața luptei de eliberare și știa că se bucura de un mare prestigiu în întreaga Africă, dar îi făcea plăcere să-l întîlnească pe acest tînăr, imaginea vie a strădaniilor sale. Uneori obosești sau mai ai îndoieli și neîncredere în tine. Întîlnirea cu un tinerel ca ăsta era reconfortantă.

— Povestește-mi ceva despre dumneata, spuse el.

Udomo se aplecă spre Lanwood și începu să-i povestească pe îndelete despre viața lui. Lanwood cunoștea povestea pe care o asculta. Aproape toți studenții din colonii avuseseră o experiență similară. Misionarii îl scoteau la iveală pe cel mai inteligent băiat din vreun cătun african, ca să-l educe. Educația îi trezea conștiința. Băiatul începea apoi să analizeze lumea în care trăia și să-i găsească cusururi, judecînd-o după chiar criteriile de valoare dobîndite de la misionari. Apoi, le întorcea spatele și se rupea de ele. Dar mai avea și noroc — ajuns în Europa și Canada, Udomo a urmat facultatea. Desigur că a fost nevoit să muncească din greu și să strîngă cureaua la mîncare și îmbrăcăminte. Dar, de fapt, doar acei cîțiva norocoși ai căror părinți aveau bani sau care se bucurau de sprijinul guvernului colonial o duceau bine. Cei mai mulți însă au avut aceeași soartă ca și Udomo: au muncit pentru a se întreține și de multe ori n-au avut nici ce mînca... Și ce-a fost cu scri-

soarea aia pe care cică i-a scris-o, de l-a însuflețit așa de mult pe băiatu' ăsta?

Lui Lanwood îi creștea inima în timp ce îl asculta. Fără îndoială, era plăcut să culegi roadele strădaniilor tale. Bine că păstra copiile tuturor scrisorilor pe care le scria. Acum zece ani. Diseară, cînd va ajunge acasă, va căuta prin dosarele lui.

Udomo își termină povestea.

— Și ce planuri ai? îl întrebă Lanwood.

— Să-mi iau doctoratul și să mă întorc acasă. Știți cît sînt de venerați la noi cei ce-și spun „doctori".

— Cît mai ai?

— E-aproape gata. Acum e vorba doar de îndeplinirea condițiilor pentru susținerea tezei.

— Perfect. Ar fi bine să intri în grupul nostru cît timp mai ești aici. Noi sîntem creierul diverselor organizații coloniale de aici.

— Tocmai de aceea doream atît de mult să vă întîlnesc, spuse Udomo.

— Voi aranja eu o întrevedere cu ceilalți băieți la mine acasă.

Mhendi se plimba nervos prin bucătărie, iar cele două femei ungeau untul pe pîine și făceau sandvișuri.

Vîntul biciuia pămîntul, șuierînd în jurul casei și făcînd geamurile de la bucătărie să tremure din cînd în cînd. Mhendi luă un cuțit, îi încercă tăișul, apoi îl aruncă înapoi pe masă și se îndreptă spre fereastră. Își îndesă mîinile adînc în buzunare și privi îndelung peticul de cer care se zărea prin geam. Era întunecat și

apăsător, ca și cînd norii s-ar fi îndoit sub greutatea zăpezii care stătea să cadă.

Lois se tot uita la Mhendi. De douăzeci de minute stătea cu ele, fără să scoată un cuvînt. Jo își ridică privirea, gata să-i vorbească. Lois clătină din cap.

— Du asta înăuntru, Jo.

Așteptă pînă ce plecă Jo, apoi se sculă și se așeză lîngă Mhendi.

— Ce-i cu tine, David ? Îl atinse cu mîna, apoi se răzgîndi și și-o trase înapoi. Pot să te ajut cu ceva ?

— Da, dă-mi să mă îmbăt, spuse el cu amărăciune.

Lois așteptă să se uite la ea ; dar bărbatul privea în continuare spre peticul de cer. Așteptă o vreme, apoi zise :

— Ceaiul e gata. Hai să mergem înăuntru.

Lois ieși din bucătărie, împingînd servanta. Mhendi rămase un timp singur, privind în sus, spre cer. Apoi, deodată, ochii i se umplură de lacrimi. Umerii i se lăsară în jos. Își închise ochii, dar lacrimile îi curgeau printre pleoape. Apoi se îndreptă brusc, aproape cu brutalitate. Își scoase batista din buzunar, dar era prea murdară, așa că își șterse fața cu mîneca.

Se întoarse și se duse în grabă la baie. Dădu drumul la apa rece în chiuvetă. Se spălă cu apa rece ca gheața, care îl ciupea de față. Apoi, se șterse și se uită în oglindă. Trebuie să se tundă cît mai curînd, zău așa ! Își atinse părul cărunt de la tîmple. În ritmul ăsta am să încărunțesc de tot într-un an, se gîndi el — dacă nu mor cumva mai înainte. I se făcu silă cînd se uită în oglindă și își văzu scurta pătată

și murdară. Nu-i nimic, îi ascundea măcar găurile din cămașă. Încercă să-și îndrepte și să-și netezească cravata. Dar rămase tot șifonată.

Uitîndu-se în oglindă, Mhendi își aminti cum arăta el cu cinci ani în urmă. Apoi închise repede ochii, plecă de la oglindă, își îndreptă umerii și se întoarse încet în camera de zi.

— David ! îl strigă Lois.

Udomo își ridică privirile și-și aduse aminte. Desigur ! David Mhendi ! Cel care condusese răscoala din Pluralia, înăbușită cu cinci ani în urmă. Udomo era în Canada pe vremea aceea. Acum îl privea din nou cu interes pe Mhendi. Nu avea nimic ieșit din comun, nimic care să indice faptul că el fusese acela care condusese răscoala. O înfățișare obișnuită. Negru arămiu și mic de statură ; prost îmbrăcat. Chiar mai prost îmbrăcat decît mine, constată Udomo. O figură tristă.

— Ți-am adus băutura, strigă Lois.

Mhendi se duse în colțul camerei, lîngă ușile de sticlă. Lois îi întinse un pahar pe jumătate plin cu whisky. Mhendi îl dădu pe gît dintr-o suflare, apoi se așeză.

— Asta-i partea lui proastă, spuse Lanwood. Bea prea mult.

— Mhendi a condus răscoala din Pluralia. Chiar acum mi-am adus aminte. Am citit tot ce s-a scris despre ea în Canada. Dumnezeule ! Era cît pe-aci să reușească !

— Și ar fi reușit, dacă mă asculta, spuse Lanwood.

— Cine mai vrea ceva de băut ? întrebă Lois.

— Eu, spuse Adebhoy și se duse lîngă Jo.

— Dar cum de-a ajuns acum aici? întrebă Udomo.

— În noaptea cînd a fost măcelărită Armata de Eliberare, a reușit să se strecoare printre liniile inamice și să se furișeze pe un vas care l-a scos din țară.

Udomo își aminti de titlurile senzaționale ale ziarelor cu cinci ani în urmă, în legătură cu răscoala din Pluralia. Poporul a opus rezistență timp de un an. Mii de oameni au fost uciși. Udomo se întoarse spre Lanwood.

— De ce nu-l trimit cei de-aici înapoi?

— Să fie judecat? Asta ar fi începutul unei alte răscoale. Și nu uita că s-ar putea pune probleme delicate la Consiliul Națiunilor. Le convine mai mult să-l știe aici în exil, unde pot să-l urmărească în liniște cum se îneacă în băutură.

— Dumnezeule! Trebuie să facem ceva! izbucni Udomo.

— Vom face. Forțele progresiste din lumea-ntreagă încep să se apropie de noi. Prietenii și aliații noștri sînt tot mai puternici. Și istoria e cu noi — dar mai spune-mi ceva despre dumneata. Ai unde locui, cum te-ai aranjat?

Udomo o urmări pe Lois vorbind cu Mhendi și spuse:

— Am o cameră, dar e cam scumpă.

Se uită spre colțul opus al camerei. Lois își adusese un taburet și se așezase vizavi de Mhendi. Ședeau aproape unul de celălalt. Și în timp ce îi urmărea, ea îl luă pe Mhendi de mînă. Oare se iubesc? se întrebă Udomo.

Lois spuse :

— Povestește-mi, David. Așa poate te mai descarci.

Jo și Adebhoy dădură drumul la radio încet și se întinseră unul lîngă celălalt pe podea, ascultînd. Lanwood vorbea întruna. Atenția lui Udomo era împărțită ; îl asculta pe Lanwood, dar în același timp îi urmărea pe Lois și pe Mhendi. Lanwood îi dădea exemple de imoralitate a imperialiștilor în raporturile cu băștinașii din colonii.

Mhendi își goli și cel de-al treilea pahar, apoi spuse :

— Chiar acum am aflat de acasă că soția mea a fost împușcată.

— Oh, Dumnezeule, șopti Lois.

— Ea și celelalte femei împușcate au fost primele victime ale „Rezervației A". Au încercat să-i mute pe ai mei de pe pămînturile lor pe o fîșie de pămînt pe jumătate deșert. Coloniștilor nu le place să ne vadă pe sol fertil. Casa mea se afla pe pămînt bun, chiar la poalele unui deal. Pămîntul de acolo era roșu și roditor, prea bun pentru niște creaturi inferioare...

— Vai, David !

— Îți par prea aspru, Lois ? În orice caz, ei au stabilit că acela era „Teritoriu European" și le-au spus oamenilor că trebuie să se mute în Rezervația A. Nu mă-ndoiesc că, cu timpul, vor împărți deșertul, sistematic, de la A la Z. Ei bine, oamenii mei n-au vrut să se mute. Femeile n-au vrut să renunțe la casele și la pămînturile care au fost ale lor de

cînd lumea. Și-au pornit-o împotriva albilor veniți să le supravegheze mutarea. Soția mea a fost în fruntea aruncătorilor de pietre. L-au ucis pe un comisar indigen și pe adjunctul lui...

— Doamne! Lois îi atinse mîna.

— Mai dă-mi de băut, spuse el.

Ea îi umplu din nou paharul. Mhendi îi înghiți conținutul cu lăcomie. Din partea cealaltă a camerei, îi urmărea Udomo, care își spunea : Asta bea nu glumă, iar ea joacă cum cîntă el. Lui Udomo îi venea greu să creadă că omul acela era Mhendi, capul răscoalei din Pluralia.

— Cîți ? șopti Lois.

— Cîți au fost uciși ?

— Da.

— Unsprezece.

Lois își mai turnă și ei un pahar și îl sorbi dintr-o suflare. Deci și ea, gîndi Udomo.

— Puteau fi și mai mulți morți, spuse Mhendi. Ar fi putut hotărî moartea a douăzeci, treizeci sau chiar o sută de persoane...

Lois îi mai turnă whisky în pahar. Mhendi avea ochii roșii. Dar ea simțea că se mai destinsese.

În curînd vor fi amîndoi beți criță, se gîndi Udomo în timp ce îl asculta pe Lanwood.

Mhendi își duse mîna la bărbie.

— Trebuie să mă rad, spuse absent.

— Povestește-mi ceva despre ea, spuse Lois.

Mhendi oftă.

— Era analfabetă. Nu putea sta la aceeași masă cu mine. Nici n-ar fi vrut. Locul femeii e în bucătărie sau pe cîmp, menirea ei fiind

să muncească pentru soțul, stăpînul ei. Lumea de-aici crede că așa vrem noi, bărbații. Eu n-am vrut asta. Acolo, te simți foarte singur și voiam să comunic cu ea. Am încercat s-o educ. Poate că nu m-am străduit destul...

— Cum arăta, David ? Ai vreo fotografie ?

— Nu. Uneori, cînd mă uitam la ea, mă simțeam ca un părinte bătrîn. Avea o față mică, rotundă, și ochi mari. Cîteodată venea în camera mea seara, cînd eram singur și copiii dormeau. Îi plăcea să se-așeze pe podea lîngă mine, dar fără să scoată un cuvînt. Atunci abia realizam ce tăcută era. La început, cînd stăteam așa, deschideam cîte o carte și îi citeam cu voce tare. Dar devenea neliniștită și pleca din cameră. Am încercat și cu muzica. Dar și muzica o alunga. În cele din urmă, cînd intra ea în cameră, nu mai încercam nimic, ședeam doar în tăcere. Se pare că asta o făcea fericită. Ciudat, a fost soția mea, dar n-am cunoscut-o niciodată cu adevărat și nici n-am știut ce gîndește...

— Dar ai iubit-o.

— Pînă acum n-am fost sigur nici măcar de asta. Știi, alții au ales-o pentru mine. Cînd m-am întors în țară, am aflat că tata aranjase totul. Și nu uita că există două Pluralii : cea a orașelor și a albilor, și cea a satelor și a vechilor obiceiuri tribale. Cu toate că am făcut școala la oraș și am fost în Europa, eram încă un fiu al tribului. Ceilalți nu puteau vedea în mine decît un fiu al tribului, nimic mai mult. Și nu puteam nesocoti visurile mărețe ale bătrînului meu tată.

— Și-acum...

— Știu că am iubit-o. Dar e prea tîrziu.

— Și totuși trebuie să continui ?

— Da. Acum mai port și povara tuturor vieților pierdute. Au murit mulți oameni. Oameni pe care i-am condus. Așa că trebuie să continuu lupta...

— Vrei s-o continui ?

Mhendi zîmbi.

— Umple-mi paharul, Lois.. Sînt de acord cu tine dacă vrei să spui că nu-i o jucărie. Închipuie-ți că și eu am fost odată la fel de entuziast ca noul nostru prieten de colo. Văd parcă drapele defilînd în ochii lui. Tom e totuși cel mai norocos. Pentru el, totul e ca un joc de șah cu jucători neutri. Nu-l interesează prea mult oamenii. Ura lui față de imperialism e impersonală, la fel și dorința ca Africa să devină puternică. Eram stegarul neînfricat al luptei cînd m-am întors acasă. Va curge mult sînge, mă gîndeam plin de speranță pe-atunci. Și, Doamne, cît a mai curs !...

Lois se înfioră și spuse brusc :

— Hai să facem un chef diseară !

— Crezi că mă consolează ? O urmă de zîmbet i se furișă pe chip.

— Simt eu nevoia de un bairam, ce naiba !

Adebhoy, care era în cealaltă parte a camerei, spuse :

— Deci ne-am înțeles. Vii să stai cu mine. Poți să te muți cînd vrei.

Udomo dădu să-i mulțumească, dar Adebhoy îl opri rîzînd.

— Deci s-a aranjat, spuse Lanwood și se sculă în picioare.

— Tom ! strigă Lois. Diseară fac un chef. Rămîi ?

— Nu pot. Am treabă.

— David rămîne. Cine mai vrea să stea ?

— Eu trebuie să trec pe la spital, spuse Adebhoy. Dar mă întorc. La ce oră ?

— La șapte. Adu și ceva băutură cu tine. Tu ce zici, Michael Udomo ?

Udomo îi aruncă iute o privire lui Lanwood.

— Ia-o încetișor și mai distrează-te puțin, spuse acesta.

La ușă, Lanwood se întoarse spre Lois.

— Îi dai prea mult să bea lui David.

— Nu face pe zeul politic cu mine, Tom. Te cunosc așa de bine...

— Ești o sentimentală, spuse el la ieșire.

Lois se întoarse în salon. Jo și Adebhoy dansau. Udomo se așeză lîngă Mhendi. Vorbea degajat și gesticula. Lois îi privi un timp. Cînd Mhendi începu și el să vorbească și să dea din mîini, ea zîmbi și se mai liniști. Fără îndoială că Michael Udomo avea ceva deosebit. La naiba cu ursuzlîcul și mărginirea lui Tom ! Și totuși, el îi însuflețea pe toți. Mai bine să deschid încă o sticlă cu vin. Dar se răzgîndi, ieși încet din cameră și intră în dormitorul ei. Se așeză pe pat, ridică receptorul și formă un număr. O făcea oare pentru David ? Pentru ea ? Sau pentru Michael Udomo ? Dumnezeule, ce încurcate pot fi pornirile omului. Un lucru era sigur : în ultima vreme, simțea tot mai mult nevoia să aibă lume în jurul ei mereu. Vorbi în receptor, făcu prima invi-

tație, apoi puse jos receptorul și formă un alt număr. Muzica din cealaltă cameră de abia se auzea...

Cînd se schimbă culoarea semaforului, mașina țîșni din loc. Udomo zîmbi cînd văzu un alb precipitîndu-se din calea mașinii. De mult nu se mai simțise atît de liber și de liniștit. Acum, era printre oameni care vedeau lucrurile ca și el. Avusese dreptate în privința lui Lanwood. E un om mare, acest Tom Lanwood. Da, acum putea să se liniștească și să se distreze puțin. Chiar diseară. Adebhoy era în dreapta lui, conducea ; Mhendi ședea în spate, și totul era cît se poate de bine. Tocmai veneau de la locuința lui Adebhoy, unde și-a văzut camera. În timp ce Adebhoy se dusese pînă la spital, el discutase cu Mhendi. Acum avea în buzunar o cheie a apartamentului. Purta niște pantaloni de-ai lui Adebhoy și o scurtă lejeră tip sport. Trebuie să aflu dacă Lois Barlow vrea să-i înapoiez scurta din molton. S-ar putea să vrea. Ce scurtă comodă și călduroasă ! Dar sper să nu mi-o ceară.

Adebhoy o coti la dreapta, pe Haverstock Hill, apoi pe niște străzi înguste și ajunse în fața casei lui Mabi. Lîngă treptele de la intrare, erau proptiți doi bușteni masivi.

— Dumnezeule ! spuse Adebhoy, rîzînd în hohote.

— Haideți odată, că am întîrziat, îi grăbi Mhendi.

— Prea tîrziu ! Prea tîrziu ! Ieșiți afară !

— Ce se-ntîmplă ? întrebă Udomo.

— Buștenii ăia, începu Adebhoy, izbucnind din nou în rîs.

Mhendi urcă primul scările și apăsă pe clanță.

— E încuiată.

— Mai bine bate.

— Bate tu. Data trecută cînd am bătut la ușă, a ieșit un muzician soios și pletos, care m-a amenințat că-mi rupe gîtul !

Adebhoy bătu o dată. Mhendi se retrase la capătul scărilor. O femeie subțirică, în pantaloni de catifea reiată, deschise ușa.

— Oh, dumneata ești, doctore ! Paul e acasă, dar și-a ieșit din fire azi după-masă cînd le-am dat drumul în casă la doi tipi.

— Îl știi pe ăla cu barbă, care m-a amenințat că-mi rupe gîtul ? întrebă Mhendi.

Femeia zîmbi.

— Ăla era soțul meu. În general, e un om pașnic.

— În regulă, spuse Adebhoy. Paul ne așteaptă.

— Intrați. Femeia plecă.

— Mai bine apucați-vă să cărați un buștean, spuse Adebhoy.

Mhendi și Adebhoy ridicară un buștean și îl urcară pe scări, clătinîndu-se. Apoi o luară spre o ușă mică pe dreapta.

— Deschide-o, Mike, zise Adebhoy gîfîind.

Udomo bătu ușor în ușă.

— Cristoase... se văită Adebhoy.

Bușteanul îi alunecă din mîini. Se prăbuși pe podea, căzînd în unghi peste degetul mare de la picior. Mhendi sări în lături. Adeb-

hoy urla de durere și se așeză pe buștean, ținîndu-se de picior.

— Mi l-a zdrobit! Fața îi era schimonosită de durere.

Ușa lîngă care stătea Udomo se deschise fără zgomot. Un omuleț negru, nu mai înalt de un metru cinzeci, stătea pironit în ea. Ceilalți nu îl observară pe moment. Avea o față lunguiață și uscățivă, cu bărbie ascuțită. Degetele sale negre și subțiri erau însă puternice și agitate. Claia de păr creț era ca o coroană deasupra feței. Avea ochi mari, bulbucați. Pleoapele îi erau căzute în jos, ca la bufnițe, ceea ce îi dădea un aer de somnolență.

Cînd își dădu seama despre ce e vorba, începu să rîdă pe înfundate. Își puse mîinile pe șoldurile subțiri, dîndu-și capul pe spate și începu să rîdă în hohote. Avea o voce surprinzător de groasă. Abia atunci îl observară și ceilalți.

Cineva strigă de undeva de sus.

— Ia mai țineți-vă gura! Am de lucru!

Vocca era plină de furie.

— Ești grozav! îi strigă Mabi. Iar celorlalți le zise: Intrați! Apoi le întoarse spatele și intră în casă.

— El, îi spuse Mhendi lui Udomo, e Paul Mabi, artistul nostru. Acum cunoști tot grupul. Vino. Și îl urmă pe Mabi.

— Și eu? se văită Adebhoy.

— Scoală-te odată și mișcă, îi strigă Mabi.

— Asta-i în loc de mulțumesc că am încercat să-ți cărăm buștenii. Dar se sculă și intră șchiopătînd în casă.

— N-o să te mai ajutăm niciodată! spuse Mhendi cu amărăciune, în timp ce trăgea cu ochiul.

— Dick își scoate sufletul și tu stai acolo și rîzi! Chiar dacă o să ai o mie de bușteni grămadă pe stradă, să știi că n-o să te mai ajut!

— Haideți, deștepților! spuse Mabi. Haideți înăuntru!

— Asta-i tot mulțamu' că mi-am zdrobit picioru'! gemu Adebhoy.

— Hai să vedem ce ai.

Camera era mare cît o sală festivă, ocupînd tot parterul casei. În mijloc se afla o masă imensă. Hîrtii, cărți, sculpturi mici, farfurii murdare, cămăși proaspăt spălate, o franzelă ciugulită și o sticlă cu vin aproape plină, toate stăteau grămadă pe masă. Iar pe jos, erau înșirate sculpturi mai mari. Peretele opus ușii era aproape în întregime din sticlă, așa că lumina intra nestingherită în cameră. Într-un colț, pe un șevalet, se afla un desen în cărbune, aproape terminat. Un divan micuț era înghesuit într-un alcov din peretele cel mai slab luminat. Pe pereți atîrnau o mulțime de desene.

— Stai jos, spuse Mabi.

Se așeză în genunchi, îi desfăcu lui Adebhoy șiretul și îi scoase ușor pantoful din picior. Îi scoase apoi și ciorapul, examinîndu-i piciorul rapid și cu atenție.

— Asta-ți era piciorul zdrobit! N-ai decît o vînătaie la degetul mare.

— Sînt sigur că am și un os rupt!

— Ipohondrule!

— El e Mike Udomo, spuse Mhendi. Am venit să te ducem la Lois. Dă o petrecere. Te luăm cu buşteni cu tot.

Mabi se întoarse şi îl fixă pe Udomo; îl scrută cu o privire rece, care îl puse în gardă. Apoi sări în picioare şi îi întinse mîna. I-o strînse cu putere. Udomo îi evită privirea scrutătoare. Văzu pe podea un bust reprezentîndu-l pe Lanwood şi se îndreptă într-acolo, bucuros să scape de Mabi şi uimit de cum reuşise omuleţul ăsta să-l inhibe.

— Ar fi bine să te schimbi, dacă te hotărăşti să vii, spuse Mhendi.

— E şi Tom acolo?

— Nu.

— Nimănui nu-i pasă de piciorul meu, se văită Adebhoy.

— Pune-ţi pantoful, i-o reteză Mabi. Şi calcă cu piciorul.

Se dezbrăcă şi se schimbă rapid, se spălă pe faţă şi îşi perie claia de păr, apoi spuse:

— Negrişoru' de mine-i gata de plecare.

Udomo era încordat şi se întoarse brusc. Mabi îl privea cu ochii lui scrutători. Mhendi se uită de la unul la altul şi rînji.

— Haideţi, spuse Adebhoy ieşind din cameră.

Cheful era în toi cînd ajunseră la Lois.

Mhendi fu întîmpinat cu însufleţire de un tînăr lord. Se îndreptară spre colţul unde se aflau şi ceilalţi. Lui Jo Furse îi străluceau ochii, era deja cherchelită. Îl lăsă pe bărbatul cu care dansa şi puse mîna pe Adebhoy, care uită pe loc de piciorul lui zdrobit. Udo-

mo se întoarse spre Mabi. Acum n-avea încotro, trebuia să vorbească cu el.

— Eu..., începu el.

Dar Lois îi văzu și se îndreptă spre ei.

— Paul, dragule ! Nu te-am văzut de-atîta vreme !

— Lucrez, draga mea, spuse Mabi.

— La ce lucrezi acum ?

Chiar atunci intrară două femei. Una dintre ele era o brunetă micuță și frumoasă. Cum îl văzu pe Mabi, strigă pe un ton ascuțit :

— Paul !

Mabi mîrîi. Femeia își încolăci brațele de gîtul lui, îl strînse la piept și îl duse cu ea la masa cu băuturi. Lois rîdea cu răutate. Udomo își spuse : Nu-i prea plac femeile.

— Ieși odată din cușca ta, Michael Udomo ! spuse Lois brusc. Ești doar la o petrecere. Distrează-te !

— Nu sînt în nici o cușcă, ripostă el.

— Nu ?

E cam amețită, se gîndi Udomo.

— Nu.

— Ești și nu ești. Știi la ce mă refer ?

— Nu.

— Așa se pare... Hai să bem ceva.

— Eu nu beau. Vrei să-ți aduc ceva ?

— Hai să bem, repetă Lois.

Ochii ei îl provocau. El îi zîmbi îngăduitor, ca unui copil.

— Bine.

— Mă duc eu, spuse ea.

— Dar, te rog, să nu fie ceva tare.

Îi observă rotunjimea umerilor goi, bine făcuți și ușor bronzați. Gîtul îi stătea bine pe

umeri, și capul, armonios pe gît. Apoi remarcă rotunjimile trupului ei. Cum de nu observase pînă atunci cît era de atrăgătoare? Nici tînără, nici frumoasă, dar bine făcută, cu o ținută dreaptă și o ușoară aplecare a capului spre stînga.

N-o mai putea vedea acum pe Lois, din cauza unei perechi, care dansa chiar în fața lui. Își potrivi mai bine umerii, ca să se sprijine comod de perete și își încrucișă din nou picioarele. Curînd va trebui să-și caute alt loc. Jo Furse și Adebhoy dansau în dreptul lui. Dansau strîns lipiți. Fata își ținea ochii închiși. Adebhoy avea un zîmbet lipit de buze și îi făcea lui Udomo cu ochiul. Apoi se depărtară.

Lois se întoarse și îi dădu băutura. Udomo gustă și se strînse. Era dulce, dar tare.

— Ce-i asta?

— Cheia de la cușca ta, zise ea.

Udomo o analiză dintr-o privire, din cap pînă în picioare.

— Acum studiem anatomie..., îl tachină Lois.

— Tocmai remarcasem ce bine arăți.

— Faci progrese, Michael Udomo.

— La tine, asta nu sare în ochi.

— Pentru că mă furișez în sufletul oamenilor. Mă strecor în timp ce ei stau încă cu spatele spre mine. Apoi, deodată, fără să-și dea seama, mă observă. Și ar dori să se bucure de ceea ce au găsit. Dar nu le merge. Își goli paharul, privindu-l cu un zîmbet provocator.

Își goli și el paharul și se zbîrli.

— Hai să dansăm, spuse ea.

— Nu ştiu să dansez.

— Ai ocazia să înveţi.

Îi luă paharul din mînă şi aşteptă cu braţele desfăcute. El o cuprinse cu stîngăcie de talie, făcu cîţiva paşi şovăitori, apoi prinse ritmul muzicii. Totul era acum simplu, cunoscut, ca o amintire de demult.

— Credeam că n-ai mai dansat niciodată.

— E prima oară că dansez.

Îşi potrivi braţul, ţinînd-o acum mai strîns, mai aproape şi simţindu-i rotunjimile molatice ale trupului. Într-adevăr, ştie să se furişeze în sufletul oamenilor. Întocmai cum a spus.

— Ai dreptate, spuse el. Ştii cum să te bagi în sufletul omului.

— Dar am mai spus şi că nimeni nu mă poate avea.

După aceea, dansară fără să mai vorbească, pînă se termină discul.

Lois plecă de lîngă Udomo ca s-o ajute pe Jo să aleagă alte discuri.

Udomo se duse în colţul camerei, unde Mhendi şi tînărul lord purtau o discuţie aprinsă. Fiecare avea o sticlă cu vin în faţă, din care îşi tot turnau în pahar. Mhendi avea ochii roşii, iar tînărul pair, privirea sticloasă. La stînga lor, era Paul Mabi, care şedea pe jos, între două tinere. Pe genunchi, ţinea un bloc de desen, pe care desena ceva cu rapiditate. Desenul le făcu pe cele două femei să rîdă în hohote.

Tînărul pair îl împungea întruna cu degetul în piept pe Mhendi.

— Sînt de acord. Dar fiţi şi voi mai rezonabili ! Mereu îi atacaţi pe aceia dintre noi care sînt de partea voastră.

— Nu vrem să fie nimeni de partea noastră, i-o reteză Mhendi. Noi vrem doar dreptate şi libertate.

— Pentru asta şi sîntem de partea voastră.

Mhendi se uită la Udomo şi clătină din cap.

— Tu nu-nţelegi, prietene. Uite, e foarte simplu. Eu sînt de culoare ; la fel şi prietenul meu de aici, Mike. Noi nu trebuie să fim de partea noastră. Noi *sîntem* partea noastră. Nu trebuie să înţelegem problema : ne identificăm cu ea. Cînd spuneţi „discriminare rasială“, rostiţi doar nişte cuvinte ; pentru noi însă, cuvintele astea sînt legate de viaţă, de realitatea pe care voi n-aţi trăit-o şi n-o veţi trăi niciodată. Pentru voi, e uşor să ziceţi, „fiţi rezonabili“. Bunul simţ e o idee abstractă, aşa că vă puteţi permite luxul de a fi rezonabili.

— Înţeleg toate astea, spuse lordul răbdător. Sînt convins că şi eu aş simţi la fel, dacă aş fi în situaţia voastră. Dar uite ce vreau eu să spun : dacă vrei ca oamenii să-şi dea seama de asta şi să vă înţeleagă, va trebui să le vorbiţi cu tact, nu cu mînie. Doar aşa puteţi să le cîştigaţi pietenia şi sprijinul. Înţelegi ?

Un val de mînie îl cuprinse pe Udomo.

— Ce înţelegeţi prin „tact“ ? întrebă Mhendi.

— Să scrieţi şi să vorbiţi cu simţ constructiv şi responsabil. Renunţaţi la lozincile violente şi iresponsabile ale lui Tom Lan-

wood. Voi, oameni. buni, puteți să ne ajutați să creăm o bază de cooperare.

Udomo nu se mai putu abține.

— De cooperare? Îl sfidă pe lord cu privirea. Ce cooperare poate exista între stăpîn și sclav?

— Din nou vechea poveste!...

— Datoria noastră e să fim iresponsabili! Sclavul trebuie să scape de lanțuri; nu să fie rezonabil! Doar oamenii liberi își pot permite să fie diplomați!

Tînărul pair oftă.

— Pui prea multă patimă în furia ta. Nu e bine.

— Dar așa simte el, spuse Mhendi liniștit.

— Așa nu ajungi nicăieri.

N-are nici un rost, gîndi Udomo, înăbușindu-și furia crescîndă. Omul ăsta-i beat și prost. Simți că tremură de nervi. Beat și prost. Ăștia știu un singur lucru. Foarte bine, or să-l aibă! Or să-l aibă cu vîrf și îndesat!

— Vom vedea dacă n-ajungem nicăieri!

Se întoarse cu spatele spre Mhendi și tînărul pair. O pereche care dansa se izbi de el. Udomo îi împinse cu putere. Bărbatul începu să se răstească la el, dar Udomo ieși afară din cameră. Auzi niște voci în bucătărie și se îndreptă într-acolo. Lois, Adebhoy și cu Jo se aflau în bucătărie. Încercau s-o convingă pe Jo să mănînce. Ajunsese în faza melancolică a beției. Cînd îl zări pe Udomo, se sculă în picioare clătinîndu-se și se aruncă în brațele lui.

— Nimeni nu mă iubește, suspină ea. Nimeni nu mă iubește. Tu mă iubești? Vrei să

mă iubești, Michael Udomo ? Tu, care ești așa de mare și puternic ? Vrei să mă iubești ? Mă iubești ?

Se lăsă pe el cu toată greutatea, simțind cum i se înmoaie picioarele.

— E beată, spuse Lois. Mănîncă.

— Nu vreau, ripostă Jo.

— Mănîncă de dragul lui Mike și al meu, o imploră Adebhoy.

— Nu ! Voi nu mă iubiți !

— Ba da, ei te iubesc, spuse Lois.

— Minți. Sînt tînără și frumoasă, dar ei tot pe tine te iubesc — toată lumea te iubește pe tine și pe mine nu mă iubește nimeni.

Începu să plîngă.

Atunci intră Paul Mabi în bucătărie.

— Ce se-ntîmplă ?... Oh...

— Fă ceva, Paul !

Mabi o cuprinse de umeri.

— Hai, Jo. Hai să mergem puțin în grădină. Mi-e cam foame, dar mai întîi vreau să iau o gură de aer. Hai...

O ajută să se ridice. Se lăsă dusă.

— Doamne ajută ! exclamă Lois.

— O s-o facă el să mănînce, spuse Adebhoy și se întoarse în salon. Lois se uită la Udomo.

— Ce-i cu tine ?

Udomo zîmbi. Fața i se lumină.

— Nimic, doar un schimb de păreri.

Ea îi aruncă o privire piezișă. Acum era liniștit, aproape complet liniștit.

— Fac o cafea, spuse ea. Stai jos.

O urmărea cum trebăluiește prin bucătărie. Muzica din camera de zi de-abia se auzea prin uși și prin pereți.

— Voiam să te întreb de scurtă, începu el.
— Ți-am dat-o de tot.
— Dar...
— Îți faci probleme din cauza soțului meu ?
— Da. S-ar putea să aibă nevoie de ea.
— N-o să aibă nevoie. Nu se mai întoarce.
Știa că mai vrea să afle cîte ceva despre soțul ei. Dar știa și că n-o să întrebe nimic.
— Atunci pot s-o păstrez ?
— Da, dacă vrei.
— Vreau. Sînt cam strîmtorat și-o să-mi prindă bine.
— Atunci e a ta.
— Mulțumesc mult.
Lois turnă cafea în cești.
Femeia asta te face să te simți în largul tău își spuse Udomo.
Mabi se întoarse cu Jo din grădină. Aerul rece al nopții o mai dezmeticise. Se ținea mai bine pe picioare. Fața nu-i mai era așa de răvășită.
— Acum dă-ne ceva de mîncare, spuse Mabi.
Lois le turnă cafea în cești. Se întoarse și Adebhoy.
— Ah ! O cafea și-am plecat ! zise.
Lois se simțea privită de Udomo. Se uită la el. Privirile lor se întîlniră. Apoi amîndoi își dădură seama că Mabi îi urmărește. Și, dintr-o dată, pe buzele lui Mabi se rătăci un zîmbet de-o nesfîrșită tristețe. Își bău repede cafeaua, apoi sări în picioare.
— E timpul să plecăm, prieteni !
— Eu mă duc să mă culc, spuse Jo Furse cu vocea îngroșată.

Se sculă în picioare clătinîndu-se și, cînd începu să umble, căzu în poalele lui Udomo. El se arătă dezgustat. O împinse de pe el, dar Adebhoy o apucă de braț și o conduse în camera ei.

Mabi și Lois se uitau la Udomo. Disprețul îi dispăruse din privire. Acum era dus pe gînduri.

— Neputința te dezgustă, spuse Lois cu blîndețe.

— Nu-i vorba de asta, răspunse Udomo repede.

— Nu, nu-i vorba despre asta, zise Mabi în timp ce o privea, nu-i vorba de asta.

Lois se simți dintr-o dată încolțită. Încercă să se elibereze.

— Atunci despre ce-i vorba ?

Udomo se ridică și se îndreptă spre ușă.

— Știi, eu nu prea sînt obișnuit cu femeile.

Adebhoy își băgă capul pe ușă.

— Se simte bine acum, Lois. Bag-o în pat imediat. Haideți, băieți. Pa, și mersi pentru petrecere, Lois.

— Noapte bună, spuse Udomo. Ieși fără să se uite la ea.

— Vin într-o clipă, îi strigă Mabi. Lois...

— Da ? Trebuie să merg să văd de ceilalți, se gîndi ea, simțindu-se deodată îngrozitor de obosită.

— Tu ne cunoști de mult, ca grup, dar și pe fiecare în parte, zise Mabi mușcîndu-și buza de jos.

— Și ?

— Nu mă zori.

— Trebuie să văd de ceilalţi.

— Mai pot să aştepte şi ei o clipă.

— Dar sînt obosită.

— Mda... ne cunoşti şi ştii ce ne leagă de atîţia ani. De bunăvoie, dacă există aşa ceva, ne-am hotărît să ne dedicăm unei cauze. Vrem să eliberăm un continent. Pentru asta trăim. Cineva spunea odată că noi sîntem generaţia pierdută : nu aparţinem trecutului propriului nostru popor, dar nici nu ne-am găsit încă un loc în lumea voastră.

— De ce-mi spui toate astea acum ?

— Pentru că tu eşti o fată bună. Pentru că ne-ai fost o prietenă devotată. Te cunosc, dragă Lois. Şi n-aş vrea ca, drept răsplată, să fii lovită.

— Înţeleg...

— Oare ? După cum ai văzut şi acum cu Jo, viaţa e pentru noi un act de voinţă. Stăm cu nervii încordaţi ; nu ne putem permite slăbiciuni. Cred că am acceptat, în linii mari, dictonul comunist despre scopuri şi mijloace. Ca să eliberăm Africa, va trebui să dăm dovadă de voinţă.

— Eşti cam aspru pentru un aşa-zis eliberator !

Mabi rîse trist.

— Nu uita ce ţi-am spus, Lois. Şi pe mine mă cam sperie tipul. Dar eu sînt bărbat, tu însă eşti o femeie care cunoaşte ororile singurătăţii...

— Vai, Paul !

— Şi, pe deasupra, are o furie ascunsă în el, care fără-ndoială îi place sufletului tău paşnic

şi rafinat. Trebuie să-l cunosc mai bine. Cine ştie, poate el va fi scînteia noastră.

— Ajunge, Paul !

— Rămîi cu bine, draga mea.

Lois se sprijini de masă după ce plecă Mabi. Totul e desigur o prostie ! Dar Paul simte întotdeauna ce se întîmplă. El înţelege totul. Eliberatorii unui continent ! Bărbaţii ăştia sînt nişte caraghioşi. Doar eliberarea inimii şi a minţii de frică are valoare. Dar nici unul nu vede acest lucru, care e cel mai important dintre toate. Nici Paul, cu toată clarviziunea lui, poate chiar în ciuda acestei clarviziuni. Iar celălalt, acest Michael Udomo... Lois îşi adună toate forţele şi se duse în cealaltă cameră. Cheful era încă în toi. Mhendi dansa. Dansa întotdeauna doar cînd era beat criţă. Încă un eliberator ! Paul n-avea dreptate cînd vorbea de chestia aia cu actul de voinţă şi de indiferenţa ei sinistră. Iată un eliberator care dansa şi era beat, o fiinţă omenească, un om obişnuit, care-şi purta nefericirea ca toţi ceilalţi... Dar putea oare celălalt...

Cineva o luă de mijloc. Lois se întoarse să danseze.

3.

Lanwood locuia într-un apartament cu trei camere, deasupra unui garaj din afara oraşului. Apartamentul lui, ca toate celelalte apartamente, era chiar deasupra unui garaj. Demult, în

trecutul îndepărtat al gloriei imperiale, cînd regina Victoria şedea pe cel mai puternic tron din lume, aceste garaje fuseseră grajduri. Apartamentele de deasupra lor fuseseră locuinţele celor care îngrijeau caii şi trăsurile marilor familii. În garaje mai existau încă jgheaburi de apă. Dar acum, în scurtele luni de vară, băieţii dădeau drumul la bărcuţe din hîrtie pe apă. Şi pavajul era tot de pe vremuri.

Vîntul aspru dinspre miazănoapte, care străbătuse ţara zile întregi, se potoli. Afară era plăcut. În sfîrşit, veni un aprilie adevărat, anunţînd şăgalnic zile mai călduroase.

Udomo se opri lîngă garaj şi se uită la cartea de vizită. Aici trebuie să fie. Apoi văzu maşina lui Adebhoy pe partea cealaltă a drumului. Fără-ndoială că n-a greşit. Intră în garaj. Îi era cam neplăcut să meargă pe pavaj, din cauza zgomotul pe care-l făcea. Adebhoy îi spusese că Lanwood stă în apartamentul din fund, de partea stîngă a garajului. Apăsă pe soneria pe care scria „Sunaţi" şi îi auzi bîzîitul slab în depărtare. Aşteptă, întorcîndu-se cu spatele spre uşă şi privind un alb care lustruia o maşină de un negru strălucitor chiar în faţa garajului de vizavi. Oamenii ăştia parcă lucrau doar ca să se afle în treabă. Maşina strălucea deja înainte de-a fi lustruită. Probabil că pentru dumneata sînt doar un negru, un arap nenorocit — aşa-i domnu' ? Mabi n-ar trebui să glumească cu cuvîntul ăsta. E jignitor. Am să i-o zic eu. Deodată, simţi pe cineva în spatele lui. Se întoarse.

O femeie stătea în ușa deschisă. Era înaltă, la fel de înaltă ca el și îngrozitor de slabă. Dar părea voinică. Avea un nas mare și o bărbie proeminentă. Pleoapele-i erau umflate, iar chipul îmbătrînit, așezat pe un trup de fată tînără, înaltă și grațioasă. Nu avea piept, de aceea arăta la trup ca un băiat. Femeia îl privi cu răceală.

— Îl caut pe domnul Lanwood, spuse el.

— Cum vă numiți ?

Atitudinea ei îl demobiliză.

— Sînt Michael Udomo.

Atunci ea zîmbi, îi întinse mîna devenind prietenoasă și binevoitoare.

— Știți, unii vin la ore nepotrivite și fără să fie anunțați. Intrați.

Urcă după ea pe niște scări înguste.

— A venit Michael Udomo, strigă ea.

Lanwood deschise prima ușă de pe palier.

— Bună, Mike. Te-am așteptat.

Intrară într-o cameră lungă și îngustă, plină de cărți. Doar o porțiune de perete, chiar deasupra unui mic divan, era fără cărți. Udomo se întrebă dacă Lanwood citise toate cărțile acelea.

— Adu-ne, te rog, cafeaua, Mary ! strigă Lanwood și închise apoi ușa.

Udomo străbătu camera lungă și se așeză pe divan, între Mhendi și Adebhoy. Mhendi era tras la față. Mabi își ridică privirea de pe hîrtiile care stăteau în dezordine pe birou.

— Salut, Mike !

— Salut, prietene !

— Am auzit că v-ați distrat bine, spuse Lanwood.

— Da, confirmă Udomo.

— Nu te lăsa antrenat în lucruri din astea, Mike.

Lanwood vorbea părinteștee :

— Avem mult de lucru. Pentru asta ne aflăm aici, nu ca să ne distrăm. Dar Mhendi nu prea ține seama de nimic.

Udomo îi aruncă o privire scurtă lui Mhendi, apoi se uită din nou la Lanwood.

Mhendi se încordă și își îndreptă umerii.

— Cred că e timpul să începem, spuse Mabi prompt.

Mhendi nu mai era așa de înțepat. Se uită fix la pantofii supralustruiți ai lui Lanwood, la început fără să-i vadă, apoi văzîndu-i cu adevărat. Erau noi. Se uită apoi la proprii lui pantofi : vechi, tociți în față și la toc, și nelustruiți. Se uită apoi la hainele lui Lanwood. Și ele erau noi. Deodată îl năpădi un val de furie. Își ridică brusc capul :

— Nu-mi place comportarea ta, Tom !

— Atunci bagă-ți mințile-n cap și îmi voi schimba purtarea față de tine.

— Nu e mare lucru să faci pe zeul la Londra !

— Ușurel, David, spuse Adebhoy.

Femeia intră cu o tavă plină de cești cu cafea aburindă.

— El a început, i-o reteză Mhendi. Se pricepe să ia-n balon pe alții. Ei bine, a-ncercat el vreodată să conducă o manifestație ? Nu în Londra, unde e în siguranță, ci în Africa ? Nici cuvîntările ireproșabile, și nici cărțile cu precepte scrise în siguranța Londrei nu sînt de-a-

juns ca să conducă o revoltă. Du-te în Africa ! Luptă acolo ! Și după aia vino să mă înveți pe mine ce-i autodisciplina.

— Sfinte Sisoie ! rîse femeia batjocoritor. Iar începi, David ? Autocompătimirea asta a ta te va distruge. Asta te-a dus la băutură. Nu ești singurul care a-ncercat să organizeze o revoluție și a ratat. Dar ai fi reușit dacă ne urmai sfatul !

— Nu te amesteca, Mary, o repezi Mabi.

Femeia aruncă tava pe un scaun și se întoarse spre Mabi.

— De ce nu ? Sau crezi că doar bărbații pot să lupte pentru libertate ? Multe femei au murit în luptă, fără să se vaite sau să-și plîngă soarta.

Era acum enervată de-a binelea și se aprinse la față.

— Probabil îți închipui că ești și tu o eroină !

Mabi se sculă în picioare și îi spuse lui Lanwood fără să o bage în seamă pe Mary :

— Credeam că ne-am adunat aici ca să discutăm. Dar în condițiile astea, plec.

Femeia vru să spună ceva, dar se stăpîni. Se întoarse spre Lanwood. Toți erau cu ochii pe el, așteptînd. El însă scormonea cu un cuțit lung și subțire în pipă. În sfîrșit, își ridică privirea.

— Dacă credeți că v-ați ciondănit destul, putem începe !

— Mi-e lehamite de tine, Tom, îl înțepă femeia și se năpusti afară pe ușă.

Udomo își pironi privirile în pămînt.

— Voi o luați prea în serios. Lanwood încercă să zîmbească. Femeile sînt sensibile.

Adebhoy se ridică brusc şi îi servi pe toţi cu cafea, ducînd tava de la unul la altul.

Lanwood ieşi din cameră. Udomo se apleacă spre Mhendi.

— Cine-i tipa ?

Mhendi rîse amar.

— Ai citit ultima lui carte ?

— Nu.

— Dă-i-o, Paul !

Mabi luă o carte de pe birou şi i-o dădu lui Udomo. *Sfîrşitul Imperiului*, de Thomas Lanwood. Udomo o deschise şi citi dedicaţia : „Pentru buna mea prietenă, Mary Feld, fără de al cărei sprijin permanent şi substanţial, această carte, ca şi toate celelalte lucrări nu ar fi fost duse la bun sfîrşit". Dar ea n-are pic de respect pentru el, se gîndi Udomo.

Lanwood se întoarse.

— Cu ea poţi să te mai împaci, dar cu mine nu, spuse Mhendi.

— Am pierdut destul timp, spuse Lanwood.

— Chiar prea mult, adăugă Mhendi cu amărăciune.

— Atunci ce dracu' mai aşteptăm ? explodă Mabi enervat.

— Putem, fireşte, învăţa cîte ceva despre conducere şi disciplină de la bolşevici, spuse Lanwood, înflăcărîndu-se dintr-o dată.

Mhendi se domoli brusc. Dincolo de propria lui durere, îl vedea acum pe adevăratul Lanwood ; o fracţiune de secundă văzu autoamăgirea din ochii celuilalt. Lanwood era un bărbat frustrat, destul de în vîrstă, şi care începea deja să se îndoiască de sine. Mhendi se uită

repede la Mabi. Și el observase același lucru. Poate că n-ar fi trebuit să spună ceea ce spusese. Tom avea nevoie de sprijinul lui mai mult decît de al tuturor celorlalți.

— Am vorbit cu Rosslee aseară, spuse Mhendi pe un ton calm și prietenesc. M-a rugat să invit tot grupul la consfătuirea lor de sfîrșit de săptămînă în legătură cu problemele politice din colonii. Spunea că asta ne-ar da posibilitatea să contribuim la formularea unei linii politice. Propun să mergem înarmați cu principiile noastre.

— Ah ! zîmbi Lanwood fericit. Sînt nesiguri ! Altfel nu s-ar fi sinchisit să ne invite. Imperiul lor se clatină și își caută aliați printre liderii supușilor din colonii. Doar cînd imperialiștii se îndoiesc de capacitatea lor de a conduce prin forță, consimt să ne invite ca să-i „ajutăm la formularea unei linii politice". Ei bine, ce părere aveți, prieteni ? Să mergem ?

— Eu sînt de părere să mergem, spuse Mabi. Înarmați cu planul nostru, cum a spus și Mhendi. N-avem nimic de pierdut.

— Sînt de acord, spuse Adebhoy.

— Tu ce spui, Mike ?

Udomo zîmbi nesigur.

— Cred că ar fi interesant să vedem ce gîndesc.

Micul nucleu al viitorul partid se năștea. Timp de o oră și mai bine, au tot visat și și-au făcut planuri...

...În cele din urmă, au terminat discuția.

— Asta a fost tot, spuse Lanwood.

Au mai stat puțin de vorbă, apoi își luară rămas-bun de la Lanwood.

Cînd fură gata de plecare, o auziră pe Mary Feld în bucătărie, Adebhoy îi strigă la revedere, dar ea îi răspunse fără să vină să-i conducă. Lanwood îl opri puțin pe Mhendi la capătul scărilor.

— Îmi pare rău de cele întîmplate. Vorbea degajat, fără să se uite la Mhendi, vorbea ca despre ceva neînsemnat. N-a vrut să te supere.

— Nu face nimic, șopti Mhendi.

— Relațiile personale trebuie să fie subordonate luptei.

— Nu-i nimic, Tom.

— Mă bucur că înțelegi. Doar lupta contează. Mi-ar face plăcere să mai stați. Știi că nu iau femeile în serios, dar sînt și ele bune la ceva. Doar atît că nu trebuie lăsate să se amestece în munca noastră... În sfîrșit se uită la Mhendi, zîmbind degajat și ținîndu-se drept.

— Nu-ți face probleme, Tom. Pe curînd.

Îi conduse cu privirea pînă ce o cotiră spre dreapta și ieșiră din garaj. Apoi urcă încet scările și se întoarse în biroul lui.

— Au plecat ? strigă Mary Feld.

— Da, răspunse el.

— A ieșit ceva din discuțiile voastre ?

— Da.

Lanwood ședea la birou și își făcea ordine în hîrtii.

— Și ? Nu-mi spui nimic ? Sau te-au prins cumva și pe tine ideile alea „doar pentru bărbați“ ale lui Mabi ?

— Ascultă, vreau să lucrez. Am găsit articolul ăla. Udomo vine mîine la prînz.

— Nu voi fi acasă.

— Nu-i nimic. Mă ocup eu de mîncare.

— Mhendi a devenit imposibil.

O auzi trebăluind prin casă. Trebuia doar să închidă ușa ca să n-o mai audă, ca să se izoleze de ea. Dar nu se mișcă din loc. Se gîndea la ea cu detașare. Erau de mult împreună. Încă de pe vremea cînd erau amîndoi membri ai partidului comunist. Pe atunci, era tînără și frumoasă, și asta n-ar fi nimic... A ieșit din partid o dată cu el, pentru că așa a vrut el!

— Ai auzit ce-am spus?

— Da.

— Și ți-e greu să-mi răspunzi?

— Încerc să lucrez.

— Să aibă grijă cum vorbește data viitoare, ori să nu-l mai prind pe-aici! Tu ești prea indulgent. Lucrai mai bine singur. Cred că îți cam pierzi vremea cu ei. Toți își dau niște aere de vedete.

Au trecut aproape douăzeci de ani de cînd erau împreună. Douăzeci de ani de cînd au ieșit din partid.

— Mi-e silă și de Mabi ăla mic și îngîmfat.

Înainte de Mary, a fost cu altcineva. O femeie blîndă, liniștită și cumsecade. Cum o chema? În orice caz, era o femeie de treabă. Dar cum o chema oare?.... Începură să-l năpădească amintirile. Dar el le gonea cu fermitate. N-avea timp să fie sentimental. Bărbatul

trebuie să urmeze calea cea dreaptă. Dar mai întîi trebuie să trăiască. Și, ca să trăiască, are nevoie de hrană, de un cămin și de timp liber. Asta-i cel mai important lucru, și ea și-a făcut datoria... Și totuși, o dată am încercat să fug... Am încercat să evadez. O încercare, de la bun început, fără sorți de izbîndă. Mă bucur că n-am reușit. Acum îmi amintesc cum o chema: Dora Smith. Așa o chema. Un nume drăguț și obișnuit pentru o femeie cumsecade și la locul ei. Vino-ți în fire, Tom!

Se sili să se uite la hîrtiile de pe birou, se sili să le vadă și să se concentreze asupra lor. Citea o propoziție de mai multe ori, străduindu-se să nu zboare cu ochii și cu mintea la rîndurile următoare.

N-auzi cînd ea intră în cameră, dar o simți dintr-o dată stînd în dreptul ușii și urmărindu-l. Se întoarse și se sculă în picioare. Ea își ținea mîinile în șolduri, hotărîtă și sigură pe sine, cu picioarele ușor depărtate. Îl privi liniștită, cu o umbră de dispreț în ochi.

El știa, din ocazii asemănătoare de-a lungul anilor, că acesta era începutul unui vîrtej de cuvinte între ei, cuvinte ascuțite și chinuitoare, ca tăișul unui pumnal.

— Dacă taci, înseamnă că ești de acord cu Mabi, spuse ea.

Există doar *o* cale de împăcare, n-am de ales, se gîndi el plictisit.

Se duse la ea.

— Mary...

— Nu încerca să te apropii de mine, ca un laș ce ești, Tom. Te disprețuiesc pentru asta!

— Nu sînt de acord cu el.

Lanwood o trase cu putere spre el.

— Atunci de ce nu i-ai spus-o ?

Ea opuse rezistență și începu să se zbată cînd văzu că nu îi dă drumul. Dar agitația îi alungă furia și disprețul din privire. El recunoscu ceva din căutătura ei de pe vremuri și începu s-o dorească din nou ca atunci. Pe amîndoi îi copleși nostalgia după sentimentele de odinioară.

Lanwood își spuse : „Într-o bună zi, n-o să mai țină nici asta și n-o să-mi mai rămînă nici o altă cale de împăcare". Se îngrozi la gîndul ăsta și o strînse și mai tare în brațe.

— Mary... Mary, sînt așa de singur, înțelege-mă. Te rog...

Mai tîrziu, după ce furtuna se potoli, se întinseră amîndoi pe divan, extenuați, dar ușurați. Lanwood și Mary Feld își împreunară degetele. Ea deveni tandră și feminină, oftă, apoi îi spuse :

— Ar fi trebuit să avem și noi copii, atunci cînd ți-am propus eu, cu ani în urmă, Tom. Totul ar fi fost acum altfel.

— Ne-am hotărît să nu avem copii și să ne dedicăm luptei.

— Dar vezi, n-a mai venit ziua în care ei să te cheme acasă, ca să-i conduci în luptă. Și erai atît de sigur că va veni ! Iar eu te-am crezut și am sacrificat totul pentru nimic.

Simțea cum se îndepărtează de el. Dar cum s-o oprească ?

— Am putea să ne căsătorim și acum. Își dădu însă seama imediat că făcuse o greșeală.

— E prea tîrziu, Tom. Nu mai avem nici un motiv ca să ne căsătorim acum.

„Mda, asta a fost tot", își spuse el. „Niciodată momentele noastre intime n-au durat atît de puțin." Ea își trase mîna dintr-a lui. Se sculă și ieși din cameră. Lanwood își închise ochii. Mai avea de scris articolul ăla. Mda, nu mai aveau de ce să se căsătorească acum. Nici măcar din dragoste. Oftă și se sculă ca să se apuce de lucru la articol.

4.

Udomo se dădu jos din autobuz la Camden Town. Călătorise mai departe decît îi permitea costul biletului. Ar fi trebuit să coboare la Mornington Crescent. Taxatorul se răsti la el fluturînd cotorul de bilete. Udomo se îndepărtă.

— Du-te dracului, mormăi el.

Așteptă ca semaforul să arate verde și traversă strada. La intrarea metroului din Camden Town erau doi oameni de culoare. Amîndoi îl salutară de departe. Udomo le răspunse și intră în stația de metro, de unde își cumpără un bilet pînă la Hampstead.

Cine știe, poate că Mabi nu-i acasă. Atunci, va trebui să se întoarcă la locuința lui. Din păcate, te cam plictisești să mănînci tot singur. N-are nici un haz să-ți gătești și să mănînci tot singur. I-ar fi plăcut foarte mult să stea și să discute cu studenții. Dar un vorbitor nu-și poate permite să spună auditoriului

că e sărac lipit și că nu-și poate plăti mîncarea la restaurant. Bineînțeles că unul dintre ei s-ar fi oferit să plătească, dar n-avea curajul să riște. Toți îl considerau un conducător ; îl ascultau cu respectul cuvenit unui conducător. Iar el trebuie să-și păstreze această considerație. Fără-ndoială că reușise să le captiveze atenția. Asta-i ceva care se simte și care îți dă încredere. Totul e să găsești întotdeauna un subiect de discuție care îi interesează pe toți si apoi să-l dezvolți. Dorința de eliberare de sub jugul străin e cea care unește oamenii mai mult decît orice problemă legată de distrugerea credinței față de trib sau clan. Totul e, deci, să nu dai mare importanță divergențelor și să pui în prim plan problema asupririi străine. Metoda asta a avut succes.

Trenul își anunță sosirea prin două puncte luminoase, apoi ieși din tunelul întunecat, arcuindu-se ca un șarpe imens. Ușile se deschiseră. Udomo își făcu loc printre oameni, urcă într-un vagon de nefumători și își găsi un loc. După ce ușile se închiseră zăngănind, trenul se puse în mișcare și prinse viteză. Bătaia ritmică a roților îl moleșea. Se uită fix, dar fără să vadă, la o fată drăguță din scaunul de vizavi. Ea luă privirea lui drept o provocare, își ridică ochii și îl privi țintă. Dar peste puțin timp, începu să se fîstîcească, întorcîndu-și privirea și trăgîndu-și cît putu de mult fusta peste genunchi. El însă nu-i observă agitația.

Ce păcat că Adebhoy era de gardă în noaptea aceea ! În ceea ce o privea pe prietena lui

Lanwood, toți aveau o părere greșită despre ea. În duminica aceea cînd au luat prînzul împreună, i s-a părut o femeie fermecătoare. Și foarte inteligentă. Ce bine și ce cald e aici ! Va trebui să se ocupe de căutarea unei locuințe după ce pleca Adebhoy. Amploaiatul ăla de la Ministerul Coloniilor a încercat să facă pe nebunul. Cică trebuie să primesc consimțămîntul autorităților panafricane. La dracu' ! Dar chiar ei sînt autoritățile panafricane ! După ce am strigat la el, și-a mai schimbat părerea. Imediat după aceea au luat niște măsuri. Nu i-au dat bani prea mulți, dar la intervale regulate, și suficient ca să se descurce. Și-a cumpărat cu ei pantofi noi, cămăși și șosete, așa că prima sumă de bani s-a și dus. Ha, consimțămîntul autorităților panafricane ! Dar ce idee grozavă cu revista asta șapirografiată ! E bun articolul lui Lanwood ; nici al lui Mhendi nu-i mai prejos. Păcat însă că bea prea mult. Toți scriu articole interesante, ce mai ! Bună idee să prezinți faptele fără comentariu și să-i lași pe imperialiști să se condamne singuri, fără să-i ataci direct. Bun băiat, Adebhoy ăsta ! Sper că Mabi e acasă.

Trenul se opri ; ajunseră la Hampstead. Aerul nopții era răcoros, mai ales la etaj. Dar suportabil, nu ca în noaptea aia îngrozitor de friguroasă cînd o cunoscuse pe Lois. A trecut aproape o lună de atunci.

Își trase gluga pe cap, își băgă mîinile adînc în buzunare și coborî dealul abrupt cu pas vioi.

Ușa locuinței lui Mabi era deschisă. Nu mai erau bușteni în fața casei. Micul coridor era în beznă, așa că bîjbîi prin întuneric pînă să găsească ușa lui Mabi și bătu în ea.

— Intră !

Udomo intră. Înăuntru era o lumină puternică, care îl orbi o clipă. Becurile luminau camera mai tare decît soarele posomorît al Angliei. Lumina era aici la fel de puternică precum soarele de acasă, care pîrjolește pămîntul.

Mabi nu era singur. Mai era și Lois acolo. Ședea pe un pat din colțul camerei, lîngă o plită pe care era o oală. Și tot amesteca cu o lingură.

Mabi stătea în fața unui șevalet lîngă fereastra imensă. În jur nu mai era nici un obiect. Pe un buștean, la dreapta lui, ședea o fată de culoare, îmbrăcată într-un halat de casă.

— Ah, tu erai, Mike ! Hai înăuntru ! spuse Mabi, absent. E deschisă ușa din față ?

— Da.

— Să-i ia naiba ! izbucni el. Doar știu că asta e seara cînd eu lucrez întotdeauna după model. Poate vor să dau de bucluc. Să-i ia naiba ! Făcu niște pași mari pînă la ușă, și începu să strige cît îl ținu gura : Ce dracu' aveți de gînd ? Lăsați ușa deschisă cînd știți că în seara asta îmi pozează cineva... La dracu' ! Lua-v-ar naiba pe toți !

Mabi trînti ușa cu un zgomot puternic. Se întoarse în cameră și o trînti și pe cea dinăuntru. Apoi făcu niște pași mari pînă la șevalet.

— Scuză-mă, Kate. Putem începe.

Fata de culoare se sculă în picioare, își desfăcu halatul și îl aruncă de pe ea, apoi se urcă pe buștean și luă o poziție relaxată și melancolică. Mabi o privi cu un ochi critic.

— Puțin mai la dreapta, Kate.

Fata se supuse.

— Foarte bine. Rămîi așa.

Udomo se simțea stingher. Se afla într-o lume în care nu știa niciodată ce să facă, unde să stea, dacă trebuia să vorbească sau să tacă. Și era surprins de goliciunea unei femei aici, în Anglia. Acasă, în Africa. ar fi fost ceva firesc. Se feri să se uite la fata goală de pe buștean.

— Vino mai bine și stai jos aici, spuse Lois.

El își agăță paltonul după ușă și păși cu atenție pînă la divan, să nu strice ceva.

— Cum a fost ? întrebă Mabi, fără să se întoarcă.

— Întîlnirea ? A ieșit bine.

— Mă bucur. Mai stai de vorbă cu Lois.

Își termină schița și o stropi cu fixativ, apoi o aruncă pe podea și începu alta.

— Acum vreau să te-ntorci cu spatele, Kate.

Fata se întoarse pe buștean.

— Nu mai durează mult.

— Ți se pare cam ciudat, nu ? întrebă Lois.

— Da, răspunse Udomo.

— Așa e întotdeauna. Dar te obișnuiești, dacă trăiești printre artiști. Eu una, n-am putut poza nici măcar soțului meu. Am încercat o dată, dar a fost un eșec total. Aștia te privesc prea detașat, nu văd persoana, ci doar linii unduitoare și suprafețe.

— Ce face Mabi? întrebă Udomo.

Se uită repede la chipul ei. Lumina puternică îi scotea în relief ridurile, care îi împăienjeneau colțurile ochilor și ale gurii. Și cum se apleca ea așa peste oală, amestecînd mîncarea, ai fi zis că e o femeie din Africa. Își întoarse capul și zîmbi.

— Nu e nevoie să șoptești. E prea ocupat ca să te audă.

— Te aud totuși, spuse Mabi.

Pe coala de hîrtie din fața lui începu să se contureze spatele drept și fesele proeminente ale lui Kate.

— Ce-a întrebat Michael? se interesă Lois.

Mabi nu răspunse.

— Vezi? spuse Lois.

— Da, confirmă Udomo.

— Am auzit că ai însuflețit tot grupul. Tom m-a sunat chiar zilele trecute ca să-mi spună că ești o revelație. E o mare cinste să fii lăudat de el. Dar ce-ai mai făcut în ultima vreme? Ultima dată cînd a venit Richard pe la mine mi-a spus că ești foarte ocupat.

— Pregătesc matrițele, spuse el.

Pare cam obosit, își zise ea. Dar e mult mai degajat și mai deschis.

El își privi mîinile, apoi se uită la ea.

— Tom avea dreptate. E o muncă grea.

— Mai studiezi?

— Da. Dar asta nu-i așa important.

— Nu te ajută și ceilalți?

— Mă mai ajută și ei cînd pot. Dar, fiecare cu munca lui.

— Cîte matrițe trebuie să faci?

— Cinzeci și șase, din care am făcut unșpe.

— Dumnezeule ! Și faci totul singur ?

El schiță un zîmbet sfios și copilăros.

— A fost ideea mea.

Dumnezeule ! își zise ea. O cuprinse un sentiment de neajutorare. Lupta împotriva acestei porniri, încercînd s-o alunge. N-au decît să facă pe eliberatorii, dacă așa simt ei. Treaba lor !

— De ce a trebuit să faci asta ?

El desluși împotrivirea neputincioasă din vocea ei. O scrută cu privirea. Lois era din nou izbită de personalitatea lui puternică și violentă, ca în prima seară.

— Pentru că trebuie, răspunse calm.

Ea își lăsă capul în jos și amestecă din nou în mîncare.

— Da, spuse ea. Ce-ar fi să aduci matrițele alea la mine ? Jo și cu mine te-am putea ajuta. Avem o mașină de scris. Poate mai faci tu rost de una.

— Chiar vrei să m-ajuți ?

Nu îndrăzni să-l privească. Știa că își va deschide sufletul. Ochii îi vor străluci. Probabil că radia de fericire. Nu mai era nevoie să-l privească pentru a vedea toate astea.

— Dacă ți-am spus ! zise ea cu răceală.

— Cînd pot să le-aduc ?

— Mîine, după ce vin de la școală.

— Auzi, Mabi ! Nu-și mai încăpea în piele de fericire. Ea vrea să mă ajute. Îmi vine să te pup, Lois ! Dar dîndu-și seama de ce-a spus, nu mai scoase un cuvînt.

Își întoarse apoi încet capul și se uită la ea. Lois îi susținea privirea calm și detașat. Dar, în cele din urmă, el fu cel care se uită în altă parte, într-un punct la dreapta ei. Dar ea nu se simți defel victorioasă. Ești o proastă, Lois, își spuse ea cu amărăciune ; al naibii de proastă.

— Ce e ? întrebă Mabi, absent.

— Nimic important, spuse Lois. Termină odată, că altfel pot s-arunc mîncarea.

Se făcu apoi liniște în camera mare și puternic luminată. Scîrțîitul creionului pe hîrtia aspră nu făcea decît să sporească liniștea. Iar sunetul înăbușit al mîncării în clocot o făcea și mai adîncă.

Udomo se gîndi : I-am zis pe nume și aș vrea s-o sărut ! Vreau s-o fac să se uite la mine. Vreau, vreau ! Uită-te la mine, femeie ! Vreau să te sărut ! Uită-te la mine ! Uită-te la mine, femeie ! Vreau să te sărut ! Uită-te la mine ! Uită-te la mine, femeie ! Vreau să te sărut ! Uită-te la mine ! Lois ! Lois ! Lois !

Lois își spunea : Totul e o mare prostie. Sînt prea bătrînă pentru treburi din astea ; iar el nu spune nimic ; nu e în stare. Are doar o vitalitate animalică în el. E incapabil de tandrețe.

Uită-te la mine, femeie ! Vreau să te uiți la mine !

Total lipsit de tandrețe.

Lois, vreau să te sărut ! Uită-te la mine, Lois ! Femeie !

Ea-i aruncă o privire grăbită, fugară. El se simți ușurat sufletește, apoi se uită din nou în

altă parte. Un zîmbet îi flutură ca o părere pe buze.

În sfîrșit termină și Mabi cu lucrul.

— Ajunge, Kate.

Aruncă creionul de cărbune pe masă, se întinse și căscă.

Fata se dădu jos de pe buștean și se duse după un paravan improvizat.

— Dumnezeule! Mabi oftă lung. Cît o fi ceasu'?

— Aproape zece, spuse Lois.

Mabi veni și se aruncă pe divan, între Lois și Udomo.

— Hai, mănîncă, spuse Lois. Și, ridicînd vocea, întrebă: Nu vrei să mănînci cu noi, Kate?

— Nu, mersi, spuse ea cu o voce cîntată. Trebuie să merg acasă.

Lois aduse farfurii și furculițe dintr-un dulăpior și le așeză pe masă. Fata, care se îmbrăcase între timp, apăru de după paravanul improvizat. Dezbrăcată, era destul de grasă și îndesată; îmbrăcată însă, părea zveltă și grațioasă. Mabi sări în picioare, luă un plic de pe masă și ieși cu fata. Cînd se întoarse, mîncarea era gata. Mai stinse cîteva lumini, îndulcind astfel atmosfera aspră a camerei.

Acum mîncau, stînd unul lîngă altul pe divan cu farfuriile pe genunchi.

— Ești mulțumit? întrebă Lois.

— Merge, spuse Mabi. Acum trebuie să mă ocup și de buștenii ăia, fir-ar să fie! Dar să lăsăm asta, tu ce mai faci, Mike?

— Lois s-a oferit să mă ajute să tai matrițele alea, spuse Udomo. Acum nu-i mai venea greu să-i spună pe nume. O privi îndelung.

— Lois e un înger. Și încă unul dintre cei mai buni.

— Lois dă aripi, spuse ea.

— Noi toți ținem foarte mult la ea, continuă Mabi pe un ton serios.

— Poți să ne împrumuți mașina ta de scris ? întrebă Udomo. Atunci ne-ar putea ajuta și Jo.

— Sigur că da.

— Excelent.

— N-o lua prea tare pe Lois, spuse Mabi. Ținem mult la ea și n-am vrea să-i cerem prea mult.

— Termină, Paul, i-o reteză Lois. Faci lumea să creadă că nu sînt în stare să am grijă de mine.

— Și ești oare, draga mea ? întrebă Mabi pe tonul cel mai didactic de care era în stare.

— Dar nici nu-i nevoie. N-am de ce.

Udomo se închise în sine... Mabi vorbea în folosul lui. Va trebui să aibă răbdare.

— Crezi că e-n stare să aibă grijă de ea, Mike ?

— N-am chef să discutați despre mine în prezența mea, de parcă aș fi o femeie supusă din Africa ! Dar nu se putea supăra cu adevărat pe Mabi. Îl cunoștea prea bine și ținea prea mult la el.

— Ești obosit, Paul. Nici noi nu sîntem mai odihniți. Termin și plecăm.

— Dar mai vreau să-ți povestesc despre poporul meu, dragă.

— Mi-ai mai povestit.

— Dar asta nu. Mike poate să confirme acest lucru. Ştiai că poporul meu e considerat drept cel mai primitiv şi înapoiat popor din Africa ? Chiar şi compatrioţii noştri din Panafrica se uită la noi de sus. Cînd cei de la şes vor să-şi exprime dispreţul faţă de cineva, spun că se comportă ca un muntean. Nu-i aşa, Mike ?

— Eşti obosit, spuse Lois cu blîndeţe.

— Da, suspină Mabi. Condu-o acasă, Mike. Şi nu lua în seamă tot ce spun ; nici eu nu ştiu ce se întîmplă cu mine.

O luară pe Haverstock Hill şi urcară strada uşor înclinată, care devenea însă mai abruptă în partea de sus. Era o noapte senină ; nu bătea nici vîntul. Stelele sclipitoare erau lipite pe cerul nopţii. Luna se împlinise într-o semi-lună. Din cînd în cînd, treceau maşinile ca un fulger ; din cînd în cînd trecea cîte un om. Dar, în general, străzile erau pustii, locul liniştit. Se apropiau de metroul din Belsize Park.

— De aici poţi lua un autobuz, spuse Lois.

— Nu, te conduc pînă acasă, spuse Udomo.

Traversară o stradă şi trecură pe lîngă nişte magazine Kosher [1]. Cafeneaua de peste drum era deschisă.

— Hai să bem un ceai, spuse Udomo.

Vorbeşte şi pare foarte liniştit, se gîndi ea. Deci are harul de a aduce liniştea.

---

1 Magazine alimentare în care produsele oferite spre vînzare sînt preparate după reţete tradiţionale evreieşti.

— Bine, spuse ea.

Intrară în cafenea. Ea îl conduse pînă la masa din colț, lîngă căminul electric. Știa că el se va bucura de căldură. O chelneriță obosită veni și le luă comanda.

Lois se lăsă pe spate, așteptînd ca el să vorbească, și îi urmări chipul. Ochii săi triști îi dădeau feței o expresie posacă. Ce curios, că toți africanii par îngrozitor de triști cînd stau liniștiți. Să poarte ei oare, oriunde ar merge, ceva din sufletul Africii ? E oare Africa un continent trist ? Nu doar în privința problemelor ce le ridică, ci în esența ei ? Toți africanii pe care i-a cunoscut păreau triști cînd erau destinși. Și totuși, atunci cînd rîdeau, privirea lor era numai soare.

— La ce te gîndești ? o întrebă el.

Acum putea să se uite în ochii ei fără să-și piardă liniștea.

— La voi, spuse ea. Adică la voi cinci ; și la Africa.

— Trebuie s-o vizitezi într-o zi, spuse el.

— Dar cum e de fapt ?

Știa că el va zîmbi.

— Ca orice altă țară, spuse el. Însă noi, cei care ne-am născut acolo, o iubim mai mult decît orice pe lume.

Chelnerița obosită le aduse ceaiul.

— Nu mi-ai răspuns la întrebare.

Văzu cum amintirile trecutului reînvie pe chipul lui. Poate că acum va vorbi.

Vorbea încet, căutîndu-și cuvintele și controlîndu-le în timp ce le pronunța ; se uita drept în ochii ei, însă fără s-o vadă.

— Hm, cum e Africa ? ! Aduce puțin cu o inimă. I-ai văzut doar conturul pe hartă ! Arată ca o inimă. Africa e inima mea și a noastră, a tuturor celor care sîntem de culoare. Fără ea, noi nu sîntem nimic ; și atîta vreme cît ea nu e liberă, noi nu sîntem oameni. De aceea trebuie s-o eliberăm. Sau să murim. Asta e !

Și acum se uită la ea, dar cu niște ochi scrutători, provocînd-o și apărîndu-se totodată. Ea însă nu mai spuse nimic, cu toate că i-ar fi putut aduce argumente raționale. Dar ar putea oare cineva să se pună cu un mistic ? Și chiar dacă ar putea, ea nu dorea s-o facă.

— Înțeleg, spuse ea calm, turnîndu-i ceai.

— Nici un alb nu poate înțelege asta, spuse el.

Acum se simțea ușurat. Cu sufletul deschis. Și ciudat, nu era nici o urmă de duritate în comportarea lui. Udomo i se păru dintr-o dată omul cel mai fermecător pe care l-a cunoscut în ultima vreme. El îi luă mîna într-a lui, după ce ea îi așeză ceașca în față. O strînse ușor, cu tandrețe.

— Mă bucur că m-ai întrebat despre Africa, spuse el. M-ai pus pe gînduri. Acum știu ce vreau. Asta-i cel mai important lucru.

Lois se cutremură în sinea ei și se uită în altă parte. Probabil că îi venea mai ușor să vorbească în limba lui maternă. Udomo era un om cult, cu titluri academice. Atunci, de ce era incapabil să vorbească cînd îl impresiona ceva foarte mult ? Oare nu și-a mai exprimat niciodată sentimente puternice față de nimeni ?

El îi întoarse mîna în sus, uitîndu-se în palmă.

— Ce mică e, constată el.

— Toate femeile au mîini mici, răspunse ea.

— N-am observat pînă acum, spuse el.

— Înseamnă că n-ai iubit niciodată.

— Nu, niciodată, spuse el. Dar tu îl iubești pe Mabi ?

— Mi-ar plăcea să-l iubesc. Și să mă iubească și el.

— Deci ții mult la el.

— E genul meu.

— Fiindcă e artist, ca soțul tău ?

Asta-l doare pe el, se gîndi Lois.

— Nu de asta. Pur și simplu e genul meu.

— Îmi placi, spuse el.

— Mă bucur, răspunse ea, turnîndu-i ceai.

— Nu doar așa, îmi placi cu totul altfel.

I se puse un nod în gît.

Ea își ridică repede privirea.

— Asta-i doar din cauza singurătății, Michael.

— Sînt într-adevăr singur.

— Atunci caută-ți o fată tînără și drăguță. Paul cunoaște o mulțime și o să ți le prezinte.

Așteptă pînă ce ea se uită la el, apoi spuse :

— Pe tine te vreau.

Pe Lois o năpădi un val de furie.

— De ce pe mine ? Mă iubești ? Sau crezi că mă poți avea ușor ?

— Îmi placi, spuse el calm.

— Te culci cu fiecare femeie care-ți place ?

— Nu.

— Atunci de ce tocmai eu ?

— Pentru că ești furioasă. Avea un zîmbet cald și deschis, care îi lumină chipul. Îmi placi cînd te înfurii.

Ea încercă să-și țină în frîu mînia.

— Termină, Michael ! Nu uita că am aproape patruzeci de ani. Cînd eram tînără, am avut de-a face cu cine am poftit. Nu-mi mai plac aventurile ; îți dau doar bătaie de cap. N-am nevoie de bărbați...

— Orice femeie își dorește un bărbat, spuse el.

Ea nu mai zise nimic și se uită lung la el.

— Știi doar că-i așa, spuse el calm.

— Te rog, termină ! Simți dintr-o dată o sfîrșeală. Destăinuirile calme ale acestui bărbat o zdruncinaseră prea tare. Hai să plecăm !

El luă mașina de scris, plăti și ieși în urma ei.

Mulțimea care ieșise de la cinema se împrăștie. După puțin timp, scăpară de lume. O luară în sus, pe dealul unde locuia Lois.

— Mai ești furioasă ?

— Nu, spuse ea plictisită.

La ușă, îi sărută mîna.

— Am citit undeva că femeilor le place asta, zise.

Cu mintea, Lois savură comicul situației, dar nu putea să rîdă.

— Noapte bună, spuse ea grăbită.

— Noapte bună, Lois. Pe mîine.

Mîine, se gîndi ea ; Oh, Doamne ! Mîine !

Închise ușa și scotoci prin poșetă după o țigară. Se sprijini de ușă și și-o aprinse. Jo Furse nu se culcase încă. Lois auzi un glas de bărbat. Jo avea musafiri.

— Tu ești, Lois ? strigă Jo.

— Da.

— Vino să bei o ceașcă de cacao. Henry pleacă imediat, el și-a băut-o pe-a lui. Am fost la teatru.

— Nu, mersi. Chiar acum am băut un ceai și mor de-oboseală. Noapte bună.

Trecu pe lîngă bucătărie și intră în camera ei. Aprinse focul și se așeză pe pat. După un timp, se sculă și se duse la oglindă, uitîndu-se multă vreme în ea.

De ce anume te temi, Lois ? Mereu îți spui că ai o judecată sănătoasă. O minte care vede lucrurile așa cum sînt. Nu se va întîmpla nimic, decît dacă vrei tu să se întîmple. Tu nu vrei să te încurci cu el. Foarte bine, atunci nu se va întîmpla nimic. *Ba da, se va întîmpla.* Doar dacă vrei tu. *Nu vreau.* Atunci nu va fi nimic. *Ba va fi.* Asta pentru că tu vrei așa. *Nu, nu vreau.* Ba da, vrei. *Nu, nu vreau.* Mă obosești. Dacă se va întîmpla, va fi doar pentru că așa vrei tu, iar dacă nu se va întîmpla, înseamnă că n-ai vrut. *„Poftește la mine-n odaie, spuse păianjenul către gîză"*... Ia nu te mai lăuda, Lois. Doar nu ești un copil neajutorat. Ești o femeie cu experiență. E un tip dintr-o bucată și fără prejudecăți în treburi din astea. S-ar lăsa și dat afară, dacă i-ai spune-o pe șleau. *Nu-l cunoști.* Vorbe goale. *„Poftește la mine-n odaie, spuse păianjenul către gîză".* Amăgește-te singură, dacă simți nevoia, dar nu încerca să mă duci pe mine. A da mereu vina pe altul, mai ales dacă e de rasă inferioară și legea nu e de partea lui, face desigur parte din puritanismul degenerat al anglo-saxonilor.

Vorba aia: „n-am vrut să fac asta“ sau „n-am ştiut ce fac“. *Dar de ce mi-e atît de frică?* Ştii doar de ce. Se pare că nu mai ştii să gîndeşti. *Pentru că am suferit.* Un reflex condiţionat. *Deci nu de el ţi-e frică?* Răspunde-ţi!

Îşi duse mîna la tîmple. Plecă de la oglindă. Se aşeză pe pat şi luă telefonul de jos. Formă numărul lui Mabi. Telefonul sună la celălalt capăt al firului. Dar puse brusc receptorul jos.

— Nimeni nu poate hotărî pentru tine, îşi spuse cu voce tare.

Stinse ţigara şi începu să se dezbrace.

Soneria se auzi în tot apartamentul. Lois se îndreptă spre uşă cu pas vioi. Era Udomo. Deschise uşa larg şi-i zîmbi.

— Bună! zise ea veselă. „Pofteşte la mine-n odaie, spuse păianjenul către gîză...“

— Am adus matriţele.

— Jo se întoarce tîrziu, spuse ea.

O urmă în salon.

Soarele cald al după-amiezii se strecura jucăuş prin uşile de sticlă, înveselind şi luminînd camera, care era acum în ton cu noua stare de spirit a lui Lois. Afară, iarba proaspătă de primăvară se aşternea ca un covor strălucitor peste pămînt. Iar dincolo de covorul de iarbă, mugurii cărnoşi ai pomilor erau gata să plesnească. Totul era în floare, iar cerul şi pămîntul se iubeau cu tandreţe.

Udomo îşi aruncă pachetul pe podea.

— Asta-i cea mai caldă zi a anului pînă acum! exclamă Lois.

— Şi eşti fericită!

Începu să desfacă pachetul, stînd pe un genunchi. Ea se apropie, uitîndu-se la el.

— Sînt.

Vocea ei îl făcu să-şi ridice privirea.

— Aseară voiai să mă săruţi, spuse ea simplu.

Udomo se sculă încet.

— Da, răspunse.

Citi în ochii ei că acum putea s-o sărute. Îi luă mîinile. Cum mai tremurau ! Acum era cu adevărat femeie, dăruind căldură şi blîndeţe. O trase spre el. Ea nu opuse prea multă rezistenţă.

— Nu vreau doar o aventură, şopti ea.

Şi apoi căzu în braţele lui...

Stăteau întinşi unul lîngă celălalt în dormitor. O rază de soare se strecură printr-o crăpătură minusculă deasupra draperiilor trase, reflectîndu-se la piciorul patului şi începînd să tremure nebuneşte. Iar de afară se auzea cîntecul vesel şi pătimaş al unei păsări.

Lois ascultă cîntecul păsării, încercînd să descopere cu ce seamănă mirosul părului lui Udomo. Mirosea a ars. A frunze arse, se convinse Lois. Asta era. Un miros atrăgător. Nu se aşteptase la atîta tandreţe din partea lui ; totul a fost ca o poezie dezmierdătoare. Cît e de tandru ! Oare de ce se temeau, ea şi cu Mabi ? În orice caz, nu de liniştea asta adîncă. Iar bărbatul violent existase doar în imaginaţia ei. Nu găsi nici o urmă de violenţă în Udomo. Şi liniştea asta sufletească de acum ! Oare ce te încîntă mai mult, iubirea sau clipele tihnite după săvîrşirea ei ? Acum era bucuroasă că nu şi-a tuns părul. Aşa îi place lui. O să-l

lase să crească. Ce liniştit e! Simţi asta, chiar şi cînd el îşi întinse braţul mare şi frumos conturat sub capul ei.

El se foi în pat şi îşi mişcă uşor capul. Atunci ea îi mîngîie pieptul lat şi se gîndi: Unii bărbaţi simt o repulsie după aceea. O s-o simtă şi el?

— Michael...

— Da?

Voia să-l întrebe dacă a fost aşa cum îi plăcea lui, dar se răzgîndi. Ştia doar că e fericit!

— Doar atît: Michael.

Vocea lui era somnoroasă. Era cazul să se culce acum.

— Lois, bolborosi el. Vreau să-ţi mulţumesc.

— Oh, dragul meu. spuse ea, cuibărindu-se lîngă el...

Lois se sculă brusc, dar fără să facă zgomot. El mai dormea încă. Ah, matriţele alea! se gîndi ea. Îi îndepărtă uşor braţul de pe trupul ei şi se uită la ceasul de la căpătîiul patului. Dormiseră aproape două ore. Soarele nu mai bătea în geam. Raza de lumină nu se mai juca la piciorul patului. Ea se sculă, se duse la baie şi dădu drumul la apă în cadă. În timp ce apa curgea, puse de ceai. Făcu apoi repede o baie, se îmbrăcă şi duse ceaiul în dormitor. Trase apoi draperia de-o parte, lăsînd lumina să inunde camera.

După zece ani, din nou un bărbat în patul ei! Era aşa de relaxat în somn, ca un copil! Dintr-un ungher al minţii ei auzi o şoaptă: De-acum, nu prea mai poţi să te întîlneşti cu el. Dar o auzi cu greu şi, chiar dacă ar fi au-

zit-o bine, tot n-o putea înțelege. Se așeză pe marginea patului și îl atinse pe umărul gol.

— Michael! Scoală-te, Michael!

El se mișcă. Apoi se trezi brusc și se ridică pe jumătate. Se uită în jur speriat. Ea îl apucă de umăr.

— Liniștește-te, Michael.

— Oh, Lois. Ușurarea pe care o ghici în vocea lui o făcu nespus de tandră. Abia se stăpîni să nu-l ia în brațe.

Cînd îl văzu zîmbind, se gîndi: „Nu văd nici o repulsie".

— Am dormit mult?

— Două ore. Dar aveai nevoie de somn. Uite, ți-am adus ceaiul. Mă duc să dau drumul la apă în cadă pentru tine și apoi mă apuc de matrițele alea.

Se duse spre ușă.

— Lois!

Se întoarse și se uită la el. O dorea din nou.

— Trebuie să lucrăm la matrițe, spuse ea cu blîndețe, și ieși afară.

Cînd ieși el din baie, Lois lucra de zor. Veni și se opri în spatele ei, cuprinzînd-o de umeri. Lois își ridică o clipă privirea, dar nu se opri din bătutul la mașină. El își trecu degetele prin părul ei, își frecă ușor obrazul de al ei, apoi se așeză la celălalt capăt al mesei. Stăteau față în față și se puteau vedea peste mașina de scris. El introducea cîte o matriță în mașină, memora cîte un rînd din manuscrisul lui Mhendi și apoi alegea literele potrivite de pe clape.

Timp de două ore nu se auzi nimic altceva în cameră decît țăcănitul mașinilor de scris. Apoi, Lois oftă și își îndreptă spatele.

— Eu propun să facem o pauză. Cine naiba îl pune pe Paul să scrie așa de mult ? Vrei ceai ?

— Da, te rog.

Continuă să bată la mașină în timp ce ea pregătea ceaiul. Soarele apusese, iar camera era învăluită în întunericul de primăvară tîrzie. Udomo nici nu observă cînd Lois se sculă de la masă ca să aprindă lumina. Se opri însă din bătut cînd intră cu ceaiurile și se așeză lîngă ea.

— Ești obosit ?

— Acum nu sînt, răspunse el.

Lois se uita în ceașca de ceai ; un zîmbet îi flutura pe buze.

— Mi-era teamă de tine, recunoscu ea.

— Și Mabi ți-a sporit teama asta.

— Cred că și lui îi e un pic frică de tine.

— Și mie de el, dar să nu-i spui. Mai ți-e frică și acum ?

— În alt fel.

— Dar de ce te temi ? De ce ?

Își puse o mînă peste a lui. Încercă să zîmbească, dar colțurile gurii îi tremurau. Oftă cu sfială.

— Pentru că cred că m-am îndrăgostit de tine, Michael.

— Și de asta ți-e frică ?

— Așa mi-e firea.

Vezi să nu te copleșească sentimentele, Lois

— Sînt una din acele femei care dau totul sau nimic.

— Așa ar trebui să fie toate, spuse el.

Voia să-i povestească despre John și despre umilința și suferința aceea groaznică pe care a simțit-o cînd a fost părăsită pentru alta. Dar se răzgîndi și îl întrebă :

— Mai vrei ceai ?

Se apucară din nou de lucru. Jo Furse se întoarse acasă la zece și pregăti cina. Dar se duse la culcare imediat după masă ; nu se simțea bine.

Lois și Udomo se apucară din nou să taie matrițe. Cu puțin înainte de miezul nopții, Lois spuse :

— Dacă nu te grăbești, pierzi ultimul autobuz.

— Asta și vreau.

— Atunci lasă-l să plece.

— Ce-o să zică Jo ?

— N-o să se sperie ea de atîta lucru.

El izbucni în rîs. Avea un rîs fericit ; rîdea din tot sufletul. Asta o făcu și pe ea să zîmbească. Se sculă și o strînse în brațe.

— Te iubesc, Lois.

— Doream să-mi spui asta.

5.

— Cum vă numiți ?

— Paul Mabi.

— Din ce organizație faceți parte ?

— Din Mișcarea de Eliberare a Africii.

— Bine. Acum puteți întreba.

— Domnule președinte, am ascultat cu foarte mare atenție ce a spus vorbitorul, mai ales cînd s-a referit la...

Președintele lovi cu ciocănașul în masă.

— Vă rog să puneți întrebarea direct la obiect.

Lanwood sări în sus.

— Am o obiecție în privința procedurii, domnule președinte.

— Domnul Mabi are acum cuvîntul. Așteptați să vă vină rîndul.

— Dar este o problemă de procedură, domnule președinte. Mă numesc Lanwood și sînt liderul delegației Mișcării de Eliberare a Africii.

— Iar eu sînt președinte! Vă rog să luați loc, domnule Lanwood!

Udomo sări în sus, agitîndu-și brațele.

— Asta-i o insultă! Protestez!

Se făcu o zarvă infernală în sala aglomerată. Africanii săreau în sus ca arși. Strigau la președinte. Secretarul grupării coloniale din cadrul Partidului Progresist vorbea cu insistență la urechea președintelui. Vocea înfuriată a lui Mhendi răzbătu însă prin gălăgie:

— Ieșiți afară, băieți! Să nu ne lăsăm insultați!

Africanii începură să se agite prin toată sala. Președintele bătu cu ciocănașul în masă.

— Doamnelor și domnilor, liniște, vă rog!

— Ca să ne insultați din nou! zbieră Adebhoy.

— Îmi cer scuze! strigă președintele

Exodul africanilor încetă.

— Vreau să-mi cer scuze dacă l-am jignit cumva pe domnul Lanwood! Dar n-am vrut. Știți cum se întîmplă.

— Știm, știm... răspunse cineva batjocoritor.

Mhendi le făcu semn cu mîna să se întoarcă. Iar după ce toți se întoarseră la locurile lor, președintele bătu cu ciocănașul în masă.

— Domnul Lanwood are o obiecție în privința procedurii...

Lanwood răspunse cît se poate de amabil :

— Accept scuza dumneavoastră în interesul unei cooperări constructive, domnule președinte, și mă bucur cînd văd că vă străduiți să învățați bunele maniere, pe care vreți să le vîrîți pe gît cu tot dinadinsul oamenilor din colonii.

Președintele se făcu roșu ca racul. Secretarul îi puse o mînă pe braț, ca să-l potolească.

— ...Voiam doar să spun că președintele mi s-a părut nepermis de aspru în felul cum a dispus de domnul Mabi. Nu i-a dat nici măcar ocazia să spună dacă dorește să țină un discurs și s-a răstit la el. Fără îndoială că acest incident a cauzat prejudecăți chestiunii în discuție. Am luat parte la destule conferințe și știu că nu a fost o procedură normală. Lanwood se așeză în aplauzele frenetice ale africanilor.

— Este domnul Mabi atît de amabil să-și reia întrebarea ?

— Ei bine, domnule președinte, după cum spuneam, am ascultat cu mare atenție cuvintele vorbitorului, începu Mabi, mai ales cele referitoare la stabilirea momentului oportun cînd oamenii din colonii pot să preia conducerea propriilor probleme. Dar se pune între-

barea : Prin ce drept divin sînteți dumneavoastră, englezii, împuterniciți să decideți asupra capacității sau incapacității altor popoare de a se conduce singure ?

Africanii începură să strige, exprimîndu-și adeziunea. Vorbitorul se sculă în picioare.

— Domnule președinte, am să vă răspund pe scurt la întrebarea domnului Mabi. Trebuie să spun că eu, în mod firesc, nu cred în existența vreunui drept divin, după cum pune el problema.

— Dar cum ați pune dumneavoastră problema ? strigă cineva.

— Eu n-aș pune-o deloc, dar trebuie să privim realitatea în față. Și realitatea este următoarea : cu sau fără vreun drept divin, noi sîntem răspunzători de colonii și este de datoria noastră să cedăm această responsabilitate. Iată contextul în care trebuie să decidem ce e mai bine pentru băștinași ! Noi știm că nu avem nici un drept divin. O dovadă clară este chiar invitația făcută africanilor prezenți aici ca să coopereze cu noi în luarea unor decizii optime pentru colonii.

— Dar cum de ați ajuns să aveți această responsabilitate ? strigă cineva.

Președintele bătu cu ciocănașul în masă.

— Pot foarte bine să răspund la întrebare, domnule președinte, spuse vorbitorul. Desigur că am dobîndit acest imperiu cum au fost dobîndite toate imperiile — prin cucerire. Dar mi se pare, și spun asta fără intenția de a fi arogant, că prietenilor noștri africani le lipsește viziunea istorică. Am impresia că ei se cred

a fi singurul popor din lume care a fost cucerit și ocupat vreodată. Cuceririle și ocupațiile sînt la fel de vechi ca și istoria omenirii, atît cît o cunoaștem. Și noi, cei care locuim pe aceste insule, am fost ocupați la rîndul nostru. Britania a fost odată o colonie romană, apoi a fost invadată de barbarii din pădurile germanice, și în cele din urmă a fost cucerită de normanzi. Dar am avut de cîștigat de pe urma acestor cuceriri. Ele ne-au ajutat să devenim ceea ce sîntem astăzi. Dacă prietenii noștri africani ar ține cont de toate astea, dacă n-ar uita că nu sînt unici în istoria omenirii, ar putea învăța și cîștiga multe din această etapă a imperialismului, care se apropie vertiginos de sfîrșit, etapă pe care vrem și noi s-o vedem odată încheiată.

Publicul englez aplaudă cu căldură; africanii însă nu se lăsară antrenați.

Apoi luă cuvîntul secretarul grupării coloniale din cadrul Partidului Progresist.

— Domnule președinte, cred că prima întrebare pe care trebuie să ne-o punem e următoarea : Ce legătură există între progresul politic și progresul social din colonii ? Cred că dacă nu răspundem în mod realist la această întrebare, ne va scăpa miezul problemei.

După cum știm cu toții, adevăratul progres politic depinde de progresul economic și social. Fără acestea, nu poate fi vorba de progres politic. Sindicatele, cooperativele și formele locale de guvernare democrată sînt extrem de importante, nu doar datorită influenței lor directe asupra nivelului și a condițiilor de trai ci și pentru că ele exprimă forma organizată

a opiniei publice interesată de menținerea procedurilor democrate. Avînd aceste convingeri, noi, în calitate de membri ai partidului guvernamental, am adus niște îmbunătățiri. Care sînt acestea ?

Am introdus o legislație care cere coloniilor subvenționate de stat prin Actul Dezvoltării și Bunăstării Coloniale, să creeze condiții pentru înființarea sindicatelor. Am desemnat și consultanți pentru activitatea sindicală. Rezultatul a fost un salt vizibil al numărului muncitorilor sindicaliști din colonii. Numărul lor e în continuă creștere. În mod similar, a crescut numărul și importanța cooperativelor. Am cheltuit sume imense în folosul popoarelor din colonii. Milioane de lire sterline — cifrele sînt trecute în documente, pentru cei care vor să le controleze — au fost acordate pentru asistență medicală și învățămînt, construcții de locuințe, îmbunătățiri de drumuri și căi ferate, pentru îmbunătățirea tehnicilor folosite în agricultură, pentru taluzarea malurilor în unele locuri și combaterea eroziunii solului în altele. În ultimii zece ani, au fost cheltuite peste o sută cincizeci de milioane de lire sterline în aceste scopuri.

De unde provin toți acești bani ? De la oamenii de rînd din această țară care plătesc taxe. Nu mai sîntem o țară bogată ; nu mai sîntem prima putere economică din lume, așa că plătirea acestei sume de bani i-a supus pe plătitori la privațiuni. Și totuși, banii s-au adunat, și încă de bunăvoie. De ce ?

Am ajuns în miezul problemei. Scopul cheltuirii acestor bani, scopul eforturilor noastre e pe cît de simplu, pe atît de adevărat. Sîntem de părere că practica guvernamentală, mai ales cea democrată, este extrem de grea și trebuie învățată cu mare atenție. Nu ajunge să predai puterea unor indigeni anume aleși în acest scop sau unor indivizi cu gura mare. Astfel de persoane, dacă ar fi să le predăm lor puterea, nu pot fi trase la răspundere de către masele neorganizate și fără tradiția unor procedeuri național-democrate. Așa că am hotărît crearea și dezvoltarea unei tradiții de participare a maselor la rezolvarea problemelor locale prin sindicate, prin forme de guvernare locale și întreprinderi cooperatiste. Scopul avut în vedere este cedarea puterii. Dar acesta va fi ultimul pas, nicidecum primul. Situația o știu prea bine, duce la o adîncă nemulțumire în rîndurile indivizilor care sînt, din punct de vedere educațional și politic, mult superiori concetățenilor lor. Am fost martorii unei izbucniri a nemulțumirii lor chiar astăzi. Acești indivizi ne acuză că nu sîntem democrați, cînd noi de fapt luptăm pentru democratizarea țărilor lor. Chiar dacă înțelegem și simpatizăm cu ei, avem o datorie foarte limpede față de popoarele din colonii, nicidecum față de micul grup de ambițioși frustrați. Dacă ar fi să lăsăm masele pe mîna acestor indivizi, înainte ca ele să știe în suficientă măsură să-i controleze și să-i țină în frîu prin exercitarea adecvată a drepturilor lor, ar însemna să ne încălcăm datoria și răspunderea față de băștinași. Nu văd nimic în cele spuse

sau în documentele oficiale de care să ne fie rușine. Intențiile noastre sînt nobile, faptele, înregistrate în documente, iar scopul nostru a fost dinainte cunoscut. Dacă se poate aduce vreo învinuire, cuiva, nu noi sîntem cei vizați. Să-i lăsăm deci să ni se alăture în misiunea nobilă de a pregăti popoarele lor pentru predarea definitivă a puterii. Iată cum pot scăpa de frustrări, iată cum pot sta cu adevărat în slujba Africii și a popoarelor lor.

Secretarul nici nu se așeză bine pe scaun, și zeci de mîini țîșniră în sus. Lanwood, Udomo și Mhendi erau deja în picioare și pocneau din degete. Dar o femeie luă cuvîntul înaintea lor. Era o membră îndîrjită a Partidului Progresist, membră și în Camera Comunelor și expertă cu renume în probleme coloniale. Ea susținu și întări chiar spusele secretarului, apoi zise :

— Adevărul este că, după cum știți cu toții, toate necazurile noastre din colonii sînt provocate nu de masele nemulțumite, ci de o minoritate nesemnificativă, dar gălăgioasă. O mînă de oameni exploatează ignoranța și temerile propriului popor din motive josnice ; niște demagogi, care consideră că sîntem o piedică în exploatarea neînfrînată a propriului lor popor. Astăzi se află printre noi și unul dintre ei care e vinovat de acea îngrozitoare baie de sînge din Pluralia de acum cinci ani. E timpul să ne întoarcem împotriva acestor oameni și să-i tragem la răspundere, domnule președinte, în loc să stăm mereu în defensivă. Nu e cazul să ne mai temem de o minoritate gălăgioasă și iresponsabilă, care nu

pledează în favoarea poporului ei. Mă îngrozesc la gîndul că aceste biete popoare ignorante vor ajunge într-o zi la discreția lor. Sînt convinsă că, dacă ar avea puterea în mîinile lor, aceşti oameni și-ar oprima şi și-ar exploata poporul cu o cruzime care ar face așa-zisa noastră asuprire să pară ruptă din rai.

Iarna trecută am fost în Panafrica, domnule președinte. Atunci am descoperit la fața locului ce gîndesc africanii educați despre frații lor inculți. Îi consideră niște ființe care parcă acum ar fi coborît din copac și îi tratează cu un dispreț de care noi n-am fost în stare niciodată.

Să vă povestesc o mică întîmplare. Am petrecut o zi, era duminică, cu o pereche. Bărbatul era un avocat foarte reputat, educat la noi. Soția lui fusese infirmieră. Aveau trei servitori. Și în tot timpul zilei nu i-am văzut nici măcar o dată să-i trateze pe vreunul din ei ca pe o ființă omenească. Se plîngeau tot timpul cît de leneși sînt servitorii lor cu ei de față. La prînz, majordomul trebuia să poarte mănuși albe la masă. Minunata femeie mi-a spus, de față cu el, că nu are încredere să-i lase pe oamenii ăștia coborîți din copac să servească la masă decît cu mănuși albe, sterilizate, fiindcă toți sînt niște nespălați. M-am uitat la chipul băiatului și am recunoscut ceva din înfățișarea unui cîine biciuit. Mai tîrziu, minunatul avocat l-a jignit față de mine pe un alt „fecior", dar în așa hal cum eu n-am mai văzut la nici un stăpîn de la noi. Iar acesta n-a fost un caz izolat... Nicidecum, dom-

nule președinte! Trebuie să recunoaștem că majoritatea africanilor ar duce-o mult mai rău sub dominația acestei minorități, care pretinde acum că e preocupată doar de libertatea lor! În ceea ce mă privește, nu mă îndoiesc aproape deloc că, dacă populația africană ar fi cu adevărat liberă să-și exprime dorințele, majoritatea covîrșitoare ar prefera prezența noastră în continuare, pînă cînd s-ar simți destul de puternică ca să înfrunte așa-numita elită neagră!

Trecură trei minute pînă cînd președintele reuși să restabilească ordinea în sală. Dar Mhendi se încăpățîna să stea în picioare, iar cînd președintele arătă spre un alt african, Mhendi interveni :

— Doamna s-a referit direct la mine. Cer dreptul de a-i răspunde.

— Am numit deja un vorbitor, spuse președintele ferm.

— Renunț să iau cuvîntul, domnule președinte, spuse africanul.

— M-am cam săturat de voi toți, începu Mhendi plictisit. M-am săturat de toată vorbăria voastră despre commonwealth-uri multirasiale, despre libertate și ocrotirea așa-zișilor noștri frați înapoiați. M-am săturat de tot, pentru că am auzit de prea multe ori același lucru. M-am plictisit peste poate chiar și de aroganța familiară din cuvintele antevorbitoarei mele, ca să mă supăr cu adevărat. Doamna respectivă a aruncat toată vina pentru morții din Pluralia asupra mea. Sigur că sînt vinovat! Dar e o povară pe care o port singur. Cu toate cuvintele ei frumoase, nu-mi

poate alina suferința. Nu mă opun acuzației, dar mă opun adevăratului ei motiv. Și, în loc să mă întrec cu antevorbitoarea mea în acest joc de scamatorii politice, vreau să vă spun de ce mă opun adevăratului motiv al acestei acuzații. Voi fi scurt, vă promit. Știu doar că vorbesc în zadar.

Dacă în această sală s-ar afla astăzi vreunul din cei care au început mișcarea voastră de eliberare, vreunul din acei pionieri de-ai voștri care au mers la închisoare, au suferit de foame și au fost deportați pentru cauza acelei mișcări, oricăruia dintre ei i-ar fi acum rușine de ce s-a întîmplat cu mișcarea pe care au început-o. Ei știau ce înseamnă libertatea. Probabil pentru că n-au avut parte de ea. S-ar putea ca doar acei care nu sînt liberi să știe ce e libertatea. Și totuși, se pare că voi ați știut ce înseamnă, atunci cînd ați luptat în războiul împotriva cotropitorilor de pe continent. Faptul că ați vărsat sîngele vostru și al altora a fost atunci justificat. Vă recunosc pe deplin meritul de a fi politicieni mai iscusiți decît au fost pionierii mișcării voastre. Ei nu ar fi avut însă nerușinarea să trimită armata, pentru a înăbuși aspirațiile de eliberare națională ale unui popor, ca apoi să se întoarcă împotriva conducătorului său înfrînt și să-l facă răspunzător de toate. Sînt sigur că ei n-ar fi avut neobrăzarea de a vorbi despre federații multi-rasiale cu parteneri liberi și egali, avînd în vedere toate elementele situației actuale din Pluralia. Cred că aș fi avut chef să mă cert dacă m-ar fi acuzat unul

dintre ei. Dar în nici un caz nu vreau să mă cert cu această doamnă. Sper că va fi avansată și cred că ar fi un bun secretar sau subsecretar de stat cu probleme coloniale. Cu puțin înainte, în timp ce vorbea, eram convins că ea știe că soția mea și alte femei au fost împușcate în urmă cu cîteva săptămîni, pentru că au refuzat să fie mutate de pe pămînturile noastre. Și mi-am spus : Dacă vreunul din acei pionieri s-ar afla astăzi în această sală, el sau ea ar fi venit la mine și mi-ar fi spus : „Mhendi, am auzit vestea tristă despre soția ta și, cu toate neînțelegerile noastre, aș dori să-ți spun cît de rău îmi pare". La început, m-am simțit lezat că nici unul dintre membrii Partidului Progresist n-a scos un cuvînt ; apoi mi-am spus : Nu, nu sînt dezamăgit, sînt bucuros. Oamenii ăștia nu mai sînt urmașii acelor pionieri. E chiar mai bine ca în relațiile personale să nu fie prea multă căldură, care era de altfel un element dominant în viața pionierilor. Asta e tot ce voiam să spun, domnule președinte. Știu că n-am contribuit cu nimic pentru a-i ajuta pe experții care se ocupă cu găsirea unor metode noi în materie de eficiență a muncii. Sînt șomer și deci nu mă interesează acest aspect. Dar eu încă mai citesc din operele pionierilor voștri. Îi mai citește oare vreunul dintre voi ?

Mhendi se așeză și sări apoi din nou în sus.

— Domnule președinte ! Ar mai fi un amănunt, pe care l-am uitat, dar pe care trebuie neapărat să-l menționez aici, pentru că este mai important decît tot ce-am spus pînă acum. Dacă vreuna din observațiile mele este

cumva trecută în procesul verbal, aș dori foarte mult să fie menționate și mulțumirile mele tuturor cetățenilor de rînd cumsecade și neangajați politic din această țară, ale căror proteste au oprit guvernul lor să mă predea dușmanilor atunci cînd guvernul din Pluralia a pretins extrădarea mea. Le sînt profund recunoscător pentru acest lucru!

După ce Mhendi se așeză, în sală se lăsă o tăcere lungă și stingheră. Publicul englez se simțea foarte stînjenit. Iar africanii nu pricepeau sensul cuvintelor lui Mhendi. Majoritatea erau din Panafrica și nu știau aproape nimic despre Pluralia. Pe de altă parte, se așteptaseră la o izbucnire înflăcărată din partea marelui Mhendi, nu la această declarație resemnată și bine chibzuită. Îl priveau cu ochi întrebători. Mabi, care ședea lîngă el, îl luă de braț.

Chiar și președintele era stînjenit. Tușea încurcat.

— Sper că următorii vorbitori vor fi la obiect, iar în ceea ce îl privește pe domnul Mhendi, vă pot asigura că, în ciuda neînțelegerii, nu sîntem așa de nepăsători, precum ne consideră dînsul...

Se așeză, neștiind prea bine ce să spună sau ce să facă în continuare.

Mhendi își aprinse pipa și se lăsă pe spate. Lanwood se sculă în picioare.

— Domnule președinte...

— Aveți cuvîntul, spuse președintele.

— Pentru a fi trecut în procesul verbal, sînt Thomas Lanwood, liderul Mișcării de Eliberare a Africii.

Colegul meu, domnul Mhendi, ne-a insuflat ceva din realitatea subiectivă a vieţii politice din colonii. Sînt convins că veţi înţelege că acest om, care şi-a pierdut de curînd soţia, este într-o tensiune nervoasă puternică. Propun deci să obiectivăm şi să dezvoltăm ceea ce a încercat el să spună.

Mai întîi, doresc să mă adresez, prin dumneavoastră, doamnei care a vorbit atît de dispreţuitor despre elita neagră, nu fără a menţiona în treacăt, că niciodată de-a lungul anilor n-am întîlnit la conferinţe o întruchipare atît de vulgară a şovinismului, ca în referirile sale la persoana lui Mhendi.

Femeia sări în sus.

— Protestez, domnule preşedinte! Vorbitorul mă insultă...

Şi alţi albi se alăturară protestului ei. Africanii însă aplaudară.

— Noi am ascultat insultele dumneavoastră în linişte! răcni Lanwood acoperind vacarmul. Acum ascultaţi-ne şi voi!

— Nu e nevoie să faceţi aluzii personale, strigă preşedintele, bătînd cu ciocănaşul în masă.

Se făcu din nou gălăgie în sală. Secretarul se consultă degrabă cu preşedintele şi cu alte persoane de pe podium. Negrii şi albii strigau unii la alţii prin sală. Lordul Rosslee, tînărul pair care fusese la petrecerea lui Lois, preluă conducerea conferinţei.

— Doamnelor şi domnilor! Tovarăşi! Vă rog! strigă Rosslee înfierbîntat.

Îşi ridică mîinile şi aşteptă. Liniştea se restabili treptat.

— Cînd ne înflăcărăm la conferințe, uităm de rațiune. Să nu se spună despre conferința noastră că a fost lipsită de rațiune, vă rog! Știu că prietena noastră, doamna care este membră în Parlament, nu se va supăra dacă îi voi spune că cei mai mulți dintre noi, cei de pe podium, am avut impresia că a vorbit prea aspru despre elita neagră. Dar ea are același drept de a-și exprima opiniile ca și domnul Lanwood. Și a fost ascultată cuviincios. Să-l ascultăm și pe domnul Lanwood la fel de respectuos. Continuați, domnule Lanwood!

— Mulțumesc, domnule președinte! spuse Lanwood. Cred că nu mi-aș fi făcut pe deplin datoria, dacă nu m-aș fi referit — în treacăt, țineți cont — la o astfel de expresie a șovinismului de la un membru al Partidului Progresist din această țară. Dar să trecem la problema concretă pe care a ridicat-o doamna: „Trebuie să treceți la ofensivă împotriva acestei minorități ambițioase și fără scrupule", a spus ea. Cu alte cuvinte, trebuie să treceți la ofensivă împotriva noastră, căci noi sîntem cei vizați. Foarte bine! Acum știm măcar cum stăm. Ne aflăm în arena imperialismului despuiat de orice pudoare, care dezbină și stăpînește. Desparte conducătorii de mase, învrăjbește poporul împotriva conducerii; iată politica ei! Un singur lucru favorabil se poate spune: este sinceră. Cu ea măcar știm cum stăm!

Dar nu putem spune același lucru și despre secretarul dumneavoastră, domnule președinte. El vrea să ne amăgească cu cifre impresionante de drumuri, școli și spitale. Pe

hîrtie, ele arată bine, nimic de spus. Dar noi nu ne pricepem la scripte. Cunoaștem doar adevărul despre viața oamenilor. Iar realitatea nu corespunde cu această imagine minunată a realizărilor. Dar, chiar dacă toate scriptele ar fi adevărate, ar putea ele rezolva problema libertății?

Singurul lucru pe care dumneavoastră sînteți incapabili de a-l înțelege, parcă din naștere, este problema libertății. Libertatea nu se poate înlocui cu nimic. Popoarele din colonii au pornit-o la drum, domnule președinte, dar nu în direcția ridicării economice sau morale, ci în direcția libertății, a hotărîrii propriei soarte și a propriului destin, după cum cred ele de cuviință. Am fost acuzați de negativism și distructivism. Mie nu mi-e rușine să admit acest lucru. Dacă ați înceta să mă acuzați, mi-aș pune la îndoială aspirațiile și integritatea. Hărțuirea dușmanului, prin aruncarea în aer a podurilor și a trenurilor, prin întreruperea comunicațiilor sau prin introducerea de nisip în mașini este o datorie tradițională a celor mai nobili și neînfricați fii și fiice ai unui popor invadat și ocupat. Doar cei care se simt robi sau trădătorii de țară se comportă altfel. Noi trebuie să fim negativiști și distructivi pînă în clipa în care vom fi liberi. Ne-ați invitat să cooperăm. Prea bine! Dar numai cu o condiție: doar cînd simțiți că sînteți pregătiți să discutăm despre termenul exact al retragerii dumneavoastră din colonii, atunci și numai atunci vom coopera cu dumneavoastră de bunăvoie! Sclavul nu se asociază cu stăpînul său! Refuzăm categoric invitația dumneavoastră!

Şi vă avertizăm, în mod sincer şi public, că intenţionăm să ne rupem lanţurile! Lupta a şi început!

Cei de culoare se ridicară cu toţii, ca să-l aclame pe Lanwood. Albii săriră şi ei în picioare, ridicîndu-şi mîinile ca să ajungă să-i dea o replică. Iar pe podium, secretarul îl trăgea pe Rosslee de mînecă, spunîndu-i:

— Lasă-mă pe mine să-i răspund.

— Nu, lasă-i să spună tot ce au de spus. Aşa îi vom avea mai bine la mînă mai tîrziu, spuse Rosslee. Îi ştii doar!

— Dar vor întrerupe conferinţa, replică secretarul.

— Nu, răspunse Rosslee. Îi cunosc eu! Lasă-i să vorbească. Cel din spate e unul de-al lor, nu? Cred că l-am cunoscut la o petrecere.

— E nou aici, spuse secretarul. Îl cheamă Udomo.

— Da, da. O să-i dau cuvîntul, murmură Rosslee.

Cînd preşedintele se sculă în picioare, zeci de mîini ţîşniră în sus.

— Pe domnul acela din colţ, în spate, l-am zărit întîi... Nu, nu pe dumneavoastră; pe domnul de culoare. Nu, nu pe dumneavoastră. Cel din dreapta dumneavoastră. Da, da, dumneavoastră, domnule. Numele, vă rog.

— Udomo! Mişcarea de Eliberare a Africii... Domnule preşedinte!

Udomo simţea cum toate privirile se îndreaptă spre el, simţea că oamenii sînt atenţi şi aşteaptă. Începu să tremure. Îşi încleştă pumnii şi îi ridică pînă la umeri. Îşi ţinea res-

pirația. Cuvintele i se închegau în minte și îl izbeau în creier.

— Domnule președinte! Cineva din această sală...

Nu-i venea ușor să vorbească. Se chinuia din răsputeri să rostească cuvintele. Dar auditoriul îi simțea puterea, urmărindu-i fața contorsionată de furie.

— ...Cineva din această sală și-a rîs de Mhendi, pentru că revoluția lui n-a reușit să înlăture jugul sclaviei! Își ridică pumnii puțin mai sus și lovea cu ei în aer în timp ce vorbea. Pe ea n-o interesau morții! Mîinile vă sînt prea mînjite de sînge, ca să vă mai impresioneze cîțiva negri morți! Se opri, atent la liniștea mormîntală din sală. Apoi își ridică vocea, strîmbînd din buze: Era încîntată! Radia de fericire, fiindcă a mai fost înfrîntă încă o încercare de eliberare a băștinașilor! Și ne-a atras atenția la ce ne putem aștepta! Prea bine! Vom ține cont de asta! Dar data viitoare...! Dar data viitoare...! Repetă încă o dată, șuierînd printre dinți: dar data viitoare! Apoi își ridică brațul cu pumnul încleștat deasupra capului. Își aruncă în sus capul. Ochii îi străluceau. Nu vom fi învinși! Chiar dacă ne vom scălda în sînge! Nu ne vom lăsa! Așa! Acum *voi* sînteți cei avertizați. Căci nu vom da greș!

Rămase mult timp cu pumnii încleștați deasupra capului, știind că e privit, și deveni atent la liniștea adîncă din sală, conștient acum și de tremurul puternic al corpului său în liniștea sălii. Apoi se așeză brusc, total epuizat.

Auditoriul păstră în continuare liniște, apoi vocile africanilor se revărsară într-un clocot de adeziune. Englezii, eliberați acum de puterea de sugestie a lui Udomo, începură să discute între ei. Iar Lanwood, Mhendi și Mabi strigau împreună cu ceilalți africani.

Pe podium, secretarul exclamă :

— Dumnezeule !

— Da. Ne-a încurcat rău, spuse Rosslee.

— Tipul e de-a dreptul periculos ; e nebun.

Pairul avea o privire care arunca scîntei și zise :

— Dar oare n-ați simți același lucru dacă noi am fi ocupați de dușmanii de pe continent ?

Secretarul nu apucă să-i răspundă, că Rosslee se și sculă în picioare, bătînd cu ciocănașul în masă.

Udomo privi spre podium. Nu mai avea privirea încețoșată. Vedea din nou oamenii din jurul său. Nu mai tremura așa de tare. Se simțea din nou puternic. Lordul, care făcea acum pe președintele, zîmbea. Dar Udomo își întoarse capul și îl zări pe Lanwood, care încerca să-i prindă privirea. Lanwood zîmbea radios, încuviințînd. Udomo zîmbea și dădea din cap. Președintele începu să vorbească.

Mhendi spuse :

— Mike...

— E tîrziu, i-o tăie Lanwood. Du-te la culcare. Trebuie să fim în formă pentru mîine dimineață, la ședința decisivă.

— Ce vrei ? strigă Udomo.
— Las-o pe mîine, protestă Adebhoy.
— Vino aici o secundă ! strigă Mhendi.
— Doamne Dumnezeule ! protestă Lanwood.

Udomo se sculă din pat și ieși pe ușa deschisă dintre cele două dormitoare. El, Lanwood și cu Adebhoy stăteau în dormitorul mai mare ; Mhendi și Mabi, în cel mic. Lumina lunii care se strecura prin ferestrele deschise era destul de puternică ca să-i lumineze calea.

Se așeză pe marginea patului lui Mhendi.
— Nu dormi, Paul ? întrebă Mhendi.
— Nu.
— Spune-i lui Mike ce mi-ai spus și mie despre drumul prin junglă.

Mabi îi spuse :
— I-am povestit lui Mhendi că bătrînii din munți susțin că există un drum prin junglă. Sînt foarte siguri de asta.
— Și ? întrebă Udomo.
— Nu-nțelegi ? Mhendi încercă să-și înăbușe emoția.
— Nu, răspunse Udomo.
— Pluralia se află de partea cealaltă a junglei, explică Mabi.

Urmă un lung moment de tăcere. Udomo dădu din cap pe întuneric.
— Da, șopti el ușor. Da, înțeleg. Dar ești sigur ?
— Bătrînii n-ar vorbi de n-ar fi ceva la mijloc, spuse Mabi.

— Tu va trebui să ne cîștigi întîi libertatea, spuse Mhendi. Doar atunci voi putea să mă întorc. Înțelegi, Mike?

— Da, răspunse Udomo. Da, înțeleg.

— E singura mea speranță, continuă Mhendi.

Udomo pipăi pe întuneric după umărul lui Mhendi și îl strînse tare.

— Vom lupta pentru ca visul tău să devină realitate, frate!

— Singura mea speranță... repetă Mhendi.

Udomo îl strînse și mai tare de umăr. Tăcură apoi amîndoi mult timp. Udomo se sculă în picioare.

— Îți promit, frate, șopti el.

Apoi se reîntoarse în dormitorul mare.

Partea a doua

REALITATEA

LOIS

1.

Trenul de Paris se opri. Lois își duse mîna streașină la ochi, ca să n-o orbească lumina puternică a soarelui mediteranean. Vagoanele începeau să se golească de lume. Hotărî să-și păstreze calmul ; n-avea nici un rost să se agite printre pasageri. El va veni, iar ea îl va aștepta. N-avea de ce să se agite. Stătea deoparte, privind în susul și în josul garniturii de vagoane. Privirea îi aluneca repede peste fețele necunoscute. El va veni, iar ea îl va aștepta răbdătoare. Începu să-i pulseze nervos un punct din gît. Își dădea seama cît de pătimaș ajunsese să țină la el în ultimele cinci luni ; era de parcă altcineva își dădea seama de asta, de parcă n-ar fi fost vorba de ea. Va veni. Va veni. Da, va veni, iar ea îl va aștepta răbdătoare. Își duse mîna la gît, ca să-și potolească pulsația nervoasă. El va...

Dar iată-l !

— Michael !

Și se trezi apoi alergînd înspre el, silindu-se să-și încetinească pasul. Strigase ! Ca un copil prostuț și fără minte, dar bolnav de dragoste.

— Lois !

El venea înspre ea. Statura lui înaltă, ochii lui luminoși, zîmbetul pînă la urechi, toate se învălmășeau în mintea ei. Apoi îl trase la piept, îngropîndu-și fața în umărul lui.

— Oh, Michael... Dragul meu drag!

— Bună, Lois!

Ieșiră din gară, în orășelul cuibărit între mare și munți. Udomo privi în sus spre munți, apoi din nou spre marea întinsă și sticloasă. Soarele puternic, tropical, era peste tot. Udomo își scoase jacheta de voiaj apoi se desfăcu la cravată.

— E minunat aici! exclamă el.

— Știam că o să-ți placă! Ai dejunat?

— Și încă la ce preț! Nu trebuia, Lois!

— Era singura cale de a te aduce aici, așa că am cumpărat biletul și ți l-am trimis prin poștă.

— Dar ce risipă!

— La ce bun să ai bani, dacă nu-i cheltui? Nu-i poți lua cu tine în mormînt. Și pe deasupra, așa am vrut eu, nu mă mai cicăli, te rog!

— Cu tine n-ajung la nici un rezultat!

— Așa e. Haide, uite acolo e o cafenea. Fii atent la mașina aia. Aici se circulă invers.

Traversară strada și se așezară la o măsuță de pe trotuar, sub o umbrelă multicoloră, Lois comandă un mic dejun cu fructe și cafea.

Soarele și aerul de aici îi dădură pielii o culoare aurie, prospețime și strălucire. Eliberată de grija de a se îmbrăca gros, purta acum o rochie de bumbac viu colorată și strîmtă pe corp pînă în talie, care se revărsa apoi într-o fustă largă.

— Ești încîntătoare, spuse el.

— Mă bucur... Dar nu te mai uita așa la mine, Michael ! Mă faci să mă port ca un copil. Și îmi vine să te sărut și să strig în gura mare.

— Nu mi-ar păsa.

— Da, dar mie mi-ar păsa. Nu uita că sînt o englezoaică inhibată de prejudecăți.

— Ești o englezoaică încîntătoare !

— Termină, Michael !

Își întinse mîna peste masă și i-o apucă pe a lui. Un chelner în vîrstă, care vorbea franțuzește cu un puternic accent italienesc, le zîmbi cu amabilitate.

După micul dejun, se plimbară prin oraș, apoi începură să urce în direcția munților. Peste puțin timp, ieșiră din zona turistică, lăsînd în urmă hotelurile cu vedere spre mare. Orașul propriu-zis era cam cît un sat suprapopulat. Cartierele săracilor luau acum locul luxului sfidător de pe malul mării. Oamenii erau slabi și negricioși. Se mișcau și vorbeau cu o degajare care îi amintea lui Udomo de acasă.

— E ca la mine acasă, spuse el. Acasă, soarele strălucește ca aici, dar parcă mai puternic ; iar oamenii sînt ca ăștia, dar și mai negri.

— Într-o zi o să-ți fac o vizită, spuse Lois.

— O să-ți placă mult de ei, continuă el.

Lois nu mai avea nici un fel de rețineri. Îl luă de mînă. Urcau povîrnișul mînă în mînă. În sfîrșit ieșiră din oraș ; erau acum deasupra lui. Broboane de sudoare străluceau pe

sprîncenele lui Udomo. Cămaşa umedă i se lipea de corp. Lois se abătu de la poteca ce şerpuia din oraş pînă sus pe munte şi se aşeză pe iarbă.

— Sîntem la jumătatea drumului spre casă, spuse ea.

Udomo se prăbuşi lîngă ea şi îşi şterse transpiraţia de pe sprîncene.

— Uf! Ce cald e! Transpir ca un porc! Tu cum de nu transpiri?

— Eu sînt obişnuită. Am crescut în soarele ăsta.

— Dar eu m-am născut în Africa!

— Soarele tău e altfel. Al meu e mai uscat, mai secetos, al tău e umed şi lipicios. Tu eşti obişnuit într-un fel, eu, într-altul.

El surîse şi se întinse spre ea. Dar auzi nişte voci apropiindu-se şi se opri. Pe potecă veneau doi ţărani care duceau de frîu nişte măgari încărcaţi cu desagi. Îi salutară cînd trecură prin dreptul lor.

Departe pe mare, se vedea un vapor lung, care părea nemişcat, pînă cînd, deodată, dispăru după linia orizontului. Şi toată imensitatea aceea vie de apă dormita senină în soarele dimineţii. De-a lungul coastei, nu se vedea nici un val înspumat.

— E timpul să plecăm, spuse Lois şi sări în picioare.

De ambele părţi ale potecii, terenul era terasat pentru via care se întindea pe mile întregi.

Ajunseră la o adîncitură din povîrnişul abrupt. O potecă mai mică, care se intersecta

cu cea mare, ducea sus în munți. O luară la dreapta, pe poteca mai mică.

— Am ajuns, spuse Lois.

Căbănuța se afla pe un teren plat și îngrădit. În jur, erau pomi fructiferi sălbăticiți; pe o pajiște năpădită de buruieni, chiar lîngă casă, erau rămășițele unui leagăn de copil, iar în fața casei, buruienile luaseră în stăpînire și ceea ce a fost odată o grădină printre stînci.

Lois o luă înainte grăbită și deschise ușa. Se opri chiar în prag, apoi se întoarse și se uită la Udomo. Avea din nou o figură de copil.

— Bine-ai venit pe proprietatea mea, Michael!

El își lăsă jos geanta, trecu pragul și o strînse în brațe. Ochii ei erau înlăcrimați.

— Tu știi întotdeauna ce trebuie să faci, Michael.

— Ții foarte mult la căbănuța asta, nu-i așa?

— Este ceea ce am eu mai scump pe lume!

Udomo își trecu o mînă prin părul ei lung.

— Spune-mi că mă iubești, se rugă ea.

— Te iubesc, spuse el.

— Oh, dragul meu...

Stăteau lungiți pe iarba moale de lîngă casă. Soarele nu mai dogorea acum atît de aprig și neîndurător și se sprijinea pe marginea apuseană a imensității de ape. Doar cei mai înalți munți străluceau încă în lumina lui puternică. Erau singurele suprafețe luminate în ținutul care se înnegura treptat.

Lois găsise o coasă veche și ruginită, pe care Udomo o mînui cu multă pricepere, după ce dormise bine. Locul pe care stăteau întinși părea acum îngrijit, chiar dacă iarba era îngălbenită.

Șopîrlele tinere, cu coada scurtă, fugeau ca săgeata în sus și în jos, în dreapta, în stînga, pe pereții casei. Șopîrlele bătrîne, cărnoase și cu coada lungă, se încălzeau la soare mult mai nepăsătoare; se mișcau și își scoteau limba doar ca să prindă vreo insectă nesăbuită, care se aventura prea aproape.

— Ascultă, șopti Lois.

Zgomotul pe care îl făceau viețuitoarele ierbii creștea în intensitate cu cît se făcea mai întuneric. O umbră întunecoasă se tîra încet în sus pe munte, acoperind lumina soarelui.

— E ca acasă, mormăi Udomo leneș.

Ea se rostogoli pînă la el, se ridică în coate și se uită la fața lui întoarsă în sus.

— Dar *aici* e acasă, Michael! Oh, dacă am putea sta aici toată viața!

El își deschise ochii. Avea o privire amenințătoare.

— Nu-ți trage iar obloanele, Michael!

— Știi doar că trebuie să mă întorc.

— Nu te silește nimeni.

— Trebuie. Știi asta.

— Bine. Dar lasă-mă măcar să visez în voie. *Ar fi* minunat să ne petrecem tot restul vieții aici. Lasă-mă să visez. Știu că într-o zi te va chema visul tău de eliberare, dar lasă-mi măcar iluzia că aici ar putea fi casa noastră mereu.

Umbra se ridică pînă la crestele mai joase ale munților. Doar aureola soarelui se mai vedea la orizont, deasupra mării. Pe cerul senin se întindeau fîșii uriașe de întuneric. Zgomotul viețuitoarelor spori.

— Acum vorbești ca o femeie.

— Dragul meu, dar sînt femeie ! Sînt femeie pînă în măduva oaselor. Chiar mai mult decît vreau să fiu, așa că lasă-mă să fiu femeie, lasă-mă să visez, pentru că știu că e un vis adevărat, știu că am putea fi fericiți aici. O urmă de amărăciune i se strecură în voce. Dar mai știu și că ai începe să te neliniștești pentru celălalt vis al tău. În acest caz n-aș vrea să te am aici, Michael, pentru că n-am fi cu adevărat fericiți.

El nu se mai uita la ea, privea acum cerul întunecat.

— Lois...

Simți cum gîndurile lui l-au îndepărtat de ea. Așa arăta întotdeauna cînd se gîndea la marele lui vis. Chiar și vocea lui ștearsă trăda acest lucru.

— Da ?

— Mă gîndeam că poate... Dacă ne reușește planul... După ce ne cîștigăm libertatea... Mă gîndeam că atunci vei dori poate să vii la mine... Se uită din nou la ea.

Sîntem foarte aproape acum, se gîndi ea ; „mai aproape de cum pot fi două trupuri vreodată ; atît de aproape cum sînt doar sufletele omenești în momentele rare de înălțare." Nu știa ce să spună.

— Ce trebuie să spun, Michael ?

— Ajunge dacă spui da.

— Da, Michael, da!

— Să-ţi povestesc despre congresul nostru? A ieşit mai bine decît am sperat.

— Nu! spuse ea ferm. Zilele astea îmi aparţin mie şi numai mie, şi n-am de gînd să ascult un cuvînt despre politică. O să înotăm, o să coborîm în oraş, o să urcăm în munţi, o să curăţăm locul ăsta — dar n-o să vorbim despre politică. Secretara ta îşi dă demisia pînă la întoarcere. Ne-am înţeles?

— Da.

— Vreau să-mi promiţi asta.

— Îţi promit... Doar un lucru, şi-am terminat. Mabi m-a rugat să-ţi spun că vine să-şi petreacă aici week-end-ul în care noi plecăm.

— Bine... Şi ce facem diseară? Putem coborî în oraş să luăm masa la unul din hoteluri sau să-i vizităm pe nişte prieteni de-ai mei; putem închiria o barcă cu motor ca să navigăm de-a lungul coastei, pînă în centrul turistic propriu-zis, cu milionarii lui, vedetele de cinema şi tot iadul caselor de joc. Ce facem din toate astea?

Udomo îşi întinse o mînă în sus, apucă nişte şuviţe din părul ei, apoi îi trase capul în jos, pe pieptul lui lat.

— Hai să nu mai plecăm niciunde.

— Din nou răspunsul aşteptat, Michael! Dar ia ascultă ţînţarii ăştia. Or să ne mănînce.

— Atunci mergem înăuntru... Fir-ar să fie! zise şi se plesni peste frunte.

Dar hohotele ei de rîs încetară brusc. Se plesni şi ea pe gît. Apoi intrară în mare grabă

în casă. Întunericul și viețuitoarele nopții luară lumea în stăpînire.

— Te bucuri că ai venit ?

Udomo vru să aprindă lumina, dar se întoarse spre ea.

— Sînt foarte bucuros. Hai la mine.

Ea văzu cum i se aprinde dorința în privire și se duse la el.

— Și eu sînt bucuroasă.

Razele lunii se strecurau prin geamuri și o lumină blajină inundă camera.

— Ai adormit, Michael ?

— Nu.

— Cred că am făcut prea mult de mîncare.

— Mîncarea a fost foarte bună.

Țînțarii concertau înciudați chiar deasupra plasei care acoperea patul.

— Povestește-mi de-ai tăi ! Mama ta mai trăiește ?

— Da.

— Și tata ?

— A murit după ce am plecat eu. Nu demult.

— Asta înseamnă că mama ta e singură acum, sau mai are și alți copii ?

— Stă împreună cu celelalte femei. Mama a fost a treia soție a tatălui meu. Dar eu sînt unicul ei copil. Tatăl meu avea o mică fermă pe care a moștenit-o fiul primei soții. Așa e la noi.

— Ții legătura cu mama ta ?

— Ea nu știe să scrie și nici să citească. Doar un băiat înaintea mea a mers la școala

misionarilor. Satul e foarte mic, oamenii, simpli și ignoranți...

Avea o voce somnoroasă, așa că Lois îl lăsă în pace. Razele lunii îi luminau acum fața. Ea se ridică pe jumătate și rămase așa, uitîndu-se la el pînă noaptea tîrziu. Apoi îi puse o mînă pe obraz și adormi.

2.

Mabi își duse mîinile pîlnie la gură și strigă înspre mare :

— Lois ! Mike !

Cei doi se aflau departe de mal, doar capetele lor se legănau pe apă. Mabi strigă mai tare. Lois își ridică o mînă, ca să-i facă semn că l-au auzit. Începură să înoate spre mal.

Mabi făcu cale întoarsă și se îndreptă spre pătură, care, umbrită de o stîncă mare, le găzduia hainele și coșul cu mîncare. Își dădu jos cămașa și se întinse pe pătură. Soarele dimineții nu ardea așa de tare. Era învăluit de o briză ușoară și răcoroasă. Mabi își închise ochii, urmărind păienjenișul roșu al firișoarelor de sînge din pleoapele închise. Petele mici, plutitoare, erau foarte vioaie. Ce erau oare, globule albe sau roșii ? Și era vreun Paul Mabi printre ele ? O Lois Barlow ? Sau un Michael Udomo ? Era oare trupul lui un alt univers, întruchipare a unei alte forme de viață ? Ce e de fapt sîngele ? Doamne, ce obosit era. Nu-i ușor să călătorești de la Paris și să tot șezi. Chiar și banchetele alea moi în-

cep să-ţi pară tari ca piatra. Cînd îi auzi vorbind, îşi deschise cu greu ochii şi se ridică pe jumătate. Privi în susul şi în josul plajei. Văzu doar nişte copii în depărtare. Apoi se uită la ei.

Lois şi Udomo veniră înspre el mînă în mînă, strălucind în soare, cu apa picurînd de pe ei. Udomo se făcu din cafeniu închis, negru aprins ; iar Lois avea un bronz auriu-arămiu strălucitor. Văzîndu-i, îşi spuse : „Îndrăgostiţii". Dacă ar fi să-i imortalizezi aşa în lemn, chiar şi peste o sută de ani ai putea spune despre ei : „Îndrăgostiţii". Ţi-ar trebui un lemn negru şi unul mai deschis, cu reflexe aurii. Dar cum s-ar putea uni mîinile ? Iată o problemă.

— Bună, Paul ! strigă Lois.

— Te-am aşteptat vineri şi sîmbătă la gară, spuse Udomo.

— Dar cum n-ai venit, am renunţat, completă Lois.

— După cum se vede, încă vă mai iubiţi după zece zile petrecute împreună.

— Oh, Paul ! Doar nu eşti *din nou* prost dispus ! Uite ce zi minunată e, şi noi ne bucurăm aşa de mult că ai venit. Ochii îi străluceau de fericire.

Udomo se tot ştergea cu prosopul.

— Călătoria cu blestematu' ăla de tren ajunge ca să cătrănească pe oricine. Şi după aia am urcat tot drumu' ca să aflu că nu sînteţi acasă. La ce oră vă sculaţi ?

— Ai luat dejunul ? întrebă Lois, în timp ce despacheta coşul.

— De fapt nu ne mai așteptam să vii azi, bătrîne! spuse Udomo. Știi doar că ne întoarcem diseară.

— Dar nu mi-ați răspuns la întrebare!

— La ce întrebare? zise Lois.

— V-am întrebat dacă, după zece zile de stat împreună, vă mai iubiți la fel de mult.

— Credeam că te-ai lămurit.

— Bine. Atunci spune ce ai de spus.

— Ești scîrbos, Paul! Ia și mănîncă și tu ceva.

Mabi izbucni dintr-o dată într-un rîs amar.

— Da, sînt scîrbos. Cînd v-am văzut ieșind din apă așa de fericiți împreună, mi-am dat seama cît sînt de singur. Iertați-mă!

— Oh, Paul! spuse Lois, atingîndu-și ușor obrazul de al lui. Ai atîtea fete în jurul tău. Și mai toate sînt drăguțe.

— Hai să lăsăm asta! Dar zău că mă bucur să vă văd pe amîndoi! O să vă spun și de ce-am venit. Vreau să urc muntele. S-ar putea să nu mai am altă ocazie și vreau neapărat să revăd satul din munți.

— Care sat? întrebă Udomo.

— Nu i-ai spus nimic?

— Credeam că i-am spus, răspunse Lois. Sau nu i-am spus?

— Nu.

Mabi citi tandrețea din ochii ei atunci cînd se uita la Udomo și sesiză răspunsul din ochii lui. Apoi arătă în sus, spre vîrful din mijloc al lanțului de munți.

— Acolo sus e un sat de sarazini care există dinaintea cruciadelor, de pe vremea

cînd mahomedanii au invadat și au cucerit sudul Europei. Într-o bună zi, sper că în Africa va exista și o clădire care să fie Muzeul Africii. Acolo se vor afla laolaltă diferite mărturii — cărți, picturi, sculpturi, muzică și tot felul de obiecte de artizanat — ale împlinirilor Africii. Sper să fac și eu niște picturi murale pe pereții clădirii; o să pictez și satul ăsta de sarazini pe o mică porțiune de perete. De aia vreau să-l văd din nou.

— Venim și noi, spuse Udomo.

— Atunci e mai bine să ne întoarcem acum în casă, spuse Lois. Crezi că o să fii în stare să mergem pînă acolo, Paul? Ești groaznic de obosit. Ar fi trebuit să vii cu o zi mai devreme.

— Cafenelele pariziene mă atrag foarte mult, spuse Mabi. Și-apoi, mai era acolo și o fată adorabilă, Monime, cu ochii verzi și părul de culoarea spicului de grîu.

— Și te mai plîngi că ești singur, rîse Lois.

— Ar trebui să știi că poți să te simți singur chiar dacă ești în pat cu cineva. Și totuși, a fost minunat atîta cît a fost. Cred că îmi place mai mult așa. Ții minte versurile alea?

Vino, umple Cupa, și-n al Primăverii Jar
Straiele Hibernale de Căință azvîrle-le iar.
Pasărea Timpului n-are mult de zburat
Și-apoi, ea din aripi a și dat.

Un șir de nori pufoși plutea pe cer. Și totul părea liniștit.

— Da, spuse Lois. Dar eu prefer o altă poezie, probabil pentru că e un ecou al inimii

mele ; şi oare nu facem toţi aşa ? Inima mea tresare la :

Sub rămurele, cu-n Codru de Pîine,
Şi-o Sticlă cu Vin
O carte de Versuri şi tu lîngă mine.
Alături cîntăm în pădurea sălbatică,
Iar pustiul e de vrajă plin.

Lois îşi luă ochii de la Udomo şi se uită la Mabi.

— Asta-i rugăciunea mea şi starea mea de spirit, spuse ea simplu.

Mabi se uită îndelung înspre mare. Udomo o urmărea pe Lois.

— Mă faci să mă simt în plus aici, spuse Mabi cu blîndeţe.

— Nu, dragul meu. Nu te poţi simţi prost cînd o femeie e sinceră.

— Chiar în clipa asta simt că te invidiez foarte mult, Mike, spuse Mabi.

Udomo rînji.

— Dar nimeni nu te-a oprit să-ntinzi mîna.

— Într-adevăr. Dar n-am întins-o.

— Şi nici n-ai face-o, chiar dacă ai mai avea o dată ocazia. Ţie ţi-ar fi frică să te ştii încătuşat ; ăsta-i necazul cu tine, Paul.

— Nu-i chiar aşa, murmură Mabi.

Lois îl fixă şi ceva din starea lui de spirit i se transmise şi ei. Se sculă brusc şi îi spuse :

— Ar fi mai bine să mergem, dacă vrei să urci muntele ăla azi !

Mabi se opri la jumătatea drumului. Broboane de sudoare curgeau de pe el. Lois urcă

pînă în locul unde îi aştepta Mabi. Udomo o urmă.

Mabi se şterse pe faţă şi îşi stoarse batista udă.

— Vrei să bei ceva ?

Udomo îşi trase rucsacul de pe umeri şi i-l dădu lui Lois.

— Vin sau vin cu apă ? întrebă Lois.

— Vin cu apă.

— Şi tu, Michael ?

— Dă-mi, te rog, o portocală !

Îi dădu lui Mabi termosul şi rostogoli două portocale pe stînca pe care şedeau. Jur împrejur nu se vedeau decît înălţimile sfidătoare ale Alpilor Maritimi, care se contopeau în depărtare cu albastrul înceţoşat al cerului senin.

— Urăsc munţii, spuse Mabi.

— Bărbaţii escaladează munţii, spuse Lois.

— Sînt ca o provocare, comentă Udomo.

Lois rîdea. Un rîs batjocoritor i se strecură în privire şi îi flutură pe buze. Luă mîna lui Udomo şi-i spuse :

— Bărbaţii încearcă mereu să scape de propria instabilitate prin tot felul de cuceriri. Cunoaşterea de sine e cea care îi sileşte să escaladeze munţii, să dorească să cucerească spaţiul şi să călătorească spre lună. Toate sînt expresia dorinţei lor de a se elibera de sine şi de instabilitatea lor fundamentală. Ei încă nu s-au împăcat cu ei înşişi, de aceea continuă să organizeze revoluţii, să escaladeze munţii, să zboare spre lună şi să arunce bombe uriaşe...

— Și femeile ? întrebă Mabi.

— Femeile s-au împăcat cu soarta lor. Mai există și femei ieșite din comun, care stau cu ochii ațintiți spre lună. Dar, în general, noi sîntem împăcate cu existența noastră telurică. Pentru noi, tiparele vieții sînt în concordanță cu anotimpurile pe pămînt. Probabil pentru că noi reproducem în propriile noastre trupuri tiparele mișcării pămîntului. Oricum, noi tînjim mai puțin după nemurire. Nu escaladăm munții, nu visăm la călătorii pe lună sau chiar mai departe, nu aruncăm bombe. În loc de toate astea, ne folosim energiile pentru reproducerea și dezvoltarea vieții omenești. Probabil pentru că sîntem în esență mai libere decît bărbații, căci doar cei care nu sînt liberi tînjesc după eliberarea de un lucru sau altul. Cei liberi nu au nevoie să-și dovedească libertatea ; cei puternici n-au nevoie să-și încerce puterea...

— Hai mai bine să mergem, spuse Mabi.

Îi dădu lui Lois sticla în mînă și o porni din nou cu pas vioi în sus, pe cărarea îngustă, șerpuitoare, care devenea tot mai greu de urcat. Cei doi se grăbeau să-l ajungă din urmă.

Cărarea începea să se îngusteze, devenind tot mai înclinată. În curînd se făcu prea îngustă ca să mai poată merge unul lîngă celălalt. Udomo rămase în urma lui Lois, iar Mabi, care era mult în față, îi dădea zor, de parcă ar fi fost în mare grabă.

Mabi se îndepărta acum tot mai mult de ei. Lois mergea mai repede, picioarele îi alunecau pe pietre. Dar se simțea în siguranță ; Michael era în urma ei și ea știa cît e de pu-

ternic. Știa că el avea grijă să nu i se întîmple nimic. O femeie există doar pe jumătate dacă nu are un bărbat și dacă nu e ocrotită de el. Doar pe jumătate.

Mabi se opri și se uită în spate. Apoi o porni din nou, dar nu se mai vedea acum de după coasta muntelui. Un gînd îi trecu lui Lois prin minte: „e în soare și soarele o să-i facă bine.“ Udomo, care mergea în spatele ei, urca într-un ritm susținut și echilibrat. Asta o încuraja. Tîmplele îi zvîcneau ușor, dar Michael venea în urma ei și totul era cît se poate de bine. Îi era frig și se simțea lipicioasă de la transpirație; Michael era însă cu ea. Ajunseră într-un loc încălzit de soare, unde se oprise Mabi. Marea se afla acum mult sub ei, la stînga. Cînd Lois se uită în jos, simți că amețește. Se opri din mers și își închise ochii. Apoi, mîna lui Udomo se opri pe umărul ei, liniștitoare. Ea își întoarse capul, îi atinse buzele cu mîna și își continuă drumul.

— Nu privi în jos, spuse el.

— Mă simt foarte bine.

Acum se vedea vîrful. Mabi, aplecat peste peretele ascuțit de stîncă, strigă în jos:

— Veniți odată!

Îi mai urmări un timp, apoi se făcu nevăzut.

În sfîrșit, ajunseră și ei în vîrf. Mabi ședea în soare, cu spatele sprijinit de ruinele care fuseseră cîndva pereții unei încăperi.

Lois se împletici obosită pînă la Mabi. După ce își dădu jos rucsacul, Udomo privi cu atenție la ceea ce fusese odată un sat de sarazini.

— Dar ce mic e! Oare de ce au venit oamenii pînă aici?

— Ca să nu fie atacați pe la spate. Nu uita că ei erau cuceritorii, spuse Mabi.

Udomo clătină din cap rîzînd și plimbîndu-se printre ruine.

— Nu prea-mi vine să cred. Cîți au fost?

— Nu se știe, spuse Lois. Probabil că și-au pus corturile în grupuri de cîte douăzeci.

— Cu cai cu tot?

— Da.

— Doamne, dar tare s-or mai fi înghesuit! Și cum or fi urcat caii pe cărare?

— Nu uita că ei au cucerit regiunea asta, spuse Mabi din nou.

— Și noi ar fi trebuit să-i alungăm pe cuceritorii noștri în munți, comentă Udomo.

— Asta-i tot ce-a mai rămas din ei, spuse Mabi dus pe gînduri. Doar niște ruine pe un vîrf de munte. Cuceritorii au venit și-au plecat. Asta-i tot ce-a rămas!

— Nu-i chiar tot, interveni Lois. A rămas ceva din ei și în culoarea întunecată a pielii, în temperamentul și chiar în muzica muntenilor.

— Mda, spuse Mabi încet. Dar din cucerirea lor propriu-zisă n-au rămas decît ruinele astea decolorate de soare.

— Și totuși, cîndva au cucerit regiunea asta.

— Și cu ce s-au ales?

— Au dovedit că au trăit cu adevărat și că au aspirat la ceva, spuse Udomo. Au dovedit că au fost bărbați; și ca bărbați trebuiau să fie activi.

Mabi privi în sus spre Udomo și se gîndi : „Aici pe munte, se pare că nu mai e așa de însuflețit. Se comportă normal". Începu să-și umple pipa. Lois se întinse după rucsac și scoase din el fructe, mîncare și băutură. Parcă nici unul din ei nu simțea cît de tare ardea soarele.

— Asta e dovada faptelor lor, spuse Mabi dus pe gînduri. Pietrele astea care se înălbesc la soare. Și poate că mai sînt și ceva oase de oameni și de animale pe aici, care s-au făcut una cu praful și cu pietrele astea albe. Îți amintești, Lois ?

Și-acum așteaptă, albi și împăcați,
Acei bătrîni cotropitori, poeți și alți asemenea.
Ei știu că va veni și clipa cînd, o lume-ntreagă,
Nu doar eu și tu, va înălbi pămîntul ici-colea
Duminici calme vom avea la nesfîrșit.
Cînd tîrgurile mari din port se vor fi-nchis,
Cînd și îndrăgostiții s-or fi liniștit,
Iară pămîntu' o fi o stea ce-odat' a strălucit.

— Asta-i tot ce-a rămas de la niște cuceritori de demult. Ce rost mai au atunci toate ?

— Doar acela de a-ți aminti că trăiești, Paul. Că trăiești și ești prins în jocul vieții, spuse Lois.

— Ca într-un joc de copii...

— Da, dragul meu. Ca într-un joc de copii. Nu există nemurire. De aceea — nu-mi pasă că știi, Paul — vreau să trăiesc cu Michael clipa. Aș vrea să rămînă aici cu mine, pentru că știu că am putea fi fericiți : am avea copii

și am fi fericiți toată viața. Eu cred că toate astea-s mai adevărate decît visele voastre de eliberare. Dacă aș crede măcar o clipă că ele ar putea schimba într-adevăr lumea, n-aș îndrăzni să-i cer să rămînă cu mine. Dar știu... Să lăsăm asta...

Udomo se apropie de ea. Se așeză și o luă în brațe.

— Nu-i doar un vis, spuse el. Și chiar de-ar fi așa, pentru mine el e mai adevărat decît ceea ce numiți voi realitate. Eu n-am avut niciodată norocul să citesc poezie, ca tine și Mabi, dar știu că e o încîntare pentru amîndoi. Ei bine, pentru mine, libertatea poporului meu și visul legat de acea libertate e la fel de frumos. Știu că voi credeți că nu mă interesează decît politica. Dar ea înseamnă ceva mai mult pentru mine : e legată de poporul meu, Lois. El e poemul meu.

Lois se eliberă din îmbrățișarea lui, apoi se ridică și se îndreptă spre peretele de stîncă.

— Iar eu sînt prins între voi doi, spuse Mabi.

Lois se aplecă peste stîncă, uitîndu-se îndelung în jos, la pămîntul înverzit. Iar mai încolo era marea care, văzută de acolo, părea neagră. Lois se gîndi : „Ciudat cum îmi calc mîndria în picioare".

Mabi se uită la Udomo. „M-am înșelat", se gîndi el. „Chiar și aici, sus, el pare mai mare ca alți oameni, mai sigur ca alții".

Lois venea înspre ei.

— Foarte bine, Michael. Te am acum aici. Ajunge, ca să fim fericiți pe moment. Și nu

voi încerca să te opresc cînd va veni timpul să pleci.

Se așeză lîngă el și îl lăsă să-i mîngîie mîna.

— Important e ce avem în suflet, spuse Udomo. Într-o zi vei veni la noi, la mine. Iar dacă plec, nu înseamnă că te părăsesc. Tu vei veni la mine. Ne-am înțeles doar.

— Dar poți să dai greș, Michael. Poți fi ucis.

— N-o să dăm greș, spuse Udomo.

— Nu, spuse Mabi. Nu cred să nu reușim — acum.

— Și-apoi, te mai schimbi și tu, spuse Lois. Vreau totul sau nimic. Vreau să fim curați. Asta e cea mai adevărată iubire pe care am avut-o.

— De-asta mi-e frică mie de voi, femeile, spuse Mabi. Voi faceți din bărbați niște zei și îi puneți în centrul vieții voastre. Eu mă simt prea slab pentru așa ceva.

— N-am să mă schimb, spuse Udomo.

— Nu la asta se referă ea, Mike! i-o tăie Mabi nervos.

— Hai mai bine să mîncăm și s-o luăm din loc, spuse Lois. Altfel n-ajungem jos la timp.

— Lois, spuse Mabi cu blîndețe, chiar și Mike e doar un om.

— Du-te și mănîncă, spuse Lois, sprijinindu-se de Udomo.

3.

Adebhoy plecă în Panafrica într-o seară mohorîtă și geroasă de septembrie, la o săptămînă

după întoarcerea lor din Sud. Toţi îl conduseră la gară — Lois, Jo Furse, Lanwood, Mhendi, Mabi şi Udomo. Udomo ducea un pachet în care erau o sută de exemplare din ultimul număr al „Eliberatorului", revista lor şapirografiată, ca să i le dea lui Adebhoy. Cu fiecare minut care trecea, se strîngeau tot mai mult în jurul lui. Chipul lui Adebhoy era luminat de un zîmbet fericit.

— Nu uita că eşti Ioan Botezătorul nostru, spuse Lanwood. Pregăteşte-ne sosirea.

— Ai grijă de tine, spuse Lois.

— Şi mai scrie din cînd în cînd, adăugă Jo Furse.

— Mulţumesc pentru timpul minunat petrecut împreună, Jo, spuse Adebhoy. Voi, fetelor, aţi avut grijă de noi toţi, şi tu, Jo, ai fost bună cu mine. Mulţumesc. Şi ţie îţi mulţumesc, Lois. Ai grijă de „băiatul" meu.

Erau puţin ameţiţi cu toţii, chiar Lanwood şi Udomo băuseră două sticle de şampanie.

— Pregăteşte-mi un cuib, spuse Mhendi. Şi pune acolo o femeie simplă, dar drăgăstoasă, să mi-l încălzească.

— Aşa voi face, frate, aşa voi face!

— Atenţie la uşi! răsună vocea şefului de tren.

Adebhoy se întoarse spre Udomo, dar acum nu mai era urmă de zîmbet pe faţa lui. Ochii-i erau reci şi serioşi.

— Ei, băiete...

— Da, îngînă Udomo. Nu uita că aştept.

Îşi strînseră mîinile. Udomo simţi cum Adebhoy, cu mîna rămasă liberă, îi vîră ceva în buzunar.

— Vei avea mai mare nevoie de ei decît mine, băiete.

— Mai importantă e cauza noastră.

— N-o să uit, băiete. Fii pe pace, n-o să te fac de rîs.

Șeful de tren mergea grăbit pe peron, închizînd ușile.

— Oh, Dick... Jo Furse vorbea de parcă abia atunci și-ar fi dat seama că el pleacă cu adevărat. Îl strînse în brațe cu putere, apoi se întoarse.

Adebhoy dădu mîna cu toți.

— Grăbiți-vă ! strigă conductorul și fluieră.

Adebhoy urcă, iar trenul se puse în mișcare.

„Așa va pleca și el“, își spuse Lois, simțind privirea arzătoare a lui Mabi.

— Așa va pleca și el, șopti ea.

— Așa vom pleca toți. *Noi* aparținem Africii, nu *ea* nouă.

Adebhoy ajunse la fereastră și își scoase capul afară.

— Noi depindem de tine ! strigă Udomo înflăcărat.

Adebhoy dădu din cap și flutură o batistă albă. O flutură pînă cînd ei n-o mai putură vedea.

— Asta-i doar începutul, spuse Lanwood.

Udomo își vîrî mîna în buzunar și simți teancul de lire pe care Adebhoy le pusese acolo.

— Da, murmură el. Asta-i doar începutul. Hai să mergem.

Lois îl luă de braț la ieșirea din gară.
În seara aceea, Udomo se mută în apartamentul ei.

Peste o lună, Jo Furse rămase fără slujbă. În prima ei zi de șomaj intră în camera de zi îmbrăcată în halat de casă. Udomo transformase colțul camerei de lîngă ușa de sticlă în birou. Acum ședea, citind prima scrisoare de la Adebhoy.

— Bună, Mike. Ai luat micul dejun ?

Udomo se uită o clipă în sus.

— Da, cu Lois ; acu' cîteva ore.

— Cîteva zile o să mă scol tîrziu. Doamne, ce bine e să n-ai de lucru ! Nici nu cred c-o să încerc măcar să-mi găsesc o slujbă săptămîna asta. Vrei cafea ?

— Da, fă-mi te rog, una.

Jo se duse să facă o cafea.

N-a scris mare lucru în scrisoarea asta, constată Udomo dezamăgit. Dar, de fapt, Adebhoy de-abia a sosit în Africa și nu te poți aștepta la mai mult decît să-ți scrie despre sosirea lui acolo. Și totuși...

Puse scrisoarea deoparte și își concentră atenția asupra următorului număr al „Eliberatorului". Dacă ar avea posibilitatea să-l dea la tipar ! Căci așa, el și cu Lois își pierdeau tot timpul tăind matrițele alea blestemate. Dar va veni și ziua aceea ! Udomo lucră fără întrerupere pînă cînd intră Jo Furse cu o tavă pe care era o ceașcă cu cafea și micul dejun pentru ea.

— O-o-o ! Ce boierie ! exclamă ea.

Puse tava pe un scăunel și se așeză pe niște perne îngrămădite pe podea, sprijinindu-se cu spatele de ușa din sticlă. Părul ei lung, auriu, i se revărsă pe față și pe umeri. Halatul i se deschise, scoțîndu-i la iveală coapsa.

— Asta trai și viață ! Aș fi preferat să se întîmple cînd voi erați în Sud. Aș fi venit cu voi. Doamne, cîtă nevoie am de soare !

Udomo își ridică ochii de pe hîrtii și o privi, uitîndu-se la coapsa ei lungă și zveltă.

— Ar fi cazul să te-mbraci.

Jo începu să rîdă în hohote.

— Nu fă pe pudicul cu mine !

— Am de lucru.

— Vrei să spui că îți distrag atenția ? Părea fericită.

— Da, răspunse el cu răceală.

— Nu-ți plac ?

— Îmi placi, dar am treabă. Dacă vrei, poți să m-ajuți.

— Vai, azi în nici un caz !

— Atunci pleacă și lasă-mă să lucrez.

Ea îl urmări pe sub sprîncene.

Udomo își văzu mai departe de treabă, dar mult mai puțin concentrat ca înainte.

— Michael ! Așa te strigă Lois, Michael. Parcă ar fredona un cîntec. Michael !

Udomo își ridică privirea încercînd să nu se uite la coapsa ei, dar în zadar.

— Dacă nu mă lași să lucrez, o să te spun lui Lois cînd se întoarce acasă.

— Michael cel mare și puternic o să mă spună lui Lois, își bătu ea joc. Foarte bine ! Spune-i ! Dar ce-o să-i spui ? Că ți-e mintea

la trupul meu ? Altfel nu m-aș gîndi nici eu la sex. Așa e, știi prea bine.

— Ți-ai înșela prietena ?

— Și tu, Mike, ți-ai trăda iubita, care adoră pînă și locul pe care calci ?

Jo se ridică. În timp ce o urmărea cu privirea, Udomo era îmbătat de gîndul la coapsa ei, acum ascunsă, la părul ei auriu, care se revărsa pe spate, la tinerețea ei. Ea luă tava i se îndreptă spre ușă.

— Jo... Udomo își simțea trupul tremurînd.

Ea se întoarse.

— Ce vrei ?

— Lois e prietena ta.

— Și amanta ta.

— Nu-i frumos să vorbești așa.

— Dar e adevărat.

— E o fată bună.

— Așa e. Trebuie să plec.

Se sculă și se duse spre ea.

— E prea tîrziu.

— Știu că e prea tîrziu. Ai înșelat-o deja.

— De ce ai făcut toate astea ?

— Pentru că sînt femeie, sînt tînără, pentru că sînt geloasă pe toată dragostea pe care voi toți i-o dați ; pentru că îmi face plăcere să știu că pot și pentru tine...

El o atinse și-i simți trupul tremurînd puternic. Începu și el să tremure. O strînse în brațe, apoi îi luă tava din mînă și o puse pe scaun. Ea oftă, deschise ușa și îl conduse în camera ei. Ochii ei aveau o privire triumfătoare, dar trădau o oarecare descumpănire. In-

trară în cameră. Jo se întoarse, se uită la el și, deodată o năpădi o frică fără margini...

Amîndoi băteau de zor la mașină cînd se întoarse Lois de la școală.

— Doamne ! Ce m-au enervat azi puștii ăia ! Ce faci, Michael ? Se aplecă și îl sărută pe obraz.

— Mă duc să fac ceaiul, spuse Jo Furse.

Udomo se sculă în picioare și se întinse.

— Hai să mergem la Mabi diseară. Am lucrat destul.

— Nu pot, dragul meu. Am de corectat o groază de teme pentru acasă. Dar tu poți să mergi. Paul o să se bucure. Se îndreptă spre birou. Ah, o scrisoare de la Adebhoy ! Ce zice ?

— Nu mare lucru ; citește-o. Scrie despre sosirea lui.

Lois își dădea seama că începură să-i tremure degetele cînd luă scrisoarea în mînă. Știa că va veni ziua cînd și el va primi o scrisoare și va pleca. Dar nu chiar atît de curînd. Poate peste un an sau mai mult. Da !... Se lăsă învăluită de acest gînd ca într-o plapumă cu puf, pînă cînd degetele au încetat să-i mai tremure. Se întoarse apoi spre el, cuprinsă de un nou val de tandrețe.

— Pari obosit, Michael.

— Am lucrat pe brînci.

— Mă bucur că te-a ajutat Jo.

— Păcat că vorbește prea mult.

— E tînără. Trebuie să ai răbdare cu ea.

— Dar e fată de treabă.

Jo Furse se întoarse cu ceaiul.

— Şi tu pari la fel de obosită ca Michael, Jo. Aţi stat în casă toată ziua ?

— Da. Jo Furse nu se uită la ea.

Lois observă în treacăt ceva nou la Jo, ceva nou în felul ei de a se supune.

— Mergi mai bine împreună cu Michael la Paul. Plimbaţi-vă şi voi pe cîmp. Aveţi amîndoi nevoie de aer curat. Pînă vă întoarceţi, eu pregătesc cina.

— Aş prefera să stau cu tine, spuse Jo dintr-o dată. Cînd privirea îi căzu pe chipul lui Lois, îşi lăsă ochii în jos. Simţi deodată nevoia să se explice.

— Mă duc să-mi pregătesc hainele. Vreau să dau o fugă pînă la Paris cîteva zile.

— Du-te. Schimbarea de mediu o să-ţi prindă bine.

Jo încercă să găsească o altă scuză. Dar nu-i veni nici una în minte. Gîndul de a merge la Mabi o îngrozea. Mabi o va privi cu ochii lui mari şi reci şi va ghici totul. Şi ce dacă ? Nu, nu de Mabi, de Udomo îi era teamă. Oare ? Oh, Doamne ! Simţi deodată că e privită de Udomo. Începu să tremure. Udomo se ridică şi-şi puse ceaşca jos.

— Plecaţi odată, spuse Lois. Cina va fi gata pînă la nouă. Încercaţi să veniţi la timp şi pupaţi-l pe Mabi din partea mea.

Jo Furse se sculă în silă, îşi luă paltonul şi îl urmă pe Udomo afară, în aerul răcoros de după-amiază tîrzie.

Mai tîrziu, în aceeaşi seară, Jo Furse se zvîrcoli mult în pat, pînă să adoarmă... Paul n-a observat nimic. Mai erau şi alţii la el, aşa

că n-a avut ochi doar pentru ei. Și Udomo? Nu mai era Mike pentru ea. Udomo. Udomo. Udomo. Da, va pleca la Paris mîine de dimineață. În timp ce se plimbau prin mărăciniș, el i-a spus doar atît, că îi pare rău că nu-l va mai putea ajuta. Ar da orice, numai să n-o facă să se simtă atît de murdară. O făcea să se simtă ca un păduche. Iar Lois nu știa și nu putea să vadă. Nu știa și nu putea să vadă. Și totuși, Jo îl iubea. Păduche nenorocit. Era o pradă ușoară. Unii copii au mame. Eu niciodată n-am avut parte de o mamă. Dacă aș avea o mamă, aș îngenunchea acum în fața ei, mi-aș pune capul în poala ei și i-aș spune ce necaz am. Unii copii au mame. Eu am avut parte doar de un tată care s-a recăsătorit cu o altă femeie. Ea a avut grijă să mă facă să plec de-acasă cît mai repede posibil. O tîrfă mică, josnică și abjectă, spun parcă ochii lui. Doamne! E un păcat să-ți dorești să fii iubită? Dăruiești dragoste pentru că așa simți tu, iar în ochii lui nu vezi altceva decît imaginea unei mici tîrfe, josnice și abjecte. Oh, mama mea dragă, pe care n-am cunoscut-o niciodată...

— Oh, Doamne!

Aruncă așternutul deoparte, își puse halatul de casă și se duse în baie. În casă era o liniște mormîntală. Nu se vedea nici o lumină sub ușa *lor*. Bîjbîi prin întuneric după dulăpiorul cu medicamente. Nu era nevoie să aprindă lumina. Pînă la urmă, degetele ei dibuiră sticla cu somnifere. Dar acum avea nevoie de lumină. Umpluse un pahar cu apă, luă două pastile și bău apa. Acum era convinsă că va dormi mult și adînc. Aruncă sticla, se întoarse în

camera ei și se băgă în pat. Își vîrî capul sub pătură și închise ochii. Dar trecu mult timp pînă să adoarmă...

În cealaltă cameră, Lois stătea întinsă şi se gîndea. Ceva n-a fost în regulă cu dragostea lor în seara asta. Poate că pasiunea lui începe să se răcească. Sau n-o fi avut ea suficient tact? Niciodată n-a mers așa de prost.

— Michael...

A adormit. Mai bine să-l las să doarmă. Probabil e surmenat. Asta-i o problemă delicată, care trebuie observată și tratată cu multă grijă, doar nu-i un pahar cu apă. Vor trebui să treacă peste această scenă penibilă fără să comenteze, ca să nu dea totul peste cap. În fiecare clipă există pericolul ca unul din ei să creadă că celălalt vrea să facă dragoste și să se străduiască să-i facă pe plac, fără a simți plăcere adevărată. Această dorință de a face plăcere omului iubit cu orice chip este una din cele mai mari primejdii ale dragostei, mai ales la început. „Trebuie să stăm de vorbă despre asta", dragul meu. Se întoarse la locul ei în pat, își potrivi perna sub cap și închise ochii...

Jo Furse se trezi brusc.

Capul lui Udomo părea că atinge plafonul. Azvîrli păturile de pe ea, uitîndu-se în jos, cu mîinile vîrîte adînc în buzunarele halatului. Jo își aminti în treacăt, ca ceva îndepărtat și confuz, de sîmbăta aceea cînd s-a dus ea cu Lois să cumpere halatul ăsta... Lois!

— Lois! murmură ea.

— A plecat. E tîrziu, aproape zece. Părea amărît.

Își desfăcu halatul. Lui Jo îi trecu prin minte să protesteze, dar fu cuprinsă de pasiune. Fii bun, te rog. O spuse și cu voce tare:

— Fii bun cu mine, Michael, te rog!

Îi făcu loc în pat. Acum doar ea tremura.

4.

Udòmo se uită în sus, ascultînd. S-a auzit ceva la ușă? Dar acum nu se mai auzea nimic, nu era nimeni la ușă. Și totuşi, a fost cineva. Își împinse scaunul înapoi, se sculă și ieși repede din cameră. Da, s-a auzit ceva. A fost poştașul. Recunoscu scrisoarea par avion albastru-verzuie, aruncată pe preș. Era de la Adebhoy. Își struni însă entuziasmul de moment. S-ar putea să fie ca toate celelalte. De trei luni încoace, fiecare scrisoare albastru-verzuie care sosea îl entuziasma, dîndu-i speranțe; și de fiecare dată, vechea poveste. Încă nu. Încă nu. Se înșelase oare în privința lui Adebhoy? Nu; nu. E nevoie de timp pentru lucrurile astea. Doamne! Dar de ce așa de mult timp? În orice caz, nu trebuie să te bucuri prea tare. Probabil că e ca toate celelalte. Ca toate celelalte.

Se uită îndelung la scrisoare. Dacă măcar... Se aplecă și o ridică. Se întoarse cu ea din coridorul rece. Doamne, ce frig e! Nici măcar căldura puternică a mașinii de gătit n-a reușit să alunge frigul. Se plimba în jurul biroului și se uită absent prin ușa de sticlă. Afară, ful-

guia molcom. Fulgii se așezau încet pe pămînt, de parcă nu s-ar fi lăsat să cadă. Iar pămîntul era acoperit de o pătură albă, ușoară ca frișca.

Își luă ochii de la zăpada care se cernea ușor și deschise scrisoarea rupînd plicul.

„Băiete dragă !

Scrisoarea asta e foarte scurtă, pentru că peste jumătate de oră trebuie să plec ca să rezolv o problemă. Vreau doar să-ți spun că, în sfîrșit, treburile au început să meargă. Săptămîna viitoare voi duce niște tratative cu trei negustori și cred că vom ajunge la un rezultat bun. Ei au banii necesari pentru fondarea unui ziar și nu-mi rămîne decît să-i conving că totul e și în interesul lor.

Știu ce mult dorești să obținem colaborarea șefilor de trib și a înțelepților. Dar nu vor să colaboreze. De trei luni încerc să-i conving, dar nu-i interesează decît poziția lor socială, locurile din comitetul juridic și recepțiile guvernatorului. Nu-s buni de nimic, băiete dragă, așa că va trebui să ne descurcăm singuri. Dacă stăm după ei, nu ne mai apucăm de nimic. Nu-i interesează nici libertatea poporului și nici binele țării. Sînt corupți. Dacă reușesc să-i conving pe negustorii ăștia, ne vor da bani și atunci poți veni și tu, ca să începem odată. Sper că ești de acord cu mine că e cel mai bun plan posibil, pentru că nu văd cum altfel te-aș putea aduce acasă. Scrie-mi că ești de acord“...

În continuare, chestiuni personale : mesaje pentru Lanwood, pentru ceilalți, și cîte ceva despre el. Scrie-mi că ești de acord... Udomo

citi încă o dată scrisoarea. Scrie-mi că ești de acord...

— La naiba cu șefii de trib și cu înțelepții ! strigă Udomo.

Se duse la birou și se așeză. Deci nu voiau să colaboreze cu ei, nici măcar pentru cauza libertății propriei lor țări. Bine, dacă ei nu vor să colaboreze, și negustorii în schimb vor, atunci cu negustorii vor avea de-a face. Dar *poporul* îi va asculta oare, dacă nu-i au printre ei pe șefii de trib și pe înțelepți ? Oare ? Dacă nu există altă cale... Trebuie să cîștige poporul de partea lor. Altă cale nu-i.

Udomo găsi o coală de hîrtie și o vîrî în mașina de scris. Stătu un timp pe gînduri, apoi scoase coala și vîrî o hîrtie indigo cu o altă coală albă dedesubt. Le puse în mașină, apoi scrise :

„Dragă Dick !

Chiar acum am primit scrisoarea ta și mă grăbesc să-ți răspund, ca să-ți poți continua tratativele. Știi de ce sînt de părere că în faza asta e important să îi avem pe șefii de trib și pe înțelepți de partea noastră ! Dar dacă nu vor, va trebui să ne descurcăm fără ei. Asta nu va fi prea ușor, pentru că poporul e în mîinile lor. Dar vom găsi noi un mijloc de a-i atrage pe oameni. Încearcă să-i convingi pe negustori să-mi plătească drumul spre casă. Spune-le că putem discuta și face planuri cînd ajung acolo. Dar ar fi foarte bine dacă nu le-ai face promisiuni serioase. Știi la ce mă refer. Promite-le funcții de genul : șef sau președinte al viitorului partid sau chiar trezorier, dar nu le promite nici o funcție legată de linia poli-

tică a partidului. Spune-le că cel mai bun lucru e să discute cu mine despre treburile astea cînd ajung și eu acasă. Eu îi voi ține la curent pe băieții din grupul nostru, tu vezi-ți mai departe de treabă..."

Cineva trînti ușa de la intrare.

Udomo se băgă în pat și așteptă. „Cam devreme ca să fie Lois", se gîndi el. Și deodată se întrebă ce s-ar întîmpla dacă ea și-ar pierde slujba. Dar oare profesorii își pierd vreodată slujba ?

Jo Furse intră în cameră.

— Ai venit devreme, spuse Udomo.

Se îndreptă spre un scaun și se prăbuși pe el fără vlagă.

— S-a întîmplat ceva ? întrebă el.

Abia cînd își ridică privirea, văzu suferința adîncă din ochii ei. Era trasă la față și avea o privire nenorocită. A remarcat el că Jo slăbise în ultima vreme, dar acum se uită mai bine la ea și văzu că era foarte slabă.

— Trebuie să mă ajuți, Michael, spuse.

Deznădejdea din vocea ei îi reținu atenția.

— Ce s-a-ntîmplat ?

— Mi-a fost rău la servici. De data asta, la servici. Am încercat să fac tot posibilul singură. Dar acum trebuie să mă ajuți. Am încercat să-mi fac singură. Nu voiam să te necăjesc. Dar n-am reușit. Trebuie să mă ajuți, Michael !

— Ce tot vorbești ?

— Sînt însărcinată.

Trecu mult timp pînă ce Udomo spuse :

— Nu !

— Am încercat să scap de sarcină.

Udomo se plimbă agitat prin cameră, apoi se îndreptă spre ea și se aplecă peste scaunul pe care ședea.

— Nu! Vorba i se transformă în strigăt. Minți!

Dar cînd se uită adînc în ochii ei, simți că era adevărat. Abia se stăpîni să n-o lovească cu sete.

— De ce nu mi-ai spus pînă acum?

— Am încercat singură.

El se întoarse la birou.

— De cînd ești?

— De-aproape trei luni.

Îl năpădi un sentiment nedeslușit de furie și de frică.

— Nebuno! Blestemato! Trebuia să-mi fi spus.

— Știam c-o să mă înjuri. De-aia am și încercat singură.

„Trebuie să fiu calm, se gîndi el; trebuie să mă gîndesc bine."

— Mai știe cineva?

— Nimeni.

— Ai fost la doctorul tău?

— Nu.

— Ai spus cuiva?

— Nu.

— Ce-ai spune dacă ar afla Lois?

— Nu trebuie să afle.

— Dar ce-ai spune dacă ar afla?

— Nu știu.

— Trebuie să știi.

— Ce-ai vrea să spun?

— Că a fost altcineva.

— Ar ști, Michael, pentru că ar fi un copil de culoare, ar fi copilul tău. Ar ști.

— Dacă va fi vreun copil. Dar nu va fi.

— Atunci, de ce... ?

— S-ar putea ca ea să afle că vrei să scapi de copil sau că ai scăpat de el. Atunci ar trebui să-i explici.

— Spune-i adevărul, Michael. Roag-o să ne ajute. Te va ierta dacă ești sincer și dacă o rogi să te ierte. Te iubește, Michael !

— Ar fi trebuit să te gîndești la asta în dimineața cînd mi-ai arătat coapsa și m-ai ațîțat. Taci odată, lua-te-ar naiba ! Spuneai că știi să ai grijă de tine... E altul. Ai înțeles ?

— N-am plătit destul, Michael ?

— E altul. Ai înțeles ?

— Da. Am înțeles.

— Acum lasă-mă să mă gîndesc.

Jo Furse se îndreptă spre ușă. Cînd ajunse acolo, avu o clipă de ezitare, apoi se întoarse spre Udomo.

— Michael... Și își zise în gînd : îi spuneam Mike.

— Da... ?

— Nu ți-e milă de mine și de iadul prin care trec ?

Udomo o privi o clipă cu răceală. Apoi fața i se destinse. Asprimea îi dispăru din privire. Se ridică și se duse la ea. Chipul i se îndulci, un zîmbet de simpatie i se ivi în colțurile buzelor. O luă de umăr.

— Iartă-mă, Jo. N-am vrut să fiu grosolan. Dar ce mi-ai spus e de-a dreptul groaznic. Și, pe deasupra, m-a luat prin surprindere. Asta-i

tot. Ne descotorosim noi de el și tu vei scăpa cu bine, îți promit.

— Lois nu trebuie să știe nimic, Michael. Ai dreptate în privința asta. A fost așa de bună cu amîndoi ! Și te iubește atît de mult ! Chiar crezi că va fi bine ? Nu-i prea tîrziu ?

— Totul va fi bine, dacă faci așa cum îți spun eu. Și nu uita, dacă Lois află ceva după aceea, spune-i că a fost un alt bărbat. Dacă te gîndești bine, o să vezi că asta-i cea mai bună soluție pentru toți.

— Mi-e așa de rușine, Michael. Nimeni în lumea asta n-a fost așa de bun cu mine ca Lois.

— Asta-i un motiv serios ca să nu-i spunem nimic. Acum trebuie să mă gîndesc care e persoana cea mai de încredere care să ne ajute.

Ea plecă. De mult nu se mai simțise așa de liniștită.

Mila îi dispăru lui Udomo din privire cînd se închise ușa. Se întoarse la birou și își închise ochii, gîndindu-se la toți studenții medicinişti africani pe care îi cunoștea la Londra. În timp ce se gîndea, îl vedea parcă aievea pe fiecare dintre ei ; și-l reamintea pe fiecare cu o detașare rece și severă, încercînd să deducă ce fel de om era, gradul de încredere și siguranța pe care i-o inspira. În sfîrșit, deschise ochii, se aplecă și luă din birou o cutie cu cărți de vizită, ordonate alfabetic. Scoase o carte de vizită de la litera T, zîmbind trist și strecurînd-o în buzunar, apoi puse cutia la loc și se sculă în picioare. Se duse în dormitor. își legă două fulare de lînă la gît și se îm-

brăcă cu scurta de molton. Cînd o auzi pe Jo Furse în bucătărie, o luă într-acolo.

— Am găsit omul de care avem nevoie. Mă duc să-l caut chiar acum și o să încerc să-l aduc aici la mine. Tu, mai bine du-te şi te culcă pînă nu vine Lois. Spune-i că ești bolnavă și nu te duce mîine la lucru.

— Crezi c-o să fie bine?

— Dacă faci așa cum îți spun eu.

Își trase gluga pe cap, apoi ieși în ninsoare.

Lois trînti ușa, bătu din picioare și își scutură zăpada de pe palton. Se rezemă de perete și își desfăcu cizmele. Cu toată căptușeala de lînă din cizme, picioarele îi erau reci ca gheața. Degetele, amorțite.

— Michael! strigă ea veselă. Ajută-mă, Michael! Femeia ta e sloi de gheață. Sper că mi-ai pregătit ceașca cu ceai! Doamne, ce groaznic e afară!

— Nu-i acasă! strigă Jo Furse din camera ei.

— Tu erai, Jo!

Lois se duse în camera lui Jo.

— Ce-i cu tine?

— Am vomitat la servici.

Lois se așeză pe marginea patului și o luă de mînă.

— Te simți rău de mai multă vreme, nu-i așa? De cîteva luni încoace văd cum te topești. Speram că o să-mi spui ce-i cu tine. Niciodată n-ai avut secrete față de mine. E vorba de-un bărbat? Vrei să stăm de vorbă?

— Adu-ți o ceașcă. Aici e ceai cald.

Lois luă o ceașcă și își turnă ceai.

— Michael a plecat puțin în oraș, imediat după ce am sosit eu. M-a rugat să-ți spun că încearcă să nu întîrzie prea mult.

— Ți-a spus unde se duce ?

— Nu. Mi-a spus doar că se duce la cineva.

— Va fi un chin pentru el. Urăște frigul.

— Oh, Lois...

Trupul lui Jo Furse era zguduit de suspine înăbușite. Lois o luă în brațe și o legănă, ca o mamă care își leagănă copilul îndurerat. În sufletul lui Jo Furse se dezlănțui o furtună. Tresălta toată din cauza suspinelor. Furtuna era tot mai violentă. Jo striga, sfîșiată de durere. Și în tot acest timp, Lois o legăna ; o legăna pînă ce furtuna se potoli, pînă ce suspinele deveniră plîns înăbușit, pînă ce plînsul se transformă în răsuflare tremurătoare.

— Așa, așa, draga mea. Acum o să te simți mai bine. Îți dau eu ceva care o să te adoarmă. Îmi pare rău că te-am neglijat așa de mult, draga mea. Cînd ești fericit, ești așa de egoist !

— Nu spune asta, Lois ! Nu spune asta !

— Bine, draga mea ! Nu mai spun. Dar să-mi spui dacă pot să te-ajut cu ceva.

— Ai făcut prea multe pentru mine. Nu merit toate astea.

— Stai liniștită, fetița mea. Destinde-te. Îți aduc ceva care o să te adoarmă. Mîine o să te simți mult mai bine și poate vei dori să stăm de vorbă.

Lois îi așeză capul pe pernă și se duse în baie. Se întoarse de acolo cu un calmant lichid.

— Bea asta, dragă. O să te adoarmă.

Jo luă paharul și bău. Apoi, deodată, fața i se schimonosi, îngrozită.

— Nu mai suport! urlă ea. Nu mai suport! Trebuie să-ți spun!

— Nu acum, draga mea. Avem tot timpul mîine.

— Acum! urlă Jo. Acum! Nu mai pot să suport! Acum!

Deodată, Lois se aplecă și îi dădu două palme. Jo oftă. Lois traversă camera mică și trase draperia. Luă tava de ceai, stinse lumina, apoi ieși.

— Mîine, lucrurile n-o să-ți pară așa de sumbre, șopti ea cînd închise ușa.

Lois se duse în camera de zi. Michael a lăsat focul aprins. Dragul de el! Se plimba prin cameră, simțindu-i prezența caldă și mîngîietoare peste tot. Săraca fată! E probabil încurcată cu vreunul căsătorit. Prima ei legătură serioasă. Toate celelalte au fost doar niște simple experiențe. Are nevoie de multă, multă înțelegere. Orice ar spune specialiștii, cea mai frămîntată perioadă din viața unei femei este tinerețea și prima dragoste adevărată. Ciudat, cum prima dragoste e aproape întotdeauna legată de un om fără scrupule, care mai e și căsătorit. Biata fată. E groaznic pentru ea.

Se așeză la biroul lui Udomo. Încă o scrisoare de la Adebhoy. O citi repede. Da, va veni și ziua aceea. Dar acum știe că va fi doar o despărțire temporară. Se va duce la el cît de curînd posibil, oriunde s-ar afla. Rădăcinile ei se aflau acum în el, și își trăgeau seva din dragostea lui.

Citi scrisoarea cu răspunsul neterminat, care era încă în mașina de scris. Da, într-o bună zi va pleca și el. Va pleca să-și urmeze des-

tinul. Dar acum se putea gîndi la asta fără teamă, căci inimile lor erau unite. Iar dacă el va trăi, și ea simțea că el va trăi și va cîștiga, atunci îl va urma.

Se uită prin lucrările lui. Muncea teribil de mult, mai îndîrjit decît toți ceilalți laolaltă. El era adevărata forță. Venirea lui a influențat tot grupul. Deveniseră toți niște visători, cu intenții bune ce-i drept. Acum însă a luat ființă o organizație care pune la cale planuri, nu vise. Chiar și Mhendi a început din nou să creadă cu adevărat. S-a lăsat și de băut. Și cu toate că Tom era încă șef cu numele, spre el, Michael, își îndreptau toți atenția, iar cuvîntul lui avea cea mai mare greutate. Și totul doar în șase luni ! Iar „Eliberatorul", care era la început considerat o aiureală, avea acum abonați în toată lumea, cu toate că era încă șapirografiat. Slavă Domnului că își puteau acum permite să plătească o agenție pentru tăiatul matrițelor și pentru tipărit ! Și ce-a mai sărit el în sus de bucurie în ziua cînd Comitetul Coloniilor și Consiliul Națiunilor a citat din „Eliberator", considerîndu-l o revistă de referință în probleme africane. Cînd s-a dat știrea asta la radio, nu și-a mai încăput în piele de fericire și s-a cherchelit împreună cu ceilalți.

Și dintr-o dată, preț de cîteva secunde, s-a simțit ca o străină la biroul bărbatului ei.

— Doamne, cum îl mai divinizezi ! spuse ea cu voce tare.

Dar chiar și după ce trecu acest moment, nu putea concepe viața fără el.

Se ridică de la birou, se duse la rafturile cu cărți și luă una, apoi se așeză comod lîngă

foc și citi pînă la nouă. Dădu drumul la radio și ascultă știrile. După aceea, se duse în camera lui Jo. Deschise ușor ușa ; Jo era cufundată într-un somn adînc, de om drogat, și sforăia tare. Se duse apoi în bucătărie și pregăti o supă ușoară, pe care o duse în camera de zi, unde se apucă să citească în timp ce mînca.

La zece jumătate se duse la culcare, dar focul rămase aprins. În bucătărie, lăsase o oală cu supă pe un foc mic, iar lîngă patul lui, două sticle cu apă fierbinte. Probabil că va fi înfrigurat, obosit și flămînd cînd se va întoarce, și va ști să aprecieze lucrurile astea...

Afară, zăpada cădea întruna, nu mai fulguia ; cădea repede și îndesat.

Lois simți prin somn cînd Udomo se băgă în pat ; era aproape de miezul nopții, dar se cuibări lîngă el instinctiv, încălzindu-l cu trupul ei.

Jo Furse se trezi. Se sculă din pat, se duse la fereastră și trase draperia deoparte. Se făcuse ziuă, dar mai ningea încă. Se uită la ceas. Trecuse de unsprezece ; Michael trebuia să fie încă acasă. Se băgă din nou în pat, gîndindu-se că era mai bine să se îmbrace înainte de a da ochii cu el.

Cînd Udomo bătu la ușă, ea se repezi după halatul de casă. Dar el intră înainte ca ea să fi apucat să se îmbrace și zîmbi văzînd cît era de precipitată.

— Bună dimineața.

— Am dormit prea mult.

— Lois mi-a spus că ţi-a dat un somnifer. Vrei să-ţi aduc micul dejun aici ? Mi-a spus să te ţin în pat.

— Nu. Vreau să mă îmbrac.

— Prietenul meu poate să apară în orice clipă şi va trebui să te dezbraci din nou.

— Nu contează.

— Cum vrei.

— Acum lasă-mă, te rog.

— Ţi-e ruşine de mine ? întrebă el zîmbind.

— Te rog, lasă-mă.

Ieşi, închizînd uşa în urma lui. Ea rămase încordată pînă ce el închise şi uşa de la camera de zi, apoi începu să se îmbrace în mare grabă. Cînd fu gata, se aşeză pe pat, gîfîind de oboseală. Ca în fiecare dimineaţă, i se făcu şi acum rău. Alergă în baie şi închise uşa în urma ei.

Udomo era în cealaltă cameră. Nu se putea concentra asupra corespondenţei de dimineaţă, iar privirea îi rătăcea mereu spre ceasornic. Tipul spusese că va încerca să vină cît de repede va putea după opt jumătate. Udomo îşi spunea că, probabil, avea mult de lucru. Încercă să se concentreze asupra scrisorilor. O citi cu voce tare pe cea care se afla deasupra. Dar nu-i putea recepta conţinutul. Se ridică şi se plimbă prin cameră. Afurisitul ăla ar fi trebuit să sosească deja. A stat toată noaptea la uşa lui. S-o fi răzgîndit oare ? Dar alungă acest gînd. Va veni. Era doar de-al lor ! Dar de ce n-a venit încă ? Ce enervant e să te conturbe cineva de la lucru ! Fir-ar să fie ea de femeie care nu ştie să-şi poarte de grijă ! Tre-

buie s-o conving pe Lois să se descotorosească de ea după treaba asta. S-ar putea să vină cu pretenții. Lois spunea că a avut o criză de isterie aseară. Mda, cel mai bine ar fi să scăpăm de ea înainte de a ne face vreun rău. Lua-l-ar naiba. De ce nu vine odată ?

Se duse la fereastră și privi ninsoarea. Apoi se întoarse la birou și încercă din nou să citească. Dar degeaba. Nu putea lucra. Ochii lui refuzau acum să vadă chiar și literele care alcătuiau cuvintele. Afurisită fată că l-a adus în situația asta ! Dar de ce nu mai venea tipu' ?

Jo vărsă, apoi se îndreptă de spate și își șterse lacrimile. Iar acum se simțea sleită de puteri. Trebuia să se sprijine de perete ca să ajungă la chiuvetă. Își spălă gura și bău jumătate de pahar cu apă. După aceea, se simți mai bine. „Să termin cu povestea asta și-am plecat, hotărî ea : trebuie să plec. Fără să știe Lois, fără să-i fac vreun rău. Dar el o va face să sufere. Va fi poate chiar mai rău cu ea mai tîrziu. Ajută-mă, Doamne, să fac ceea ce trebuie să fac, căci ea a fost singurul om care s-a purtat întotdeauna bine cu mine. Dacă-i spun adevărul, o va durea ; dacă nu i-l spun, va continua să creadă această minciună. Și cu cît se va amăgi mai mult, cu atît mai puțin curaj va avea pe urmă. Iar dacă va afla prea tîrziu, asta ar putea s-o ucidă. Îl divinizează deja. N-aș vrea s-o fac să sufere. A fost prea bună cu mine. Sînt o lașă. Știu asta. Dar spune-mi, te rog, că e bine să nu doresc s-o fac să sufere. Am să plec și n-am s-o mai văd niciodată ; pentru că doar ea m-a iubit cu adevărat, cum își iubește o mamă copilul sau

cum își iubește o soră mai mare surioara nesăbuită. Te rog, ajută-mă, Doamne."

Cînd Udomo auzi că se deschide ușa, veni pînă în camera de zi.

— Tipul întîrzie, Jo. Era să uit că Lois mi-a spus să-ți pregătesc micul dejun, dar el spunea că e bine să nu mănînci nimic. Dacă vrei, îți fac un ceai.

— Las' că mi-l fac singură.

— Fă-mi și mie și adu-l aici.

Ea se duse în bucătărie, el se întoarse în camera de zi și se plimbă un timp cu pas mărunt prin cameră. Se gîndi : Poate că e în cartea de telefon. Luă în grabă o carte de telefon și o răsfoi. Dar nu-i găsi numele acolo.

Jo îi aduse o ceașcă cu ceai.

— A ta unde e ?

— În camera mea.

— Dar e mai cald aici.

— Prefer să stau în camera mea.

Udomo o privi de aproape.

— Ai de gînd să faci mereu pe îmbufnata de acum încolo ?

— Atîta timp cît mai stau aici.

— Îhî ! Și ce crezi că va spune Lois ?

— N-o să mai stau așa de mult aici ca ea să observe ceva.

— Deci pleci ?

— Da.

— Cînd ?

— Chiar astăzi, dacă voi fi în stare să umblu, după ce va veni prietenul tău.

— De ce ?

— Chiar vrei să știi ?

— Te-ai schimbat. Acum îmi placi mai mult. Unde vrei să mergi ?

— De ce întrebi ? Și-așa nu-ți pasă !

— Ba mă interesează ! Adu-ți ceaiul aici și hai să stăm de vorbă, ca să treacă mai repede timpul pînă apare și nenorocitu' ăla.

— Prefer să stau la mine.

Îl lăsă singur, iar el ridică din umeri, își bău ceaiul, apoi se duse pînă la ușa de afară și o deschise să vadă dacă nu vine. Dar frigul îl făcu să se întoarcă la căldura dinăuntru. Să-l ia naiba ! Și începu să-l înjure în gînd.

Pe la ora unu era deja într-o stare îngrozitoare de tensiune și neliniște. Începu să se îndoiască de seriozitatea individului și de propriul său discernămînt. Se îndreptă apoi spre camera lui Jo, bătu la ușă și apăsă pe clanță. Dar ușa era încuiată.

— Ce-i cu tine ? strigă el brusc, într-un acces de furie.

— A venit prietenul tău ?

— Nu ! Da' deschide ! Vreau să vorbesc cu tine.

— Eu nu vreau să vorbesc cu tine. O să deschid cînd vine amicul tău.

Se întoarse îmbufnat și trînti ușa. Soneria se auzi abia la unu și jumătate. Udomo se repezi la ușă. Degetele îi tremurau în timp ce o deschidea.

— Scuză-mă că am întîrziat... începu el.

— Bine că ai venit ! spuse Udomo. N-avem prea mult timp. Totul trebuie să fie gata pe la patru. Ți-am explicat doar aseară.

— Voi face tot posibilul. Dar e riscant pentru mine dacă mă prinde aici cineva la ora patru.

— Nu va veni decît femeia mea și de ea nu trebuie să te temi. Îți promit.

— Atunci, totul e în ordine.

— Da, e în ordine. N-o să ai nici o problemă. Îți promit.

Udomo îl conduse în camera de zi.

— Mă duc s-o aduc, spuse Udomo.

Se duse și bătu în ușa lui Jo.

— A venit prietenul meu.

Ea deschise ușa și îl urmă în camera de zi.

— Fără prezentări, spuse bărbatul repede. Nu vreau să știu cum te cheamă, nici pe dumneata nu te interesează cum mă cheamă pe mine.

— Voi mai putea avea copii după aceea ? întrebă Jo, fixîndu-l. Dar el îi ocoli privirea.

— Sigur că da. Îți voi face doar o injecție. S-ar putea să nici nu fie nevoie de mai multe.

— Sînteți sigur că voi mai putea avea copii ?

— Cum să nu...

— Atunci e-n ordine. Să terminăm odată. Jo își înăbuși frica crescîndă.

— E mai bine să rămîi aici, îi spuse bărbatul lui Udomo. Te chem eu cînd am nevoie de tine. Și, întorcîndu-se spre Jo, îi zise : Condu-mă, te rog, în camera dumitale.

După o oră, bărbatul se întoarse în salon: Udomo se plimba nervos prin cameră.

— S-a terminat ? întrebă, oprindu-se în loc.

— Abia i-am făcut injecția !

— De-atîta timp !

— Stai puțin, amice ! A trebuit să-și golească întîi stomacul. Lucrurile astea nu se fac în pripă dacă nu vrei să-i faci vreun rău persoanei în cauză. E mai greu să scapi de un copil decît să-l faci.

— Cît va mai dura de acum ?

— Vom vedea.

Medicinistul lăsase ușa deschisă. Acum o auzeau pe Jo urlînd. Se duse în mare grabă pînă la ea. Udomo începu din nou să se plimbe prin cameră...

Bărbatul se întoarse după o jumătate de oră.

— Era cît pe-aci să reușim. Dar mai trebuie să încercăm.

Udomo se uită la ceas, simțindu-l parcă ticăind prin propriul corp.

— Grăbește-te, omule ! Dă-i o doză mare. Lois se-ntoarce peste o oră.

— Lois ?

— Femeia mea. Grăbește-te, te rog ! Știi cum e... N-aș vrea să știe.

— Trebuie să fiu atent, altfel îi fac rău fetei.

— Bine. Dar grăbește-te, te rog !

La trei jumătate, bărbatul veni la Udomo și îi spuse :

— I-am dat o doză puternică.

Pe la patru, gemetele lui Jo se transformară în țipete. Începu să se tînguie în timp ce se zvîrcolea în pat. Vaietele ei se prefăcură în lungi strigăte agonizante după Udomo. Apoi strigă prelung : Michael ! Michael Michael !

Udomo închise ușa de la camera de zi ca să nu mai audă țipetele. Ședea adîncit într-un

scaun în dreptul focului, cu ochii închiși, rugîndu-se să se isprăvească odată toată povestea asta.

Lois intră pe neobservate. Cînd auzi strigătele, se repezi în camera lui Jo. Medicinistul, preocupat doar de ceea ce avea de făcut, se uită o clipă în sus.

— Apă fierbinte și cît mai multe cîrpe! ceru el.

— Michael! strigă Jo.

Și Lois își dădu imediat seama...

Aduse cîrpe și apă...

În sfîrșit, se termină totul. Bărbatul puse o mînă pe fruntea lui Jo și îi luă pulsul.

Cînd Jo deschise ochii, o văzu pe Lois.

— A fost Michael... spuse Lois. Era o constatare.

— Îmi pare rău... spuse Jo Furse gîfîind. Îmi pare așa de rău!

— Acum trebuie să doarmă, spuse bărbatul. Apucă brațul lui Jo și-i băgă acul seringii adînc în carne. Liniștea îl făcu pe Udomo să vină din camera de zi. Cînd o văzu pe Lois, i se înmuiară genunchii. Lois se uită o clipă la el, apoi se întoarse spre bărbat.

— S-a terminat?

— Da.

— Și treaba dumitale aici s-a terminat?

— Da.

— Ce efect are narcoticul?

— Va dormi o oră.

— Mai e ceva de făcut?

— Nu.

— Acum pleacă!

— Lois... bîigui Udomo.

— Pleacă odată, îi spuse ea bărbatului.

El își luă geanta și trecu pe lîngă ea. Se uită la Udomo.

— Îmi pare rău. Am încercat...

Se duse spre ușă și ieși din apartament.

— Lois, începu Udomo.

Lois îl privi cu niște ochi stinși.

— Acum plec, spuse ea. Mă întorc peste o oră. Dacă te găsesc tot aici, chem poliția și le spun ce-ai făcut...

— Lois, stai să-ți explic! N-a fost nimic serios. N-a însemnat nimic pentru mine. Tinerica asta-i doar o...

— Nu spune asta! Uită-te la mine. Știi că nu glumesc. Peste o oră să nu te mai găsesc aici.

— Dar unde să mă duc pe frigul ăsta?

Ea luă cheia din partea interioară a ușii lui Jo, încuie ușa pe dinafară și-băgă cheia în buzunarul de la palton. Apoi îi întinse mîna cu palma in sus.

— Ai o cheie de-a mea.

— Te rog, ascultă-mă, Lois. Știi că te iubesc. Știi ce singură erai înainte de a veni eu. Tu mi-ai spus-o. N-o lăsa să strice totul. Îți promit că niciodată...

— Dacă plec fără cheie, chem imediat poliția.

Calmul ei îl înspăimîntă.

— Dă-mi cheia...

Luă cheia din buzunar și o lăsă să-i cadă în mînă.

Ea se uită la ceas.

— Peste o oră.

Trecu pe lîngă el. Udomo o auzi deschizînd ușa și apoi trîntind-o.

Se îndreptă încet spre camera de zi și se prăbuși pe scaunul din fața focului ; ședea cu capul în mîini. După un timp, auzi ticăitul ceasului, tare, mai tare. Se uită la ceas. Ea chiar vorbise serios. Va chema poliția dacă-l va mai găsi acolo. Poliția. Sări în sus și se duse în dormitor. Ridică receptorul și formă numărul de la stația de taxiuri din Haverstock Hill. Ceru să-i fie trimis un taxi peste o jumătate de oră la locuință.

Trase două cufere de sub pat și duse unul dintre ele în camera de zi. Își împachetă hîrtiile sistematic. Scrisoarea neterminată către Adebhoy se afla încă în mașina de scris. Se așeză și scrise în continuare : „Acum mă mut de aici. Nu-mi scrie pînă ce nu primești noua mea–adresă. Tratează de urgență cu negustorii. De astăzi nu mai am un cămin. Iar tu nu crede tot ce vei auzi despre mine. Dacă ai cumva ceva bani, să știi că voi avea mare nevoie de ei. Mîine îți trimit noua adresă la care poți să-mi scrii. Acționează rapid".

Semnă scrisoarea, lipi plicul și scrise adresa pe el.

Termină de împachetat hîrtiile, apoi se întoarse în dormitor și își împachetă hainele în al doilea cufăr. Puse noul halat și papucii de casă deasupra. În sfîrșit, era gata. Se uită prin cameră. Nu se mai vedeau lucruri de-ale lui. Își puse două fulare în jurul gîtului și pe piept și îmbrăcă scurta din molton. Apoi se așeză pe pat și telefonă la YMCA, cerînd să

i se rețină o cameră pentru noaptea aceea. Le spuse că urma să sosească în scurt timp. Își scoase portofelul. Mai avea doar două lire în el. Deschise scrinul în care Lois își ținea banii. Acolo erau cincisprezece lire. Luă două. Apoi se duse în camera de zi și se așeză în dreptul focului, în așteptarea taxiului.

Atît le-a fost hărăzit să stea împreună. Doar atît. Acum totul s-a sfîrșit. S-o ia naiba pe fata asta! La naiba și cu prostia lui. Doar atît...

* * *

— Intră ! urlă Mabi.

Văzînd că nu intră nimeni, își lăsă lucrul. Aruncă ciocanul și dalta pe jos și se repezi la ușă. O deschise cu avînt. Dar cuvintele de mînie îi înghețară în gîtlej :

— Lois !..Dumnezeule !

Înainte de a o putea prinde, Lois se prăbuși pe podea, la picioarele lui. El mai mult o tîrî pînă în patul lui. Apoi se repezi la ușă și strigă cît îl ținea gura.

— Cath ! Vino repede !

Se întoarse repede la Lois. Îi desfăcu paltonul. Venise fără pălărie. Părul îi lucea de la zăpada care se topea. Îi frecă obrajii, mîinile, fruntea.

Cath, îmbrăcată în salopetă, coborî treptele bocănind și intră. Se uită la Lois.

— Parc-ar fi o criză de epilepsie. Uită-te ce încleștați îi sînt dinții și ce țeapănă e.

— Fă ceva, fir-ai a naibii ! Lois nu are crize de epilepsie.

— Coniac, spuse femeia și se repezi afară pe ușă.

Se întoarse cu o sticlă de coniac pe jumătate plină. Îi desfăcură dinții cu forța și îi turnară coniac pe gît. Ea se înecă și tuși, dar corpul i se relaxă.

— Acum du-te, spuse Mabi. Nu. Lasă-mi sticla. Mersi.

Cath plecă. Lois își deschise ochii.

— Oh, Paul... Ajută-mă.

— Vai, draga mea... Ce s-a-ntîmplat?

Lois îl ațintí cu niște ochi goi. Și vocea-i părea stinsă.

— Am dat peste ei tocmai cînd ea avorta. Jo și cu el...

Mabi se uită prelung în ochii ei goi. Îl apucă un fior. Apoi, ochii lui se umplură încet de lacrimi, care-i alunecau pe obraji în jos.

— Draga mea, șoptea el neîntrerupt. Vai, draga mea... Și vocea lui își luă asupră-și vina întregii Africi.

UDOMO

UNU

1.

Udomo se sprijinea de balustradă şi se uita la lună, gîndindu-se aşa: „Luna-i o femeie care-şi linişteşte copiii de umbrele înfricoşătoare ale nopţii. O femeie trebuie să fie aproape, ca să te mîngîie; luna e departe. Dar te linişteşte. Străluceşte mai tare, lună! Aşa am să pot vedea Africa din nou".

Motoarele vaporului făceau un zgomot continuu, monoton; iar apele întunecate clipoceau mereu cînd se atingeau de vas. Peste vibraţii şi clipocit, răzbea, puternic şi din adîncuri, vuietul mării fremătătoare. Vaporul părea un punct de lumină solitar pe suprafaţa apei întunecate. Cu toate că luna nu era acoperită de nori, era prea departe ca să se poată oglindi în apă. Undeva la stînga, ascunsă acum în întuneric, se afla linia de coastă a Africii.

Mamă Africa! Oh, Mamă Africa, dă-mi putere pentru munca ce mă aşteaptă! Nu mă uita printre cei mulţi pe care îi hrăneşti. Vreau să-ţi aduc glorie. Vreau să fac lumea întreagă să te respecte pe tine şi pe copiii tăi. Vreau ca soarele libertăţii să strălucească deasupra ta din nou. De aceea te-am părăsit pentru atît de multă vreme, şi am trăit în

țări străine printre străini, am suferit și am fost batjocorit și mi-a fost frig și foame. Te-am părăsit, ca să mă întorc să te eliberez, să-ți eliberez copiii și să te înalț printre cei care te-au disprețuit. Ei nu înțeleg datinile tale negre. Pentru ei, ești bună doar de exploatat, iar copiii tăi, meniți să rămînă îngenuncheați. Toate astea trebuie să se sfîrșească odată. Eu le voi pune capăt, dacă mă ajuți. Nu te văd, dar te simt acolo, în întuneric. Mîine voi fi cu tine, în tine. Nu mă lăsa să mă rătăcesc printre copiii tăi cei mulți. Ajută-mă, păzește-mă, îndrumă-mă ! Mă cheamă Michael Udomo. Nu uita : Michael Udomo, unealta libertății tale...

Se întoarse de la balustradă și se plimba acum degajat de-a lungul punții, pînă ce ajunse la scările care duceau în sus, spre puntea de la clasa întîi. Se opri și se uită la dreapta și la stînga. Nu se zărea nimeni. Acum auzea foarte clar muzica de sus. Urcă scările. Vaporul abia dacă se legăna.

Aceasta era ultima noapte a călătoriei. Cei de la clasa întîi aveau o seară dansantă de adio pe puntea lată și spațioasă. Deasupra locului de dans, erau lumini colorate și stegulețe. Și toți erau îmbrăcați de gală. Și toți erau albi, cu excepția cîtorva inși de culoare, rătăciți la o masă. Printre toți aceștia, ospătarii cu fețe negre și vestoane albe se grăbeau să fie la dispoziția mesenilor veseli. Iar bolta cerească țintuită cu stele era singurul acoperiș de care aveau nevoie în calda noapte tropicală.

Udomo se strecură discret printr-o deschizătură uriașă, care era ascunsă în întuneric, de-

parte de meseni. De acolo privea, fără să fie văzut de nimeni. Aceștia erau stăpînii și stăpînele Africii de astăzi. Ei credeau că vor domina Africa veșnic... era perla anume făcută ca să fie culeasă de ei. Foarte bine, strigați : „Băiete !" Ospătarii sînt doar niște negri și de aceea sînt „băieți". Toți negrii sînt „băieți". Iar pasagerii de culoare care călătoresc la clasa întîi știu că sînt doar tolerați acolo. Cu tot accesul lor la clasa întîi, albii ăștia îi consideră niște negri parveniți. Auzi, să danseze pe rînd cu cele două femei ! Șase bărbați și două femei. Ei știu că nu au voie să invite femeile albe la dans. Iată un vapor plin cu funcționari publici, care vor debarca mîine în Africa ! Dar, voiau ei oare să danseze și să se împrietenească cu cei opt africani care călătoreau cu ei la aceeași clasă ? Cum să vrea ! Pentru ei, africanii sînt niște outsideri. Outsideri, chiar și în propria lor țară.

Ia te uită la femeia aia ! Ea chiar se crede grozavă. Ah ! Cînd mă uit la tine, femeie, și mă gîndesc la Lois...

Lois. Mda. Ce rău îmi pare ! Și Mabi mi-a trîntit ușa în nas cînd l-am căutat a doua zi ! M-a durut. N-am să uit asta. Îmi pare rău de Lois. Dar de la femei te poți aștepta la orice. Dacă m-ar fi lăsat măcar să-i explic. Curios e că m-a speriat chiar și numai prin felul în care m-a privit. Nenorocita aia de Jo a stricat totul. N-am dat nici doi bani pe ea. Dar Lois... I-am scris, dar n-a vrut nici măcar să-mi răspundă. Și Mhendi era furios. Nu s-a arătat însă. Lanwood a înțeles. El e de treabă. Dar nu se pricepe decît la scris și la ținut

discursuri. E bun însă ca om de paie. Nimic mai mult. Ne putem totuși folosi de numele lui. Lois! Bărbatul nu știe niciodată cît de multă nevoie are de femeia lui decît cînd e prea tîrziu. Și era așa bună! Și ceea ce dădea, dădea din tot sufletul. Nu ca Mary Feld. Doamne! Cum poate Lanwood să trăiască cu o femeie care îl disprețuiește? E slab, ce mai! Săptămîna cît am stat cu ei a fost greu de suportat. Voia să mă culc cu ea cînd Tom era plecat. Dar un bărbat adevărat nu poate face treburi din astea, mai ales unui prieten. Iar Mary Feld nici nu se putea compara cu Jo Furse. În orice caz, acum s-o fi liniștit, oriunde s-ar afla. Va ști că nu e bine să ațîți bărbații. Dar Lois... Începi să te pilești, femeie! Și te mai crezi frumoasă și dai din fund! Nu mi-ar trebui nici una de aici, nici pe gratis! Lois... Continuați, prieteni! Rîdeți! Beți! Fiți fericiți! Lumea vă aparține încă! Dar va trebui să ne dați socoteală mîine. Va veni și ziua de mîine. Continuați! Rîdeți și beți! Beți și rîdeți...

Deodată simți că mai era cineva lîngă el, urmărindu-l. Își luă inima în dinți și se întoarse.

Mic și îndesat cum era, ospătarul-șef stătea acolo, țanțoș și înțepat, cu mîinile vîrîte adînc în buzunare.

— Ei bine... Vocea albului era mînioasă și batjocoritoare.

Udomo ieși din umbră. Îl fixă pe tip cîteva secunde; văzu aroganța și aerul de superioritate din înfățișarea lui. Apoi îl împinse și trecu pe lîngă el, îndreptîndu-se spre scări.

— Alo ! strigă omul.

Udomo ezită cîteva secunde, apoi merse mai departe pînă ce ajunse la scări. Se prinse cu ambele mîini de balustradă și se opri o clipă, apoi își întoarse capul spre tip și-i spuse printre dinți :

— Du-te dracului !

Văzu că omul fu surprins. Coborî apoi scările bocănind și se îndreptă spre mizeria și întunericul de la clasa a treia. Ajunse pe o punte neluminată, mai coborî un etaj, și ajunse în sfîrșit în mohoreala și înghesuiala săracilor. Aici nu erau albi ; nu erau nici lumini multicolore ; nici curățenie, și nici ospătari. Muzica de dans de sus ajungea pînă aici printr-un difuzor. Dar nu era loc de dans și nici nu se vedea imensa boltă cerească țintuită cu stele, care să dea farmec nopții. Aici jos, căldura nopții tropicale era apăsătoare, sufocantă.

O femeie ședea lîngă intrare și-i dădea copilului să sugă. Cei care nu se duseseră încă la culcare ședeau pe băncile tari de lemn din sala de mese întunecoasă. Unii jucau cărți ; unii vorbeau, iar alții ședeau cuminți. Toți își împachetaseră lucrurile, așa că, pentru ei, noaptea întunecată nu se mai sfîrșea. Căci nu puteau să danseze sau să bea ca să le treacă mai repede timpul. Iar zgomotul motoarelor se auzea aici mult mai tare ca sus, te amorțea parcă.

— Ce e pe sus ? întrebă femeia de lîngă ușă.

— Se dansează, răspunse Udomo. Toți sînt îmbrăcați de gală și sînt fericiți.

Era în drum spre sala de mese, dar se răzgîndi și o luă la stînga, apoi intră în micuța cabină pe care o împărțea cu alți trei bărbați. Cu toate că hubloul era larg deschis, în cabină era o căldură înăbușitoare. Cei doi din cușetele de sus, care stăteau întinși, erau goi, doar sexul le era acoperit cu fîșii de pînză. Vorbeau pe tăcute despre casă.

— Cum e la etaj? îl întrebă unul dintre ei pe Udomo.

— Se dansează, răspunse el.

— Ai ajuns sus fără probleme? întrebă cel de-al doilea.

— Da.

— Trebuie să fie grozav, nu?

— Și voi stați aici jos! Iar țara în care merg ei e a noastră.

— Și ce-i cu asta? Ei au bani.

Cel care vorbi primul clătină din cap.

— Și crezi că, dacă tu ai avea bani, ar fi bucuroși să te vadă printre ei? Ce crezi, domnule Udomo?

— Știi prea bine că n-ar fi bucuroși, spuse Udomo. Aia opt de acolo de sus au bani. Dar i-am văzut eu... Stau singuri. Nu îndrăznesc să danseze cu ceilalți. Albii nu vor să discute cu ei. Deci nu e vorba de bani, ci de putere.

Bărbatul care vorbise primul își șterse fața cu bucata de pînză care îi acoperea sexul, apoi o puse deoparte.

— Eu unul nu văd cum aș putea fi ca ei. Nu sînt destul de școlit. Și chiar de-aș avea bani gîrlă, tot n-aș ști să fiu ca ei. Dar e nedrept din partea lor să nu vă lase pe dumneavoastră, domnule Udomo, să stați cu ei.

Aveți doar destulă carte pentru gustul lor.

Primul bărbat spuse :

— Eu zic ca dumneavoastră, domnule Udomo, că toți oamenii trebuie să fie de-o seamă.

— Pentru asta trebuie să luptăm, spuse Udomo.

— Sînteți tare pornit, spuse al doilea bărbat.

— E bine să te aprinzi pentru libertate, zise primul.

Udomo simțea cum cămașa umedă începe să i se lipească de corp. Simțea cum îi apar broboane de sudoare pe frunte și deasupra gurii. Se sculă de pe pat și, călcînd peste bagaje, se îndreptă spre ușă.

— Desigur, spuse el, e bine să te aprinzi pentru libertate, dar e și mai bine să lupți pentru ea.

Femeia de la intrare se uită în sus spre el.

— Mergi iarăși sus ?

— Doar pînă pe punte. Aici e prea cald.

— Vin și eu, să mai stăm de vorbă după ce adoarme copilul. Ești prea pornit în seara asta, domnule Udomo.

Urcă scările și se sprijini de balustrada punții de la clasa a treia. Era absorbit de întuneric, ca și cînd ar fi vrut să-l străpungă cu dorința lui arzătoare de a vedea uscatul.

Oh, Mamă Africa...

Auzi din nou clipocitul apei și zgomotul continuu al motoarelor. Iar luna, la fel de mare, mai era încă acolo sus pe cer ; ceva mai jos ca de obicei, dar nu lumina încă apele întunecate. Stelele străluceau puternic. Uscatul era

încă învăluit de întuneric, dar nu mai era mult pînă la mijitul zorilor. Nu mai era mult.

Dacă ar fi aici, Lois ar ști să-mi alunge acum singurătatea. Dar nici chiar ea n-a putut să înțeleagă. Și doar m-a iubit odată cu adevărat...

Oh, Mamă Africa...

După un timp, femeia urcă pe punte și veni lîngă el, sprijinindu-se de balustradă.

— Doarme copilul ?

— Da, domnule Udomo.

— De ce îmi spuneți toți „domnule“ Udomo ?

— Pentru că ești altfel decît noi toți. Nu vorbești mult. Dar cînd vorbești, noi sîntem numai urechi. Și simțim furia asta a dumitale.

— Asta nu-i un motiv ca să-mi spuneți „domnule“.

— Pentru noi este. Dar nu despre asta vreau să vorbim. Ce-o să faci acuma c-ai venit acasă ? Ai fost plecat mult timp.

— Am plecat să învăț. Și am venit înapoi, ca să lupt pentru poporul nostru.

— Cum vrei să lupți ?

— De ce mă-ntrebi ?

— Nu fac și eu parte din poporul tău ? Nu ții minte ? Ți-am spus că am plecat în Anglia, ca să văd cu ochii mei cum trăiesc cei care sînt stăpînii vieților noastre ! Am avut bani destui din negoț, așa că am crezut că o să stau trei luni să mă lămuresc. Pînă la urmă, am rămas doar o lună, și asta pentru că n-am reușit să găsesc un vapor mai repede. Știi cum sînt tratați cei de culoare acolo. De

aceea am vrut să mă întorc așa de repede. La dus, am avut un sentiment de prietenie pentru ei... Lăsă propoziția neterminată.

Vasul coti larg spre stînga, lăsînd în urmă o dîră arcuită de valuri înspumate.

— Voi lupta cum voi putea, spuse Udomo. Dar, mai întîi, trebuie să creăm un partid. Am prieteni în Anglia; unul din ei s-a și întors acasă. A vorbit cu înțelepții și cu șefii de trib, dar nu vor să ne-ajute, așa că vom porni la luptă singuri.

— Nu va fi ușor, spuse femeia.

— Dar noi vrem libertate și știm ce ne așteaptă.

— O să ai nevoie de ajutor.

— Sprijinul poporului îmi ajunge; e ajutorul cel mai prețios.

— Atunci nu uita de femei, domnule Udomo. După ce-ai pornit lupta și-am văzut și eu ce vrei să faci, vino la mine și o să vorbesc pentru tine cu femeile din piață. Numele meu e Selina. Nu-l uita. Și, mai ales, nu uita femeile.

Udomo își întoarse capul să-i vadă chipul. Dar nu văzu decît o umbră.

— N-o să uit.

— Acum plec, spuse ea. Ar trebui să te odihnești pentru ziua de mîine.

— Mai stau puțin.

Ea plecă la fel de tăcută precum venise. Udomo se uită la întunericul în care era învăluită Africa.

Oh, Mamă Africa!

2.

Udomo își împinse pașaportul pe măsuța de placaj.

Sergentul de poliție negru puse niște hîrtii deoparte și acoperi pașaportul cu mîna sa mare.

— Numele ?

Udomo nu răspunse pînă ce sergentul nu se uită în sus. Atunci îl privi cu răceală în ochi.

— De ce trec toți albii în față ?

Sergentul îi aruncă o privire rece și severă.

— Dumneata ești de la clasa a treia.

— Atunci de ce stau înaintea celor opt care sînt tot negri, ca mine și ca mata ?

Sergentul scoase un oftat și îl privi intenționat mai mult timp în ochi. Apoi își îndreptă privirea spre pașaport, ridică mîna de pe el și îl deschise.

— Dumneata ești Michael Udomo ?

— Da.

Sergentul se uită prin niște hîrtii. Apoi ștampilă pașaportul și i-l împinse înapoi lui Udomo.

— Următorul !

Unul din pasagerii de culoare de la clasa întîi îi luă locul.

Udomo coborî pînă la clasa a treia să-și ia bagajul. Femeia aceea, Selina, mai era încă acolo, supraveghind trei hamali.

— Cum e ? întrebă.

— A trebuit să așteptăm după toți albii.

— Știam ce vei simți. De aceea n-am plecat încă.

— Și e țara noastră !

— Liniștește-te, domnule Udomo ! Se vor schimba lucrurile.

— Da, se vor schimba...

Selina se întoarse spre unul din hamalii ei.

— Du bagajul domnului Udomo pînă la oficiul vamal.

Udomo vru să-i mulțumească, dar ea îi făcu semn cu mîna că nu trebuie, apoi își legă copilul mai bine pe spate și urcă treptele pînă la biroul de imigrări. Udomo observă că era desculță. Își scosese pantofii. Era acum acasă, unde umbla mereu desculță. Udomo își spuse : „Și-ar putea permite să călătorească cu a-ntîia, dar preferă cu a treia. Nu uita femeile, Michael. Așa a spus ea. Nu le uita“.

Hamalul îl întrebă :

— Toate astea a lu' domnu' ?

— Da.

— Mergeți. Io duc.

Udomo ridică două valijoare și începu să urce treptele. Ospătarul-șef stătea la capătul de sus al scării de debarcare, conducînd pasagerii. Majoritatea albilor plecaseră deja. Zîmbi, văzîndu-l pe Udomo apropiindu-se. Udomo se uită în gol cînd trecu pe lîngă el, apoi privi în pămînt. Ezită o secundă cînd se află pe ultima treaptă de lemn, se uită în jos, apoi puse piciorul pe pămîntul Africii. Și dintr-o dată, își dori să fie desculț, ca Selina. Își îndreptă spatele și umerii. Se duse apoi repede spre oficiul vamal.

Adebhoy îi scrisese că va face tot posibilul să vină, iar dacă nu va putea, va trimite pe cineva. Udomo se uită în jur. Şi peste tot, oamenii se mişcau în soare, în soarele de acasă, şi erau cu toţii fiii Africii.

Cînd intră în oficiul vamal, îşi auzi numele :

— Domnu' Udomo ! Domnu' Udomo ! Domnu' Udomo !

— Aici ! strigă el. Acum se simţea sigur şi liniştit.

Tînărul care venea înspre el era înalt şi subţire ; cu degete lungi şi gambe lungi ; laba piciorului, lungă şi zveltă, aluneca uşor pe pămînt, precum vapoarele pe apă. Tînărul îşi duse mîna la tîmpla dreaptă cînd se opri în faţa lui Udomo.

— Io mi-s Samson, domnu'. Băiat de la domnu' Adebhoy.

— Bună, Samson.

— Stăpînu' meu trimis să vă iau, domnu'. Să dau asta. Scoase un plic din buzunarul şortului său strîmt, kaki. Spus dus acasă cu taxi.

Udomo deschise plicul. Erau acolo cinci bancnote de o liră, nimic altceva. Puse banii în buzunar.

— Bine !

Samson îi luă cele două valize şi le puse pe masă, pentru control. Veni şi hamalul Selinei, clătinîndu-se sub povara unuia din geamantanele lui Udomo. Samson se întoarse cu hamalul, ca să ia şi celălalt geamantan.

Chiar atunci apăru şi Selina. Udomo se liniştise şi era pe punctul de a pleca.

— Au venit prietenii dumitale ? întrebă ea.

— Da, răspunse Udomo zîmbind.

— Acum nu mai ești așa de furios. Asta-i bine. Și nu uita ce ți-am spus.

— N-am să uit. Acum am cu ce plăti hamalul. Mulțumesc.

— Ăla-i al meu, spuse Selina. La revedere, domnule Udomo. Aștept să aud și eu despre lucrurile pe care le vei face.

— Dar unde te pot găsi ? întrebă Udomo.

— La piață. Întreabă numai de Selina. La revedere.

— La revedere, Selina.

Samson ieși din oficiul vamal, trase adînc aer în piept și strigă cît putu de tare, cu o voce cîntată și tărăgănată :

— Taxi !

Zîmbi pînă la urechi cînd văzu că mașinile vin înspre el din toate părțile. În spatele lui, Udomo rîdea pe înfundate.

— Ehei, băiatule !

Adebhoy își deschise larg brațele și izbucni în rîs.

— Bine-ai venit acasă, amice ! Bine-ai venit acasă !

Chipul lui Udomo se lumină de bucurie. Îl îmbrățișă pe Adebhoy și se gîndi : „Ăsta-i prietenul meu, prietenul meu adevărat".

După ce s-au mai liniștit, se așezară unul cu fața spre celălalt. Apusul de soare inundă camera, luminînd mobila victoriană și făcînd-o să pară veche și decolorată. Samson aduse ceaiul.

— Îmi pare rău că n-am putut veni mai devreme, spuse Adebhoy.

— Nu-i nimic, măcar am mai dormit puțin, răspunse Udomo. Tot n-am dormit azinoapte.

— Cum te simți, prietene ?

— Acum mă simt foarte bine. Dar aş fi ajuns muritor de foame la Londra dacă nu era Lanwood. Am stat cu ei de Crăciun. Știi ce se-ntîmplă cu ei, nu ?

— Ceva cu tipa ?

— Da.

— Da, știu.

— E nedrept din partea unei femei să-și bată joc de bărbatul ei în halul ăsta.

— Dar el îi e supus pe de-a-ntregul.

— Chiar și-așa ; trebuie să-l aducem aici cît mai repede posibil. Știi că ea a încercat chiar să...

Adebhoy rîse întristat.

— A încercat cu fiecare dintre noi, băiatule ! Cu toți, în afară de Mabi. Ei doi s-au antipatizat de la început.

— Știi că Mabi mi-a trîntit ușa în nas după ce am plecat de la Lois ?

— Nu se poate !

— Ba da... Îmi pare rău de Lois. Era o femeie bună.

— Lucrurile astea se întîmplă, băiatule.

— Dar după aia a fost iadul pe pămînt. Dacă nu mi-ai fi trimis atunci banii de drum, aș fi murit acum de foame printre străini. Ministerul Coloniilor îmi retrăsese ajutorul

bănesc pentru că s-a auzit deja prea mult despre mine.

— De ce nu mi-ai scris despre toate astea ?

— Tu m-ai ajutat destul. Udomo zîmbi într-o doară și se uită în ceașca de ceai. Spune-mi : ai mai auzit ceva despre Lois ?

— Nimic de cînd ai plecat tu.

— Dar despre Mabi ?

— Nici.

Tăcură amîndoi mult timp. Udomo termină de băut ceaiul, își întoarse capul și se uită prelung pe fereastră.

— Și cu negustorii cum stăm ?

— Ne întîlnim cu ei mîine seară.

— Aici ?

Adebhoy rîse.

— Nu, băiatule. Mergem noi la ei. Se consideră oameni importanți. Trebuie să fim prudenți.

— Nu te teme. Și ce-i cu Consiliul Înțelepților și al Șefilor de Trib ?

— Nici nu vor să te vadă, băiatule. Adebhoy se sculă și se îndreptă spre micul birou din colțul camerei. Luă de pe birou cîteva scrisori și se întoarse la locul lui. Imediat după ce am primit scrisoarea ta, le-am scris celor din Consiliu, rugîndu-i să te primească. Iată răspunsul lor. Îi dădu scrisoarea.

Udomo citi : „Trebuie să vă informez că nu este în uzanța acestui Consiliu să primească în audiență persoane străine, doar la cererea acestora. De altfel, Consiliul mă însărcinează

să vă informez că nu există nici un document care să ateste vreo familie cu numele de Udomo, care să fi deținut o poziție de vază fie ca șef de trib sau ca înțelept în vreunul din triburile mai importante din Panafrica. Ca urmare, considerăm persoana despre care ne scrieți a fi un parvenit ambițios, cu care Consiliul, ca reprezentant tradițional al poporului, nu poate avea nici o legătură. Informația dumneavoastră asupra a ceea ce a întreprins persoana în Europa nu ne interesează...".

Udomo privi în sus.

— Cine-i acest Endura, care semnează scrisoarea?

— Dr. T.T.S. Endura e secretarul Consiliului, cel mai cultivat și cel mai puternic membru al său. E văr cu regele popoarelor din sud și membrul african al Consiliului Guvernatorului. Bun prieten cu guvernatorul și foarte respectat în cercurile europene. M-am dus să-l văd după ce i-am primit scrisoarea. Dar degeaba. Crede-mă, băiatule, am încercat tot posibilul.

Udomo reciti scrisoarea.

— O păstrăm, spuse el liniștit. Cine știe cînd o să ne fie de folos! Și acum, să ne întoarcem la planurile noastre. M-am tot gîndit la ele pe drum...

Soarele apunea. Și deodată, fără o trecere treptată, bezna nopții tropicale alungă lumina zilei. Țînțarii ieșeau acum din ascunzișurile lor. Năvăleau în cameră și îi asaltau, obraznici și îndrăzneți, pe cei doi bărbați.

Samson intră în cameră cu un spray și cu o soluție de „keroseneaniză.“ Udomo și Adebhoy ieșiră pe verandă. Acolo, cîntecele viețuitoarelor nopții se auzeau destul de tare ca să-i facă pe cei doi să ridice vocea.

Adebhoy îi dădu lui Udomo o sticluță cu pastile.

— Ia cîte una de două ori pe zi pînă te aclimatizezi.

Udomo se întoarse la planurile lui.

Luna se ridica repede pe cer, risipind cerneala întunericului și devenind tot mai mare și mai luminoasă, iar pămîntul era inundat de o lumină ireală, care făcea totul să pară mai frumos, mai liniștit.

Samson îi chemă înăuntru la cină. Vorbeau și mîncau în mirosul greu al „keroseneanizei“. Dar nu mai era urmă de țînțari. Se întoarseră pe verandă. Luminile unei mașini deviaseră de pe șosea, izbindu-se de casă.

— Ăștia sînt tipii pe care i-am invitat aici ca să te cunoască. Toți sînt tineri, oameni cultivați și deziluzionați de conducerea Consiliului. Ei ar putea fi nucleul luptei.

— Cîți sînt ?

— Astă-seară vin doisprezece. Cei mai buni. Mai sînt și alții. Au venit să te vadă și să se convingă că tot ce le-am spus despre tine e adevărat. După aceea vor povesti și altora și așa vei ajunge să fii cunoscut.

Mașina se opri. Adebhoy ieși afară să-i întîmpine. Alte două mașini ieșiră de pe șosea, îndreptîndu-se spre casă. Samson căra lăzi

de bere și sticle de whisky din bucătărie în salon. Udomo se duse într-acolo. Samson zîmbea fericit.

— Întîlnire asta îi pentru dumniavoastră, domnu'. Stăpînu' meu spus cum că o să fiți om mare și că ăștia vin să vadă om tare mare, care îi conducător de oameni.

Udomo auzi voci pe verandă. Se îndreptă de spate, își bombă pieptul și se concentră asupra puterii lui. Lois a fost cea care l-a făcut să-și dea seama de forța care mocnește în el. Acum urma ca el să le arate și altora cît e de puternic, în folosul luptei. Luă o înfățișare hotărîtă. Acesta era începutul misiunii lui. De felul cum acești oameni vor reacționa depindea tot viitorul lui.

Intră în cameră, zîmbi și dădu mîna cu fiecare, după cum îi prezenta Adebhoy. Le vorbi liniștit și controlat. Iar cei veniți să-l vadă pe acest Michael Udomo îl găsiră prietenos, dar rezervat, simțindu-i totodată forța mocnitoare care îl urmărea ca o umbră. După ce s-au adunat cu toții, le vorbi despre posibilitățile de eliberare și propășire ale Africii și îi făcu să se simtă părtași la acest vis măreț...

Adebhoy se întoarse după ce îl conduse și pe ultimul invitat. Îi luceau ochii.

— I-ai cîștigat de partea ta, băiatule! I-ai cîștigat!

Udomo zîmbi trist. Era sleit de puteri după două ore de conversație. Își simțea pleoapele ca de plumb.

— Sînt obosit.

— Mai vorbim noi mîine, spuse Adebhoy. Hai... Ţi-am dat plasa mea împotriva ţînţarilor. Eu îmi fac rost de alta mîine. Somn uşor...

Mai întîi, se vede marea. Apoi, nisipul de pe mal. Şi în spatele plajei albe, pe un teren mai ridicat, stau palmierii răzleţiţi de-a lungul coastei ca nişte santinele ale mării. În spatele palmierilor, ţărmul se ridică domol într-o coamă de deal, apoi cade într-o vale întinsă. Peste toată această vale se întinde Queenstown, capitala şi primul port maritim al Panafricii.

În realitate, Queenstown-ul nu e altceva decît un sat african suprapopulat, cu o uriaşă faţadă europeană. În zona portului, totul e european ; macaralele şi magaziile imense, biroul de imigrare şi de poliţie portuară, precum şi clădirile înalte ale marii Companii Panafricane, care controlează practic tot comerţul Panafricii şi care e unul din cele mai mari cinci monopoluri ale lumii. Dar chiar la stînga portului, risipindu-se pe deal şi într-o mică vale, se află vechiul oraş african, care s-a păstrat aproape intact chiar şi după venirea europenilor. E adevărat că străzile au fost lărgite şi pavate. E adevărat că magazinul universal *Pan-africa,* imensul concern comercial de desfacere cu amănuntul al Companiei, e o clădire uriaşă şi modernă, că negustorii greci şi indieni au construit multe

magazine moderne pe arterele principale ale orașului. Dar nici acestea și nici cele trei cinematografe sau imensa catedrală nu știrbesc caracterul eminamente african al orașului. Odată ce-ai părăsit aceste clădiri din centru, vei vedea case înghesuite una în alta în toate chipurile. Noroi, împletituri de nuiele, cherestea și tablă ondulată, claie peste grămadă. Iar aici, oamenii trăiesc în comun. Ușile sînt mereu deschise. Oricine poate intra oricînd. Nu există intimitate, nu e nevoie de așa ceva. Aici, departe de port și de centrul orașului, viața decurge la fel, probabil, ca acum o mie, două sau trei mii de ani.

Tot așa se vor fi jucat copiii negri și acum două sau trei mii de ani, goi, în fața caselor ; tot așa vor fi șezut pescarii să-și repare plasele în timp ce soarele purifica mirosurile de pește, iar muștele mari, negre, roiau peste plase ; tot așa își va fi bătut femeia și atunci *casava*[1], în timp ce copilul care-i atîrna de o parte sugea la sînul ei alungit, iar un alt copil, cu care tocmai vorbea, oferea spre vînzare trecătorilor necunoscuți o mîncare plină de muște. Aici, singura deosebire între trecutul de acum trei mii de ani și prezent este faptul că guvernul a instalat un sistem de drenare neacoperit. Bărbații și băieții îl folosesc ca toaletă publică. Cînd simt nevoia, merg la marginea drumului și urinează în canal. Femeile folosesc oale de noapte în casă, apoi ies afară și le golesc în canalele

1 Fruct tropical.

deschise. Dar mai presus de toate, viața în comun, intimitatea simplă, colectivă și liberă a cetățenilor, precum și sărăcia rău mirositoare dovedesc că acest oraș este mai vechi decît numele său și decît cucerirea europeană care i-a dat acest nume.

Clădirile guvernului : palatul guvernatorului, secretariatul administrației coloniale, birourile diferitelor ministere, cartierele generale ale poliției și ale armatei — toate sînt situate în partea cea mai îndepărtată de mare a văii. Locuințele funcționarilor publici sînt pe deal, în spatele și deasupra clădirilor guvernului. Aici, aerul e mai răcoros seara. Aceste locuințe au ceva din izul vieții de la țară din Anglia, cu pajiști întinse și straturi minunate de flori. Camerele sînt mari și răcoroase. Ai putea aproape spune că acest loc unde trăiesc funcționarii publici este o bucățică de Anglie transplantată la tropice.

La marginea vestică a orașului, locuiesc noii africani, care formează oarecum o comunitate închisă de medici, avocați, profesori, funcționari superiori din serviciile publice și negustori bogați. Locuințele lor sînt construite din cărămidă. În privința confortului, aceste locuințe sînt pe undeva pe la mijloc între mizeria și înghesuiala orașului negrilor, pe de o parte, și luxul spațios al caselor funcționarilor publici albi, pe de altă parte. Aici locuiesc și cei cîțiva negustori asirieni și indieni.

Deci mai întîi vine marea; apoi, orașul numit Queenstown. Iar în spatele lui, unduindu-se peste dealuri și văi, se întinde pămîntul. Ici colea în acest ținut sînt risipite orașe, sate, fîșii de pădure și o mare liniște. Nu există gospodării țărănești izolate. Toate casele din sate și orașe sînt înghesuite, ca și cînd locuitorii lor s-ar teme de ceva și s-ar simți bine la înghesuială. Regiunea în sine nu e primitoare, ci rece și impersonală.

Și peste toate astea, în fiecare zi pînă cînd vine ploaia și chiar după ce începe să plouă, soarele e lipit pe cer, arzînd aspru și neîndurător, în ciuda umidității aerului.

Jones, șeful securității, bătu la ușa șefului de poliție și intră. Șeful poliției, Smithers, se uită la el încruntat, apoi se destinse și puse niște hîrtii deoparte.

— Ia loc, spuse. Zilele astea îmi pun casa la punct pentru noul nostru guvernator. Mă întreb cum va fi. Mie, unul, nu-mi plac guvernatorii ăștia numiți de partidele lor.

— Se spune că a lucrat în securitate înainte de a face politică, spuse Jones.

— Asta nu schimbă nimic, spuse Smithers. Al naibii păcat să cîștige cei din Partidul Progresist tocmai cînd Excelența Sa se retrage din funcție... Și dumneata simpatizezi puțin cu progresiștii, nu-i așa?

— Oarecum, răspunse Jones. Și se gîndi: Bou încrezut.

— Nu că aș avea ceva împotriva partidului, dar nu-mi place că ne va da peste cap stilul de muncă.

— Eu sînt de părere să-l lăsăm mai întîi să arate ce poate.

— Vai, dar nu de el vorbeam. Mă gîndesc doar ce încurcături ar fi dacă de fiecare dată cînd un nou partid ar veni la putere acasă s-ar schimba guvernatorii.

— Nu văd cum ar fi posibil așa ceva, murmură Jones.

— Nu-i cunoști pe indivizii ăștia care fac politică, spuse Smithers.

— Nici nu vreau să-i cunosc, răspunse Jones.

Își umplu pipa, apoi își ridică privirea și se uită liniștit la Smithers.

— Uite ce e, Smithers, nu-mi place tulburarea din Provincia Centrală. Oamenii ăștia nu l-ar ataca pe comisarul districtual fără vreun motiv. Mai ales cei din triburi...

— Trebuie să se învețe odată să-și plătească taxele, spuse Smithers. Guvernul nu poate mereu să plătească pentru fiecare. Au doar nevoie de drumuri bune, de canalizare, de școli...

— Știu. Dar pe mine mă interesează problema asta din punct de vedere al securității.

— O să fie bine. Am vorbit cu Endura în dimineața asta. El și cu unul din șefii lor vor călători prin regiune și o să le bage mințile-n cap.

— Foarte bine; dar ține-mă la curent.

— N-avem de ce să ne temem în Provincia Centrală. Au fost doar niște răzvrătiri neînsemnate. Și-apoi, comisarul districtual de acolo e unul din cei mai buni băieți ai mei.

— Aţi auzit ceva de Michael Udomo? întrebă Jones.

— Tînărul instigator care abia s-a întors în ţară?

— Deci ai auzit de el.

— Nu doar securitatea are ochi şi urechi, să ştii. Nu-i decît un instigator. Endura mi-a pomenit de el.

Jones fu surprins să-l vadă pe Smithers zîmbind.

— Endura mi-a povestit că şnapanul ăsta a avut realmente tupeul să ceară Consiliului să-l primească în audienţă. Zice că le-a trimis o scrisoare înainte de a sosi. Să nu uit: individul ăla, Adebhoy, e plătit de guvern, şi vreau să fie dat afară din spital în momentul în care jocul lui politic ne va îndreptăţi s-o facem. Pune pe cineva să stea cu ochii pe el. Regulile serviciului trebuie să fie strict respectate, chiar şi de noua noastră clasă de mijloc. Eu nu mi-aş pierde vremea cu Udomo. E ca un foc de paie, apoi tot el va veni la noi să caute de lucru.

— Oare?... medită Jones. Fiţuica aia pe care a scos-o la Londra a avut o mare influenţă. S-a auzit de ea şi la Consiliul Naţiunilor.

— Acolo s-a simţit mîna lui Lanwood. Dar noi n-o să-l lăsăm să pătrundă aici! N-are decît să se înfierbînte cît vrea la Londra.

Un surîs îi trecu pe faţa slabă şi gălbuie.

— Cred că dumneata şi prietenul dumitale, Endura, îl subestimaţi pe Udomo.

Rîse pe înfundate cînd văzu reacția lui Smithers la aluzia că Endura ar fi prietenul lui. Așa era, cu toată bunăvoința lui aparentă, Smithers îi ura pe oamenii ăștia. Jones continuă :

— Am văzut ultimul număr al *Eliberatorului* lor, publicat după plecarea lui Udomo. Noul editor e Mhendi, cel care a condus afacerea aia sîngeroasă în Pluralia. Dar îi lipsește nervul și înflăcărarea lui Udomo. Eu nu l-aș subaprecia pe domnul Udomo. Plutește o neliniște în aer... Se simte în tot orașul, și nici veștile din țară nu sînt mai bune.

Smithers își dădu capul pe spate și rîse disprețuitor. Dar Jones observă că ochii lui nu rîdeau.

— Necazul cu voi, cei din securitate, e că nu vă liniștiți pînă cînd nu scoateți la lumină vreun complot real sau imaginar.

Jones se sculă în picioare.

— Poate că ai dreptate. Dar l-am auzit din întîmplare pe unul din cei mai inteligenți băieți ai mei povestind unui coleg că s-a întîlnit cu Udomo aseară. E de-a dreptul încîntat de el, și nu-i un prost. M-am gîndit că e mai bine să-ți pomenesc de treaba asta. Dar se poate să ai dreptate.

Făcu un vag semn de salut cu pipa, apoi ieși, închizînd ușa în urma lui. Mai rămase în fața ușii pînă cînd își aprinse pipa. Voia să tragă cu urechea.

Și zîmbi răutăcios cînd îl auzi pe Smithers sunînd după secretară și întrebînd-o supărat de ce nu se află ultimul număr al *Eliberatorului* pe masa lui de scris.

Jones se întoarse fără grabă în biroul lui. Smithers, se convinse el încă o dată, e un bou încrezut și băgăreț. Necazul cu șleahta asta blestemată de englezi e că habar n-au de ce se petrece în jurul lor. Și de păsat, le pasă și mai puțin de ce se întîmplă. Nu-i interesează decît să-și facă numărul legal de ore de serviciu și apoi să se întoarcă la bungalow-urile lor ca să joace tenis sau să meargă la cocteiluri. Asta a devenit deja obișnuință. Nu mai sînt demni de imperiul pe care înaintașii lor l-au cucerit pentru ei. Nu mai au nerv și cred că totul li se cuvine. Acum, tinerii vin să lucreze aici pentru că sînt mai bine plătiți ca acasă și pentru că au condiții mai bune de trai. Și-au pierdut credința în menirea lor. Da, mai sînt și băieți de treabă printre ei, băieți care-și pun sufletul în ceea ce fac. Necazul e că sînt prea puțin devotați principiilor și idealurilor care au dus de fapt la crearea imperiului. Tipii ca Smithers nu cred în vechiul ideal de a-ți face datoria : ei comandă doar. Interesele băștinașilor sînt niște minciuni politicoase, despre care vorbesc doar de formă în public. În particular, își bat joc de ele. Păcat că avem serviciul colonial cel mai bun din lume dacă oamenii au încetat să creadă — să creadă cu adevărat — în ideea de Commonwealth. Dacă ar dispărea ideea de Commonwealth, ar fi... Jones ridică din umeri neliniștit, de parcă ar fi vrut să se elibereze din strînsoarea gîndurilor sale. Intră în biroul lui și apăsă pe soneria de pe masă. Se întrebă dacă era cazul să-l chestioneze pe flăcăul pe care l-a surprins vorbind despre întîl-

nirea de aseară cu Udomo, pe strada unde locuiește Adebhoy. Nu. Ar fi doar un prilej de bîrfă în plus. Secretarul lui intră în birou. Un tînăr plăcut. Calm, priceput, politicos și corect. Dar circulă oare acest tînăr printre oameni, intră el vreodată în casele lor murdare, stă oare să vorbească cu ei? Probabil că îi cunoaște doar pe funcționarii de aici și pe servitorii care îl „domnesc" întruna. Nu e cazul să-l judece pe acest tinerel. Alții au pus bazele sistemului. El nu face altceva decît să-l urmeze. Poate că oricum e prea tîrziu. Poate că sistemul funcționează deja de prea multă vreme...

Jones își dădu deodată seama că tînărul stătea și aștepta răbdător.

— Scuză-mă... Uite ce e, aș vrea să afli — dar discret, n-aș vrea să se comenteze — unde locuiește domnul Adebhoy. Ai putea încerca să telefonezi la poliție sau la spital.

Tînărul plecă. Jones își concentră acum atenția asupra hîrtiilor de pe birou. Tînărul se întoarse, în mai puțin de cinci minute, cu adresa scrisă pe o bucată de hîrtie.

Jones îi zîmbi.

— Ești aici de vreo șase luni, nu-i așa?

— Da, domnule.

— Nu-mi spune *domnule*. Dar ai umblat prin oraș, printre oameni?

— Nu, nu prea.

— Eu aș încerca-o și pe asta. Oamenii sînt minunați, sînt inimoși și prietenoși. Desigur, cei mai mulți dintre ei trăiesc într-o sărăcie lucie. Dar ar cam trebui să încerci să afli măcar atît. Pe de altă parte, printre ei începe

să se formeze deja o clasă de mijloc, şi de oamenii ăştia vom avea nevoie mai tîrziu. S-ar putea ca lucrurile să se schimbe radical în următorii ani, iar relaţiile personale şi prieteniile ne vor fi atunci extrem de utile. Să ştii că pionierii noştri i-au cunoscut bine pe oamenii cu care lucrau. Noi trăim cam izolaţi. Mai gîndeşte-te la ce ţi-am spus, bine?

— Da, domnule. Mulţumesc, domnule.

Jones ieşi afară, îndreptîndu-se spre maşină. Se întrebă dacă tînărul i-a luat cuvintele în serios sau dacă le va folosi doar ca să-i facă să rîdă pe ceilalţi tinerei. Se urcă în maşină, trecu prin centru şi se îndreptă spre periferia vestică a oraşului, unde locuia clasa de mijloc. Cînd se abătu cu maşina de pe strada mare, se izbi de un drum nisipos. Pe aici nu erau drumuri ca lumea şi nici nu exista un sistem de drenare. Dumnezeule! Oare neghiobii de la administraţie nu-şi dau seama că oamenii ăştia vor fi primii care vor compara condiţiile în care trăiesc cu cele în care se lăfăie albii de pe deal? Poate că noul guvernator va înţelege acest lucru.

Samson se duse să deschidă uşa.

— Îl caut pe domnul Udomo, spuse Jones. Spune-i, te rog, că domnul Jones ar vrea să-l vadă.

— Domnu' Udomo nu-i acas', domnu'.

— Ştii unde e?

— Nu, domnu'. Domnu' Udomo mers să plimbe după prînz. Spus el merge să cunosc

orașu' iară. Fi plecat mult, mult timp, că trebe să cunosc orașu' iară.

— Mulțumesc.

— Dacă domnu' vrea, intră în casă. Io aduc hîrtie, domnu' lasă scris pentru domnu' Udomo. Io dau mesaj.

— Îți place de domnul Udomo ?

— El mereu vorbește tare blînd. El mereu spune : „Mulțumesc, Samson". Chiar stăpînu' meu, doctoru', mai uită, și el îi bun.

— Și domnul Udomo nu uită niciodată ?

— Niciodată, domnu'. El om mare, domnu' Udomo. Om tare mare.

— Așa am auzit și eu. Mulțumesc, Samson.

— Poate domnu' vrea aștept, poate domnu' Udomo vin repede, repede.

— Nu, Samson. O să revin eu.

Jones se întoarse încet în oraș, conducînd pe drumul de coastă. Soarele de după-amiază tîrzie frigea mai tare ca de obicei, și nici chiar sistemul de ventilație al mașinii nu-l răcorea. Doar după ce trecu de clădirile uriașe ale portului, simți o ușoară briză dinspre mare și căldura deveni mai ușor de suportat. În loc s-o ia la stînga și să-și scurteze drumul pînă la birou prin oraș, Jones continuă să meargă pe drumul de coastă, simțindu-se dintr-o dată relaxat și eliberat de povara îndatoririlor sale. Și, ca întotdeauna cînd era relaxat, gîndul îi zbură la micul cimitir de la poalele coloniei europene. Acolo se afla mormîntul soției sale. Murise în al doilea an de căsnicie, în al doilea ei an petrecut acolo, cu doisprezece ani în urmă ; murise de friguri galbene cînd

era însărcinată în luna a doua. Iar acum se simțea legat de acest loc prin acel mormînt al vieții născute și al celei încă nenăscute, care fusese marea lui dragoste. Această țară deveni patria lui din ziua în care mormîntul fusese acoperit; și va rămîne mereu patria lui. Rădăcinile lui erau doar îngropate aici.

Trase mașina la marginea drumului și ieși din ea. Se îndreptă spre umbra ocrotitoare a unui palmier. Departe pe mare, pe apa sticloasă, pluteau patru bărci lungi și suple, care se îndreptau spre mal. După poziția lor îți puteai da seama că trăgeau o plasă plină cu pești între ele. Puțin mai încolo, văzu un bărbat șezînd sub un palmier. Își îndreptă din nou privirea spre bărci, dar îl iritase ceva din înfățișarea bărbatului. Se uită din nou la el. Evident, o cravată. Doar cineva proaspăt venit din Europa ar purta cravată pe căldura asta!

Jones grăbi pasul pe sub umbrarul crengilor pînă ce ajunse la pomul sub care ședea bărbatul cu privirea concentrată asupra mării. Jones așteptă puțin, apoi tuși ușor.

Udomo privi în sus. Un omuleț alb, slab la trup și chip i se arătă privirilor. Era livid, iar ochii, adînciți în orbite. Avea chelie și smocurile de păr care îi mai rămăseseră erau galbene ca și obrazul. Cămașa de dril era desfăcută, dezvăluindu-i părul des și negru de pe piept. Purta pantaloni scurți kaki, iar genunchii-i erau mari și ciolănoși. Ochii oglindeau însă cel mai bine calmul și gravitatea acestui om.

— Dumneavoastră sînteți domnul Udomo? întrebă Jones.

— Da.

— Mă numesc Jones. Sînt de la securitate...

Un zîmbet îi încolți lui Udomo pe buze. Jones rînji.

— Acest cuvînt are întotdeauna efect. Dar eu am venit doar ca să vă cunosc, să încerc să descopăr ce fel de om sînteți. Vă supărați dacă iau loc?

— Pomul nu-mi aparține, răspunse Udomo.

Jones se așeză lîngă Udomo, sprijinindu-se cu spatele de pom.

— Din păcate eu fumez pipă, dar vă pot oferi tabac.

— Nu fumez... Cum de-ați aflat că sînt aici?

— Securitatea nu e chiar așa de bine informată. Am fost la locuința doctorului Adebhoy, dar nu v-am găsit acolo. M-am întors și — nu știu nici eu de ce — am simțit nevoia de puțină liniște. Știți cum e: uneori ești prost dispus, chiar dacă lucrezi la securitate, ca mine. Fiindcă veni vorba, să nu credeți că fac o verificare sau așa ceva. Voiam doar să vă cunosc, după ce am auzit pe cineva vorbind despre dumneavoastră.

Își aprinse pipa, apoi se uită la Udomo.

Udomo privea nepăsător spre mare, la cele patru bărci care se apropiau încet de mal.

— Chiar azi am primit ultimul număr al *Eliberatorului*, spuse Jones calm. Îi lipsește însă sclipirea și înflăcărarea dumneavoastră. Presupun că nu vreți să-l vedeți, fiind inter-

zis aici. Dar am să vă trimit exemplarul meu. Dacă informaţia pe care am primit-o e exactă, intenţionaţi să începeţi editarea unui ziar aici.

— Există vreo lege împotrivă ?

— Nu. Eu nu pot şti dacă veţi face mult bine sau mult rău. Dar sînt de părere că acel Consiliu al Înţelepţilor şi al Şefilor de Trib, în frunte cu Endura, trebuie puţin scuturat. După cîte am văzut din lucrările publicate, am convingerea că aşa veţi şi face. Astea sînt părerile mele personale. Nicidecum oficiale. Şi nu cred să le mai împărtăşească cineva la administraţie. Toţi sînt pentru vechiul sistem al lui Endura şi toţi speră că va fi răsplătit cu propunerea de a deveni prim-ministru şi de a-şi forma cabinetul. Sînt cam mărginiţi. Doar securitatea ştie ce agitaţie e pretutindeni.

Udomo îşi întoarse atunci capul şi se uită cu răceală la omuleţul de lîngă el.

— Ce vreţi de fapt ?

— V-am spus că voiam doar să fac cunoştinţă cu dumneavoastră. Acum vă cunosc. Mi-ar face plăcere să treceţi odată pe la mine, dacă sînteţi dispus. Dacă însă nu sînteţi dispus, voi înţelege de ce. Fiind şeful securităţii, aveţi toate motivele să credeţi că totul a fost un şiretlic. Dar vă pot asigura că n-a fost, şi dacă îmi veţi da ocazia, vă voi dovedi că aşa este. Chiar şi poliţiştii au timp liber şi prieteni. Trăim prea izolaţi acolo pe deal. Oricum, eu sînt acasă în mai toate serile, şi, dacă doriţi să treceţi pe la mine să beţi un păhărel sau să rămîneţi la cină, sînteţi binevenit. Acum trebuie să plec. Mă bucur că v-am cunoscut. Vă trimit *Eliberatorul*, dar fiind un ziar

interzis, am să vă rog să nu-l mai dați la nimeni. Cred că am să vă trimit și un exemplar cu regulamentul presei, ca să știți cît de departe puteți merge. Jones se sculă în picioare și își goli pipa.

— Vreți să vă duc pînă acasă?

— Nu, mersi.

— Aici nu există mijloace de transport ca la Londra, știți asta.

— Mă descurc eu, spuse Udomo.

— La revedere, domnule Udomo. Nu uitați de invitația mea. Sînteți oricînd binevenit.

Udomo îi surprinse o expresie bizară a feței. Îl urmări apoi mergînd spre mașină și plecînd.

Cînd mașina dispăru în depărtare, se ridică, își puse haina pe braț și coborî pe deal, pînă în oraș.

În aceeași seară, Udomo se întîlni cu cei trei negustori. După o săptămînă de discuții, fiecare dintre ei fu de acord să dea cinci sute de lire pentru fondarea unui ziar. Dar s-au pus multe condiții.

3.

Udomo privi îndelung șpaltul primei pagini a ziarului *Queenstown Post.* Titlul mare și negru spunea: „SPRIJINIȚI GREVIȘTII!"

Biroul lui era o cameră soioasă, cu miros de mucegai, la primul etaj al unei clădiri vechi, dărăpănate. Scîndurile dușumelei se în-

negriseră de murdărie. Singura fereastră existentă era mică și acoperită cu un strat de murdărie prin care abia pătrundea lumina. Un ochi de geam era umplut cu hîrtie, care se îngălbenise și ea de murdărie. În afară de biroul și de scaunul lui Udomo, se mai aflau acolo două bănci puse de-a lungul a doi pereți. O mașină de scris foarte veche era așezată pe un colț al biroului, la fel de vechi, nelăcuit și plin de hîrtii.

Udomo se uită nemulțumit la titlul paginii.

— După șase luni ! își spuse cu înverșunare.

Negustorii ăia blestemați stăteau mereu pe capul lui, controlîndu-l, înfruntîndu-l. Asta ar putea fi momentul decisiv, dar ei erau speriați.

— N-am venit aici ca să le fac jocul ! izbucni el cu voce tare.

Unul din cei doi băieți care îl ajutau își băgă capul pe ușă.

— M-ați chemat ?

— Nu, se răști Udomo.

Băiatul se retrase pe verandă, biroul lor.

— Trebuie să mă eliberez !

Dar era la cheremul lor. Fără banii lor, ziarul n-ar putea exista. Azi au trecut pe aici, ca să-i spună că trebuie să înceteze să-i mai sprijine pe greviști. Presa primitivă de tipărit, clădirea asta, hîrtia, totul era al lor. De șase luni încoace muncea pe brînci și nu se vedea mai nimic. Ah, da, era un om cunoscut și respectat cum se cuvine. Da' la dracu' ! Nu de respect avea el nevoie. Iar intelectualii ăia afuri-

siți nu erau mai grozavi decît negustorii. Au fost de partea lui atîta timp cît n-a fost nevoie să scoată bani din buzunar. Dar în clipa în care el și Adebhoy le-au propus să facă un fond comun și să răscumpere totul de la negustori, au încetat să mai vină. Și-au uitat entuziasmul și au intrat într-un nou partid, ca să scape de vechea gașcă. Să-i ia naiba ! Să-i ia naiba !

Se apecă dintr-o dată înainte, apucă creionul roșu și trase înfuriat o linie peste titlu. La naiba cu ei și cu banii lor ! O să le arate el negustorilor ălora nenorociți că nu-i o cîrpă ! Se ridică și se îndreptă spre ușă cu pas apăsat.

— Încetați lucrul, le spuse el celor două ajutoare somnoroase de pe verandă. Diseară vom lucra probabil pînă noaptea tîrziu. Spuneți-i tipografului să nu mai scoată nimic și să stea prin preajmă. Voi doi, la fel. Mă întorc cît pot de repede.

Coborî scările periculos de șubrede bocănind, ieși din curtea murdară, unde mirosea puternic a urină, și ajunse în strada la fel de murdară. Valuri de căldură se ridicau din pămîntul uscat, izbindu-l în față. Deodată, simți că nu mai primește aer. Își încetini pasul. Se îndreptă spre marea piață în aer liber. Soarele de după-amiază tîrzie ardea nemilos.

— Bună, domnu' Udomo ! Vreți un taxi ? Șoferul încetinise. Scoase capul pe fereastră și îi zîmbi deschis.

— N-am bani, spuse Udomo, zîmbind la rîndul său.

— E gratis pentru dumneavoastră, domnu'. Sînteţi omu' nostru.

— Nu merg departe, prietene, spuse Udomo.

— De ce să mergeţi pe jos cînd puteţi lua un taxi pe gratis ?

Udomo ocoli maşina care se mişca încet şi urcă lîngă şofer. Familii, uneori clanuri întregi îşi puneau adesea economiile în comun pentru a-i cumpăra unui tînăr o maşină cu care să pornească o afacere. De aceea, oraşul era „împînzit" de maşini.

— Unde mergeţi, domnu' ?

— La piaţă.

— Bine. Vă duc pînă acolo. Eu citesc ziaru' dumniavoastră. Toţi băieţii de pe taxi citesc ziaru' dumniavoastră. Toţi spun că numa' ziaru' dumniavoastră spune adevăru'. Mai scrieţi ceva despre greva docherilor ? Ne place cum loviţi în omu' alb cînd spuneţi cum fac el bani de la noi. La toţi oamenii place asta.

— Ascultă, spuse Udomo. Vreau să mai scriu despre grevă. Vreau să mai scot la iveală adevărul. Dar să ştiţi că n-am bani. Banii pentru ziar ne vin de la negustori, dar acum ei se tem, pentru că scriu despre grevă. Azi mi-au spus să nu mai scriu nimic despre grevă. Mi-au spus că-mi iau ziarul dacă scriu despre grevă. Spune-le asta prietenilor tăi. Spune-le că Udomo vrea să scrie despre grevă, dar că nu-l lasă negustorii. Spune asta la toţi. Spune la toţi. Spune-le că guvernul o să-l aresteze poate pe Udomo pentru că scrie despre grevă şi că negustorii se tem pentru banii lor şi că nu le pasă de libertatea poporului nostru.

— Negustorii ăia oameni răi! Şoferul era indignat.

„Da, se gîndi Udomo, spune-le tuturor, prietene".

Maşina se opri la intrarea în piaţă. Udomo coborî din maşină.

— Mulţumesc, prietene, şi nu uita ce ţi-am spus. Poate că nu mai e mult pînă să putem începe lupta.

— Am să le spun la toţi, zise şoferul, făcîndu-i semn cu mîna.

Piaţa era precum vechea şi veşnica Africă: gălăgioasă, înghesuită şi liberă. Într-un loc, şedea un bărbat care făcea sandale din cauciucuri vechi, aruncate la gunoi; dincolo, un altul, aplecat asupra unei maşini vechi de cusut, cosea ceva care aducea a cămaşă de noapte, iar clientul aştepta; puţin mai încolo, un aurar bătrîn se îndeletnicea cu meşteşugul său pe cale de dispariţie, dar folosind acum pilitură de cupru, nu de aur, pentru modelarea micilor şi gingaşelor bijuterii pe care le poartă femeile din toată lumea; în alt loc, o femeie vindea pînză de casă ţesută cu mult rafinament, pe care doar africanii o mai consideră articol de port. Peste tot, comerţul se desfăşoară încet şi zgomotos. Piaţa nu e doar un centru comercial, ci şi unul social. Ca pretext pentru o zi petrecută la piaţă, o femeie e în stare să străbată tot drumul din satul ei pînă în oraş pentru o jumătate de duzină de ouă. Le aşază pe un petic de pămînt pentru care plăteşte o taxă. Şi, cît e ziua de lungă,

stă ghemuită și pălăvrăgește cu alți oameni, care vin în același scop, refuzînd să-și vîndă marfa pînă aproape de ora închiderii. Ouăle sînt doar pretextul pentru care se află aici. Mulți fac la fel. Dar sînt și alții, pentru care comerțul e o treabă serioasă. Treabă serioasă sau pretext, cert e că negustorii sînt toți entuziaști și liberi, gălăgioși și fericiți. Iar rîs ca al oamenilor din piață nu mai auzi nicăieri în lume...

Udomo se opri în fața unei dughene. Femeia de acolo făcea parcă parte din dugheană.

— Unde o pot găsi pe Selina, vă rog?

Femeia îl măsură cu privirea. Apoi își dădu capul pe spate și strigă:

— Cineva o caută pe Selina!

Strigătul ei se pierdu în gălăgie. Femeia se întoarse spre altcineva. Își făcuse datoria față de acest om și acum n-o mai interesa. Udomo zîmbi și se îndreptă spre următoarea dugheană.

— Unde o pot găsi pe Selina, vă rog?

Femeia de aici era prinsă într-o conversație cu un cumpărător. Îi făcu semn cu mîna înspre inima pieții, fără să se oprească însă din vorbă.

Udomo își făcu cu greu loc prin mulțimea de gură-cască. Era mare zarvă. Înghesuiala într-un loc restrîns sporește doar căldura, făcînd-o de nesuportat. Cu cît te apropiai mai mult de centru, întîlneai negustori mai importanți, cu mărfuri mai variate și mai scumpe. Aici erau expuse mașini și mobilă; nu se mai vindea mîncare. Udomo se opri în dreptul unui tînăr înalt și slab, care stătea lîngă un fel de

depozit uriaş, unde se vindeau o mie şi una de lucruri de pe lumea asta.

— Unde o pot găsi pe Selina?

Aici nu era nevoie să strigi prea tare. Centrul pieţii era un loc relativ liniştit.

Tînărul îl cercetă din cap pînă în picioare.

— Cine o caută?

— Eu. Unde o pot găsi? Selina mi-a spus că trebuie doar să întreb de ea.

— O cunoşti?

— Da. Acum îmi spui unde e?

— Mata cine eşti?

Udomo îşi ţinea cu greu în frîu nerăbdarea.

— Ce te interesează? Eu sînt Udomo şi vreau s-o văd pe Selina.

Dădu să pornească spre următoarea dugheană, dar tînărul deveni dintr-o dată foarte amabil.

— Domnu' Udomo! Aşteptaţi, vă rog! O clipă!

Tînărul dispăru după un munte de lăzi. „Se pare că mă cunoaşte, se gîndi Udomo. Un minut, două, ce mai contează! Nu e chiar aşa de uşor s-o găsesc pe Selina cum spunea ea“.

Tînărul se întoarse. În urma lui venea Selina.

— Selina!

Uitase ce înaltă şi sigură de sine era. Iar privirea ei senină îi reaminti de lungile săptămîni petrecute pe vas, în mizeria de la clasa a treia.

— Credeam că m-ai uitat, domnule Udomo.

Ochii ei îl analizau pe îndelete de sus pînă jos. Îşi aminti ce bine călcate îi erau hainele pe vapor. Chiar şi haina pe care o purta acum

a fost odată bine călcată. Îl văzuse îmbrăcat cu ea pe vapor. Acum era șifonată, clapele de la buzunare încrețite, gulerul cămășii gri murdar; pe vapor, era întotdeauna de un alb imaculat. Iar cravata aceea a fost odată lată și întinsă. Acum avea pete de murdărie, era răsucită și arăta aproape ca un cordon. Pantalonii nu aveau dungă, erau uzați și lăbărțați la genunchi. Tocurile pantofilor se tociseră. Pielea de la pantoful stîng se rupsese, doar șoseta îi mai acoperea degetul mic.

Se uită din nou la chipul lui. Slăbise. Pomeții si fălcile îi ieșeau acum mai mult în evidență decît pe vapor.

Udomo zîmbi. Se uitară ochi în ochi și ea își dădu imediat seama că se dăduse de gol. El își ridică ușor umărul stîng. Atunci se convinse că îl judecase greșit. Nu s-a schimbat în esență. Cămășile, vestoanele, pantalonii și pantofii nu contează asa de mult, căci mai are încă acel ceva în privire. Cu siguranță că nu lipsa de bani l-a adus încoace.

— Vino, spuse.

Tînărul se dădu la o parte. Udomo o urmă pe Selina în dosul lăzilor. Mărfurile erau aici aranjate în asa fel, încît să delimiteze un spațiu de mărimea si forma unei camere. Pe pămîntul gol se afla un covor. Mai erau acolo scaune, o masă și un extensibil îngust, pe care dormea copilul Selinei.

— E ca o cameră, spuse Udomo.

— Asta și este. Îmi petrec mult timp aici.

Udomo privi în sus, la cerul albastru, fără nori.

— Se poate foarte ușor trage un acoperiș de pînză deasupra.

— Uneori mai și dormi aici, nu? întrebă el.

— Uneori... Stai jos, domnule Udomo.

Udomo se așeză cu fața spre Selina. Ea își încrucișă mîinile în poală, așteptînd.

— Te-ai uitat adineaori la mine, începu Udomo arătînd cu mîna spre el însuși, și ți-ai zis: „S-a schimbat". Nu mi-a fost ușor, după cum îți arată hainele mele și gaura de la pantof. Dar nu despre asta am venit să vorbim. Dacă ești însă ca negustorii pe care îi cunosc eu și care stau de vorbă doar cu oamenii bogați, mai bine plec. Am venit la tine, pentru că pe vapor mi-ai spus să vin cînd sînt gata de acțiune. Poate ai uitat. Să plec?

— N-am uitat. Vorbește.

— După ce m-am întors, am scos un ziar...

— Știu asta. Copilul meu îmi citește din el în fiecare zi. Și mă tot gîndesc: da, spune adevărul. Dar ăsta-i adevărul pe care-l cunoaștem cu toții. Nu ne spune ce să facem. Și așa, copilul îmi citește în fiecare zi și eu tot aștept.

— Ca să pot scoate ziarul, a trebuit să fac rost de bani de la trei negustori.

— Știu asta.

— Și că negustorii îmi stau toată ziua pe cap? Și asta știai?

— Nu.

— Ei bine, așa este. La început, veneau ca să vadă ce fac cu banii. Și pe urmă, tot din cauza banilor veneau, dar și pentru că se temeau să nu-i supere pe cei din guvern sau din Consiliul Înțelepților și al Șefilor de Trib. A-

cum, ei văd în acest ziar o posibilitate de a negocia cu Endura. I-or fi spunînd: „Îi închidem noi gura lui Udomo, dacă veți face asta-și-asta pentru noi". Și-au dat numa' bine seama ce util poate fi un ziar...

— Dumneata le-ai arătat asta.

— Credeam că sînt cinstiți. Știam eu că își văd doar de interesul lor, dar credeam totuși că sînt cinstiți.

— Nu poți să-i lași?

— Pentru ceea ce vreau să fac, am nevoie de un ziar, și-apoi, sînt legat de contractul pe care l-am semnat cu ei. Pe termen de un an.

— Deci timp de un an o să fii tot la cheremul lor.

— Despre asta am venit să stăm de vorbă.

— Te ascult.

Ea se ridică, dădu drumul la gaz, aprinse cuptorul și puse o oală pe foc.

— Greva asta din port, începu el încet. Ai văzut ce-am scris despre ea?

— Ce-ai scris în prima zi mi-a plăcut cel mai mult. Atunci ai spus tot adevărul.

Udomo strîmbă din buze, zîmbind amar.

— Da. Chiar în ziua aceea negustorii mi-au făcut o vizită. Endura a fost pe la ei și i-a amenințat că guvernul va interzice ziarul.

— Așa că în ziua următoare ai fost ceva mai blînd.

— Așa că în ziua următoare am fost ceva mai blînd... Dar greva asta ar putea fi începutul. Voi avea însă nevoie de ajutor, pentru că voi merge la închisoare și nu vreau să merg degeaba. De aceea am venit la dumneata.

Selina rămase cu mîna întinsă după ceașcă. Se întoarse spre Udomo. Mîncarea începu să fiarbă, copilul se trezi și începu să țipe. Se uită mult timp la Udomo, apoi se întoarse și se duse la patul de campanie. Întinzîndu-se după copil, își desfăcu cu o mînă rochia. Luă copilul în brațe. Gura lui flămîndă căuta sînul care atîrna spre el. Dar plînsul îi încetă brusc, căci gura descoperi sînul.

Cînd Selina se întoarse, Udomo zări un zîmbet pe buzele ei. Era pentru prima oară că o vedea zîmbind.

— Spune-mi..., zise ea în timp ce pregătea ceaiul. Apoi îl turnă în cești și îi aduse și lui o ceașcă. În tot acest timp, copilul sugea la sîn.

Udomo se îndreptă de spate. Acum zîmbea și el.

— După ce plec de aici, mă duc înapoi la ziar. Mă așez la birou și fac o chemare către întregul popor: să se ridice împotriva străinilor și să ceară libertatea de a se conduce singuri. Voi spune că acel Consiliu al Înțelepților și al Șefilor de Trib, precum și doctorul Endura, sînt oamenii englezilor. Voi spune că a venit timpul să luptăm și că vom lupa pînă cînd ne vedem scăpați de jugul albilor. Apoi tipărim ziarul. Totul o să apară pe prima pagină. Iar mîine o să fie citit de toată lumea.

— Vei fi arestat?

— Da.

— Și pe urmă?

— Pe urmă, dumneata și prietenul meu, Adebhoy, veți îmboldi oamenii la luptă. Con-

ducătorii docherilor greviști vor fi cu voi. Am vorbit eu cu ei.

— Și după aceea ce facem? Adunăm bani ca să te răscumpărăm ?

— Nu ! strigă Udomo.

Selina rîse pe înfundate.

— Nu trebuie să te superi, domnule Udomo.

— Orice s-ar întîmpla, să nu mă răscumpărați ! Trebuie să stau la închisoare și să-mi ispășesc pedeapsa. Partea dumitale va fi să ațîți mînia oamenilor și să pui bazele unui partid care să le arate drumul spre libertate. Nu-ți dai seama, Selina, că în închisoare voi fi imboldul oamenilor la luptă ? Ești de partea mea sau nu ?

Selina se sculă în picioare și se duse la el, nesinchisindu-se de copilul pe care îl ținea în brațe. Ochii ei aruncau scîntei. Făcu o piruetă mică și caraghioasă în fața lui. Apoi îi luă mîna dreaptă și își lipi buzele de ea.

— Vrei să faci toate astea pentru poporul tău și mă mai întrebi dacă sînt de partea ta ?

Udomo se sculă în picioare. Simțea cum se ridică în el toată seva pămîntului, simțea cum crește.

— Vreau să mor pentru poporul meu !

— Dar poporul tău vrea să trăiești și să-l eliberezi, Udomo ! Du-te și scrie. Eu am multe de pus la punct acum și trebuie să iau legătura cu multă lume. Era bine să fi venit mai devreme.

— De cum mi-a venit ideea asta, am și dat fuga încoace.

— Foarte bine. Și-acum trebuie să punem niște lucruri la punct pînă mîine, cînd vin să

te aresteze. Am să-ți trimit o mașină, care o să te aducă la mine acasă după ce îți termini treaba.

— S-ar putea să termin tîrziu, după miezul nopții. Ce-am eu de scris e foarte important.

— Nu contează. În noaptea asta nu vom dormi, ca să ne gîndim și să plănuim pentru ziua de mîine, pentru toate celelalte zile de mîine. Prietenul tău, doctorul, e un om bun ? Un bun organizator ?

— Ai să te convingi singură.

— Bine. Trimit mașina după el. Vom discuta și vom face planuri pînă cînd vii tu. Nu prea avem timp și e mult de lucru. După ce termini, vino la mine să mănînci și să te odihnești. Și-acum du-te, Udomo.

Selina îl conduse pe Udomo. Afară, fură izbiți de hărmălaia de nedescris. Udomo uitase că se află în inima pieții. Peste tot în jur era gălăgie. Ce interesant că, în dosul lăzilor, era liniște. Selina îi dădu tînărului o listă cu numele persoanelor pe care voia să le cheme la ea în seara aceea. Apoi se întoarse spre Udomo.

— Ai nevoie de bani, Udomo ?

— Nu. Plecă brusc, făcîndu-și loc cu coatele prin mulțime.

— Diseară dau o petrecere în cinstea ta ! răzbătu prin vacarm vocea Selinei.

Celor două ajutoare le cădeau ochii de oboseală, în timp ce citeau șpaltul.

Vioiciunea lui Udomo îi trezi din amorțeală.

— A fost pe aici unul din directori, spuse corectorul principal.

— Și ?

— A intrat în biroul dumneavoastră și a început să citească prima pagină. Noi-i-am spus că nu vă place așa ceva, dar ne-a răspuns că ziarul îi aparține. Omul se opri, așteptînd. Dar văzînd că Udomo nu explodează, vorbi mai departe : Spunea că a făcut niște schimbări, și dumneavoastră să-l înștiințați dacă nu sînteți de acord cu vreuna din ele, înainte de a fi tipărite. Spunea că va aștepta la biroul lui pînă la ora cinci.

— E aproape cinci, spune Udomo. Mai bine fugi pînă acolo si spune-i directorului nostru că totul e în ordine. Haide odată, omule ! Ce te zgîiesti așa ? Nu trebuie să-i dezamăgim pe directorii noștri. De la ei primim banii.

— Dar, domnule Udomo !

— Și vezi să te întorci cît de repede poți. Avem mult de lucru.

Corectorul principal plecă în silă și coborî scările bocănind.

— Să nu mă deranjeze nimeni — *nimeni*.

Se duse în biroul lui, măturînd cu brațul tot ce era pe masă, apoi își trase mașina de scris mai aproape. Observă că își aruncase hîrtiile pe jos și zîmbi. Se aplecă să le adune. Apoi se ridică și începu să bată la mașina lui veche de scris. La început, nu-i prea mergeau cuvintele.

„APEL CĂTRE ÎNTREGUL POPOR ! RĂZVRĂTIȚI-VĂ ȘI ELIBERAȚI-VĂ !

„Cetăţeni ai Panafricii! Aceasta este o chemare la revoltă! O chemare la luptă! Astăzi, jos în port, fraţii noştri fac grevă. Şi acesta este doar începutul. Ei fac grevă, pentru că s-au săturat să fie plătiţi ca nişte sclavi! Pentru că..."

Scria întruna. Apoi închise ochii şi se lăsă pe spate, pînă cînd se trezi din beţia propriilor cuvinte. Acum era gata. Nu mai exista cale de întoarcere. După un timp, deschise ochii. Citi tot ce scrisese. Mai schimbă un rînd, un cuvînt, cîte o propoziţie. Mda! Da, nu există altă cale. Oamenii nu aveau prea multă şcoală, aşa că trebuia să scrie sub formă de lozinci. Ce avea să urmeze de acum încolo depindea de ceilalţi: de Adebhoy, de Selina şi de docheri. Dar ce se va întîmpla dacă nu va ieşi nimic din toate astea şi el va putrezi în închisoare, uitat de toţi? Nu!... Se sculă de la birou, deschise uşa şi îşi chemă ajutoarele.

— Te-ai întîlnit cu el?

— Da, răspunse corectorul principal.

— Şi ce-a spus?

— Era fericit. Spunea că în sfîrşit v-a venit mintea la cap. A rîs şi-a spus că nici n-ar fi trebuit să-i spună tipografului să nu accepte texte prea violente de la dumneavoastră.

— Bun. Acum citiţi ce scrie aici. Şi împinse hîrtia spre ei.

Citeau amîndoi, aplecaţi unul lîngă celălalt peste birou. Cînd se uitară în ochii lui, Udomo se linişti. Citi pe chipurile lor tot ce voia să ştie despre cum va fi primită chemarea.

— Dumnezeule ! izbucni corectorul principal, însuflețit.

— Extraordinar ! Extraordinar ! spuse celălalt. Și deodată strigă : LIBERTATE !

— Haideți să tipărim asta.

— Dar or să vă aresteze !

— Știu. Udomo rînji. Dar își intrase deja în rol, știa asta.

— Vom tipări atîtea exemplare cît ne permite hîrtia. Folosiți-o toată. Nu voi mai avea nevoie de alta și cred că ar fi foarte bine să luăm fiecare cîteva exemplare. Mîine vor căuta să confiște totul.

— Da, domnule ! spuse al doilea corector. Ochii îi străluceau.

— Dar tipograful, spuse primul, nu va tipări așa ceva. Știu sigur că nu va tipări asta ! Va citi, apoi va alerga la directorii ăia sau la poliție. Se va teme să nu-și piardă autorizația și postul.

— Și dumneata ? întrebă Udomo liniștit.

— Știți că sînt omul dumneavoastră.

— Bine. Timp de o zi vei fi editorul ziarului nostru.

— Dar ce facem cu tipograful ?

— Îi cam place să tragă la măsea, spuse al doilea corector.

— Băiatul care îl ajută să tipărească ?

— Băiatu' ăla face de fapt toată treaba, spuse corectorul principal.

— Va face el oare asta după ce pleacă bătrînul ?

— Sînteți idolul lui, domnule, răspunse celălalt repede. Va face orice îi cereți.

— Dar cum putem scăpa de bătrîn? întrebă corectorul principal.

— O știi pe Selina aia din piață?

— Toată lumea o știe pe Selina. E o negustoreasă de mîna întîi. Și bogată, pe deasupra.

— Du-te pînă la ea. Spune-i că eu te-am trimis și explică-i ce problemă avem cu bătrînul. Spune-i că-i cam place să tragă la măsea.

— Asta-i tot?

— Da. Adică nu. Spune-i și că vom avea nevoie de bani pentru taxiuri; și de niște adrese unde se pot ascunde de poliție ziarele. Grăbește-te, să nu plece!

De data asta, corectorul principal nu plecă în silă. Se întoarse foarte repede înapoi și scoase din buzunar un teanc gros de bancnote.

— Selina a spus să-i acordați cinsprezece minute și o să-l facă ea pe bătrîn să plece. M-a adus pînă aici cu taxiul. A spus că așteaptă pînă ajung sus, apoi merge la bătrîn.

Udomo alergă pînă la ușă. Ajunse chiar în clipa în care Selina intra în atelier. După un timp, o văzu ieșind afară împreună cu bătrînul. Au mai stat de vorbă, apoi bătrînul se îndreptă spre scări.

— Băieți, duceți-vă mai bine la mesele voastre, se răsti Udomo.

Apoi dădu buzna în birou și băgă repede manuscrisul în buzunar. Cînd bătrînul bătu la ușă și intră, îl găsi aplecat asupra șpaltului.

— Domnule Udomo! Trebuie să vă spun că sînt revoltat de întîrzierea cu care aveți

de gînd să-mi trimiteți șpaltul. Știți cît e ceasul ?

— Îmi pare foarte rău, spuse Udomo cu blîndețe. Dar unul din directori a făcut niște modificări, pe care tocmai le adăugam la text.

— Am aflat asta acum o oră !

— Îmi pare rău, domnule, Townsend. Știți cum e. Am auzit că greviștii s-au potolit.

— Vorbe. Nebunii ăia n-au minte. Știți că nu sînt de acord cu faptul că dumneavoastră îi sprijiniți...

— Acum s-a terminat, domnule Townsend. Vă asigur.

— Era și timpul să deveniți mai rezonabil. Dar am venit de fapt să vă spun că trebuie să mă întîlnesc cu un client în legătură cu o afacere tipografică importantă. Băiatul știe ce are de făcut cu șpaltul. Încerc să mă întorc mai tîrziu.

— Nu e nevoie să vă stricați somnul. Îl trimit pe unul din băieții mei să-l ajute.

— Foarte bine. Dar aveți grijă ce scrieți !

Udomo își întinse mîinile în semn de asigurare că nu trebuie să-și facă griji.

— Noapte bună, domnule Townsend.

„Să-i ia naiba pe mulatrii ăștia cu aerele lor de superioritate", se gîndi Udomo ; dar nu era furios.

Corectorul principal își băgă capul pe ușă.

— Au plecat ! Selina l-a luat cu ea !

Udomo se sculă de la masă și se mișcă prin cameră însuflețit.

— Haideți ! Avem treabă ! Și coborîră treptele șubrede bocănind. Aveți adresele ?

— Selina a spus să ducem ziarele la ea acasă, cu un taxi.

— Bine.

Udomo intră primul în atelierul tipografic.

— Încuiați ușile, zise.

Îi zîmbi fericit băiatului care venea înspre el.

— Am o treabă grozavă pentru tine, fiule! Cînd o să fii bătrîn, o să ai ce să le povestești nepoților tăi! Ți-e foame?

— Da, domnu'... Băiatul zîmbi.

Udomo luă o bancnotă de o liră din teancul trimis de Selina și i-o dădu corectorului.

— Adu-ne ceva de mîncare. O să ne fie foame.

Încuie ușa în urma lui. Își dădu apoi jos vestonul, își suflecă mînecile, fără să-i mai pese acum de găurile din cămașă. Îi dădu băiatului manuscrisul.

— Învață-ne să tipărim și, în timp ce tu culegi literele, noi facem ce spui tu.

— Da, domnu'... spuse băiatul. Era o mare aventură pentru el.

Se făcu aproape două noaptea, cînd taxiul se opri în fața casei Selinei, în periferia vestică a orașului. Era una dintre puținele case din vecinătate care aveau curent electric. Lumina ardea în toate camerele.

— Am ajuns, domnu', spuse taximetristul.

Gălăgia din casă ajunse pînă la Udomo, iar peste ea, o voce:

— A sosit!

Adebhoy și Selina erau în fruntea alaiului venit să-l întîmpine. Deodată, Udomo se vă-

zu înconjurat de mulțime. Necunoscuții îi strîngeau mîna.

— Ai terminat? întrebă Selina.

— Am terminat, spuse el.

Îi dădu lui Adebhoy ziarul pe care-l avea în mînă.

— Selina, în taxi sînt zece mii de exemplare.

— Avem noi grijă de asta, răspunse ea. Tu ți-ai terminat treaba.

— Trebuie să fii foarte obosit, spuse Adebhoy.

— Am tot timpul să mă odihnesc mai tîrziu.

— Vino, spuse Selina. Mai întîi trebuie să mănînci, Udomo. Și, în timp ce mănînci, doctorul ne va citi chemarea asta către poporul nostru. Vino!

Peste tot în camera aceea mare erau sticle de băutură și să fi tot fost douăzeci de persoane. Dar nici unul din ei nu era beat, căci băuseră cu măsură. Asta îl bucură pe Udomo. Erau deci oameni serioși. Timp de cîteva secunde, rămase singur cu Adebhoy.

— Cum e? întrebă.

Adebhoy îi zîmbi fericit.

— Sînt niște oameni minunați! Or să meargă cu noi pînă la capăt, ne putem bizui pe ei! Și Selina asta e grozavă! Am pus multe la cale împreună, zise, și începu să rîdă fericit.

Selina îl aduse pe soțul și pe fiica ei mai mare, ca să-i prezinte lui Udomo. Bărbatul era scund, gras și somnoros. Dar zîmbea cu amabilitate. Fata avea vreo doisprezece ani și

era bine făcută. După ce îl prezentă pe bărbatul ei, îi porunci acestuia să se ocupe de ziarele din taxi și să-l plătească pe taximetrist.

— Deci tu ești cea care-i citește ziarul lui mama, îi spuse Udomo fetei.

Copila își lăsă, timidă, capul în jos.

— Ea este, spuse Selina. Ți-a pregătit de mîncare și o să aibă grijă de tine. Du-l dincolo și vezi să mănînce bine, fata mea. El e sabia noastră. Și trebuie să taie bine. Dumneata, doctore, vino să ne citești.

Fata ieși cu Udomo din camera mare și intră în una mai mică.

— Lasă ușa deschisă, îi spuse fetei. Vreau să aud.

Musafirii se adunaseră în camera mare. Adebhoy stătea în mijlocul lor și le citea ce a scris Udomo. În timp ce citea, vocea îi devenea tot mai puternică, tot mai înflăcărată, un ecou al sentimentelor care îl însufleţiră și pe Udomo cînd a scris manifestul.

Udomo se opri din mîncat, ascultînd cu mare atenţie cum citea Adebhoy. Mîine, mii, poate sute de mii de oameni vor citi sau vor asculta aceste cuvinte, care se vor răspîndi precum pîrjolul prin ţară, precum bătaia tobelor de odinioară. Vor reuși ele oare să deștepte oamenii ? Să-i mobilizeze ! ?

Adebhoy termină de citit. Se lăsă o liniște adîncă. Apoi, o voce plină de pasiune întrerupse tăcerea.

— LIBERTATE !

Au început și alţii să strige. Glasurile dezlănţuite făcură casa să vibreze.

Udomo se lăsă pe spate, închizîndu-și ochii. Tremura tot. Inima îi bătea cu putere. Apoi oftă ușor și își deschise din nou ochii. Asta era deci ; și era bine scris ! Și *ăsta-i* momentul potrivit. L-a ales bine.

— Dar lupta n-a început încă, murmură el.

Toți începură să vorbească, și Selina se văzu silită să intervină înainte ca ei să dea buzna în camera mică și să-l asalteze pe Udomo.

— E obosit și flămînd ! urlă ea. Trebuie să mănînce ! După aceea, se va odihni o oră și nimeni să nu-l deranjeze ! Nimeni ! Apoi se va întoarce aici, ca să-i spunem ce-am hotărît. Și după aceea, trebuie să se ducă înapoi, ca să-i aștepte pe cei care vor veni să-l aresteze. Atunci va începe și treaba noastră. Să ne punem odată pe lucru ! El vrea să cîștigăm, nu să fie aclamat ! Așa e, doctore ?

„Bine zis, gîndi Udomo, bine zis. Strașnică femeie, Selina asta. Las-o să conducă. Adebhoy va avea grijă să se descurce bine. Amintește-i lui Adebhoy să trimită grupului din Londra un raport amănunțit cu ultimele evenimente. Datoria lor va fi să le facă cunoscute opiniei publice, să organizeze demonstrații, să ridice problemele astea în Camera Comunelor, să le pună chiar și la Consiliul Națiunilor. Dumnezeule ! Oh, Dumnezeule ! Oare așa s-or fi simțit și revoluționarii din trecut ? Cei care au intrat în istorie, au simțit și ei oare ce simt eu acum ? De parcă aș fi dus de un rîu de munte. Și totuși, trebuie să-mi păstrez calmul ! Erau oare și ei la fel de siguri de reușită ? Trebuie să fi fost siguri, altfel n-ar

fi întreprins nimic. Iar oamenii ăştia nu mă vor părăsi! Nu vor face una ca asta! Să se împrăştie prin ţară ca pîrjolul și să ridice oamenii la luptă! La luptă, poporul meu! Trebuie să gîndești cu calm, omule. Emoţia-i pentru alţii. Tu porţi toată răspunderea. S-ar putea să nu iasă bine. Gîndește-te la asta. Nu. Nu poate să nu iasă bine. Nu se poate. Nu trebuie. NU TREBUIE! Oh, dacă ar fi aici tot grupul. Chiar și Mabi. Dar vor veni ei. Da, vor veni. Cînd îi voi chema, vor veni. Iar Tom va scăpa de femeia aia care îi dă de mîncare, îl îmbracă și îl dispreţuieşte. Mhendi va pune la cale eliberarea ţării lui. Da! Vom reuși pînă la urmă!"

Selina intră în cameră. Fata plecă.

— Ai mîncat?

— Mncarea a fost foarte bună, Selina.

Își aminti de teancul de bancnote din buzunar. Îl scoase afară și i-l întinse.

— Am cheltuit din ei atîta cît ne-a trebuit.

— Păstrează-i.

— Nu. Am cheltuit din ei cît ne-a trebuit. Ăștia sînt ai tăi.

— Ce-i al meu e şi-al tău, Udomo.

— Ia banii!

Selina zîmbi.

— Nu trebuie să te superi. Îi iau. Luă banii. Acum vino cu mine.

— Nu sînt obosit.

— Haide, Udomo.

Se sculă și merse în urma ei prin casă pînă ajunseră la o cameră din spate.

— Asta-i camera ta. Peste o oră vin eu și bat la ușă. Ai o cheie în interior. Încuie-te, da-

că vrei, dar n-o să te deranjeze nimeni. Mai e o ușă înăuntru. O să vezi tu unde dă. Acum, du-te.

Udomo deschise ușa, intră înăuntru, apoi se întoarse repede spre Selina.

— Ce-i asta ?

Chipul Selinei se îmblînzi.

— Am adus-o, ca să stea cu tine pînă te odihnești, Udomo. La închisoare, nu sînt femei. Uită-te la ea. E tînără și frumoasă. E neatinsă, dar a fost inițiată în obiceiurile noastre. O să-ți ofere clipe plăcute.

— Dar, Selina, ea cine e ? Eu...

— Ai început să gîndești deja ca albii ? Ea e de-a ta. Tu ești bărbat, ea, femeie. Ce vrei mai mult ? N-am gîndit noi întotdeauna așa ? Deci du-te la ea și liniștește-te. Dar trebuie să-mi promiți un singur lucru. Și anume : dacă visul nostru devine realitate, să nu ne aduci o albă care să ne conducă, să nu te căsătorești cu o albă. Asta-i singurul lucru pe care ți-l cer.

„Da, se gîndi Udomo, da“.

— Îți promit, răspunse el solemn.

— Acum du-te înăuntru. Nimeni nu știe nimic. Fii fericit.

Fata se întoarse spre el. Era o frumusețe, iar ochii ei negri îl întîmpinau fericiți. Se opriră o clipă pe chipul său, apoi priviră în altă parte.

— Vino încoace, spuse el.

Ea veni. Stătea acum în fața lui și se uita în jos. El observă că nu mai avea nimic sub pînza fină care îi acoperea trupul.

— Cum te cheamă ?

— Mi se spune Nancy, șopti ea.

— Uită-te la mine, Nancy.

Ea își ridică privirea. Mirosea a săpun parfumat.

Ochi negri, negri ca noaptea africană... Nu deschiși și luminoși ca cei ai lui Lois. Lois... De ce i se ascundea mereu în gînd ? Nu se gîndea la ea niciodată, dar o găsea mereu acolo.

— E prea multă lumină aici, spuse el.

Nancy se întinse și stinse lumina. Apoi îi căută mîna.

— Vino, șopti, trăgîndu-l după ea prin întuneric.

Nu erau luminoși ca ochii lui Lois...

I s-a părut că a fost cu Lois ; o nouă Lois, cu o nouă artă de a iubi, învățată în tufișurile africane. Acolo au învățat femeile să iubească secole de-a rîndul. Știa că e doar o iluzie. Dar se agăță de ea pînă cînd se trezi la realitate. Apoi se destinse. Și atunci, gîndul îi zbură înapoi la acea Lois pe care o cunoscuse în căbănuța ei din munți, departe de aici. O prefera și acum, căci ea se folosise de farmecele inimii, pe cînd Lois cea nouă, doar de cele ale trupului.

— Ți-a plăcut ? șopti Nancy.

El îi puse o mînă pe obraz, dar nu spuse nimic.

Lois...

DOI

1.

Aghiotantul guvernatorului deschise ușa și anunță :

— Excelența Sa.

Jones și Smithers se ridicară în picioare. Guvernatorul, lordul Rosslee, intră grăbit în cameră și se așeză în scaunul lui.

— Domnilor...

— Excelență, răspunseră cei doi, aproape simultan.

— Luați loc, vă rog. V-am chemat aici, pentru că nu-mi place ce întorsătură au luat lucrurile. Voiam să vă cunosc punctele de vedere înainte de întrunirea Consiliului Executiv.

— Ați citit ziarul ? întrebă Smithers.

— Chiar acum l-am citit. Dinamită curată, dacă va prinde. Întrebarea e : dacă ?

Smithers spuse :

— Poliția face razii și confiscă toate exemplarele pe care reușește să pună mîna. Vom limita difuzarea ziarului la Queenstown și vom căuta să găsim toate celelalte exemplare.

— Știm cîte exemplare sînt în circulație ? întrebă Rosslee.

— Am vorbit cu unul din proprietari. Ediția obișnuită e de trei mii de ziare.

— Dar ediția asta nu e una obișnuită, spuse Jones calm. Am fost pe la tipografie în dimineața asta. Seara trecută s-a folosit stocul de hîrtie pe trei săptămîni. Poate chiar mai mult; tipograful n-a știut să-mi spună precis.

— Ce-a avut să spună în apărarea lui?

— Nu-i amestecat în afacerea asta, Excelență. A avut o treabă în oraș, și Udomo a profitat de ocazie.

— Dar proprietarii?

— Sînt sigur că n-au nici un amestec, spuse Smithers.

— Deci, din cîte știm noi, s-ar putea să existe zeci de mii de exemplare ale acestui ziar ascunse undeva prin oraș.

— Mă tem că da, comentă Jones.

— Eu unul n-aș crede așa ceva, ripostă Smithers.

Guvernatorul conchise:

— Întrebarea care se pune este: spre ce ne îndreptăm acum? Care e starea de spirit a oamenilor? Oare incidentul ăsta va avea vreo înrîurire asupra lor? Și iată problema care mă îngrijorează cel mai mult: există oare o organizație în spatele lui Udomo?

Guvernatorul se uită mai întîi la Smithers, apoi la Jones. Își scoase tabachera și le-o întinse. Smithers luă o țigară. Jones își scoase pipa din buzunar.

Smithers își dregea vocea. Jones se gîndi: „Bou încrezut". Văzu o scînteiere în ochii guvernatorului și se uită repede în altă parte.

— Asta-i o furtună într-un pahar cu apă, spuse Smithers ferm. Udomo nu-i decît un in-

stigator. El și găgăuțele lui sînt sub cheie și au timp să se răcorească o vreme. Poliția va aduna în curînd gunoiul lăsat de ei și totul se va isprăvi. Va fi un foc de paie; nimic mai mult. Sînt lup bătrîn, domnule. Am mai văzut noi așa ceva.

— Deci nu crezi că există vreo organizație în spatele lui Udomo?

— Nu, domnule. Cu cît îl judecăm mai repede pe Udomo, ca să terminăm odată cu treaba asta, cu atît mai repede se vor potoli toate. Pe oamenii ăștia îi impresionează intransigența. Sînt sigur că totul se va isprăvi într-o săptămînă, dacă știm să ținem bine în mînă afacerea Udomo. Iar Consiliul Înțelepților și al Șefilor de Trib va susține orice acțiune a guvernului. Endura însuși vă va confirma acest lucru la adunarea de după-masă.

— Îl vor asculta oamenii pe Endura?

— El e cel mai dibace și mai respectat politician din colonie. Propun să-l judecăm pe Udomo cît mai repede, chiar mîine sau poimîine dacă se poate; și să punem odată, cu hotărîre, rapiditate și fermitate, capăt oricăror încercări ilegale de violentare și corupere a justiției. Asta o să-i potolească. Și or să uite repede de Udomo.

— Pe scurt, șopti Rosslee, dumneata ești pentru o politică de forță.

— În acest caz, da, domnule.

— Crezi că o să meargă, domnule Jones?

Smithers roși. Degetele cu care ținea țigara începură să-i tremure.

— S-ar putea, răspunse Jones.

Ceva din vocea lui îl făcu, atît pe șeful poliției, cît și pe guvernator, să se holbeze la el. Dar Jones își umplea nepăsător pipa, de parcă nu s-ar fi simțit privit.

Guvernatorul se uită la ceas și se ridică.

— Mulțumesc, domnilor. Acum am pe ce să-mi bazez raportul. Rămîneți la ceai ?

— Îmi pare rău, eu nu pot, Excelență, spuse Smithers. Mă așteaptă cîțiva dintre oamenii mei din Provincia Centrală.

— Sper că dumneata poți sta, domnule Jones.

— Da. Mulțumesc, domnule, șopti Jones.

— Acum trebuie să plec, spuse Smithers. La revedere, Excelență.

— La revedere, Smithers. Și mulțumesc pentru tot ajutorul dumitale.

— Ne facem doar datoria, Excelență.

Smithers plecă.

Rosslee izbucni în rîs.

— Cu alte cuvinte, dragul meu Jones, guvernatorii vin și pleacă, dar șefii de poliție rămîn, ei sînt cei care conduc de fapt toată treaba... Șefului nostru de poliție nu-i prea place de mine, Jones. Dar prima regulă din Codul Guvernatorului spune : „Este de datoria tuturor guvernatorilor conștiincioși să fie în cele mai bune relații cu tot personalul ; acest lucru stă la baza spiritului de echipă".

— Așa scrie ?

Jones deveni cu adevărat curios.

Rosslee izbucni în hohote de rîs. Jones își spuse : „Îmi place de el".

— Sigur că nu. Nu există nici un astfel de cod. Dar ar trebui să existe, și asta ar fi a-

tunci prima regulă... Hai să mergem la mine. Acolo ne vom simţi mai degajaţi decît în biroul ăsta fastuos. Întotdeauna mă simt stingher aici, ca un intrus... Martin !

Aghiotantul intră.

— Lasă ceremonia deoparte, spuse Rosslee. Uite, domnul Jones şi cu mine vom bea ceai în apartamentul meu. Excelenţa Sa nu e disponibilă pentru nimeni timp de o oră. Am enorm de mult de lucru acasă. Haide sus, Jones.

La etaj, o parte din locuinţa guvernatorului fusese transformată într-un apartament tihnit şi dezordonat de burlac. Jones şi Rosslee şedeau acum în camera de zi, care era mobilată într-un stil sever şi masculin. Un băiat negru în uniformă albă aduse ceaiul. Guvernatorul ţinu să-i mulţumească. „E pe drumul cel bun“, se gîndi Jones.

— Ei bine, Jones, voiam realmente să stau de vorbă cu dumneata şi mă bucur că Smithers n-a putut rămîne. El vede totul prin prisma demodată şi convenţională a funcţionarului tradiţional pus într-o asemenea situaţie.

— Nu l-aş subaprecia pe Smithers, domnule. Poate că e îngîmfat şi convenţional în luarea măsurilor, dar cred că e unul din oamenii de frunte ai serviciului nostru în ziua de azi.

— Te rog să mă crezi, Jones, că nu-l subapreciez. Dar cred că ai pus punctul pe „i“ cînd ai folosit cuvîntul „convenţional“. Vor avea oare efect măsurile convenţionale ale lui Smithers în această situaţie ? E oare totul doar o furtună într-un pahar cu apă, un foc de paie, cum crede el ?

Nu trebuie să-mi răspunzi acum. Lasă-mă să-ți spun cum văd eu toată problema asta a imperiului în momentul de față. Mie mi se pare că peste tot în lume plutește ceva în aer. La baza acestei stări de spirit e o reacție profundă împotriva ideii ca un popor să stăpînească un alt popor, oricît de bine ar face-o și oricît de bine intenționat ar fi. E ca un nor contaminat, care plutește deasupra lumii și-i îmbolnăvește pe toți oamenii. E ceva care creează în ei această nevoie, această dorință, această *necesitate* de a se conduce singuri, chiar dacă o fac foarte prost. Înțelegi ce vreau să spun ? E la fel și aici ?

— Da. Și aici e la fel.

— Sper că nu crezi că sînt nebun ! ? Pentru Dumnezeu, spune-mi dacă crezi că sînt într-o ureche ! Smithers ar crede probabil că sînt țicnit, dar nu mi-ar spune-o din politețe.

Jones zîmbi. Fața lui palidă își recăpătă farmecul tinereții.

— Nu, domnule. Nu vă consider nebun. O-dată am încercat și eu să-i spun lui Smithers ceea ce tocmai mi-ați spus acum, dar n-am găsit cuvintele potrivite. E mai ușor să le gîndești decît să le exprimi. Și mai sîntem considerați urmașii lui Shakespeare ! În orice caz, sînt convins că aveți mare dreptate. Simt toate lucrurile astea de foarte mult timp. Oamenii sînt parcă tot mai neliniștiți. E ca o boală mentală. Cunosc oameni de treabă pe care-i știu de mult, oameni cu care mi-am permis cîte o glumă și care se simt jigniți și devin agresivi la cea mai nevinovată remarcă. Sînt mai susceptibili...

— Da, îngînă Rosslee, dus pe gînduri.
— Ar trebui să coborîți în oraș, spuse Jones. Azi dimineață am simțit toate astea mai mult ca oricînd.
— Ca un exploziv ?
— Mai mult, ca pe un nor adus de furtună.
— Și tocmai acum își face intrarea prietenul nostru, Udomo ! Ce crezi, e cauza sau efectul ?
— Nici una, nici alta, domnule. Cred că e ceva independent de el.
— Dar el știe cum să folosească și să dirijeze acest lucru.
— Da, domnule.
— Știi, Jones, n-ar fi trebuit să-l închidem.
— Dar așa cere legea, domnule. Chiar eu i-am trimis regulamentul presei.
— Deci îl cunoști personal ?
— Lucrurile pe care le auzisem despre el mi-au stîrnit dorința să-l cunosc. L-am cunoscut pe plajă, chiar în ziua în care dumneavoastră ați sosit aici.
— Și ce părere ți-a făcut ?
— Ciudat, dar mi-a plăcut de la prima vedere. Era foarte distant. M-a făcut să înțeleg, fără menajamente, că nu vrea să aibă de-a face cu mine. Mi-a arătat-o foarte limpede, fără a fi însă grosolan.
Jones zîmbi trist.
— Da, trebuie să fie ceva de capul acestui domn Udomo al nostru.
— L-ați cunoscut la Londra, domnule ?

— Da. L-am cunoscut acasă la o femeie minunată, care avea legături cu lumea artiștilor. Mai tîrziu, am aflat că a devenit amanta lui, dar n-am vrut să cred. Nu era genul. Oricum, astea-s doar bîrfe... L-am întîlnit și la una din conferințele noastre. Rosslee rînji. Știi, tocmai faptul că sînt progresist îi stă lui Smithers în gît.

— N-are nimic personal cu dumneavoastră, domnule. Îl deranjează doar ca principiu.

— Sigur că n-are nimic personal. Dar nu e nevoie să-l aperi așa de mult, prietene.

— Iertați-mă, domnule.

— Crede-mă că nu sînt nepăsător față de virtuțile lui Smithers. În orice caz, la Londra, Udomo m-a impresionat foarte mult. Avea un fel de furie înlănțuită în el. Și vorbirea lui a reușit să atingă coarda sensibilă a fiecăruia. Aproape la fel ca și treaba asta din ziar. Ce ne facem cu el? Dacă măcar n-ar fi așa de pornit în sinceritatea și devotamentul lui blestemat....

Apoi tăcură amîndoi mult timp. Jones ședea și trăgea din pipă. În cameră era răcoare și lumina strălucitoare a zilei nu te orbea ca afară. „Probabil datorită plăcilor groase de piatră din care era construit acest palat, medită Jones. Să fii guvernator în cuptorul ăsta! Iar Rosslee ăsta mi se pare un tip al naibii de simpatic."

Rosslee se sculă și se duse la fereastră. Se uită pe geam.

— Uite, Jones. Vreau să încercăm ceva. Nu prea avem legături cu intelectualii africani de

aici. Cred chiar că nici Consiliul lui Endura nu are legături cu ei. Influența Consiliului, așa cum o fi ea, se limitează acum doar la primitivii din triburile mai îndepărtate. Aș vrea să încercăm să intrăm în legătură cu acești africani de la oraș. Vreau o listă cu numele lor. Excelența Sa va da o petrecere la care îi va invita pe toți. În ținută lejeră. Ce zici de ideea mea ?

— E extraordinară, domnule.

Rosslee se întoarse și se uită de aproape la Jones.

— Vorbești serios ?

— Așa ceva am încercat și eu să fac în ultima vreme, șopti Jones. Am încercat chiar și cu Udomo.

— Și n-au vrut să intre în joc ?

— Poate și pentru că sînt șeful securității, domnule. Nu pot să le reproșez nimic, ce mai ! Acasă, lumea e susceptibilă cînd aude de poliție. Ar fi și mai susceptibilă, dacă ar fi vorba de poliția militară secretă.

— Așa e. Poți să-mi faci rost de lista aia ? Vreau să trimit invitațiile chiar mîine.

— Bine, domnule.

— Ar mai fi ceva. Crezi că e necesar să se știe că Excelența Sa vrea să fraternizeze cu toți africanii ?

— Fără îndoială că asta ar avea o influență favorabilă, domnule.

— Acum să revenim la cea mai delicată problemă. Ții minte prima regulă din imaginarul meu Cod al Guvernatorului ?... Cum să-l fac pe Smithers să fie de acord ?

Jones mai trase puţin din lulea. Apoi privi în sus, clipind din ochi.

— Excelenţa Sa ar putea da o petrecere restrînsă, la care să fie invitaţi doar şefii diverselor departamente de stat şi cîţiva mahări ai comerţului. Scopul ar fi ca guvernatorul să-şi exprime recunoştinţa pentru felul în care şeful poliţiei l-a ajutat să evite primejdiile ce stau în calea celor care sînt noi într-o slujbă.

— Minunat! Atunci, pot să-l iau chiar deoparte la un moment dat şi să deschid discuţia. E grozav, Jones! Mai bine o fac chiar diseară.

— Mie mi se pare că ar fi bătător la ochi, spuse Jones zîmbind.

— Ai dreptate! Să revenim la Udomo: e mai periculos pentru noi la închisoare decît dacă ar fi în libertate. Îţi dai seama, nu?

— Da. Dar, momentan, nu putem face nimic. Sîntem la cheremul justiţiei.

— Aşa o fi. Dar nu e nevoie să facem totul ca la carte! Trebuie să fim maleabili în situaţia asta, s-o dirijăm cu mult tact. Dacă încercăm să-i stăm în cale, ne va strivi. Aş fi dorit din tot sufletul să nu-l fi închis!

— S-ar putea ca metoda lui Smithers să ţină. Aşa sper, cel puţin.

— Şi eu, Jones, şi eu sper. Dar mă tem că nu va fi aşa.

— Sînt de acord cu dumneavoastră în această privinţă, domnule.

— Fii cu ochii în patru şi ţine-mă la curent. Şi, dacă-ţi vine vreo idee, spune-mi-o şi mie. Depind de dumneata.

— Da, domnule, spuse Jones. Se sculă în picioare. Mulţumesc pentru ceai.

— Mai treci pe la mine. Voi veni şi eu într-o seară, pe ascuns, la dumneata, dacă nu te superi.

— Mi-ar face plăcere.

— Nenorocirea cu imperiul în ziua de azi e că ne-am obişnuit să stăm liniştiţi, pînă ne izbeşte ceva în faţă. Dar ar putea fi altfel?

— La revedere, domnule.

— La revedere, Jones. Şi să nu-mi mai spui „domnule" în particular.

Jones coborî scările şi ieşi din Palatul Guvernatorului. „E un tip grozav, Rosslee ăsta, se gîndi el, un tip grozav".

Poliţistul de la poartă îl salută.

2.

Aparent, oraşul zăcea liniştit sub soarele arzător. Toate vapoarele stăteau leneşe în port. Aici, unde era de obicei agitaţie, domnea acum liniştea. Chiar şi soarele de amiază părea înţepenit deasupra capului, de parcă şi el făcea grevă.

Jos, lîngă bărcile pescarilor, se plimbau doi bărbaţi. Erau prinşi într-o discuţie.

— Se spune că, orice ar face albii, acum nu ne mai pot opri. Cică Udomo e prea puternic şi că nici chiar la închisoare nu se potoleşte.

— Ai văzut soldaţii?

— Fugi de-aci! Ăştia n-or să ne sperie mai mult decît sperii tu un copil. Dar o să

vezi. Or să confiște ei la ziare și tot or să mai rămînă destule. Lumea zice că Udomo a ascuns mai multe ziare decît pot ei lua. Se mai spune că chiar acum se trimit ziare în toate colțurile țării, ca să le citească toată lumea.

— Dar Udomo ăsta o să ne elibereze ?

— Se spune că, dacă o să-l sprijinim, o să facă minuni. Am auzit că într-o zi o să ne vorbească și cică atunci o să ne convingem de asta.

— Ai văzut ziarul ?

— Mi l-a citit cineva.

— Ce scrie ?

— Vrei să știi ?

— De-aia te întreb.

— Poți să afli și tu ce scrie. Dar trebuie să juri că o să ții secretul.

— N-o să zic la nimeni.

— Chiar dacă ar veni la tine poliția ?

— Chiar și atunci.

— Bine. Dar după ce ai auzit cuvintele lui Udomo, trebuie să găsești un alt om în care să ai încredere și pe care să-l trimiți încoace, ca să le audă și el. Așa, toată lumea o să audă cuvintele astea. Îl cunoști pe Josiah, schilodu' ?

— Da.

— Du-te la el acasă.

— Și o să găsesc...

— Du-te și o să vezi ce găsești acolo. Spune-i că eu te-am trimis. Acuma du-te.

Omul plecă. Celălalt se duse printre pescari, umblă printre plasele lor, pînă cînd ajunse la un alt om pe care îl cunoștea bine și în care avea încredere.

— Ei, prietene! Ce părere ai de treaba asta cu Udomo?

— Din cîte aud, vorbește pentru noi, frate, chiar și din închisoare...

— Eu i-am auzit cuvintele. Ai vrea să le auzi și tu?

— Mă mai întrebi! Păi, azi dimineață am primit un ziar, pe care l-aș fi putut ține pînă s-ar fi întors copilul meu de la școală, ca să mi-l citească. Dar copoii mi l-au luat! Mi l-au luat și m-au amenințat!

— Nu așa tare, frate. Dacă vrei, poți să auzi cuvintele lui, toate cuvintele.

— Cum?

— Ascultă...

Peste tot în oraș, sute de bărbați și femei se furișau în niște cămăruțe murdare din locuri ascunse. Cineva îi întîmpina la poartă și îi punea să jure că vor păstra secretul. Apoi intrau în cameră. Acolo, cineva le citea articolul lui Udomo. De obicei, erau doar trei persoane odată înăuntru. Dar, spre sfîrșitul zilei, a fost nevoie să se dubleze și chiar să se tripleze numărul lor. După fiecare citire, oamenii erau invitați să se înscrie în partidul lui Udomo, în Partidul de Eliberare a Africii. Spre seară, se înscriseseră deja mai mult de zece mii de oameni în noul partid. Fiecare plătea un șiling cotizație.

Orașul era împînzit de locuri secrete unde se citea ziarul. Polițiștii mișunau peste tot, umblînd cîte doi sau trei și urmărind ediția rebelă a ziarului *Queenstown Post*.

Dar nu s-au semnalat nici un fel de incidente.

* * *

La piață, șoferii de pe camioanele particulare de transport în comun, pestrițe și șubrede, care mergeau de la un capăt la altul al țării, treceau pe la Selina înainte de plecare. Fiecare ieșea de la ea cu o sută de exemplare ale ziarului interzis. Unele camioane erau oprite la marginea orașului. Se mai găsea cîte un exemplar asupra pasagerilor, de obicei vreo femeie. Dar nu se găseau stocurile importante și camioanele plecau mai departe.

Mulți oameni treceau pe la Selina. Discutau cu ea pe furiș, apoi plecau.

Dr. Endura intră în biroul lui Smithers și se așeză.

— Bună, spuse Smithers, uitîndu-se la ceas. Mai sînt doar cîteva minute pînă începe ședința. M-am întîlnit cu guvernatorul azi dimineață. Povestea asta cu Udomo îl îngrijorează.

Smithers îl urmărea cu atenție pe vizitatorul lui. Niciodată n-a știut ce să creadă despre omul ăsta. Aristocrații negri sînt foarte vicleni.

Un zîmbet trecu pe chipul lui Endura; ochii lui rîdeau sfidător. Era un bărbat înalt, trupeș, bine peste un metru optzeci, dar avea ușurință și eleganță în mișcare, emanînd un aer de superioritate.

— Să nu-mi spui că guvernatorul nostru se teme de un agitator. Zîmbi dispreţuitor. Apoi rîse pe înfundate.

— Dar asta-i o treabă serioasă! ripostă Smithers. Tipul ăsta afurisit îl scotea întotdeauna din fire cu vocea lui afectată şi cu accentul de Oxford. Un doctor în filozofie negru, care se închină la altarul strămoşilor lui!

— Dar nu glumesc, prietene. Sînt cît se poate de serios şi de tulburat totodată. Educaţia mea a avut la bază convingerea că englezii nu se tem de nimic. Gîndeşte-te la felul în care v-aţi cucerit imperiul. Desigur că nu intrînd în panică de fiecare dată cînd un agitator se ridica în picioare şi striga nişte lozinci semianalfabete! Nu-mi submina respectul pentru rasa buldog.

Smithers îşi înăbuşi furia crescîndă. Endura văzu asta şi începu să rîdă, scuturîndu-se tot.

— Mai bine hai să mergem la şedinţă, dacă tot crezi că glumesc. Poate că Excelenţa Sa va înţelege.

— Fii rezonabil, Smithers...

„Du-te naibii, impertinentule!“ îşi zise Smithers.

Endura continuă:

— Guvernarea e arta conducerii. A guverna bine înseamnă a conduce bine; în aşa fel încît cei conduşi să te accepte. Un guvern puternic şi hotărît, cu alte cuvinte, un guvern bun, ar şti cum să procedeze cu Udomo, în loc să se învîrtă pe loc.

— Presupun că tu ai şti cum să procedezi cu el.

— Am mai avut noi de-a face și cu alți indivizi alde Udomo înainte de a apărea voi pe tapet ; strămoșii noștri, în orice caz.

— Probabil că ați scăpat de ei otrăvindu-i sau ucigîndu-i.

— Vai, Smithers ! Știi mai bine decît mine că un guvern nu ucide niciodată. Tot ce poate face e să pedepsească delincvenții. Iar dacă e prea slab pentru așa ceva, trebuie să se retragă. De fapt, un guvern înțelept așa ar proceda.

— Ce vrei să spui ?

Acum, Endura nu mai zîmbea ; îi dispăru și disprețul din glas.

— Știi, totul e de fapt foarte simplu. Cred că a venit vremea să ne lăsați pe noi să ținem frînele...

— Ce ! ? Voi vreți...

— N-are rost să te indignezi, Smithers ! Sîntem amîndoi lupi bătrîni, așa că hai să dăm cărțile pe față. Și tu știi că nu v-am primit aici bucuroși. Voi ne-ați cucerit ! Iar noi ne-am supus puterii voastre superioare. Ne-ați putut stăpîni atîta timp cît noi v-am respectat puterea. Dar acum, lucrurile se schimbă. Puterea voastră începe să intre în declin, iar fluxul situației internaționale se îndreaptă cu înverșunare împotriva puterilor coloniale ; cu atîta înverșunare, încît vă pierdeți încrederea în misiunea voastră divină. Și astfel, guvernatorii voștri devin nehotărîți, iar popoarele supuse se ridică împotriva voastră, conduse fiind de niște tipi înfierbîntați ca Udomo. Cum s-ar rezolva această problemă ?

Se opri din vorbit. Zîmbetul îi apăru din nou pe buze, nu însă și în privire.

— Aștept să-mi spui tu, răspunse Smithers rece.

— Uite cum. Am așteptat de foarte mult timp să se ivească această conjunctură. Acum s-a ivit. Calea de ieșire e revizuirea constituției, ca să ni se cedeze nouă puterea. Doar noi putem reda poporului liniștea pe care Udomo a tulburat-o. Nu mă îndoiesc că știi, Smithers, că o să avem încă foarte mult timp nevoie de ajutorul vostru. Voi aveți priceperea necesară și cel mai bun serviciu colonial din lume; am fi chiar proști dacă ne-am descotorosi de toate astea. O să mai avem probabil nevoie de voi cel puțin o jumătate de secol, dacă nu mai mult. Dar acum, noi, conducătorii tradiționali, sîntem singurii care putem restabili ordinea fără să recurgem la violență. De altfel, mă îndoiesc că prin violență, chiar și din partea poliției sau a armatei, se mai poate restabili acum situația.

— Te tocmești pentru putere! explodă Smithers.

— Da, desigur. Și dacă nu-ți place, gîndește-te la alternativa situației. Și nu uita, politica e arta posibilului; evident, pentru oamenii cu scaun la cap. Prietenul nostru, Udomo, nu și-ar face nici un fel de scrupule să stîrnească tot poporul. Tu și cu mine însă avem ceva comun. Amîndoi vrem să restabilim legea și ordinea în țară, și asta cît mai curînd posibil.

— Dar chiar tu mi-ai spus în dimineața asta că doar prin intimidare, prin forță, se poate redresa situația.

— Am subestimat neliniștea poporului.

Rîse ușor.

— Asta-i șantaj !

— Oare ? Prea bine, fă-o uitată.

Smithers se lăsă pe spate și se uită mult timp într-un colț al camerei.

„Gîndește-te bine, domnule comisar-șef...“, își spuse Endura. Gîndul ăsta îi dădea o mare satisfacție.

Trecu mult timp pînă ce Smithers se uită din nou la el.

— Presupun că vrei să ridici problema asta și la adunare.

— Dacă n-ai nimic împotrivă. Speram că o vei pune tu, dar...

— E timpul să plecăm, răspunse Smithers aspru.

Endura stătea de o parte a ușii. Smithers ieși primul și se îndreptă, urmat de Endura, spre cabinetul în care urma să aibă loc întrunirea Consiliului Executiv.

Spre seară, poliția a început să bănuie ceva despre citirea clandestină a ziarelor. Un inspector de poliție negru, foarte zelos, avu inițiativa să facă o serie de razii și de arestări. Asta îi descumpăni pînă și pe șefii lui albi.

După ce s-au făcut cîteva arestări, doi avocați negri trecură pe la Selina. Unul dintre ei îi spuse :

— Regulamentul presei nu prevede nimic despre citirea acestor ziare. Oamenii ăștia sînt arestați pe nedrept. Noi sîntem gata să-i apărăm, pentru dumneata, pentru partid.

— Deci știți de existența partidului ?

— Toată lumea știe. Vrem să ne înscriem și noi.

— Veniți diseară pe la mine. Să vedem ce spune și doctorul Adebhoy. El e al doilea după Udomo și va vorbi în numele lui pînă cînd Udomo însuși se va face auzit.

— Cum de s-a putut trimite așa ceva ? întrebă Jones.

— Telegrafistul e de-al lor, domnule, răspunse ofițerul de securitate negru.

— Care lor ? întrebă Jones.

Ofițerul dădu neputincios din umeri. Jones reciti cablograma.

LANWOOD 36 REGENGY MEWS LONDON.
URGENT UDOMO ÎNCHIS REGULAMENTUL PRESEI 11 (C) STOP.
NELINIȘTE GENERALĂ. FĂ PUBLICITATE.

ADEBHOY

— Foarte bine, spuse Jones.

Ofițerul plecă. Jones ieși pe coridor și se îndreptă grăbit spre biroul lui Smithers. Intră fără să bată la ușă și îi aruncă cablograma pe birou. Smithers îl trimise afară pe ajutorul lui, apoi citi cablograma.

— A fost deja expediată ?

— Da.

Smithers ridică receptorul :

— Dați-mi spitalul !... Mîine o să vuiască toată presa din țară. Și se mai găsesc întotdeauna destui nebuni în Parlament care să facă scandal... Alo ! Da... Smithers. Uite ce e, aveți acolo pe unu', îl cheamă Adebhoy... Da. Ei bine, să-l dați afară pe loc, oricît de bun ar fi... Nu, e tot nonconformist. Da. Îmi asum toată răspunderea... Ca de obicei, conduită primejdioasă. E amestecat în povestea asta cu Udomo.

— Trage sforile în partidul ăsta nou, spuse Jones

— Chiar Jones mi-a spus că trage sforile în partidul ăsta nou. Nu... Nu... Da, începe să devină periculos. Mi-a telefonat unul din băieții mei din Provincia Centrală. Ziarele alea blestemate au pătruns peste tot... Bine.

Puse jos receptorul și se uită la Jones.

— S-a mai ivit ceva ?

— Se zvonește ceva despre o adunare în seara asta.

— Ce se mai aude cu cercurile astea de citit ?

— Cam încurcată treaba, să știi. Avocații lor vor jubila. În mod legal, noi n-am declarat stare de necesitate, iar inspectorul nostru a acționat de parcă ar fi fost așa.

— Acum nu mai avem încotro, spuse Smithers. Va trebui s-o declarăm dacă treaba asta nu încetează.

— Necazul e că nu s-a întîmplat nimic, spuse Jones, apoi adăugă : încă.

— Asta-i partea proastă ! La ce ne putem aștepta de la femeia asta, Selina ?

— E una din cele mai însemnate și influente *mammy* care se ocupă de negoț. Face negoț cu de toate. Nimeni nu știe cît e de bogată. Face afaceri cu bani gheață, chiar dacă sumele sînt de ordinul miilor. E mîndră și distantă, mai ales cînd are de-a face cu europenii. De cînd s-a întors din Anglia e și mai și. A călătorit pe același vapor cu Udomo și e foarte posibil ca atunci să fi căzut sub influența lui.

— De ce s-a dus în Anglia?

— Nimeni nu știe de ce. Dar, după informațiile mele, a plecat cu intenția să rămînă acolo trei luni și s-a întors la biroul de îmbarcare peste o săptămînă de la sosire. Ar fi făcut mare tărăboi cînd i s-a spus că nu se poate întoarce înapoi decît după trei luni de la plecare. În cele din urmă, au fost nevoiți să amîne călătoria unui alt african, pentru a-i face ei loc. Se pare că a apelat la filiala din Londra a Companiei Panafrica ca să tragă toate sforile pentru ea. E dintre clienții lor particulari cei mai importanți. Și e interesant că, pînă să plece în Anglia, a fost foarte prietenoasă cu oamenii ei. Îi mai invita la un păhărel. Știi cum se obișnuiește. Dar s-a terminat cu asta de cînd s-a întors. Tipul de la Compania Panafrica mi-a zis că Selina i-ar fi spus pe șleau că pe viitor va lua de la ei doar ce nu poate procura de altundeva și că îi va lăsa de îndată ce își va putea acoperi nevoile din altă parte. Importatorii indieni fac acum un negoț strașnic cu ea; cu mărfuri japoneze. Și toate astea de cînd s-a întors.

— Dar de ce? De ce a plecat de fapt? Și ce-i cu atitudinea asta antibritanică?

— Cred că pot să-ți răspund foarte bine la ultima întrebare, Smithers. Selina e complet analfabetă și în sufletul ei e încă fiica devotată a tribului. Noi le spunem celor de aici că sînt toți britanici. Nu-ți dai seama că a plecat acolo ca unul care se duce în metropola acestui imperiu, despre care i-am tot vorbit? Și atunci gîndește-te la toate incidentele rasiale în care ar putea fi implicată o *mammy* din trib care se plimbă prin Londra cu un *toto*[1] pe spate. Noi n-am spus propriului nostru popor atîtea lucruri despre imperiu și despre Commonwealth cît le-am spus chiar și analfabeților de aici. Și mai uităm și noi că avem de-a face cu un popor mîndru.

— Știi, îl întrerupse Smithers calm, încep să cred că nu-i înțeleg deloc pe oamenii ăștia, Jones. Endura, de exemplu. Îl cunosc de atîția ani și deodată, azi, l-am văzut într-o lumină nouă. Nu era deloc omul pe care-l știam... Smithers îi povesti lui Jones despre conversația cu Endura.

Pe Jones îl cuprinse un val neașteptat de compasiune pentru Smithers, care devenise dintr-o dată atît de uman în disperarea lui, atît de vulnerabil. Crezuse în Endura într-un fel ciudat. Cu toate că, în particular, își bătea joc de accentul lui Endura și de cultul lui față de strămoși, crezuse totuși că au și idealuri comune, care îl vor face să înțeleagă și să a-

---

1 Copil.

precieze realizările stăpînirii britanice. Endura reprezenta pentru el noul tip de african, care învață de la mentorii săi britanici arta occidentală, civilizată, de a guverna. Și acum vine să-l șantajeze...

— Munca noastră e grea și ingrată, spuse Jones cu duioșie. A ta e chiar mai grea decît a majorității dintre noi.

Se ridică și plecă în grabă.

„M-a bătut Al de sus, se gîndi Smithers. Nu mai știu ce să cred despre oameni! Dar se simțea mai bine, mult mai bine. A-i fi cuiva credincios în vremuri grele: iată ce mai aveau de învățat oamenii ăștia. Și asta de la noi, Jones..."

În aceeași seară, a fost creat Partidul de Eliberare a Africii. O sută de mii de oameni s-au adunat în periferia nordică a orașului. Pe întuneric, luminați doar de o lună plină, africană, Adebhoy anunța programul noului partid. Și cerea: Libertate.

Selina îl propuse oamenilor pe Udomo drept lider și președinte al partidului, pe tot restul vieții sale. Apoi îi puse să jure credință lui Udomo și noului partid. Deodată, se aprinseră torțe peste tot în jur. Tinerii mai înalți le ridicau deasupra capului.

— Noi, cetățenii Panafricii, începu Selina.

— Noi, cetățenii Panafricii, repetă mulțimea uriașă.

— Jurăm Partidului de Eliberare a Africii credință veșnică...

— Jurăm Partidului de Eliberare a Africii credință veșnică...

— Și conducătorului său mare și iubit...
— Și conducătorului său mare și iubit...
— UDOMO !
— UDOMO !
— Îl vom urma...
— Îl vom urma...
— Spre LIBERTATE !
— Spre LIBERTATE !
Apoi, un moșneag se îndreptă spre megafonul improvizat și se rugă în șoaptă ca strămoșii lor să fie alături de ei în această mare încercare.

Comisarul-șef și șeful securității stăteau într-o mașină la marginea marii adunări. Nu-i băga însă nimeni în seamă, nici pe ei și nici pe polițiștii care roiau în jur.
— N-aș fi crezut una ca asta ! exclamă Smithers. Nici acum nu-mi vine să cred ! E ca și cum ne-am întoarce în trecut. Ca și cum noi n-am fi existat aici niciodată !
— Sau în viitor. Se pare că e puțin din amîndouă, comentă Jones. Mă tem că evenimentele sînt de așa natură, că pînă și cele mai bune intenții ale noastre nu mai au nici o valoare. Udomo ne-a luat-o înainte.
— Să-l ia naiba ! izbucni Smithers.
— El e doar scînteia, spuse Jones. Terenul era deja pregătit. Dar cred că ești de acord cu mine că meritul constă în a-ți da seama de situație și a o folosi. Doar un om mare poate așa ceva, dacă e dîrz și îndrăzneț.
— La naiba ! explodă Smithers. Într-adevăr e om mare.

Jones zîmbi pe întuneric.

— Hai mai bine să plecăm. Avem mult de lucru în seara asta. Acum, e mai bine să ne lăsăm duşi de curent şi să cîrmim bine vaporul, ca să treacă de stînci. Nu va fi uşor... Şofer, dă-i drumu' !

* * *

Închisoarea se afla pe deal, deasupra Palatului Guvernatorului. Udomo strîngea aşa de tare gratiile de la mica sa celulă, că-l dureau degetele. Privea afară, la pîlpîitul sutelor de torţe. Avocatul era lîngă el.

— Acum depun jurămîntul, spuse avocatul.

— O sută de mii, spui ? întrebă Udomo cu vocea sugrumată şi rămînînd cu spatele spre avocat.

— Chiar mai mult, spuse avocatul. Şi asta se întîmplă şi în alte locuri.

Udomo rămase acolo, stînd pe vîrfuri şi ţinîndu-se de gratii, pînă cînd se stinseră toate flăcările. Apoi închise ochii. Oh, Mamă Africa ! Oh, Mamă Africa ! Ochii i se umplură de lacrimi. Lacrimile îi curgeau pe obraji. Dădu drumul la gratii şi se întoarse cu faţa spre avocat.

— Acum du-te, prietene. Spune-le că am plîns.

— Dar trebuie să ne ocupăm de procesul dumneavoastră. Are loc mîine.

Udomo zîmbi printre lacrimi ; avea un zîmbet luminos.

— Nu-ţi dai seama de ce se întîmplă, omule ? Ce mai contează acum procesul ! Ne pu-

tem ocupa de el oricînd : mîine. Oricînd. Du-te !... Du-te la oameni şi spune-le că am plîns. Spune-le : „Udomo a stat la fereastra celulei sale ţinîndu-se de gratii şi s-a uitat afară. Atunci a văzut flăcările şi a ştiut că oamenii depun jurămîntul. Şi-atunci, Udomo a plîns". Spune-le asta. Acum du-te, prietene !

Avocatul plecă. Udomo se aşeză pe patul lui tare de închisoare, zîmbind printre lacrimi. Ochii lui aveau o nouă strălucire.

Această celulă, această închisoare e poarta spre libertate.

Am descuiat-o, Mamă Africa ! Am descuiat-o !

MHENDI
LANWOOD
MABI

UNU

1.

— Dumnezeule ! exclamă Lanwood.

— Un comitet de primire în toată regula, spuse Mhendi.

O mulţime uriaşă şi tăcută urmărea vaporul apropiindu-se. Din spatele mulţimii, în dreptul biroului vamal, se auzea megafonul din camionul Partidului de Eliberare a Africii anunţînd zgomotos :

— Partidul nostru îţi urează bun venit, Lanwood ! Partidul nostru îţi urează bun venit, Mhendi !

— Africa îi întîmpină pe cei doi mari fii ai ei ! Trăiască libertatea Africii !

— Trăiască Partidul de Eliberare a Africii ! Trăiască conducătorul nostru, Udomo !

— Bine ai venit, Lanwood ! Bine ai venit, Mhendi !

Urmă o pauză, apoi vocea din camion spuse totul încă o dată.

Acum se punea scara de debarcare. Mulţimea înainta încet. Pasagerii albi stăteau deoparte. Ochii lui Lanwood aruncau scîntei. Faţa lui neagră era aprinsă. Îl luă pe Mhendi de braţ.

— Dumnezeule ! mormăi el.
— Mergi înainte, șopti Mhendi.
Lanwood coborî primul. Mhendi îl urmă.
Vocea din camion strigă :
— Iată-i !
Urale puternice izbucniră din mulțime. Omul din camion puse o placă de gramofon. O muzică veselă de dans, cu bătăi de tobă în surdină, se răspîndi în aer. Femeile își duseră mîinile la gură, țipînd u-lu-lu-luuu ! Mulțimea imensă țopăia în ritmul muzicii.
Cînd ajunse aproape jos, Lanwood se opri și se uită înapoi la Mhendi. Acum avea lacrimi în ochi și își scotocea înnebunit buzunarele după o batistă.
— Înaintează, îl zorea Mhendi cu blîndețe.
Cînd Lanwood se întoarse, oamenii îi văzură lacrimile. După ce ajunse jos, una din femei își făcu loc prin mulțime, trecu pe lîngă poliția portuară, îl trase pe Lanwood pînă la înălțimea ei și îi șterse cu sărutări lacrimile. Oamenii începură din nou să strige din răsputeri. Megafonul urla :
— Cu Udomo împreună, ei au pus la cale eliberarea noastră ! Bine ați venit !
O mașină mare, vopsită în negru și roșu, ca și camionul, se opri în spatele mulțimii. Muzica încetă. Cineva strigă :
— Udomo ! Au venit Udomo și Adebhoy ! Udomo și Adebhoy ! Udomo !
Mulțimea se potoli cînd coborî Udomo din mașină, urmat de Adebhoy. Amîndoi purtau

akra[1]. Lumea se îndrepta spre ei, formînd un mic coridor pînă la picioarele scării de debarcare. Udomo înaintă grăbit, zîmbind radios și aruncînd scîntei din privire.

— Bine-ați venit, Tom și Mhendi ! Bine-ați venit !

— Mike... Vocea lui Lanwood era tremurătoare.

— Bine-ați venit, fraților ! spuse Adebhoy, izbucnind într-un rîs fericit.

Udomo îl îmbrățișă cu un braț pe Lanwood, cu celălalt pe Mhendi.

— Stați puțin, domnule ! Urmă un flash și un clic.

— Ce primire ! spuse Mhendi.

— Asta încă nu-i nimic ! comentă Adebhoy. Stați să vedeți !

— Cum a fost călătoria ? întrebă Udomo.

— Ne-au tratat ca pe niște regi, spuse Lanwood. Ce mai faci, Mike ? Dumnezeule ! A trecut timpul, nu glumă !

— E bine. Udomo se uită o clipă în sus, la vapor. Cînd am venit eu încoace, m-au tratat ca pe ultimul om. Mă bucur că și-au învățat lecția.

Lanwood își bombă pieptul.

— Au încercat să se împrietenească cu noi, dar i-am repezit. Toți sînt cu două fețe.

Udomo încuviință din cap absent. Mhendi îl urmărea cu atenție. „S-a schimbat, se gîndi el. Dar cum ?"

---

1 Port național african : pînză care se înfășoară în jurul corpului și se prinde la umeri ca o togă romană.

— Sînteţi aşteptaţi, spuse Adebhoy.

— Da, răspunse Udomo. Veniţi. Şi o luă înainte spre maşină. Faceţi semn cu mîna, înainte de a urca. Oamenilor o să le placă asta.

Trei fotografi de culoare voiau să-i pozeze, aşa că toţi se opriră lîngă maşină. Bărbatul din camion dădu drumul la muzică. Udomo făcu semn cu mîna înspre mulţime. Femeile începură din nou să strige u-lu-lu-luuu ! Lanwood şi Mhendi făcură şi ei semn cu mîna şi urcară apoi în maşină, lîngă Udomo. Cînd maşina se întoarse şi porni, toată lumea începu din nou să strige înflăcărată.

Sus pe vapor, unul din albii nou veniţi, trimis acolo de Compania Panafrica, îi spuse bărbatului care venise să-l întîmpine :

— Slavă Domnului ! Acum putem să continuăm cu descărcarea. Ce circ !

— Să nu vorbeşti aşa pe-aici, îi spuse colegul său calm. Nici chiar faţă de servitorii dumitale.

— Dar n-am spus nimic rău, protestă noul venit.

— Ştiu, bătrîne. Dar *ei* văd altfel lucrurile. E al naibii de încurcată treaba. Sînt ca dracu' de susceptibili. Trebuie să fim cu ochii în patru, dacă vrem să mai facem comerţ pe aici. Ştii că în primele zile după schimbarea asta, au dat foc la cîteva depozite de mărfuri de-ale noastre ? Asta ne-a costat o avere. Fă şi pe dracu', dar fii politicos cu toată lumea, mai ales cu gongile mari. Şi, ce-i mai important, nu te băga în discuţii politice. Acum *ei* sînt

boșii. Noi sîntem aici doar în calitate de comercianți. Uită tot ce ai auzit despre Africa și despre africani, dacă vrei să nu-ți frîngi gîtul; cel puțin, așa-i în partea asta a Africii.

—'Mda... făcu noul venit neîncrezător.

— S-au dus vremurile de altădată, spuse muncitorul mai vîrstnic cu o umbră de regret în glas. Haide, bătrîne.

Mașina gonea prin oraș. Ici colo, casele erau împodobite cu bucăți de steag decolorat; ici colo, drapelul roșu și negru al Partidului de Eliberare a Africii atîrna posac în soarele dimineții. „Roșu ca sîngele poporului, negru ca patria lui". Și peste tot, pe unde trecea mașina, oamenii ieșeau afară, ca să le facă semn cu mîna și să-i aclame.

Lanwood era copleșit. Îl ținea de mînă pe Udomo și repeta mereu :

— Doamne, Mike ! Doamne, ce realizare ! Ce primire !

Adebhoy îl ținea pe Mhendi pe după umeri.

Udomo se aplecă și își puse mîna liberă pe genunchiul lui Mhendi.

— Ei, frate, ce părere ți-ai făcut ?

— De-abia aștept să începem și noi odată lupta. Începusem să-mi pierd speranța după ce trecuse atîta timp de cînd ați ajuns la putere și tot nu ne-ați chemat. Credeam că ați uitat.

— Cînd am primit telegrama, aproape că nu-mi venea să cred, spuse Lanwood.

— Au trecut aproape doi ani de-atunci, comentă Mhendi.

— Lucrurile astea cer timp, spuse Udomo. A trebuit să ne zbatem mult pînă să vă aducem aici.

— Multe mai sînt încă în mîinile lor, explică Adebhoy. Dar o să ne descurcăm noi.

— Ştii cît sînt de vicleni ! spuse Udomo. Trebuie să fim prudenţi.

— Nimic nu ne mai poate opri acum ! ripostă Lanwood îmbujorat.

Mhendi simţi din nou că Udomo dă înapoi, cum făcuse şi în port.

— Au rămas în picioare planurile mele ? întrebă el calm.

— Vorbim noi mai tîrziu, spuse Udomo. Important e că ai venit.

— Da, continuă Mhendi. În sfîrşit, sînt din nou în Africa !

Udomo se aplecă brusc înainte şi îl apucă pe Mhendi de braţ.

— Nu-ţi face griji, frate...

Vorbea acum ca odinioară, la Londra.

Mhendi se linişti şi îi zîmbi.

Maşina gonea peste coama unui deal.

— Priviţi ! spuse Adebhoy.

Se aflau acum la periferia vestică a oraşului ; chiar în faţa lor, mii de oameni mişunau în jurul unui podium, fără să le pese de căldura soarelui matinal. Muzica urla din megafoanele răspîndite peste tot în piaţa imensă.

— Asta-i Piaţa Libertăţii, spuse Udomo.

— Asta-i locul unde a fost creat partidul, spuse Adebhoy. Asta-i locul în care am depus cu toţii jurămîntul în ziua în care Udomo a fost închis. De aceea îi spunem Piaţa Libertăţii. Într-o zi, aici va fi construit sediul parti-

dului. Toate hotărîrile noastre mai importante sînt comunicate oamenilor de aici.

Un strigăt puternic se ridică din mulţime cînd apăru maşina. Sute de oameni se îmbulziră înainte s-o întîmpine.

— Trebuie să scriu istoria acestei revoluţii făcute fără vărsare de sînge ! exclamă Lanwood.

Maşina se opri. Udomo se îndreptă primul spre podium. Umbla degajat printre oameni. Din cînd în cînd, era oprit de cîte un bărbat sau de cîte o femeie. Asculta cu atenţie ce i se spunea. Uneori scotea un carnet din faldurile akrei sale şi îşi nota ce îi spuneau oamenii. Cînd se apropiară de podium, o bătrînă strigă :

— Udomo ! Udomo ! Nu sînt destul de voinică ca să mă apropii de tine, aşa că fă linişte !

Udomo îşi ridică braţele.

— Linişte !

Se făcu linişte.

— Am auzit că nu dormi prea mult ! strigă femeia. Vreau neapărat să ştiu cît dormi !

— Sînt voinic, măicuţă. Dorm destul.

— Asta nu-i un răspuns. Spune-ne cîte ore dormi ?

— Dar nu ştiu numărul de ore. În unele nopţi dorm mai mult ca alţii.

— Se spune că în unele nopţi nu te culci pînă aproape de dimineaţă şi, cînd se crapă de ziuă, te scoli şi mergi la birou. Aşa să fie ?

— Doar cînd am mult de lucru.

— Şi ai mereu mult de lucru ! Da ?

Udomo se întoarse spre mulţime zîmbind şi îşi ridică braţele în sus.

— Măicuţa mea mă trage de limbă cu cuvinte iscusite.

Mulţimea îşi exprimă aprobarea strigînd.

— Pentru că avem nevoie de puterea ta! strigă bătrîna. Aşa că trebuie să ai grijă de ea! Puterea ta aparţine Africii!

— Îţi promit că voi avea grijă de ea.

— Atunci dormi mai mult şi dă-le şi altora să mai facă cîte ceva din treaba ta. Avem nevoie de mintea ta ca să gîndească pentru noi.

— E multă înţelepciune în vorbele tale, măicuţă, strigă Udomo. Îţi promit că o să am grijă.

Se îndreptă primul spre podium. Selina şi ceilalţi conducători ai partidului se aflau deja acolo. Udomo se duse la microfon. În mulţimea uriaşă se făcu linişte. Udomo vorbea calm, ca şi cînd ar fi stat de vorbă cu fiecare în parte.

— Ţine-ţi minte că, atît la adunările de aici, cît şi în ziarul nostru, v-am vorbit despre oamenii care au fost de partea mea pe cînd visam la libertatea pe care acum am cîştigat-o!? Îl ştiţi pe Adebhoy. El a fost printre voi tot timpul. El şi Selina au format partidul pe cînd mă aflam în acel loc, spuse el arătînd cu mîna spre închisoarea de pe vîrful dealului. Dar, în timp ce Adebhoy, Selina şi voi toţi aţi luptat aici, aceşti oameni despre care v-am vorbit şi despre care am scris în ziarul nostru, aceşti fraţi ai mei, au luptat pentru noi într-o ţară străină şi rece, avînd

aici în persoană. A durat mult pînă i-am adus, căci nu sîntem încă așa de liberi precum am vrea să fim. Alții dețin și acum controlul asupra multor lucruri din țara noastră. Există o dihanie care ne stă în cale; și anume imigrarea, care e controlată de ei. În trecut, asta însemna că era mai ușor pentru albi să circule prin țara noastră, chiar prin toată Africa, decît le era celor născuți aici. Țineți minte? V-am povestit cum a fost cînd m-am întors acasă. Selina și cu mine a trebuit să așteptăm să coboare toți albii și abia atunci am putut coborî și noi. Toate astea erau din cauza imigrării. Dar astăzi, frații mei, care, după cum vedeți, sînt de culoare, au coborît primii de pe vapor! După cum vedeți, noi vrem să domesticim această dihanie și nu va trece mult timp pînă ce o vom putea stăpîni, așa cum își stăpînește omul cîinele. Doar în acest fel vom putea lua în mîinile noastre tot ceea ce înseamnă libertate. Dacă se poate, le vom lua în mod pașnic; dar hotărît. Dacă însă cineva încearcă să ni se opună vom folosi și alte metode, nu-i așa?

Un „Da“ furtunos, se ridică spre ceruri din adîncul miilor de suflete.

— Ei bine, ei n-au vrut să-i lase pe frații mei să intre în țară, dar nu m-am lăsat. Acum, frații mei sînt aici. Vom ști să fim hotărîți cînd va fi nevoie.

Așadar, prieteni, cu toții ați auzit de țara numită Pluralia, în care cinci milioane de albi sînt domnii și stăpînii celor peste patruzeci de

milioane de africani. Frații noștri de acolo nu au nici un fel de drepturi. Vă vorbesc acum în calitate de african naționalist. Înțelegeți acest lucru ! Și, în această calitate, vă spun că frații noștri de acolo nu au nici un fel de drepturi. Au luptat pentru drepturile lor, dar răscoala lor a fost înăbușită fără milă. Se vor răscula însă din nou. Și, într-o zi, vor fi liberi. Iată-l deci pe fratele meu, David Mhendi, conducătorul fraților noștri asupriți din Pluralia. Salutați-l ! Urați-i bun venit, așa încît albii din Pluralia să știe ce sentimente aveți față de el.

Udomo îl aduse pe Mhendi la microfon. Mulțimea începu să-l aclame.

— Nu ține un discurs, îi șopti Udomo. Îți explic eu mai tîrziu.

— Sînt foarte fericit că sînt din nou în Africa și vă mulțumesc pentru primirea voastră călduroasă. Se întoarse apoi la locul lui.

Udomo îl luă pe Lanwood de braț și-l conduse spre microfon.

— Nu ține un discurs, Tom. Îți explic eu mai tîrziu. Și rosti în microfon : Acesta este prietenul meu, unul dintre cei mai mari dascăli politici ai noștri, Tom Lanwood. Cu toții ați auzit de el. Cu toții i-ați citit cuvintele. El a dat generației noastre cuvintele libertății. Urați-i bun venit !

Un strigăt puternic se ridică din mulțime.

— Prieteni africani ! începu Lanwood. Frați și surori ! Aceasta este cea mai minunată zi a vieții mele ! Aceasta este răsplata pentru toți anii de luptă și suferință. Vocea îi deveni mai puternică : Acesta este și primul mare pas al

popoarelor Africii, falnicul început al progresului, care se poate vedea pe tot continentul, chiar și în Pluralia. El va duce, în final, la eliberarea de jugul imperialist și capitalist...

Udomo îl trase cu putere de mînecă. Lanwood se opri din vorbit. Udomo preluă microfonul.

— Acum i-ați cunoscut pe frații mei. O să vă mai întîlniți cu ei. O să aveți timp, mai tîrziu, să discutați și să petreceți cu ei, căci vor avea nevoie și de distracții după toți anii petrecuți printre oamenii reci din țările friguroase. Arătați-le căldura voastră ! Și nu uitați : ei sînt musafirii mei, frații mei, așa că sînt și musafirii și frații voștri.

Ar mai fi ceva : țineți minte că v-am spus ce mare nevoie avem de oameni instruiți, dacă vrem ca poporul nostru să preia conducerea tuturor sectoarelor de activitate. Vom avea nevoie de experți în toate domeniile vieții publice. Abia atunci vom putea vorbi despre adevărata africanizare. Asta se poate obține prin educație. Ei bine, două mii de bărbați și femei pleacă în acest an în străinătate pentru a se instrui. Acum lucrăm la un proiect de lege pentru un învățămînt gratuit și obligatoriu pentru toți copiii din țara noastră. Asta înseamnă a planifica pentru viitor ! Ne va costa destul de mult. În săptămînile următoare, Consiliul Națiunilor va trimite o delegație care să vadă ce nevoi avem. Le voi spune de nevoile voastre. Dar nu trebuie să depindem de alții. Trebuie să ne plătim drumul singuri. Cînd planul va fi întocmit, voi veni să vă țin la curent, cum fac mereu.

Apoi, Udomo își ridică mîna în salutul partidului.

Urale însuflețite se revărsară din mulțime. Muzica începu din nou să urle din megafoane. Zeci de oameni săreau pe podium, ca să le strîngă lui Lanwood și Mhendi mîinile. Apoi, mulțimea începu să se împrăștie ; oamenii se îndreptau spre oraș în grupuri mici, rîzînd și vorbind. Cîteva fete din partid, în uniformele lor roșii și negre, vîndură pe loc niște rozete în culorile partidului. O fată drăguță prinse niște rozete mai mari de reverele celor doi musafiri de onoare. Udomo stătea deoparte, urmărind toată mișcarea.

Mhendi se gîndi : „Nu mai are steaguri în privire, e tot un steag ! Și cît e de relaxat, ce s-a maturizat !" Mhendi o urmărea îndeaproape pe femeia aceea înaltă și desculță, pe Selina. Văzu că se duce la Udomo și că vorbește cu el. E o persoană-cheie aici, conchise Mhendi. Udomo îi făcu semn, iar Mhendi se îndreptă spre el. Lanwood era în al nouălea cer. Mulți tineri erau îngrămădiți în jurul lui ; dădea autografe pe bucăți de hîrtie, răspundea la întrebările lor și zîmbea patern.

— Selina o să vă ia acum în primire, spuse Udomo. Noi trebuie să mergem la administrație. Dacă aveți nevoie de ceva, n-aveți decît să cereți. Ne vedem diseară. Îmi pare rău că nu putem sta mai mult cu voi, dar sîntem foarte ocupați.

— Înțeleg, răspunse Mhendi.

Adebhoy își făcu loc prin mulțime pînă la Lanwood și îi spuse că e timpul să plece. Lan-

wood îi răspunse absent. Apoi, Udomo și cu Adebhoy plecară. După plecarea lor, mulțimea se împrăștie mai repede. Doar Lanwood mai avea încă o priză puternică. Era tot mai însuflețit, dădea din mîini și spunea vorbe mari. Mhendi observă cu cîtă răceală și detașare urmărea Selina show-ul lui Lanwood. „Trebuie să-l avertizez pe Tom, se hotărî el: se desfășoară de parcă ar fi încă în Anglia. E plecat de prea multă vreme. A pierdut orice legătură cu Africa și ar putea da acum totul peste cap, în ceea ce-l privește".

— Primirea voastră mi-a umplut inima de fericire, îi spuse Mhendi Selinei. N-am cuvinte să-ți spun cît de plină mi-e inima!

Un zîmbet trecu pe fața rece și severă a femeii. Îl atinse ușor pe mînecă cu degetele ei lungi, subțiri și negre.

— V-am primit cu inima deschisă, prietene. Nu toți știu de ce te afli aici, eu însă știu. Luptăm pentru aceleași idealuri. Nu te simți străin aici! O să stăm noi de vorbă despre planurile tale... Prietenului tău... Era din nou distantă. Prietenului tău îi place să vorbească. Cînd termină de vorbit, ne ducem la mine. Acolo o să mîncați și o să vă odihniți.

— Mă duc să-l chem.

— Lasă-l să termine.

— Dar se ambalează. S-ar putea să continue tot așa.

— Știu că s-a născut aici. Dar a fost plecat mult timp, nu?

— Treizeci de ani.

— Și a stat acolo în tot timpul ăsta?

— Da.

— Înțeleg... Cu toate că e negru, se poartă ca albii. Da...

— Mă duc să-l chem. De vină e doar febra sosirii.

Mhendi se duse pînă la capătul celălalt al podiumului, făcîndu-și loc prin mulțimea de tineri.

— Tom ! Termină odată, omule ! Haide ! Selina așteaptă.

— Vin în cinci minute.

— Acuma, Tom !

— Nu pot să-i las pe tinerii ăștia în aer, ce vrei ! Ți-am spus că vin în cinci minute !

— Pentru Dumnezeu, Tom ! Ai uitat unde ești !

— Mergeți, domnu', spuse un tînăr. Selina e o persoană importantă.

— Bine. Lanwood își înăbuși cu greu agitația. Dar mai trebuie să ne întîlnim. Nu m-am întors ca să merg în vizite de curtoazie, ci ca să mă pun în slujba revoluției. Voi, tinerii, sînteți viitorul revoluției. Trebuie să înțelegeți lumea în care trăiți. Vom studia și vom discuta în grupuri. Vom...

— Haide, Tom !

Ochii îi scăpărau mînioși. Tinerii se risipiră.

— La revedere, domnu' !

— Pe curînd, domnu' !

Selina veni la el.

— Mașina așteaptă.

— Ne pare rău că te-am făcut să ne aștepți, spuse Mhendi.

— Nu-i nimic.

— Sînt niște tineri minunați ! spuse Lanwood. E nemaipomenit să trăiești în zilele astea, în zilele revoluției noastre. Ce zici, Selina ?

„Oh, Doamne !" oftă Mhendi în gînd.

— Haideți, spuse Selina.

Mașina ei, ca și cea a lui Udomo, era vopsită în culorile partidului si avea un steag roșu-și-negru ; șoferul era îmbrăcat întocmai ca șoferul lui Udomo, într-o uniformă roșu cu negru. Mașina o porni în uralele celor rămași. Apoi porniră alte două mașini cu membrii organelor executive de partid.

La locuința Selinei, îi aștepta o petrecere. Toți membrii de partid mai importanți sosiseră deja. Adunarea Națională era tocmai la pauză, așa că veniseră și cei mai mulți dintre participanți. Oamenii chefuiră, discutară si băură toată ziua. Spre seară, veniră trupe de dansatori și de cîntăreți, ca să danseze și să cînte în fața casei. Pe urmă, Selina îl conduse pe fiecare într-o altă cameră, ca să se odihnească pînă mai tîrziu, la întoarcerea lui Udomo. Mai întîi, îl conduse pe Lanwood într-o cameră. Apoi îl duse și pe Mhendi în camera în care a stat Udomo înainte de a merge la închisoare. Mhendi era puțin cherchelit, dar foarte fericit. Umblau la braț.

— Pe tine te așteaptă cineva dincolo, cineva care o să-ți facă somnul mai dulce, spuse Selina. Tu ești de-al nostru, așa că nu mai e nevoie de explicații.

— Și prietenul meu ?

— Ăla e alb, chiar dacă are pielea neagră. El n-ar înțelege asta.

— Greșești, Selina dragă, greșești. E așa, doar pentru că e plecat de prea mult timp. Dar va uita obiceiurile lor și se va întoarce la ale noastre.

— Tu ești cel care greșește, Mhendi ! Am fost toată ziua cu ochii pe el. Și parcă vedeam un alb cu pielea neagră. E prea bătrîn ca să se mai schimbe. Chiar și tu ai spus că a fost plecat prea multă vreme. Nu se va întoarce la obiceiurile noastre. E pierdut pentru noi.

— Fii bună cu el, Selina ! Chiar dacă se comportă ciudat, în sufletul lui e tot ca noi. Fii bună cu el ! Acum e bătrîn și are nevoie de ajutorul Africii.

— A avut cumva o femeie albă acolo, în toți anii ăștia ?

— Toți am avut.

— Nu la asta mă refer. Tu, Udomo și Adebhoy ați avut femei cu care v-ați culcat, dar inimile voastre au fost mereu aici. Cît timp a stat cu femeia asta ?

— Trebuie să fii bună cu el, Selina, altfel, sufletul lui se va pustii.

— Cît timp a stat cu ea, Mhendi ?

— Douăzeci de ani, surato.

— Vezi...

— Dar a părăsit-o ca să se întoarcă acasă.

— Mă tem că e prea tîrziu. Dar o să vedem noi.

— Dă-i timp. Dă-i timp să se așeze și o să vezi. Și te rog, fii bună cu el ! Te rog din suflet !

— O să încerc, de dragul tău și al lui Udomo. Dar mă tem că e prea tîrziu. Și nu sînt

singura care crede asta. Totuși... O să vedem... Cît timp mai ai de gînd s-o lași pe fată să te aștepte ?

Mhendi șovăi o clipă.

— E frumoasă, surato ?

Selina îl privi drept în ochi. O cuprinse un nou val de tandrețe.

— Mhendi, ascultă-mă cu atenție. Acum doi ani, dacă nu mai mult, soția ta a fost împușcată în țara aia numită Pluralia. Am văzut poza soției tale. Du-te înăuntru. Cea care se află acolo arată la fel ca ea. Am găsit-o special pentru tine. Dacă vrei, poate deveni soția ta, pentru că în tine curge sîngele Africii. Du-te acum, frate, și odihnește-te bine.

— Deci știai de ea, spuse Mhendi calm.

— Știam... Acum du-te înăuntru și mai uită de durere și singurătate. Nu ești un străin pentru noi.

— Selina... Îi luă mîna lungă, subțire și neagră. N-a fost ușor. Privirea i se întristă.

— Știu, Mhendi, spuse ea tandru. Știu.

Apoi plecă. El rămase un timp în fața ușii, apoi o deschise și intră. Femeia ședea cu mîinile în poală, așteptînd. Mhendi se opri și o privi îndelung: „Sînt beat", se gîndi. O față mică și rotundă, ochi mari, cuminți și negri. Exact așa arăta și cealaltă, cea pe care n-a apucat niciodată s-o cunoască cu adevărat, cea omorîtă, soția lui. Și iat-o acum reîncarnată într-o altă femeie, din altă țară... Femeia se ridică și îl privi.

— Cum te cheamă ? întrebă el calm.

— Maria, răspunse ea.

— Stai jos, fetițo.

Se așeză lîngă ea pe pat. La chip și la trup era toată ca soția lui ; puțin mai bătrînă ca atunci cînd o văzuse ultima oară. Dar probabil că acum ar arăta la fel dacă ar întîlni-o din nou. Simți că fata devine tot mai neliniștită sub privirea lui scrutătoare, așa că se uită în altă parte.

— Cîți ani ai ? întrebă.

— Douăzeci și șase.

Fata își rotunji buzele într-un zîmbet, întocmai ca cealaltă.

— Și n-ai bărbat ?

— Am avut bărbat, dar a murit. El n-a avut frați, care să mă ia de nevastă, așa că m-am întors în casa mamei mele.

— Și l-ai... Voia să spună : iubit, dar se răzgîndi și întrebă : Ați avut copii ?

— Un băiat, spuse ea. Stă la mama mea.

— Unde asta ? „Trebuie să mă trezesc. Trebuie neapărat".

— Locuiesc în nord, lîngă marele lac.

— Și cum de-ai venit aici ?

— Selina a trimis după mine. Acum un an, a trecut pe la noi și a stat peste noapte la mama. Și acum două săptămîni mi-a trimis un mesaj și bani, ca să vin aici.

— Să m-aștepți ?

— Să te-aștept. Mi-a arătat poza soției tale, care semăna cu mine. Mi-a povestit ce ți s-a întîmplat și cum a fost omorîtă soția ta.

— Și chiar ai vrut să vii aici să mă aștepți ?

— La început nu, pentru că nu te cunoșteam și pentru că nu ești de la noi. Dar azi

am fost tot timpul cu ochii pe tine. Și acum sînt aici.

— De ce ?

Își lăsă capul în jos, apoi se uită în altă parte.

— Te-am urmărit toată ziua și am văzut că ești de-al nostru, chiar dacă nu ești din țara noastră. Am simțit singurătatea din tine. O aud și-acum în vocea ta.

Mhendi puse mîna pe gîtul ei.

— Am fost foarte singur, fetițo.

— Hai atunci, murmură ea, întorcîndu-se spre el.

O luă în brațe. Și avea impresia că o ține aievea în brațe pe soția lui de altădată ; doar că fata asta era mai matură, mai voinică, mai sigură și îi răspundea la dragoste cu mai multă iscusință și patimă.

Seara îi găsi tot îmbrățișați. El îi spuse :

— Ești foarte pricepută. Unde ai învățat toate astea ?

— Femeile din țara ta n-au învățat asta la școală ? Eu am învățat la școlile noastre pentru fete tinere.

— Ba învață, dar n-au priceperea ta.

— Poate pentru că sînt circumcise. Asta slăbește plăcerea. Noi nu sîntem.

— Da, femeile din țara mea sînt circumcise. Credeam că poate ai învățat de la alți bărbați.

Ea își întoarse capul și se uită în ochii lui.

— N-am avut pe nimeni de cînd mi-a murit bărbatul.

— Ce-ai zice să stai cu mine mereu ? Îi atinse fața.

— Atunci sînt a ta. Ești așa de tandru...

— Și o să mă iubești ?

— Poți să mă faci să te iubesc, căci vreau să te iubesc, Mhendi. Acum dormi...

Puse mîna pe el și îl mîngîie ușor pînă cînd adormi. Apoi se sculă din pat fără să facă zgomot, se îmbrăcă și se duse s-o caute pe Selina.

— Ce e ? De ce nu ești cu Mhendi ? Nu i-ai plăcut ?

— I-am plăcut foarte mult, Selina. Doarme.

— Atunci ce e, copila mea ? De ce ești aici, în loc să stai cu el ?

— Ne-am apropiat foarte mult unul de altul. Pe neașteptate. Dar mă gîndesc că poate nu e chiar ceea ce ți-ai dorit. Poate că ai alte planuri.

— Îl dorești așa de mult pe un străin pe care l-ai cunoscut abia azi ?

— Nu mai mi-e străin. Acum simt ce are în inimă.

— Așa de repede ?

— Așa de repede. E foarte tandru.

— Și te temi că nu vreau să fii a lui ?

— Sau poate el, al meu.

Fața Selinei se înduioșă.

— Nu te teme, copila mea. I-am spus că te poate lua de soție, dacă sînteți amîndoi de acord. Poartă-te bine cu el, ca să poată sluji Africa bine. Du-te la bărbatul tău. Și să nu-i crezi pe cei care spun că Selina e rea și intrigantă. Doar cu dușmanii țării noastre, cu dușmanii Africii, e așa. Du-te la bărbatul tău, ca să nu se trezească singur într-un pat străin. O să aranjăm noi lucrurile.

Maria se duse înapoi în cameră. Mhendi mai dormea încă. În somn, chipul său era liniștit. Ea se așeză pe pat și îl privi.

2.

— Acum putem sta de vorbă.

Udomo își sprijini capul de spătarul scaunului. Era aproape de miezul nopții. Vechiul grup se adunase în salonul noii și frumoasei case construite de partid pentru Udomo.

— Ce zi ! exclamă Lanwood fericit.

Adebhoy se întoarse de la fereastră și rîse pe înfundate.

— Haideți, povestiți-ne, spuse Mhendi. Voi ați trăit evenimentul. Povestiți-ne ceea ce nu s-a scris în ziare.

— Cît de mult mi-am dorit atunci să fiu aici, spuse Lanwood.

— Ai fost însă mult mai util acolo, interveni Adebhoy. Precum Udomo a fost mai util la închisoare decît ar fi fost în libertate.

— Vezi ! zise Udomo zîmbind. Eu sînt doar omul de paie. Adebhoy și cu Selina au format partidul. Ei dețin adevărata putere. Așa-i, Ade ?

Udomo făcu semn cu ochiul, dar Mhendi simți că de fapt vorbește serios.

Chicotitul lui Adebhoy se transformă în hohot de rîs. Făcu niște pași mari pînă la masa unde erau băuturile ; își umplu paharul și îi aduse lui Mhendi sticla cu whisky. Udomo își

duse paharul de sherry la gură, apoi îl puse jos.

— Acum i se spune „pionul", zise Adebhoy.

— Vedeți... Îmi rîd în nas. Udomo, pionul....

— Haideți, băieți. Povestiți-ne odată.

— Povestește-le tu, spuse Udomo.

Adebhoy se așeză pe brațul scaunului lui Udomo.

— Acuma glumește, dar știe prea bine că nu s-ar fi întîmplat nimic fără chemarea lui...

— Un document de importanță istorică! spuse Lanwood. O să pun o fotocopie și în cartea mea.

— Continuă, îl zori Mhendi.

Udomo își înclină capul într-o parte și se uită la Adebhoy. Un zîmbet ascuns și enigmatic îi flutură pe buze.

— Știi că au încercat să confiște toate ziarele?... Da, au *încercat*, dar noi le-am șterpelit de sub nasul lor. În mai puțin de douăsprezece ore, Selina a reușit să pună pe picioare o echipă care a scos ziarele din oraș. Am organizat și cercuri secrete de citire a ziarului, ca să poată auzi cît mai multă lume chemarea. Fiecare om care știa să citească — bărbat, femeie sau copil — a avut datoria să citească chemarea la cel puțin alte douăsprezece persoane care nu știau să citească. De aceea, ziarul se numește acum *Chemarea*. Toate astea le-am făcut în ziua în care a fost el arestat. În noaptea aceea, am creat partidul. Iar în dimineața următoare, am tipărit broșura în

care scria că Udomo a plîns la închisoare. Asta i-a impresionat puternic pe oameni. Despre proces aţi aflat tot. De-abia atunci au început să dea năvală reporterii din toată lumea. Prin discursul pe care l-a ţinut la proces şi care a chemat oamenii la greva generală, a pus capăt oricărei împotriviri şi i-a lichidat pe adversari. Nimeni nu s-a mai dus la lucru a doua zi.

— Atunci s-a declarat starea de necesitate. Partidul a fost interzis şi nu mai era voie să se ţină nici un fel de adunare.

— Şi în tot acest timp, în toate cele trei luni, eu am zăcut neputincios în închisoare, spuse Udomo ironic.

— Dar partidul a intrat în ilegalitate şi şi-a continuat activitatea. Şi atunci, Rosslee şi-a jucat ultima carte. A publicat proiectul noii sale constituţii şi a promis că îl va pune în aplicare la o lună după ce se vor întoarce oamenii la lucru. Guvernul şi Consiliul Înţelepţilor şi al Şefilor de Trib au crezut sincer că vor putea astfel scăpa de influenţa partidului, că o vor înlătura.

— Erau cît pe-aci să reuşească, comentă Udomo calm. Cu toate că era stare de necesitate şi adunările publice erau interzise, guvernul i-a permis lui Endura să meargă prin ţară şi să spună oamenilor că ideea cu noua constituţie îi aparţine. Se pare că oamenii s-au lăsat un timp conduşi de ei.

Adebhoy continuă :

— Dar atunci, Selina şi femeile ei s-au pus pe treabă. Şi-au lăsat lucrul şi au mers din sat în sat, din oraş în oraş. N-au ţinut adu-

nări populare. Au mers din casă în casă şi au stat de vorbă cu oamenii. Şi s-a schimbat situaţia, oamenii au opus din nou rezistenţă. Deodată, rîsul lui Adebhoy acoperi liniștea din cameră. Ascultă-mă bine, Tom, Endura a apărut într-un sat după ce Selina cu femeile ei au fost acolo şi oamenii din sat s-au luat de el și a trebuit să fugă împreună cu șefii lui de trib ca să scape cu viaţă! După aceea, au fost urmăriţi din sat în sat!

— Bine le-au făcut, șobolanii și tieăloşii! exclamă Lanwood.

Adebhoy își umplu din nou paharul.

— Asta-i tot, zău. Țara a fost ca paralizată pînă cînd a ieșit Udomo din închisoare...

— Şi așa, am fost eliberat pentru „bună purtare", după ce mi-am ispășit doar trei luni de pedeapsă din cinci. Udomo rîse pe înfundate.

— Și-au dat în sfîrșit seama că oamenii n-ar mișca un deget pînă n-ar primi ordin de la el. Te-a emoționat primirea pe care v-au făcut-o azi, da? Ei bine, dacă ai fi fost aici în ziua cînd a ieşit el din închisoare, atunci să fi văzut! Ce mai! Nici nu le-a păsat că era stare de necesitate! Oamenii veniţi din toată ţara au năvălit în oraș. Guvernul a avut măcar inspiraţia să-i lase în pace. Udomo a studiat constituţia și a fost de părere să se facă o încercare. Apoi, partidul a hotărît ca oamenii să se întoarcă la lucru. Şi pentru că directiva partidului era semnată de Udomo, s-au dus. Peste două luni, s-au ținut alegerile. Am cîștigat cinzeci şi unu de locuri din șaizeci, iar Rosslee s-a văzut nevoit să-l cheme pe U-

domo ca să formeze guvernul. Așa e, băiatule ?

— Prima revoluție africană reușită, medită Lanwood. Și încă fără vărsare de sînge ! Ce mai ! Băieți, ați făcut o treabă bună !

— Să nu uitați de contribuția femeilor ! interveni Udomo.

— Și acum ? întrebă Mhendi. Vor să coopereze cu voi ?

— N-au de ales ! replică Lanwood.

— Cei care n-au putut suporta situația au plecat, adăugă Udomo tacticos. Smithers, fostul șef al poliției, de exemplu, a plecat. Succesorul lui, Jones, e un om bun. Iar Rosslee vrea să coopereze. Asta-i tot ce le cerem.

— Ce mai schimbare pentru ticălosul ăla ! spuse Lanwood.

Udomo dădu imperceptibil din cap, dar nu spuse nimic.

— Sînt alții care trebuie să plece, spuse Adebhoy. Oamenii care nu pot să lucreze cu noi n-au ce căuta aici.

Mhendi își aruncă privirea spre Udomo. „Se cam contrazic în problema asta", se gîndi el.

— Africanizarea o să ne scape de ei, spuse Lanwood.

Oh, Tom ! oftă Mhendi ca pentru sine. Pînă acum nu-și dăduse seama cît de puțin receptiv era bietul Tom. Dacă ar tăcea măcar din gură !

— *Aici* sînt probleme, murmură Udomo. Trebuie să avem, mai întîi, oamenii cu care să-i înlocuim pe acești englezi. A conduce un minister nu e totuna cu a ține discursuri, știți prea bine acest lucru ! Cu tot calmul lui, vocea

îi era aspră. Își ridică privirea și se uită la Adebhoy. Știi asta mai bine ca oricare altul, Ade...

— Da, confirmă Adebhoy cam în silă.

„Tom ar putea încurca lucrurile“, se gîndi Mhendi.

— Desigur. Uneori, mă gîndesc că cel mai ușor e să cîștigi puterea.

— Dar nu gîndeai așa înainte, îl mustră Lanwood.

— Ai dreptate, zise Udomo ca și cînd n-ar fi auzit ce a spus Lanwood. De multe ori e mai greu să conduci o țară decît s-o cucerești. Ade și alții ca el sînt nerăbdători și ar vrea ca țara să devină o republică peste noapte. Și au impresia că mă mișc prea încet. Nu-i așa, Ade?

„Așa deci, se gîndi Mhendi: *există* un conflict“.

— Vor accepta condițiile noastre, spuse Adebhoy. Sînt prea bine plătiți ca să nu le accepte. Iar oamenii noștri vor fi în curînd de nivelul lor. Nu vreau altceva decît să nu depindem de ei prea mult.

— Complimente de la Mabi, făcu Mhendi.

Udomo clipi brusc din ochi.

— Și mie?

„Te-ai făcut șmecher, prietene“, se gîndi Mhendi. Și spuse: Da.

— Vrem să-l chemăm acasă, spuse Adebhoy. Avem nevoie de un reprezentant al muntenilor în guvern. Cei din opoziția lui Endura încearcă să-i cîștige de partea lor, spunîndu-le că nu sînt reprezentați în guvern.

— Paul va veni ca un glonț, comentă Lanwood. Se apleacă apoi spre Udomo și continuă

pe un ton părintesc: Eu unul n-aș lăsa problemele personale din trecut să-mi întunece mintea, Mike. Lupta e mai presus de persoanele implicate.

Mhendi închise ochii. „Oh, prostule! Tîmpitule!"

— E-n ordine! Udomo își îndreptă brusc spatele. Fața îi deveni aspră. Ne ocupăm de asta mîine, Ade... Vezi, Mhendi, tot ce pot eu să fac e să fiu de acord cu deciziile tale...

Adebhoy era uluit.

— Deci ești de acord...

— Da. Da. Lămurește-o pe Selina să-l convingă pe bătrînul și neajutoratul nostru ministru al Educației și Orientării Naționale că e în interesul țării să-l lase pe Mabi să-i ia locul. Dar să nu vii după aia la mine, dacă i se pare prea greu să renunțe la foloasele slujbei.

— N-o să i se pară, băiatule. Te asigur de asta. E pe cale să fraternizeze cu europenii...

— Așa! Și eu nu știu nimic!

— Ai fost foarte ocupat în ultima vreme... bîigui Adebhoy neconvingător.

— Da, confirmă Udomo. Dar să-mi spui măcar cînd ai de gînd să-mi remaniezi cabinetul!

— Ei haide, haide!...

Udomo schimbă subiectul.

— Dar, în orice caz, vreau să știu ce planuri ai, și asta cu mai mult timp înainte de a începe o acțiune.

— E-n ordine, zise Adebhoy.

— Bine, spuse Lanvood. Îi scriu eu mîine pe scurt lui Paul. I-am spus că voi vorbi cu tine.

— Deci te-a rugat să vorbești cu mine ? întrebă Udomo curios.

— Nu. Dar i-am spus eu că voi vorbi. Asta ar fi odată aranjat. Şi noi ? Eu ? Sînt aici ca să fac ceva. Pentru asta am trăit toată viața ! Vremurile astea ne pun la încercare dibăcia.

— Ei bine, Ade. Udomo deveni caustic. Ce ai pus deoparte pentru Tom ?

Adebhoy nu mai zîmbea, se uita în pămînt. Se lăsă o tăcere grea. Lanwood se uita de la unul la celălalt.

— Nu pentru asta m-ați chemat acasă, băieți ?

Şi el se simțea acum stingher.

Udomo veni lîngă el și se așeză pe un scaun.

— Uite, Tom... știi că nu-i ușor. Comisia Serviciilor Publice e independentă de guvern, așa că asta a căzut. Momentan, nu există locuri vacante în Adunarea Națională. Dar, chiar dacă ar fi, n-am putea să-ți facem loc. Sînt sute de oameni devotați partidului și care de-abia așteaptă o ocazie să intre în Adunarea Națională.

— Dar chiar adineaori spuneai că Paul ar putea...

— Ei, Tom. Ştii cum e în politică. Mabi e exponentul de frunte al muntenilor, pe care Endura vrea să-i cîștige de partea lui. Ade ți-a spus doar ! Iar Mabi îi reprezintă pe oamenii ăștia. Dacă el ni se alătură, oamenii vor fi de partea noastră...

— Şi eu nu reprezint pe nimeni... Era un om bătrîn de acum. Eu sînt negrul ai cărui părinți au fost duși de aici și, cu toate că se reîntoarce, nu-și mai găsește locul. Şi mi-am dedicat toată viața luptei...

— Nu, Tom. Ai tăi s-au întors cînd erai copil. Tu ești de-al nostru. Dar ai stat prea mult timp în Europa. Lumea nu te cunoaște. Iar oamenii sînt încă foarte atașați de trib, prietene. Ar trebui să înțelegi. Cu timpul, vom învinge această stare de lucruri. *Aici* ne poți ajuta. Trebuie să-i educăm pe oameni în spiritul loialității naționale. Endura și gașca lui exploatează toate prejudecățile poporului. Trebuie să opunem rezistență, altfel nu vom putea niciodată construi un stat african puternic, la fel de modern ca oricare din statele europene. Avem nevoie de state puternice și moderne, dacă vrem ca vocea Africii să fie luată în seamă. *Aici* vom avea cel mai mult nevoie de tine. Spuneai ceva despre o carte. Partidul o va publica. Asta poate fi un început. Și trebuie să ajungi să-ți cunoști din nou poporul. Dar cu precauție ; oamenii nu sînt ca în Europa. Poți să-ți faci un rost aici. Dar fii atent la obiceiurile noastre... Și-acum hai să mergem la culcare. Mîine am o zi grea de negocieri. Am de dus tratative cu niște industriași albi tare încăpățînați, așa că trebuie să dorm măcar cîteva ore. Mai vorbim noi.

Se sculă în picioare. Lanwood începea să-și revină. Mhendi îi ocoli privirea. Adebhoy își turnă de băut și îi aduse și lui Mhendi sticla.

— Pentru drumul nostru ! închină Adebhoy și dădu paharul pe gît. Pe curînd, băieți !

Udomo îi spuse :

— Du-te la mine la birou cît poți de repede. Îl vei găsi acolo pe Jones. Am mare nevoie de ajutor ca s-o scot la capăt cu oamenii ăia

de afaceri. Și deodată zîmbi. De-aș putea s-o chem pe Selina !

Îl conduseră pe Adebhoy pînă la verandă. Stelele străluceau aprinse în noaptea neagră. Luna mare și luminoasă îi preschimbă pe cei doi bărbați voinici care stăteau de pază la poarta casei lui Udomo, în niște umbre bizare. Șoferul lui Adebhoy se trezi tocmai în clipa în care stăpînul lui deschise portiera. Santinelele deschiseră poarta.

După o jumătate de oră, Udomo intră tiptil în camera lui Mhendi.

— N-am vrut să vin pînă n-a adormit Tom, îi șopti.

Mhendi aprinse lampa de la marginea patului.

— Văd că ești tot îmbrăcat. Credeam că dormi.

— Doar acum am timp să văd de hîrțoage. Trebuie să le studiez foarte atent. Avem vreo trei specimene în cabinet care își închipuie că un ministru n-are altceva de făcut decît să semneze hîrtiile care i se pun în față. Nu știu cum m-aș fi descurcat fără Ade... Dar să lăsăm asta, n-am venit aici ca să-ți povestesc de necazurile mele. Să-ți aduc ceva de băut.

— Nu, mersi.

Udomo se așeză pe marginea patului.

— Ce ne facem cu el ?

— Cu Tom ?

— Da. Și deodată explodă : Dumnezeule ! Am fost orb în Anglia ! E la fel cum era și acolo. Nu-i așa că am dreptate ?

— E la fel, puțin mai bătrîn ca atunci, dar neschimbat.

— Nu-mi vine să cred ! Şi totuşi, acum ştiu că e aşa, dacă mă gîndesc mai bine. Şi cu toate astea, ani de zile a fost idolul meu... Dar ce ne facem cu el ? Locul lui nu-i aici.

— Selina a stat de vorbă cu tine ?

— Nu numai ea. Dar m-am convins şi singur. Mă gîndeam la un post-cheie de culise în partid. Dar nu-i bun de aşa ceva.

— Eşti sigur ?

— Tu nu eşti ?

Mhendi oftă.

— Tom e bătrîn de-acum, are aproape şaizeci de ani şi nu mai intră la socoteală. Dar toată viaţa a visat şi a scris despre revoluţia africană. Totul a devenit foarte simplu în mintea lui : uite, a trecut deja o zi de cînd e aici, şi el încă nu şi-a revenit din visele şi cărţile lui. Revoluţia e viaţa lui, împlinirea viselor lui.

— Înţeleg toate astea, spuse Mhendi. Dar e al naibii de nepriceput cu oamenii ! I-a dăscălit pe cei din organele executive de partid de i-a scos din fire. Se crede părintele revoluţiei, Mike.

— Totul e încă un joc pentru el.

— Dar un joc mai important decît viaţa însăşi.

— Asta-i problema. Am *putea* să-i aranjăm un loc în Adunarea Naţională, dar nu cred că organele executive ar mai fi de acord acum. Înainte de a veni el, ar fi fost. Şi, oricît mi-ar fi de drag Tom, nu-l mai vreau în Adunarea Naţională.

— Dă-i timp, Mike. Poate că va înţelege.

— Sau ne va face greutăţi. Dar eu trebuie să ţin partidul unit cu orice preţ.

— Cartea aia pe care vrea s-o scrie..., lasă-l s-o scrie ! Va fi o treabă utilă şi la asta e bun. Altfel, gîndul că nu e dorit aici îl va ucide. Cînd a primit telegrama de la tine, a rupt-o cu Mary Feld. O scenă îngrozitoare. Am fost de faţă. Nu ştiam că, dacă urăşti un om aşa de mult mai poţi să stai cu el. Acum n-ar avea unde să se ducă.

— Vai, dar nu-l voi trimite înapoi !

— O să stau de vorbă cu el, Mike. Discută şi tu cu el. Ştii că are intenţii bune.

— E bine să facem asta înainte ca el să şi-i facă duşmani pe oamenii cei mai importanţi din partid.

— Nu poţi să-l duci un timp undeva, departe de Queenstown ?

— Săptămîna viitoare mă duc prin ţară.

— Ia-l cu tine, Mike !

— Da... da... Cred că ai dreptate. Aşa voi face. Udomo dădu din cap. Şi tu ?

— Ştii de ce m-am întors. Şi nu vreau să vă fac greutăţi.

Un zîmbet straniu poposi o clipă pe chipul lui Udomo.

— Îmi fac griji din cauza negocierilor ; sînt o parte din proiectul meu de industrializare. Din cîte ţi-ai dat seama, există o oarecare împotrivire chiar la ai noştri. Nu în privinţa industrializării ca atare — în sfîrşit i-am convins că asta e singura cale de a deveni o putere economică internaţională. Se împotrivesc *ideii* că avem nevoie de specialişti europeni şi de capital european. Dar nu există altă cale. Dacă e

bine exploatat, marele lac din interiorul țării poate furniza energie electrică pentru toată țara. Dar fără capital și pricepere tehnică europeană nu se poate. Asta-i unul din motivele pentru care anti-capitalismul lui e inoportun. Pămîntul, în special cel din regiunile muntoase, e bogat în aur, uraniu și în alte minereuri. Și *aici* avem nevoie de capitalul și priceperea europenilor. E încurcată treaba, Mhendi. Endura a înțeles dificultatea în care mă aflu. Le-am promis oamenilor că-i scap de europeni. Iar ei sînt de partea mea tocmai din acest motiv. Poate crezi că am mînă liberă. Nu e chiar așa. Dar am nevoie de europeni. E o treabă delicată, în orice caz. Trebuie să-i conving că banii lor vor fi în siguranță aici. Mă crezi sau nu, dar singurii oameni care înțeleg ce vreau să fac sînt Rosslee, Jones și escrocul ăla de Endura. Propriul meu partid e suspicios. Problema e că...

Se opri din vorbit. Își mișcă mîinile cu un gest tăcut de resemnare. Se uită la Mhendi stăruitor.

— Problema e că... Vocea îi deveni șoptitoare. Problema e că albii ăia din Pluralia îmi fac o ofertă extraordinară în privința mîinii de lucru calificate și a capitalului. Mîine mă întîlnesc cu oamenii lor. Gesticulă din nou, uitîndu-se în altă parte.

— Înțeleg, spuse Mhendi calm.

Un zîmbet îi lumină lui Udomo pentru o clipă fața.

— Zău ?

— Poate că nu. Aștept să-mi spui tu ce înseamnă asta pentru mine.

Udomo îl apucă pe Mhendi de umărul gol.
— Liniștește-te, omule. Nu-i ce crezi.
— Atunci ce-i ?
— O treabă încurcată, atît. Și tu ai purtat o răspundere, așa că știi că nu poți întotdeauna face ce vrei.
— Și ?
— Liniștește-te, omule !
— Ți-e ușor să spui asta ! se răsti Mhendi.
— Planul tău va reuși, spuse Udomo calm. Un lucru însă trebuie să-ți fie clar. Eu n-am nici un amestec în treaba asta. Nu știu nimic. Sînt primul ministru al acestei țări și primii miniștri nu-i ajută pe revoluționarii din țările vecine, mai ales dacă depind de aceste țări din punct de vedere economic. În afară de Selina, nimeni nu știe de ce ai venit aici. Din clipa asta, Adebhoy și cu mine nu mai știm nimic. Deci, doar tu și Selina...
Mhendi se liniști.
— Înțeleg.
— Chiar înțelegi, prietene ?
— Da.
— Mă bucur. Asta e foarte important.
— Ar fi mai bine să mă mut de aici.
— Selina s-a gîndit la asta... Se va ocupa ea de toate. Știi că am putea să-ți aranjăm ceva aici. Ne-ai fi foarte util și, în orice caz, ar fi ceva sigur — pentru amîndoi.
— Dar e vorba de oamenii mei. Trebuie să plec.
— Mă așteptam să spui asta. Probabil că te muți mîine. Selina știe. Apropo, complimente de la Rosslee. M-a rugat să-ți transmit că te-ar fi invitat la Palatul Guvernatorului, dacă

n-ar fi politica asta de nefraternizare. E un om bun. Fără sprijinul lui, nu te-aş fi putut aduce aici. Au fost multe presiuni în culise.

— El nu ştie de ce am venit?

— Ştie că eşti aici pentru că doreai să te întorci în Africa. Iar eu am luptat ca să-i dau azil politic unui patriot african... Ciudat, dar oamenii cu care poţi sta de vorbă nu te pot ajuta din cauza politicii de nefraternizare. Uneori, simt nevoia să vorbesc cu cineva, cum stau acuma de vorbă cu tine.

— Conducătorul unei revoluţii sfîrşeşte prin a deveni prizonierul ei. Asta, spuse à la Tom.

— Parcă-l şi aud. N-ar fi el, de n-ar gîndi aşa.

— Poate cu timpul...

— Sper... Oricum, mă bucur că am avut ocazia să stăm de vorbă. S-ar putea să nu mai avem altă ocazie. Mîine nu vei mai fi aici. Voi încerca să trec pe la tine. Cînd speri să pleci?

— Cît de curînd posibil. Voi sta de vorbă cu Selina.

— Se va ocupa ea de tine. Udomo se sculă în picioare. Asta este, frate!

Mhendi se ridică în capul oaselor. Udomo îi întinse mîna.

— Înţelegi?

— Nu-ţi face griji, Mike. Înţeleg.

— Spune-mi... Udomo ezită o clipă; se uită întîi la Mhendi, apoi privi în altă parte. Încercă să zîmbească. Ai văzut-o pe Lois înainte de a pleca?

— Nu. N-am văzut-o de mai bine de un an.

— Zău?

— La cîteva luni după ce ai plecat, a renunțat la învățămînt și a plecat din Anglia.
— Căbănuța din munți ?
— Da.
— Ce minunat era acolo !
— Da.
— Știi că liderii partidului nostru depun un jurămînt că nu se vor căsători cu femei albe.
— Nu știam.
— Așa este.
— Înțeleg.
Udomo nu mai spuse nimic. Mhendi își adună toate forțele ca să facă față întrebării pe care simțea că o va pune. Apoi, deodată, Udomo îi șopti :
— N-am uitat-o, frate.
„Ce trebuie să spun ?" se întrebă Mhendi.
Pe fața lui Udomo se așternu dintr-o dată un zîmbet. Se îndreptă din umeri. Vocea îi era din nou rece și energică.
— Somn ușor, Mhendi. Pe amîndoi ne așteaptă o muncă grea. Îți urez succes în ale tale. Se uită la ceas. Dumnezeule ! E aproape trei.
Plecă din cameră la fel de liniștit precum intrase.
Mhendi se lăsă din nou pe spate și stinse lumina. Stătea pe întuneric, cu ochii deschiși. Deci Udomo a descoperit singurătatea celor care sînt conducători de oameni. Era totuși ciudat că asta l-a făcut puternic. Se pare că-i priește.
— De ce nu sînt și eu ca el ? murmură Mhendi.

Dar nu găsi nici un răspuns la întrebare, așa că se întoarse pe o parte și închise ochii.

3.

Maria dormea cu capul în poala lui Mhendi. Nici hurducăturile camionului n-o trezeau din somn. Mhendi o ținea de talie. Dormea atît de adînc, încît, dacă n-ar fi ținut-o, ar fi alunecat jos, la picioarele șoferului.

De fapt, lîngă șofer, călătoreau comod. Dar bieții oameni din camion stăteau înghesuiți ca sardelele. Și mai erau cel puțin vreo șase copilași printre ei. Mhendi își mută privirea de la lumina farurilor, la șofer. Omul era aplecat peste volan, iscodind întunericul cu privirea. Era mai bătrîn și avea mai mult simț de răspundere decît cei doi șoferi dinaintea lui. Încerca să evite hopurile, iar acolo unde drumul era drept și fără denivelări, conducea cu cel mult cinzeci pe oră. Dar de fapt, drumuri cu adevărat drepte și fără denivelări aproape că nu există aici. Păcat că nu putea vorbi cu tipul ăsta. Dar era unul din cei care vorbesc doar în dialect.

Călătoreau de treizeci și șase de ore. Schimbaseră deja trei camioane. Cale de o zi și două nopți îi mai despărțea acum de Queenstown.

Mhendi se liniști cu adevărat doar după cea de-a doua oprire. La primul sat în care au oprit i-a așteptat cineva. Respectivul i-a dus într-o casă, ca să se spele și să se odihnească, apoi le-a dat de mîncare. Și pe deasupra, n-a

mai fost nevoie să se ducă la piață ca să se bată pentru un loc în camion. Camionul a venit să-i ia de acasă, iar locul de lîngă șofer le-a fost reținut. Dar amabilitatea asta putea fi, pur și simplu, o chestie de noroc sau un exces de zel din partea vreunui localnic. Doar cînd același lucru s-a întîmplat și la oprirea următoare, și încă în toiul nopții, Mhendi și-a dat seama că era vorba de o mobilizare generală. Acum era liniștit și se uita cu mai mult interes la regiunea monotonă de șes prin care călătoreau. În general, pămîntul era sărac și sterp, nu roșu ca în Pluralia lui de baștină : o regiune de stepă, cu pămînt tare, gălbui și pomi pipernicîți. Cele mai multe case de lut și nuiele din satele prin care treceau erau dărăpănate și păreau chiar părăsite în comparație cu casele din țara lui. Dar cel mai mult se deosebeau oamenii. Cei de aici erau extrem de veseli și de prietenoși, înveselind parcă și regiunea asta posomorîtă. Rîsul lor era ceva nou pentru Mhendi.

Peste ai lui plutea o umbră de tristețe. Erau triști chiar și cînd rîdeau și se înveseleau. În asta consta marea diferență. Pînă și vocile lor erau diferite ; erau anumite deosebiri și în conformația și structura oaselor. Și cînd te gîndești că unii albi, în mărginirea lor, bagă toată Africa într-o singură oală ! Și, totuși, există o stare de spirit comună, care izvorăște din experiența comună a ceea ce a însemnat imperiul. Oare această stare de spirit va supraviețui dispariției sale ? Căci era doar ceva artificial, ceva generat de imperiu și de albi. Cînd astea toate vor dispărea, popoarele afri-

cane vor fi probabil la fel de diferite între ele cum sînt germanii de englezi sau francezi. Iar culoarea pielii nu va mai conta așa de mult pentru Selina.

Selina. Ciudată femeie. A tot așteptat un semn de viață de la ea. Abia după trei săptămîni a venit la el și i-a spus:

— Totul e aranjat. Pleci mîine noapte. Pe drum, nu întreba nimic. Și nu-ți face griji. N-o să duci lipsă de nimic.

Și iată-l acum călătorind în noapte, îngrozitor de obosit, dar nemaiputînd să doarmă. Iar Maria, care l-a vegheat pînă acum, dormea.

Oare urmau să meargă singuri prin junglă? Tot ce știa Maria era că vor fi așteptați. Nu știa nici măcar cine erau oamenii. Dar, de partea cealaltă a junglei, dacă vor putea trece prin ea, era lumea pe care o cunoștea, lumea lui, lumea pe care vroia s-o elibereze. Și ce diferită era de cea de aici. Ce lume diferită...

Șoferul scoase un pachet de țigări turtit din buzunarul cămășii și i-l întinse. Mhendi ar fi preferat să tragă din lulea, dar luă totuși o țigară. Țigările astea îi încarcă limba, mai ales cînd e obosit. Acum îl durea și gîtul de la praful gros care îi învăluia. Șoferul nu reuși să-și aprindă țigara; i-o aprinse Mhendi. Noaptea, țigara aprinsă era ceva care-i unea, o clipă de tovărășie între doi oameni care nu puteau vorbi unul cu altul. Fumul îi ardea gîtul, dar nu-i păsa. Era ceva care îi unea.

Aruncă mucul de țigară și se așeză mai comod în scaun, ca să nu-l mai doară spatele. Undeva în spate, începu să scîncească un copil. Mhendi își apropie mîna de tabloul de

bord, ca să vadă cît era ceasul : trei jumătate. În curînd se face lumină. Cît de singur te simți în orele mici ale dimineții! De aici, nu mai era mult pînă la lac. Nici copilul nu mai plîngea. Probabil că mama lui i-a dat să sugă. Închise ochii...

Și-i deschise din nou cînd auzi niște voci. Întunericul se risipi și o lumină difuză începu să pătrundă prin ferestre. Maria era trează și ședea acum lîngă el.

— Uite munții, spuse ea.

Chiar în fața lor, în depărtare, se vedeau munții luminați de soare, care de aici păreau învăluiți într-o negură albăstruie. Păreau un lanț neîntrerupt, ce nu putea fi trecut. Erau primii munți care se ridicau din această regiune de șes.

— Și trebuie să-i trecem ?

— Da. Dar, mai întîi, mergem la mine acasă. S-o cunoști pe mama și pe noul tău fiu.

Camionul coti după o colină și marele lac apăru în fața lor; un lac uriaș, care părea negru în lumina difuză a dimineții. Camionul huruia pe drumul nisipos și plin de hopuri. Peste tot în jurul lor era praf. Toată lumea era trează și discuta în gura mare. Chiar în față, se vedea acum foarte clar locul lor de destinație.

Mhendi observă că pămîntul era aici mai roditor, vegetația, mai abundentă. Regiunea asta era frumoasă și îi amintea de țara lui. Simțea cum Maria devine tot mai agitată. Desigur, mergea acasă. Inima bate atunci întotdeauna mai repede.

— Ești fericită, constată el.

— Aici sînt la mine acasă, zise și se lipi de umărul lui.

— Da, spuse el, puțin amărît. Acasă.

— E și casa ta, adăugă ea repede.

Cum știa ea să reacționeze la stările lui de spirit! Cum încerca să-l consoleze! Îi bătu mîna prietenește. Se uită în sus, spre munții învăluiți în negură. Acolo, peste munți, era casa lui.

După o jumătate de oră, camionul se opri în piață. Lumea se îmbulzea la ieșire. Șoferul schimbă o vorbă cu Maria.

— Rămînem în camion, îi spuse ea apoi lui Mhendi. Vine cineva să ne ia. Sînt mulți albi pe aici și e mai bine să nu fii văzut. Chiar și o garnizoană a armatei engleze staționează în oraș. Dar să nu te temi! Zice că trebuie să fim atenți pînă trecem apa.

Șoferul plecă; ei rămaseră în camion.

— E un oraș mare, spuse Mhendi.

— Al doilea după Queenstown, spuse Maria.

— Ce caută albii aici?

— Orașul e un nod comercial important pentru Compania Panafricană, centru militar, după cum ți-am spus; are și o școală a misionarilor, la care am fost și eu.

— Probabil că și Mabi a mers acolo la școală, zise Mhendi ca pentru sine.

— Mabi? întrebă Maria.

— Un prieten de-al meu. E tot din munți. Acum, e în Anglia.

— Cunosc doar *un* om din munți care e în țara albilor.

— De el vorbesc.

Toţi ceilalţi pasageri plecaseră deja. Doar ei au mai rămas în camion. Negustorii matinali, care aveau de gînd să ocupe cele mai bune locuri din piaţă, îi priveau curioşi. Mhendi începu să se neliniştească de cîte ori se oprea o maşină lîngă ei. Cineva deschise uşa din spate şi îi chemă.

— E pentru noi, spuse Maria. Să mergem.

Coborîră grăbiţi din camion şi urcară în maşină. Maşina o luă din loc cu viteză.

Mhendi îl simţea mai mult decît îl putea vedea pe bărbatul de lîngă el. Maria îi strînse mîna dreaptă încrezător.

— Nu vă alarmaţi, domnule Mhendi, îi spuse bărbatul pe englezeşte. Aici e zonă de graniţă şi se caută contrabandişti. Se face multă contrabandă cu diamante, aşa că toţi străinii sînt suspectaţi.

Mhendi simţi dintr-o dată o antipatie oarbă şi instinctivă faţă de bărbatul de lîngă el. Mormăi ceva, dar nu spuse nimic.

Maşina se opri în faţa unei case de la periferia oraşului.

— Veniţi după mine.

Îi conduse în casă, într-o cameră mare, şi aprinse un opaiţ.

Mhendi îşi dădu imediat seama cu cine avea de-a face. Întîlnise în lumea întreagă oameni de felul lui; unii erau negri, alţii aveau pielea galbenă sau albă, dar toţi erau la fel *sub* piele; oameni cu lăcomie în priviri şi o sete oarbă de putere în inimi. Asta se simte întotdeauna din vocile lor şi din dispreţul ascuns pe care îl nutresc faţă de toţi oamenii

cinstiți. Iar omul ăsta era scund, îndesat, voinic și avea niște ochi mici și rotunzi.

— Bine-ai venit, domnule Mhendi! Nu toată lumea știe cine sînteți, dar eu știu. Ziarele din Queenstown ne-au informat despre sosirea dumneavoastră, așa că, atunci cînd am primit ordin să merg în întîmpinarea unei persoane de vază necunoscute și s-o ajut să treacă de partea cealaltă a lacului, mi-am spus: „Poate fi doar domnul Lanwood sau domnul Mhendi". Dar domnul Lanwood face turul țării cu marele nostru prim-ministru, așa că am dedus imediat că sînteți dumneavoastră. Ei bine, domnule. Bine ați venit! Eu sînt Simon Chinwa. Sînt șeful de aici al partidului. Doriți whisky?

— Nu beau așa de dimineață, spuse Mhendi.

— Ar prefera să bea ceai, spuse Maria. Și eu la fel.

Simon Chinwa o privi zîmbitor, dar încordat. Își întinse mîinile.

— N-avem timp, surato. Barcagiii așteaptă.

— Atunci, hai să plecăm, spuse Mhendi.

— Mai întîi, trebuie să vă schimbați, domnule. Ar fi bătător la ochi să fiți văzut îmbrăcat așa. Am o akra frumoasă și niște sandale pentru dumneavoastră, pe care le-am primit de la cartierul general. Albii sînt proști. Dacă vă îmbrăcați așa, nu se vor uita la fața dumneavoastră și vă vor lua drept unul de-al nostru. Dar, în hainele astea europene, ar ști că nu sînteți de-aici. Chinwa arătă cu degetul spre un colț întunecat al camerei. Mergeți acolo.

— Vin să te ajut, spuse Maria.

— Mă întorc imediat, replică Chinwa și plecă.

— N-am încredere în omul ăsta, șopti Maria. Înainte de venirea lui Udomo, era de partea albilor.

Mhendi se dezbrăcă repede.

— Selina știe ?

— Aia știe tot.

— Atunci de ce... ?

— Nimeni nu știe de ce face Selina anumite lucruri. Selina... șșșt...

Chinwa se reîntoarse zîmbind.

— Acum sînteți de-al nostru, domnule ! Lăsați-vă mai bine hainele aici.

— Nu, spuse Maria. Le iau eu. Și am un mesaj din partea Selinei pentru dumneavoastră. M-a rugat să vă spun neapărat că, dacă cineva, bărbat sau femeie, scoate o vorbă, va rămîne fără limbă, va fi urmărit gol din sat și va fi bătut, oriunde-l vor găsi oamenii.

— Mie mi-a transmis toate astea ? Vocea îi trădă o oarecare teamă.

— Dumneavoastră și tuturor celor care știu ceva de această călătorie.

Chinwa se liniști.

— Eu nu știu nimic. Tot ce știu e că trebuia să vă întîlnesc și să vă pregătesc o barcă specială. Asta am și făcut. Mai mult nu știu. Ce poate spune un om care nu știe nimic ?

— Eu v-am transmis doar mesajul Selinei.

— E timpul să plecăm, spuse Mhendi.

— Poate doriți acum ceaiul, domnule...

— Nu, plecăm, spuse Maria.

Făcu o legătură din hainele lui Mhendi. Chinwa îi conduse pînă la mașina care aștepta afară. Vorbi ceva cu șoferul.

— Vă duce, el, domnule. Drum bun.

Maşina demară cu viteză. Ieşi din oraş, îndreptîndu-se spre lac. După douăzeci de minute, se opri într-un desiş de pe marginea lacului. Ieşiră din maşină. Şoferul întoarse maşina şi plecă grăbit.

O barcă lungă, subţire şi frumoasă îi aştepta la mal. În ea erau şase bărbaţi dintre cei mai voinici pe care i-a văzut Mhendi vreodată. Cîrmaciul le făcu nerăbdător semne cu mîna. Se urcară în barcă. Împinse apoi în mal pînă cînd orientă barca spre munţi şi respiră adînc. Barca ţîşni din loc. Bărbaţii îşi intrară în ritm, mişcîndu-se uniform, de parcă ar fi fost o singură vîslă. Hei... rup. Hei... rup! Hei... rup! Barca subţire înainta cu viteză pe apa întunecată. Vîslaşii se mişcau într-un ritm uşor, fără să obosească.

— Cred că ţi-e tare foame, Maria, spuse Mhendi.

Cîrmaciul se răsti la ei.

— Spune să taci, zice Maria. Spune că vorba le distrage atenţia şi barca înaintează mai încet.

— Îmi pare rău.

Hei... rup! Hei... rup! Hei... rup!

Cînd soarele se ridică deasupra munţilor, risipind negura albastră în care erau învăluiţi, ajunseră aproape în mijlocul marelui lac. Uscat, nicăieri; oriunde te uitai, se vedeau doar crestele munţilor. Cei şase bărbaţi vîsleau de parcă abia atunci ar fi început.

Lui Mhendi îi ghiorăia stomacul. Îşi simţea gîtlejul uscat şi umflat. Buzele roşii ale Mariei deveniră pămîntii, şi le tot uda mereu. Mhendi

voia s-o consoleze. Dacă i-ar fi doar pe jumătate așa de sete ca lui, dacă foamea ar chinui-o doar pe jumătate cît îl chinuia pe el, chiar și atunci probabil că suferea cumplit. N-au mîncat ca lumea de ieri, de la prînz. Și acum era din nou ora mesei. Dar a fost imposibil să mănînci în camionul ăla, care se tot hurduca și ridica praful în aer. „Te-ai făcut tandru, Mhendi, își spuse el. Sărmana Maria. Ce rost are să se chinuie ? Pluralia nu înseamnă nimic pentru ea". O luă de mînă.

Hei... rup ! Hei... rup ! Hei... rup !

Nu mai era nimeni pe lac. Se putea prea bine să se fi și rătăcit cu barca asta fragilă pe oceanul întins. Dar se vedeau munții în față. Asta era o încurajare.

Hei... rup ! Hei... rup ! Hei... rup !

Erau tinerii aceia ființe omenești ? Pot oare niște muritori de rînd să vîslească în ritmul ăsta diabolic, ore întregi ?

Soarele se ridica tot mai sus, rămînînd o vreme lipit de cer, apoi coborî să apună. Mhendi începea să aiureze. Iar Maria era într-o asemenea stare de epuizare de parcă plutea pe altă lume. Și tatăl lui dăduse dovadă în tinerețe de asemenea acte de rezistență ca acești tineri. Bărbații din triburi erau încă în stare de așa ceva. I-a ajuns însă din urmă era mașinilor. Dar cu partea mai urîtă a sistemului tribal cum rămîne ? Cum se poate justifica crima sa cea mai mare : înăbușirea și distrugerea personalității omului ? „Tocmai asta vrea Udomo să combată, ceea ce eu nu va trebui să fac niciodată în Pluralia. Chiar de cîștig sau pierd, oamenii mei sînt cel puțin cu un secol înaintea lor. Dum-

nezeule ! N-aş vrea să fiu în pielea lui pentru nimic în lume ! Albii ne-au făcut atîta bine. De ce nu pot să ne arate că sînt cu adevărat măreţi ? De ce nu pun propriile valori deasupra culorii ? Atunci n-ar mai fi nevoie să ne luptăm, cel puţin nu în maniera asta distructivă, rasială... Săracul Udomo“.

Hei... rup ! Hei... rup ! Hei... rup !

Mhendi închise ochii, apoi îi deschise din nou. Fata morgana era tot acolo. Îşi dădu cu mîna peste ochi, vrînd s-o alunge. Dar se uită din nou şi o văzu tot acolo. Trebuie să fie soarele de pe crestele munţilor. Soarele rămăsese încă mult în urma lor şi apunea acum la orizont. Văzuse oare atunci soarele sau chiar pămîntul ? Şi încă aşa de aproape ? Cîrmaciul dădu, din cap, zîmbind. Era din nou o fiinţă omenească, nu un agregat dintr-o maşină tribală. Dădea din cap şi zîmbea. Înseamnă că se apropiau de ţărm !

— Maria ! Maria ! Pămînt !

Maria deschise ochii şi se uită în direcţia în care-arăta Mhendi.

— Pămînt !

Ea schiţă un zîmbet şi dădu din cap.

Doi bărbaţi aşteptau pe ţărm. Barca se izbi uşor de mal şi fu apucată de cei doi. Mhendi încercă să se ridice, dar nu putea. Au trebuit să-l ajute. Avea un cîrcel.

„Oh, Doamne ! Vor crede că sînt debil. Debil“.

— Spune-le că nu sînt debil, Maria. Explică-le că sîntem lihniţi de foame şi că am călătorit două zile şi două nopţi fără întrerupere.

— Ei știu asta, domnule Mhendi. Nu vă faceți griji, domnu'. Ei știu că sînteți puternic, spuse unul din bărbații veniți să-i întîmpine.

— Dumneata cine ești ?

— Nu mă recunoașteți, domnu' ? Am venit ca să-i conduc pe bărbații care vor merge cu dumneavoastră. V-am cunoscut la Selina acasă. Ea m-a trimis ca să vă pregătesc venirea. Veniți, domnu'. Vom sta de vorbă cînd vă treziți.

— Nu-mi spune „domnule" ! Nu sînt alb !

Tînărul zîmbi și îl susținu pe Mhendi cu putere.

— Țineți femeia să nu cadă, porunci el. Amîndoi sînt pe jumătate morți de foame și de oboseală. Au avut o călătorie grea...

Cînd Mhendi se trezi, era întuneric. Rămase un timp nemișcat, încercînd să-și amintească unde se află. Se dădu însă bătut.

— Maria ! Maria !

Ea intră în cameră, aducînd o ceșcuță de tablă plină cu ulei, pe care plutea un fitil aprins.

— Te-ai trezit ! ?

— Am dormit mult ? Unde sînt ?

— În casa mamei mele. Ai dormit toată noaptea trecută și azi toată ziua, iar acum, e noapte din nou. Joseph ne-a spus să nu te trezim.

— Joseph ?

— Cînd o să-l vezi, o să știi cine e. L-ai cunoscut la Selina. El e cel pe care l-a trimis să-ți pregătească sosirea. Acum te așteaptă. Să-l chem ?

— Nu. Stai să mă îmbrac mai întîi. Tu cum te simți ? Ești odihnită ?

— Da.

Se ridică în pat. Se afla într-o colibă de lut-şi-nuiele, întocmai ca cea în care s-a născut. Anii petrecuţi în Europa păreau acum foarte departe.

— Vino aici, Maria.

Puse lampa pe un scaun şi se duse lîngă Mhendi. El o trase în jos pînă cînd capul îi ajunse pe pieptul lui.

— Vreau să-ţi mulţumesc pentru tot ce-ai făcut pentru mine. Te-am simţit mereu alături în călătoria asta. Acum nu mă mai simt singur.

— Nu e nevoie ca un bărbat să-i mulţumească femeii sale. Ceea ce are de făcut e o datorie sfîntă pentru ea şi îi umple inima de fericire.

— Dar totuşi vreau să ştii...

— Ştiu că eşti recunoscător şi fără cuvinte, Mhendi.

Un val de tandreţe îl cuprinse pe Mhendi. O ţinea strîns în braţe.

— Şi eu m-am născut într-un loc ca ăsta.

— Ştiu.

— Dar nu ţi-am spus niciodată.

— O ştiu cu inima.

Îşi lipi obrazul de obrazul Mariei, apoi se eliberă din îmbrăţişarea ei.

— Acum trebuie să mă îmbrac. Trimite-l pe tînăr înăuntru.

— Bine. Şi în timp ce staţi de vorbă, eu fac de mîncare. Oamenii din sat voiau să pregătească un praznic în cinstea ta, dar Joseph le-a spus că e mai bine să n-o facă, aşa că vor veni să te salute în grupuri mici şi fără fast; doar şeful nostru de trib va sta şi va mînca cu tine.

După ce a mîncat şi a primit oamenii, Mhendi şi Joseph s-au urcat pe un deal care se înălţa deasupra lacului. Luna plină se reflecta în apă.

— Sîntem doisprezece, spuse Joseph. Ceilalţi aşteaptă la marginea junglei. Am călătorit în grupuri mici, ca să nu trezim bănuieli.

— Eşti sigur că există o potecă ?

— Foarte sigur.

— Cum stăm cu proviziile ?

— Avem de toate. Ce-a fost cu adevărat greu a fost găsirea potecii. Ne-au trebuit două săptămîni ca s-o găsim. Începusem deja să cred că bătrînii au minţit în poveştile lor de demult.

— Cînd pornim ?

— Asta trebuie să stabiliţi dumneavoastră, domnule Mhendi.

— Ştii că s-ar putea să fie periculos.

— Ştiu.

— Atunci e-n ordine. Pe mîine.

— Pe mîine. Acum odihniţă-vă, domnu' !

Joseph plecă din cameră. Maria intră înăuntru.

— Plecăm mîine, spuse el.

— Sînt gata, răspunse ea.

O luă de mînă şi coborîră împreună pînă acasă.

* * *

Zile triste şi nopţi negre, fără soare, fără stele. Luna mai e încă-n ceruri ? Cerul încă-n al lui loc ?

Care este locul lui ?

Ce e timpul, ce-i mişcarea ? Ce-i lumina, ce e bezna ?

Verdeaţa rîvneşte după soare şi lumină, viaţa, după aer şi lumină.

Dar unde e soarele ?

Zile triste şi nopţi negre, zilele junglei şi nopţile junglei. Ce e jungla ? De ce e jungla ? Şi de ce e totul verde ?

Pămînt reavăn, fără iarbă.
E cald, umed şi-i năduf.
Copaci uriaşi şi ape negre.
Foşnet, şoaptă, şuier şi pustiu.
Taină şi primejdie.
Asta este oare jungla ?

Jungla e mai mult decît copacii înalţi ca nişte turle, mai neagră ca întunericul, mai întunecoasă decît noaptea însăşi, mai întinsă ca o mlaştină, mai adîncă decît lacul înşelător al morţii, mai vicleană decît şarpele uriaş sau fiara care stă la pîndă.

E timpul care s-a oprit în loc şi îşi bate joc de om. E întunericul din inima omului. E pragul de sus la care ajunge teama din el. Jungla e mai veche decît omul însuşi.

Fii atent pe unde calci, omule, sau jungla te va răpune.
Mama ta a grăit adevărul cînd şi-a prevenit pruncul.
Fii atent pe unde mergi, omule !

Ieşiră din junglă după nouă zile. Erau aşa de fericiţi să vadă cerul din nou, că începură cu toţii să fugă spre lumină, ridicîndu-şi capetele şi rîzînd fericiţi.

Mhendi își reveni primul din această beție.
— Mai departe nu mergem! strigă el.
Se opriră cu toții din fugă și veniră înapoi lîngă el.
— Nu putem întinde corturile sub cerul liber, spuse. Din avion se poate vedea fumul de la focurile noastre, ne pot vedea chiar și pe noi. Va trebui deci să ne întoarcem puțin și să întindem corturile undeva în junglă. Pluralia e în direcția aia, așa că trebuie să fim precauți.
Simțea frica din ei. De fapt, erau prea tineri pentru așa ceva. Erau ei băieți curajoși și de nădejde, dar întunericul și necunoscutul i-a speriat mai mult decît s-ar fi așteptat.
— Unde punem corturile? întrebă Joseph.
— În junglă, ca să nu fim văzuți din avioane. Cred că marginea junglei e destul de sigură.
Joseph preluă comanda. Le porunci la doi tineri să se ducă și să caute apă și se întoarse împreună cu ceilalți în junglă, ca să caute un loc bun de tabără. Cerul era acum neacoperit de frunze, soarele strălucea, și ei prinseră din nou curaj.
Mhendi se uită în depărtare. Acolo era Pluralia, patria lui, patria poporului său. Uită de oboseală și se hotărî să plece cît mai curînd posibil, chiar la noapte, cînd va fi destul de întuneric.
Maria veni la el. Se uită la ea, minunîndu-se, din nou, de cîte a fost în stare să îndure fata asta pentru el. O luă de umeri.
— Deci am ajuns, spuse ea calm.
— A fost greu pentru tine. Ar fi trebuit să rămîi în junglă.

— Dar acolo mi-era tare frică. Se uită din nou spre junglă. Şi totuşi, aş mai veni o dată cu tine... Deci asta e ţara ta. E frumoasă.

— E o ţară bogată. Dar nu sîntem liberi.

— O să le aduci tu libertatea... Cînd pleci?

— Curînd. La noapte. E mai bine aşa. Ştii că nu poţi veni cu mine.

— Ştiu. Dar te vei întoarce la mine, Mhendi?

O strînse şi mai tare de umeri. Ciudat cît de multă linişte i-a adus Maria.

— Voi face tot posibilul, fetiţo. Vino, trebuie să vorbesc cu Joseph.

Joseph era un bun organizator. Disciplina pe care le-o impunea tinerilor avea ceva milităresc în ea. Cîţiva dintre ei curăţau un teren, în timp ce alţii întindeau un cort. Cei doi pe care i-a trimis să caute apă s-au întors şi se străduiau acum să ţină focul mic, ca să nu scoată mult fum. Mhendi se uita la ei şi dădea din cap mulţumit. Aici vor fi în siguranţă, sub conducerea lui Joseph.

— Ceaiul e imediat gata, domnu', strigă Joseph.

Mhendi îi făcu semn cu mîna lui Joseph să vină la el.

— Cum se simt oamenii?

— Acum se simt bine. Joseph zîmbi cu sfială. Jungla ne-a cam speriat, dar noi sîntem soldaţii partidului. Udomo ne consideră trupa lui de şoc şi ne e ruşine că ne-a fost frică.

— Şi mie mi-a fost teamă, Joseph.

— Mulţumesc, domnu'. Asta o să-i consoleze pe oamenii mei. Dar n-o să ne mai fie frică!

— Mă gîndesc să plec diseară. Cred că e bine să plec cît mai repede.

— Da, domnu'.
— Cît timp mă poți aștepta aici ?
— Atîta cît spuneți dumneavoastră, domnu'.
— Ai provizii pentru o lună ?
— Da. Poate chiar mai mult. Dar pot să trimit șase din oamenii mei să mai aducă de-ale gurii. Acuma, că am trecut o dată prin junglă, nu va mai fi așa de greu. Trebuie să procurăm și arme pentru pregătirea oamenilor pe care îi veți aduce aici, ca să formați trupa de șoc.

Mhendi zîmbi.

— În privința asta, mi-am schimbat planul. Îi voi trimite Selinei o scrisoare înainte de-a pleca. Le-o dau tinerilor care pleacă acum acasă. Or să găsească ei pe cineva ca să i-o dea Selinei. M-am tot gîndit și mi se pare că trebuie să aplicăm o altă tactică de luptă. Am încercat să luptăm cu armele, dar albii au fost mult prea puternici. Vom avea totuși nevoie de arme, chiar dacă n-o să le folosim. Important e să ne organizăm cît mai bine, ca în momentul în care vom chema oamenii la luptă, nici un negru din întreaga țară să nu se ducă la lucru. Va trebui să le arătăm oamenilor că sîntem hotărîți și vrem să cîștigăm. Trebuie să le dăm din nou curaj.

În scopul ăsta îi voi organiza chiar eu pe cîțiva din oamenii mei — trupele de șoc, cum le spui tu. O să-i învăț să taie curentul de la centralele electrice. Vom face să deraieze marfarele. Vom tulbura liniștea în toată țara. Le vom face albilor viața amară. Îi vom speria. Și voi avea grijă să se afle că eu sînt capul răutăților. Poporul meu va ști ce vreau să spun.

Şi astfel vom pregăti ziua cînd va avea loc greva generală, care va paraliza întreaga ţară. Sigur că voi fi urmărit peste tot. Dar, atunci cînd vor începe ei să mă urmărească, eu voi fi deja aici. O să mă duc mereu printre ai mei şi o să-i aţîţ, apoi o să mă întorc din nou — iar ei n-or să mă găsească. Îi scriu Selinei despre toate astea în scrisoare. Tu trebuie să ai grijă să ajungă la ea.

— E un plan extraordinar, domnu'. Aş vrea să vin cu dumneavoastră.

— Nu. Tu trebuie să stai aici ca să ai grijă de Maria — să ai mare grijă de ea — şi să mă aştepţi. Dar dacă nu mă întorc într-o lună, atunci să ştii că m-au prins...

— Nu ! strigă Maria.

— E posibil, fetiţo. O bătu uşor pe obraz. Acum, trebuie să scriu scrisoarea.

— Cortul dumneavoastră e gata, domnu'. Joseph îi conduse pînă la cort.

Mhendi şedea pe patul de campanie cu un carneţel pe genunchi. Scria atent, cîntărindu-şi bine cuvintele. Cine ştie dacă nu-şi scria chiar testamentul ! ?

Un tînăr le aduse ceaiul, apoi mîncarea. După cină, Maria plecă şi îl lăsă să scrie.

În sfîrşit, termină de scris. O strigă pe Maria şi se întinseră pe jos.

Cînd se lăsă întunericul, îşi luă rămas-bun de la tineri. Joseph şi Maria îl conduseră pînă la marginea pădurii. Joseph îi dădu un pistol automat.

— Drum bun, domnu'. Trăiască libertatea Africii !

Mhendi îl luă de mînă.

— Ține minte, Joseph, o lună ! La revedere ! Ai grijă de Maria !

Maria îl mai conduse puțin. Apoi se întoarse spre el și îl luă în brațe.

— Ai grijă de tine, bărbate, ai grijă !

— Mă voi întoarce, spuse el. Oh, cît de mult contează dragostea și așteptarea unei femei ! Mă voi întoarce, draga mea.

Se eliberă din brațele ei și plecă brusc. Curînd, se pierdu în întuneric. Dar Maria tot mai scruta cu privirea.

Într-un tîrziu, Joseph veni la ea și o luă de braț.

— Hai ! A plecat. Acum trebuie să așteptăm.

— Da, murmură Maria, întorcîndu-se spre el. Acum trebuie să aștept.

Se întoarseră la ceilalți.

DOI

1.

Adebhoy îl întîmpină pe Mabi la aeroport.

— Mabi, prietene ! Dumnezeule, ce mult mă bucur că te văd ! Ce mai faci ? Bine-ai venit acasă !

Cîțiva oameni priveau, zîmbind, cum ministrul Sănătății și al Locuințelor îl îmbrățișează pe omuleț și dansează de bucurie.

— Ce mă bucur că te văd ! Mi-era teamă că va trebui să suport tot circul ăla pe care l-ați pregătit pentru Tom și Mhendi...

— Ştii doar cum sînt oamenii noştri! strigă Adebhoy vesel. Le plac parăzile, aşa că le organizăm parăzi... Hai să mergem în oraş. Nu-ţi face griji în privinţa bagajului. Îl vei primi mai tîrziu... Ei, prietene! Bine-ai venit!

Se îndreptară spre maşină în aplauzele mulţimii de gură-cască. Oamenii le făceau semn cu mîna.

— Credeam că vor veni şi ceilalţi, spuse Mabi.

— Udomo face turul ţării. L-a luat şi pe Lanwood cu el. Se întorc săptămîna viitoare.

— Şi Mhendi?

— A plecat.

— Deci Mike s-a ţinut de promisiune.

— Desigur, dar ce credeai?

— Cum se comportă acum?

— Udomo?

— Da. Acum că deţine puterea.

— Foarte bine. E mai tăcut, dar neschimbat.

Ceva din vocea lui Adebhoy îl făcu pe Mabi să-i arunce o privire iscoditoare. Adebhoy rîdea.

— Nu mă duci tu pe mine cu rîsul ăsta, i-o tăie Mabi. Spune-mi!

Maşina gonea pe noua şosea, care făcea legătura între oraş şi aeroport. Asfaltul negru strălucea în soarele dogoritor. O umbră de tristeţe trecu pe chipul lui Adebhoy.

— N-am ce să-ţi spun, răspunse el. Totul e în ordine. Ne putem bizui pe oameni. Doar atît că unii au impresia că Udomo e prea moderat. Dar o să vezi...

— Şi tu ? întrebă Mabi. Şi tu crezi la fel ?

— De fapt, nici n-am avut prea mult timp... răspunse Adebhoy evaziv. Dar le-am promis oamenilor nişte treburi. O să vezi tu... Ce mai e nou la Londra ? Oh, Doamne ! De multe ori visez la zilele alea.

— Londra e un oraș vechi. Nu se schimbă odată cu plecarea sau venirea noastră. E tot așa cum o știi.

— Da, răspunse Adebhoy chicotind. Şi tu ești neschimbat.

— Dar aici, lucrurile s-au schimbat ? Vreau să-mi spui care e locul meu. Sînt convins că Udomo nu voia să mă cheme înapoi.

— Lupta noastră e mai importantă decît persoanele implicate, spuse Adebhoy. Dar mai vorbim noi despre asta. Cei din organele noastre executive au pregătit o petrecere pentru tine diseară. După aia mai stăm de vorbă.

— Sper că n-o să fie circ.

— O să fie o petrecere fără prea mult fast, spuse Adebhoy rîzînd.

Cînd au ajuns în sfîrșit acasă la Adebhoy, după petrecere, era noapte şi cerul era ţintuit cu stele.

— Ce petrecere intimă ! spuse Mabi caustic.

— A fost intimă, prietene... Şi le-ai plăcut la toţi. Ştii ce mult contează asta ! ? Acum putem sta de vorbă... Bei ceva ?

— Am băut deja prea mult.

Adebhoy se clătina puţin în timp ce-şi turna în pahar.

— Noroc...

— Povestește-mi de Selina, spuse Mabi. N-am auzit de ea pînă acum.

— Deci ai văzut și tu. Ea reprezintă adevărata putere care comandă din culise, băiatule. Ea le instruiește pe femeile din toate satele ce să le spună bărbaților lor, iar ei fac ce le spun nevestele. Fără ea, n-am fi avut acest partid.

— E o tribalistă !

— Sîntem doar o națiune tribală, Mabi ! Fără Selina, n-am fi putut înfrînge Consiliul Înțelepților și al Șefilor de Trib.

— Deci, adevărul e că Mike e noul șef de trib, șef peste toți ceilalți ; e un fel de supra-șef-de-trib al poporului său.

Adebhoy se tăvălea de rîs.

— Spune-i asta, Mabi ! Să i-o spui neapărat !

— Ești beat ?

— Eu ? Beat ! ? Ministrul, beat ! Nu ! Doar puțin cherchelit.

— Foarte bine. Deci care e locul meu aici ?

— Tu urmează să preiei Ministerul Educației și al Orientării Naționale.

— Și actualul ministru ?

— N-o să devii ministru imediat. Reprezentantul muntenilor în Adunarea Națională a primit deja o altă funcție și s-a retras. Acum au loc alegerile, și noi te-am propus pe tine. O să reușești. Vei fi întîi numit secretar ministerial, iar după o lună vei prelua ministerul.

— Deci totul e aranjat.

— Totul e aranjat, frate. Dar va trebui să acționăm rapid. Gașca lui Endura e deja în plină campanie electorală.

— Cînd se votează ?

— Peste vreo cinsprezece zile.

— Atunci, pot să mă duc acum acasă.

— Ţi-am reţinut un bilet de avion pentru mîine. De aceea a fost important să te întîlneşti cu cei din organele executive încă în seara asta. O să meargă şi Udomo vreo două zile să te susţină pentru alegeri.

— Oh...

— Ţi-am spus că e mai importantă cauza decît persoanele implicate.

— De-aia am şi venit ! i-o tăie Mabi aprins.

— Bine, bine ! Hai să mergem la culcare. Vrei o duşcă ?

— Nu. Ce ştii de Mhendi ? Cînd a plecat ?

— Nu ştiu nimic. Sînt ministru. În curînd, o să fii şi tu. Aşa că cel mai bine e să nu ştii nimic. Dar Selina ţi-ar spune că a plecat din Queenstown acum şapte săptămîni.

— Cînd o să ştim ce-i cu el ?

— Nu ştiu. Nici n-are rost să vorbim pînă nu primim ceva veşti... Avem o delegaţie foarte mare de oameni de afaceri şi tehnicieni din Pluralia. Poporului nu-i prea place asta, dar Udomo spune că e ceva extrem de important. Vei da de oamenii ăştia chiar şi prin părţile tale. Aşa că cel mai bine e să nici nu pomeneşti măcar de Mhendi. Înţelegi, frate ?

— Înţeleg.

— Noapte bună, prietene ! Mă bucur că te-ai întors. Udomo şi cu mine ducem tot greul. Va fi mai uşor dacă ne ajuţi şi tu.

— Noapte bună, spuse Mabi, fără să se scoale cînd Adebhoy plecă din cameră.

Încă nu era obişnuit cu zgomotul pe care-l făceau vieţuitoarele nopţii. De aceea, în timp

ce discutase cu Adebhoy, avea impresia că aude un cor strident. Acum, zgomotul pătrundea năvalnic în cameră, luînd proporțiile unei muzici orchestrale puternice, care îl încolțea din toate părțile. Sus în munți, la el acasă, femeile găuresc bețe de trestie și le agață apoi afară, iar vîntul care suflă prin ele face o muzică dulce. Demult, pe cînd era copil, stătea noaptea întins în iarbă și asculta solo-urile gingașe ale trestiilor înălțîndu-se deasupra corului zgomotos al viețuitoarelor nopții. Acum, lipseau doar trestiile ca să învie farmecul pierdut al copilăriei. Închise ochii, ascultînd zgomotele în noapte.

Cînd îi deschise din nou, îl văzu pe Samson, intendentul lui Adebhoy, în ușă.

— Scuzați, domnu'. Credeam că mergeți la culcare și am venit să fac curățenie.

— Intră și dă-i drumul, spuse Mabi.

— Mulțumesc, domnu'. Mai doriți ceva de băut ?

— Nu, Samson.

— Poate doriți o cafea, domnu' ?

Dorea așa de mult să-i fie util, încît Mabi dădu din cap zîmbind. Niciunde în lume nu ești servit așa de bine, niciunde nu ești servit cu atîta căldură ; și nicăieri în alte părți nu se abuzează așa de mult de aceste servicii ca aici, chiar și de către stăpînii negri.

Mabi se duse la fereastră. Putea oare să-i vadă pe micii cîntăreți din orchestra asta nocturnă ? Cînd era mic, credea că i-a și văzut. Dar mai tîrziu a înțeles că închipuirea devenise realitate doar în mintea lui. Mîine va fi din nou acasă, printre ai lui. Îi era puțin tea-

mă. Ei sînt probabil la fel, doar el s-a schimbat. Din fericire, muntenii nu sînt așa de expansivi ca cei de la șes. Ce bucurie s-o vadă din nou pe bătrîna lui mamă ! Dar, înainte de a o putea lua în brațe, va trebui să suporte tot ritualul ăla îngrozitor.

Și Lois... Prin ce vorbe goale și-a justificat el trădarea ! Adebhoy le-a folosit : *Cauza e mai importantă decît persoanele implicate.* Un bun paravan, după care poți să-ți trădezi prietenii. Și ce-i mai rău e că oamenii trădează... Oh, Lois... Iartă-mă... Dar strigătul ăsta african după lumină e o forță irezistibilă, care mă copleșește. Probabil și pentru că oamenii nici nu știu măcar că strigă după lumină. Dar ăsta-i motiv ca să-ți trădezi un prieten ? Se poate ierta vreodată trădarea chiar și a celui mai umil prieten ? Ție, acest lucru ți s-a părut întotdeauna foarte clar ; și mie, uneori. Dar ce să mă fac cu Africa asta care mi-a dat viață ? Ce să aleg : să te trădez pe tine sau să-mi trădez visul ? Trebuie să alegi mereu între două rele ? ! Niciodată, între bine și rău ? Dacă e așa, atunci e cu atît mai crunt pentru amîndoi. Întotdeauna, generația de tranziție e cea care trebuie să facă cea mai amară alegere.

— Oh, Lois, iartă-mă...

— Ați spus ceva, domnu' ? Samson se întoarse cu cafeaua.

— Nu, Samson. Mulțumesc. O iau la mine în cameră. Noapte bună.

Micul avion părea că se descompune cînd cădea în cîte un gol de aer sau cînd urca apoi, de parcă s-ar fi cățărat pe o pantă abruptă.

Marele lac rămase în urmă. Munții veneau tot mai aproape. Apoi, deodată, văzură munții chiar dedesubtul lor. Mult la stînga, unduindu-se pînă pe partea cealaltă a munților, se vedea jungla : o pată întunecată pe fața pămîntului. Tînărul pilot negru își întoarse capul. Îi zîmbi, apoi strigă :

— Peste cîteva minute aterizăm, domnule ! Țineți-vă bine ! O să vă scuture puțin !

Mabi dădu din cap. Zgomotul era prea mare ca să se poată vorbi. „Te distrezi, prietene ! Eu urăsc călătoria asta. Du-mă jos întreg ; asta-i tot ce-ți cer".

Avionul trepida în timp ce se înălța. Mabi își spuse : Oh, Doamne ! Se ținea bine de scaun. Nebunul ăsta avea de gînd să-l omoare. Apoi, avionul coborî brusc. Presiunea îl lipi pe Mabi de scaun. Vocea pilotului răzbătu deasupra zgomotului. Nebunul cînta ! Era cu adevărat periculos ! Pămîntul se apropia cu o viteză înfricoșătoare. Apoi, deodată, avionul începu să zboare orizontal și își mai pierdu din viteză... Lui Mabi îi băteau timpanele cu putere ori de cîte ori avionul se izbea de pămînt. În sfîrșit, reuși să se oprească. Erau adunați acolo cîțiva oameni. Tînărul pilot își întoarse din nou capul, zîmbind și radiind de fericire.

— Ce ziceți de asta, domnule ? Sînteți teafăr și nevătămat.

Mabi se liniști, zîmbind fără să vrea.

— Unde ai învățat să zbori ?

— La R.A.F. [1]

---

1 Forțele Aeriene Regale.

— Şi te-au lăsat să zbori aşa ?

— Nu, domnule, strigă pilotul fericit. Englezii ăia sînt prea prudenţi.

— Atunci prefer oricînd un englez, spuse Mabi.

Pilotul o luă ca o glumă teribilă.

Avionul mai rulă puţin pe pista de aterizare, apoi se opri. Oamenii se îngrămădiră în jurul lui. Majoritatea erau tineri. Aici, în satele de munte, bătrînii nu vin să-l întîmpine pe cel tînăr. Doar cei de vîrsta lui sau cei mai tineri vor fi aici să-l întîmpine pe Mabi. Era de datoria lui să meargă la înţelepţii tribului, ca să-şi anunţe sosirea. Dacă e necesar, dacă înţelepţii tribului îl consideră demn de respectul lor, vor fi adunaţi cu toţii într-un singur loc şi-l vor aştepta. Altfel, va trebui să meargă din sat în sat, ca să se închine în faţa lor. Abia după aceea se putea duce, în sfîrşit, acasă la mama lui.

Mabi coborî din avion, urmat de pilot. Cei veniţi în întîmpinarea lui se împărţiră în două grupuri, unul mai mare, altul mai mic. „Asta-i ritualul", îşi spuse Mabi cu amărăciune. Se întoarse cu faţa la grupul mai mic. Aici erau rudele lui de sînge. Se uită la ele, dar nu recunoscu pe nimeni. Fără îndoială că sora lui s-a căsătorit ; soţul ei s-ar putea să locuiască departe de aici.

Aşteptă. Rudele lui de sînge veniră la el pe rînd, mai întîi bărbaţii, în ordinea vîrstei. Fiecare îi atinse mîna, apoi făcu o mică plecăciune şi se dădu la o parte. Şi aşa mai departe ; mai întîi rudele de sînge, apoi ceilalţi.

În sfîrșit, totul se termină. Un bărbat în haine europene se prezentă :

— Eu sînt învățătorul de aici.

— Încîntat de cunoștință. Spuneți-mi, unde sînt înțelepții ?

Învățătorul zîmbi.

— Vă așteaptă toți într-un loc. Oamenii lui Endura au încercat să-i convingă să nu vă aștepte împreună... Doctorul — el și cu mine sîntem singurii reprezentanți ai partidului aici — și-a trimis mașina. E de fapt un jeep. Ar fi venit și el în persoană, dar are o urgență. Va trece însă pe la dumneavoastră cînd termină.

— Descărcarea bagajelor ! strigă pilotul.

Mîini binevoitoare duseră bagajul lui Mabi pînă la jeep. Mabi dădu mîna cu pilotul. Tînărul își puse casca de zbor și ochelarii fumurii, ca să le ia ochii la săteni. Apoi se urcă în avion și decolă. Zbură o dată în cerc deasupra lor, apoi începu să urce ; se mai învîrti o dată și zbură peste lac, lăsînd în urmă o dungă albă.

Terenul de aterizare se afla la aproximativ un kilometru jumătate de sat. Mabi și învățătorul mergeau cu mașina. Unii din cei mai isteți s-au prins de barele de protecție, iar alții s-au cocoțat pe scările mașinii. Ceilalți mergeau cu pas grăbit pe lîngă și în spatele jeepului care înainta încet. Peste puțin timp, ajunseră la periferia satului.

Mabi privi la colibele îngrămădite pe partea stîngă a intrării în sat. „Acolo e casa mea. Acolo m-am născut. Mama mea e acum acolo și trebuie să mă aștepte din cauza ritualului ăsta blestemat și caraghios. Oh, mamă ! Simți și tu

apăsarea pe care o simt și eu? De ce oare își înăbușă oamenii ăștia sentimentele în ritualuri complicate? Munții să fie de vină? Oh, mamă..." Se întoarse repede spre învățător.

— Și zici că oamenii îl ascultă pe Endura?

— Reprezentantul nostru în Adunarea Națională era omul lui Endura, pînă să-l cumpere Selina. Dar ar mai putea intra în Adunare și acum dacă n-ați candida chiar dumneavoastră.

— Dacă Endura e așa de puternic, nu m-ar putea învinge chiar și pe mine?

— Nu. Pe dumneavoastră oamenii vă consideră un erou. Sînteți primul fiu al munților care a ieșit în lumea largă. Și ați avut mare succes. De cîte ori se scrie ceva despre dumneavoastră sau despre opera dumneavoastră în ziarele englezești, ziarele respective răzbat pînă aici și tinerii se fălesc cu ele. Veți vedea și la școală niște ziare din astea. Tinerii vor vota pentru dumneavoastră, orice ar spune sau ar face bătrînii; de aceea s-au și hotărît înțelepții să vă primească. Ei știu ce influență aveți asupra tineretului.

— Vom vedea, spuse Mabi.

Jeep-ul se opri în centrul satului, în fața celei mai mari colibe, unde se ține sfatul bătrînilor.

— Sînteți așteptat, spuse învățătorul. Succes.

Mabi coborî din jeep și se duse spre colibă. Cei care mai erau pe lîngă jeep nu mai scoaseră o vorbă. Un cîine lătra nervos în celălalt capăt al satului.

Mabi ezită o clipă, apoi intră în colibă. Înțelepții ședeau în cerc, în jurul șefului de trib.

Tatăl lui se așezase la dreapta șefului. Uită de individualismul tău occidental, Mabi! Ești din nou în lumea tribului!

— Primește salutările mele, căpetenie! Se închină apoi spre tatăl lui. Și tu, tată. Apoi făcu plecăciuni în fața celorlalți. Și voi, înțelepții oamenilor de la munte, primiți salutul meu! În voi se află înțelepciunea, legea și puterea poporului nostru și, salutîndu-vă, mă închin și lor.

Toate privirile erau îndreptate spre el. Cît timp vor mai avea de gînd să șadă așa, holbîndu-se la el?

Șeful de trib își drese vocea.

— Bine ai venit, tinere! Ai fost foarte mult timp plecat. Ce înțelepciune ne aduci?

— Nu aduc o înțelepciune pe care să n-o cunoască înțelepții poporului meu... Vă cer iertare că vin la voi în hainele albilor. Dar nu voiam să-l las pe șeful de trib și pe înțelepți să aștepte.

Un bărbat, care ședea la stînga căpeteniei, tuși ușor. Acesta dădu din cap.

— Vrei să spui că n-ai învățat nimic în toți anii ăștia cît ai fost plecat?

— Am învățat multe lucruri. Dar căpetenia mea m-a întrebat de înțelepciune. Am învățat multe lucruri, dar înțelepciunea nu se învață așa de ușor.

— Deci crezi că înțelepciunea se poate învăța?

„Fii atent, Mabi".

— Cu vîrsta, da.

— Și ce se poate dobîndi la tinerețe, flăcăule?

— Cunoștințe.

— Așa ?

— Iată, de exemplu, tînărul care m-a adus aici în mașina lui zburătoare. E tînăr, n-are înțelepciune, dar are cunoștințele necesare ca să facă mașina să zboare. Am plecat de pe țărmul oceanului dimineața și am putut ajunge aici înainte de asfințit.

— Acela era un alb. Dar obiceiurile albilor nu sînt și ale noastre.

— Nu. Nu era alb. Poți să-i întrebi și pe ceilalți. L-au văzut doar. Era negru, dar știa cum trebuie să zboare cu mașina aceea.

Șeful de trib îl întrerupse.

— Dar ce folos că știi să zbori cu o mașină dacă n-ai înțelepciune ?

— Folosul e că, doar astfel, înțelepții ca voi pot zbura pînă la țărmul oceanului, unde vorbele lor vor fi ascultate de guvern ; și se pot întoarce acasă încă înainte de asfințit.

— Dar nu e nici o plăcere să călătorești așa de repede, mormăi cineva.

Mabi profită de ocazie.

— Dacă vrei, pot aranja să zbori cu o mașină din asta.

Un zîmbet trecu pe fața bătrînului șef de trib. „De ce dracu' nu-mi dau un scaun", se întrebă Mabi.

Tatăl lui își cîntărea cuvintele :

— Am auzit că unii tineri își aduc soții albe...

— N-am soție.

Se auzi o altă voce.

— E adevărat că ești omul lui Udomo ?

— Sînt omul poporului meu.

— Atunci, mint cei care spun că ai venit pentru alegeri ?

— Nu mint. Mă aflu aici ca să candidez în alegeri. Dar asta nu înseamnă că sînt omul lui Udomo.

— Cum așa ? întrebă șeful de trib aspru.

„Acum fii atent, Mabi, fii atent".

— E bine ca vocea poporului nostru să se facă auzită pe țărmul oceanului. E bine ca muntenii să aibă în Adunarea Națională pe unul de-al lor, care, vorbind în numele lor, să le apere interesele și să ajute la întocmirea legilor după care să se conducă.

— Așa deci ! replică o voce aspru. Tinerii vor să ne facă legile !

— Chiar dacă au carte, tinerii se vor călăuzi întotdeauna după înțelepciunea voastră. Chiar dacă știu multe, ca și tînărul care zboară cu avionul, ei vor veni întotdeauna la voi ; și eu voi veni la voi după sfaturi înțelepte. Voi fi ministru, ca să mă ocup de educația și îndrumarea tinerilor din țara noastră...

— Vei fi ministru ? întrebă șeful de trib.

— Da, dacă voi fi ales.

— Ai fi primul în istoria noastră care ajunge să conducă în consiliile popoarelor de la șes ! Vei fi ministru și pentru tinerii lor ?

— Pentru toți tinerii din țară.

Șeful de trib zîmbi, se întoarse apoi spre tatăl lui Mabi și dădu încet din cap. „Asta-i momentul hotărîtor, simți Mabi ; de ce nu m-am gîndit să le spun de la început ?"

— Nu cred ! ripostă un moșneag cu barba căruntă. Cei de la șes ne urăsc prea mult ca să se lase conduși de noi.

— Dar e adevărat! Veți vedea!

Un alt bătrîn își ridică vocea, provocîndu-l.

— Unii spun că acest Udomo n-are nici un respect față de bătrîni și de înțelepciunea lor. Se spune că ar vrea să scape de obiceiurile noastre, de obiceiurile strămoșilor noștri. Se mai spune că va aduce obiceiurile albilor, după care tinerii n-au respect față de bătrîni și tradiția e călcată în picioare. Se spune că nu se teme și nici nu-i respectă pe zeii noștri din vechime. Ce spui de asta?

„Of, ce treabă obositoare. La dracu' cu bătrînii, dacă n-au bunul simț să le ofere tinerilor un scaun după o călătorie istovitoare. Oare tinerii nu sînt și ei tot oameni?! Calm, Mabi, calm". Își întoarse capul ca să cuprindă cu privirea tot semicercul de fețe bătrîne. Doar chipul șefului de trib părea prietenos.

— Spui că așa se vorbește, înțeleptule. Dar spune-mi, te rog, cine sînt oamenii ăștia?

— Nu noi, tu trebuie să ne răspunzi, tinere!

— Dar, te rog, eu întreb cu un scop!

— E drept ce-a spus, interveni șeful de trib. Răspunde-i tînărului.

— Nu-mi place asta, mormăi cineva.

— Răspunde-i, ca să vedem ce urmărește, spuse căpetenia.

— Ei sînt cei care vorbesc în numele doctorului Endura și al Consiliului Înțelepților, răspunse bătrînul care îl provocase.

Mabi le vorbi așa:

— Căpetenie, și voi, înțelepților, nu așa zice oare și înțelepciunea voastră, că dacă doi oa-

meni urmăresc același lucru, cel mai bine e să ascultați cu neîncredere ce spune unul contra celuilalt ? Nu rostește un rival întotdeauna neadevăruri împotriva dușmanului său ?

— Bine zis, spuse șeful de trib. Acum știu care a fost scopul întrebării. Ne-a amintit de propria noastră înțelepciune. Sînt foarte mulțumit.

Dar bătrînul care îl provocase pe Mabi nu era mulțumit.

— Tinere, ai vorbit cu cap, dar nu mi-ai răspuns încă la întrebare ; vreau să primesc un răspuns clar. Respectă acest Udomo, acest nou stăpîn al țării, părul nostru cărunt și obiceiurile noastre străbune, precum și pe zeii străbunilor noștri ? Iată întrebarea pe care o mai pun o dată !

— Îți voi răspunde la întrebare, preamărite înțelept. Aș putea să-ți spun aici și acum că el le respectă pe toate astea. Dar îți voi da un răspuns și mai bun. Curînd, peste două sau trei zile, Udomo va veni aici. Va veni la voi. Vă promit asta. Și vă va răspunde chiar el la toate întrebările.

Vocile înțelepților fremătară de încîntare.

— Primul ministru al țării va face asta ! spuse căpetenia.

Mabi își înăbuși un zîmbet ironic.

— Eu l-am rugat să vină.

— Pentru că l-ai rugat tu !... murmură șeful de trib.

Mabi încuviință din cap. Înțelepții se uitară unii la alții. „Da, își spuse Mabi : orice părere ați avea despre Udomo, el deține acum pute-

rea prin care dispune de vieţile voastre, garanţia tradiţiilor voastre şi reprezintă respectul acordat autorităţii".

— Tînărul ăsta are o mare putere, îi şopti şeful de trib înţeleptului din stînga lui. Şi noi nu i-am oferit măcar un scaun să stea jos ! Cînd el îl cheamă pe Udomo, Udomo vine. Nici albii, nici chiar cei din Consiliul Şefilor de Trib şi al Înţelepţilor de la şes nu pot face asta. Se sculă în picioare. Discuţia s-a terminat. Ne-ai făcut o mare plăcere, fiu al lui Mabi. Ai făcut cinste poporului tău. Cred că ar trebui să dăm o petrecere în cinstea ta, la care să vină toţi înţelepţii, chiar dacă nu eşti de vîrsta noastră. Îi vom anunţa pe toţi şi voi veni şi eu. După aceea, ne vom pregăti pentru întîmpinarea primului ministru, Udomo. Sînteţi de acord, voi, înţelepţi ?

Înţelepţii încuviinţară mormăind, unii, cam în silă, dar toţi fură de acord. Erau doar înţelepţi şi ştiau ce putea să însemne imprudenţa de a te împotrivi curentului.

— Deci discuţia s-a terminat.

Un val de amărăciune îl cuprinse pe Mabi cînd şeful de trib şi înţelepţii se sculară de pe scaunele lor şi veniră la el. Adevărata nenorocire a sistemului tribal din ziua de azi, din epoca de azi, e că tot ritualul ăsta al fricii şi al autorităţii îi ştirbesc omului personalitatea. Ce uşor poate înflori aici un stat dictatorial !

Se supuse cu răceală îmbrăţişării formale a tatălui său. De fapt, nici nu-l prea cunoştea pe acest bătrîn. Toate lucrurile mărunte care contribuie la sedimentarea acelei legături trainice

dintre tată şi fiu nu s-au întîmplat niciodată între el şi acest bătrîn.

Mabi le răspunse de convenienţă înţelepţilor, şefului de trib şi bătrînului care i s-a adresat cu „domnule“, fără să-i fi fost vreodată cu adevărat tată. În sfîrşit, se termină totul. Acum putea să meargă la mama lui. Chipul ei îi era mereu viu în amintire. Cum putea suporta ea această aşteptare, ştiind că el e aici şi trebuie să se supună ritualului ?

Majoritatea celor de afară plecaseră ; doar învăţătorul cu jeep-ul său mai era încă acolo. Mabi urcă în maşină.

— Cum a mers ?

— Se va da o petrecere pentru mine, la care vor veni şeful de trib şi înţelepţii.

— Minunat ! Ştiam că o să reuşiţi !

— N-am nici un merit. Datorită lui Udomo. El e noul supra-şef-de-trib.

Învăţătorul nu înţelese prea bine ce voia să spună, dar se ascunse după un hohot de rîs.

Jeep-ul se opri în faţa gospodăriei bătrînului Mabi. Paul Mabi sări din maşină şi îi făcea semn cu mîna învăţătorului.

— Pe curînd.

La intrarea în terenul îngrădit, era cît pe-aci să calce peste nişte pui de găină şi copii mici. Cîteva dintre celelalte soţii ale tatălui său lucrau în faţa colibelor lor. Îi urară bun venit. El le răspunse pe limba lor, fără să ştie ce spune. Atunci ieşi *ea* din bucătăria comună.

Mamă. Oh, mamă. Ochi înlăcrimați pe un chip rotund și răbdător, brăzdat de timp și muncă grea. Mică, cum sînt și eu. Vai, ochii tăi strălucitori și bărbia tremurătoare! Și toată miroși a fum! Vai, ochi flămînzi, iscoditori! Inima și ochii mei au fost la fel de înfometați după tine în toți acești ani.

O lacrimă tremură pe ploapa ei stîngă.

— Care e coliba mea? șopti el în limba copilăriei.

Cînd dădu să plece, îl atinse în treacăt. Mabi se întoarse și o urmă. Celelalte femei și copiii lor se uitau la mamă și fiu.

Intră într-o colibă mică și se întoarse spre el. Acum erau singuri, în sfîrșit, singuri, nu trebuiau să se mai ferească de ceilalți. Ea îi căzu aproape în brațe.

— Fiul meu... Oh, fiul meu, suspină ea.

O învălui în îmbrățișarea lui, ținînd-o strîns.

— Oh, mamă... murmură el în engleză.

După multă, multă vreme, se desprinse din îmbrățișarea lui și își șterse repede ochii.

— Mi-era teamă... șopti ea.

— De ce ți-era teamă, mamă?

— Că ar putea să mi te fure albii.

— Și acum ce zici?

— Că m-am temut degeaba. Ești tot fiul meu; îi fi tu bărbat în toată legea, dar ești încă fiul meu. Îi curgeau din nou lacrimile, dar de data asta, de fericire.

— Vai, mamă, murmură el în engleză și o trase din nou spre el.

— Se arde mîncarea, șopti ea.

2.

Mabi își încălzea mîinile la foc. Uitase ce reci pot fi nopțile aici, în munți. Se uită apoi în partea cealaltă a focului, înspre locul unde ședea Udomo cu șeful de trib. Udomo a făcut o treabă minunată ; i-a cîștigat de partea lui. S-a schimbat foarte mult, a descoperit secretul răbdării și a învățat să-și ascundă gîndurile și sentimentele ; a devenit incomparabil mai priceput în relațiile cu oamenii. Puterea a avut un efect extraordinar asupra lui, constată Mabi. Acum, e rece și chibzuit, dar pare amabil și degajat. I-a vrăjit pe toți cei de aici.

Udomo sosise dis-de-dimineață. Părea obosit cînd a coborît din avion. Dar își lipi acel zîmbet de efect comercial pe buze, și oboseala căzu de pe el ca o mantie aruncată. Aproape nimeni, în afară de Mabi, nu-l observă pe Thomas Lanwood coborînd din avion, în urma lui Udomo. Și în tot timpul zilei, în timpul adunărilor, Lanwood rămase doar o figură de decor, neluată în seamă de nimeni, cu excepția lui Mabi. Dar nici Mabi n-a putut să-i țină de urît lui Lanwood, fiind mereu în focul discuțiilor, în preajma lui Udomo.

Acum Udomo și șeful de trib se îmbrățișau rîzînd. Da, fără îndoială că își însușise arta de a cuceri oamenii. Mabi era bucuros că pînă acum nu s-a ivit prilejul să rămînă singur cu el. Cîtă vreme totul era impersonal și luptau pentru cauza comună a Africii, era perfect. Dar, în clipa în care vor rămîne singuri, el ar

putea deschide discuția despre trecut. Și cine știe dacă nu vor ajunge să se certe! ? „În nici un caz n-o să-l lingușesc!“ își spuse Mabi hotărît.

Dar ce-i cu Lanwood? Parcă nu mai avea pic de entuziasm în el. Și cît de tare îl preocupau încă problemele Africii cînd a plecat din Londra, împreună cu Mhendi! N-au trecut decît cîteva luni de atunci. Dar iată-l acum, trist și îngrozitor de îmbătrînit. De ce oare? Desigur că limba era un obstacol îngrozitor. Dar nu era vorba numai de limbă.

Se întoarse spre Lanwood, care ședea cu privirea pironită în foc, cu umerii căzuți, într-o stare de totală absență. Nici măcar nu încerca să vorbească cu înțeleptul de lîngă el. Muzica tobelor și glasurile oamenilor îi erau indiferente.

— Ei, Tom...

Lanwood își întoarse capul, străduindu-se să zîmbească. „Ce-a mai îmbătrînit!“ se gîndi Mabi. I se făcu deodată milă de el:

— Ce-i cu tine, Tom? Nu ești prea fericit.

— Nu mai e loc și pentru mine aici, Paul.

— Vorbești prostii, omule!

Se lăsă într-o parte și îl luă pe Lanwood de umăr.

— Doar atît că totul ți se pare cam bizar. Dar nu intra în panică. Ai fost plecat multă vreme de aici. Și durează pînă te acomodezi...

— Nu mai sînt așa de tînăr ca voi, băieți. Încep să îmbătrînesc...

— Aiurea! Te deprimă doar problema asta a acomodării. Știu că trebuie să-ți fie tare

greu cu limba. Dar chiar tu o să rîzi de tine peste cîteva luni.

— Dacă aş avea măcar şi eu ceva de făcut, ca voi, prieteni... Se uită în direcţia lui Udomo.

Mabi citi rugămintea disperată din ochii lui.

— Ai multe de făcut, omule ! Nu vorbi prostii ! Nu uita că eşti Tom Lanwood. Ai luptat împotriva imperialismului mai bine de un sfert de secol...

— Aici, nimeni n-are nevoie de mine, Paul. Mai am încă atîta simţ al realităţii ca să-mi dau seama de asta.

„Oh, Doamne ! De-aş şti cum să-l încurajez !"

Udomo îşi aruncă o privire peste foc, se uită la ei şi zîmbi, dînd din cap. Mabi se întrebă dacă gestul lui n-a fost puţin ironic. Apoi, Udomo se întoarse din nou spre şeful de trib.

Femeile tot mai aduceau mîncare şi băutură. Nişte tineri puneau lemne pe focul uriaş. În spatele lor şi peste tot în jur, se auzeau glasuri şi bătăi de tobe. Aici în munţi, stelele străluceau mai puternic şi păreau mai aproape de pămînt. Noaptea era răcorosaă, din cauza unui fir de vînt călător, mai răcoroasă decît la şes.

— Îl invidiez acum chiar şi pe Mhendi, spuse Lanwood abătut. În seara asta se află undeva printre cei care au nevoie de el.

— Ce-i cu cartea aia despre care vorbeai ?

— Nici de ea n-are nimeni nevoie aici. Doar albii o vor citi.

Nu era chip să-l consolezi.

— Ai vorbit cu Udomo ?

— Da, încearcă să-mi găsească un post sigur.

— Vezi...

— Şi el caută să mă consoleze, vorbindu-mi mereu despre importanţa cărţii mele.

— Dar e importantă, ştii doar.

— Da ? E importantă ?

— Sigur că da. Ce-i cu tine ?

— S-ar întîmpla ceva dacă n-aş scrie-o ? Nu. Nu s-ar întîmpla nimic. Dar dacă nu te-ai fi întors tu, ca să-i cîştigi pe munteni de partea lui Mike ? De tine au nevoie pentru unitatea şi viitorul ţării ; cum au nevoie de Mike ; de Adebhoy, chiar şi de Mhendi acolo, în Pluralia.

— Dar tu ne poţi da idei, Tom ! Ne poţi da filozofia ta, aşa cum făceai la Londra. Pînă la urmă, ăsta-i cel mai important lucru. Serios.

— Greşeşti, Paul. Am tot călătorit cu Mike în ultimele săptămîni şi am avut ocazia să văd că adevărata Africă nu e Africa despre care am scris în cărţile mele. Nu mi-e uşor, Paul, şi degeaba încerci să mă consolezi. De tine au nevoie. De mine, nu. Nu înţeleg tot bîlciul ăsta tribal şi nici nu vreau să-l înţeleg. Mike avea dreptate. Am stat prea mult în Europa... Sînt obosit, Paul. S-ar supăra cineva dacă m-aş retrage acum ?

— Nu, Tom, răspunse Mabi cu blîndeţe şi îl chemă pe un tînăr.

— Du-l pe musafirul nostru la mama mea. Spune-i că va sta la mine şi va dormi în patul meu. Şi să pregătească un culcuş pe jos pentru mine.

Se sculară în picioare. Udomo se ridică și el și înconjură focul, ca să vină la ei.

— Tom a obosit.

— Cred că mă duc la culcare, spuse Lanwood.

— Du-te, spuse Udomo. N-aș fi vrut să călătorim așa de mult, Tom. Dar ai văzut cum e. Trebuie să le spun oamenilor ce planuri avem și n-am prea mult timp. Unde dormi ?

— La mine, spuse Mabi.

— Bine. Măcar o să dormi. Eu nu știu dacă o să apuc să dorm la șeful de trib. Plecăm mîine dis-de-dimineață. Sper că pilotul nu va bea prea mult.

— Noapte bună.

Se uitară după tînărul care îl conducea pe Lanwood. O femeie le oferi niște fructe. Udomo luă o portocală și o sărută pe femeie pe frunte. „Faci totul așa cum trebuie", se gîndi Mabi. Apoi, recunoscu o urmă de ironie și batjocură în ochii lui.

— Și tu o să faci la fel... Tom și-a dat drumul ?

— Da.

— Îmi închipuiam. Călătoria l-a deprimat. L-a întristat faptul că, într-un loc, ne-au spălat picioarele cu sînge. Nu putea înțelege. Era dezgustat.

— Ce ne facem cu sistemul tribal ?

— Îl acceptăm. E o realitate. Dacă m-aș răzvrăti acum împotriva lui, mîine ar trebui să-mi dau demisia. Îl acceptăm și îl atacăm pe la spate. Iată răspunsul. De-aia îi dau bice cu industrializarea. De-aia am așa de mare nevoie de albii lui Mhendi. Mhendi înțelege as-

ta, dar Tom și Ade nu ; Tom, da, pentru că e îngrozit ; Ade, nu, pentru că în străfundul sufletului e un fiu credincios al tribului. Iar Ade o are pe Selina și organele executive de partea lui.

— Înțeleg.

— Mă bucur. Nu-i așa de ușor cum pare. Am foarte mare nevoie de oameni calificați, care să nu fie sclavii sistemului tribal, dar care să-l înțeleagă totuși îndeajuns pentru a putea fi diplomați. Probabil că ai observat deja că între Ade și mine e o luptă pe tema asta. Ah, nu pe față ; dar, e o realitate. Apropo, de-aia i-am lăsat să creadă, pe el și pe Selina, că mă forțează să te chem înapoi și să-ți ofer un post. Ești propus de ei, dar alături de mine vei fi mai puternic.

— Ești sigur că voi fi de partea ta ?

Udomo rîse pe înfundate.

— Vei afla curînd că cei care conduc o țară nu-și pot permite luxul de a se lăsa duși de sentimente personale, cum faci tu acuma. Bineînțeles că vei fi de partea mea, dacă nu te-ai făcut cumva dintr-o dată tribalist și dacă nu mă urăști chiar așa de mult încît să distrugi viitorul țării. Nu-ți mai dau drumul, Mabi ! De cîțiva ani port singur toată povara asta. Bucuros îți dau din ea atît cît poți duce. Știi că ministerele tale sînt de o importanță vitală pentru viitor. Vei vedea că Jones și Rosslee vor face totul ca să te ajute. Cînd te întorci, ia legătura cu Jones. Nu știu ce m-aș fi făcut fără el ! Dar să nu uiți de regula noastră stupidă de nefraternizare, pe care trebuie neapărat s-o înlăturăm, domnule ministru al

Educației și Orientării Naționale! Udomo chicoti din nou. Sper că acum te simți mai bine la ideea că ești în guvernul meu.

— Da.

— Rămîi aici pînă în ziua alegerilor?

— Da. Vreau să mă mai duc și prin celelalte sate.

— Bine. Dar, după aceea, întoarce-te la Queenstown cît de curînd posibil. O să ai de lucru pînă peste cap. Ai numirea de la Ade. Cîteva săptămîni vei fi secretar ministerial, apoi remaniez guvernul. Slavă Domnului că acum am destui oameni pentru o remaniere! La început, duceam așa o lipsă de oameni, chiar cu posibilități mediocre, încît m-a bătut gîndul să-i ofer lui Endura conducerea unui minister.

— Și Tom?

— Sînt sigur că ai ghicit!

— Da. Pleacă. Dar de bunăvoie? E îngrozitor de nefericit.

— Știu. În ultimele săptămîni am fost tot împreună. Am încercat să-l conving să rămînă.

— Dar nu te-ai prea omorît.

— S-ar putea să avem necazuri din cauza lui. Am și avut deja. Totuși, mai încearcă tu să-l convingi. Dacă vrei, ține-l aici în munți.

— Nu se poate găsi nimic ca lumea pentru el?

— Speram să-i găsesc ceva în partid; dar e prea lipsit de tact. Și-a făcut cunoscute punctele de vedere la cîteva ore după sosire. Iar acum, tribaliștii din partid nici nu vor să audă de el. Ei sînt boșii. Nu mi-e ușor, Mabi!

— Încep să-nțeleg.

„Și tu îmi placi din nou“, își spuse Mabi.

— Bine. Mă bucur că ai venit! Avem de lucru pînă peste cap. Cred că e timpul să mă întorc acum la șeful de trib. Sper că se termină odată și porcăria asta de petrecere! Abia mai îmi țin ochii deschiși. Cred că n-am dormit mai mult de șase ore în ultimele trei zile.

— Mă duc eu să arunc o vorbă, spuse Mabi.

Un zîmbet nostalgic și împăciuitor îi încolți lui Udomo pe buze.

— Mabi, ce n-aș da să pot șterge cu buretele peste ce s-a întîmplat la Hampstead...

Mabi înlemni. Udomo se întoarse brusc și se duse înapoi la șeful de trib.

„Dar asta nu se poate. Nu se poate“, se gîndi Mabi cu amărăciune.

Căpetenia îi făcu semn cu mîna. Mabi se îndreptă spre ei.

— Iartă-mă. N-ar fi trebuit să fac aluzii personale, spuse Udomo în engleză.

— E un lux pe care nu ni-l putem permite, răspunse Mabi aspru.

— O să vezi tu pe pielea ta ce înseamnă asta, spuse Udomo cu blîndețe.

— Ce vorbiți acolo? întrebă șeful.

— Știți că aici se termină călătoria primului ministru, căpetenie! A dormit foarte puțin în ultimele zile. L-am întrebat dacă nu vrea să se ducă la culcare. Dar el spune că nu, cu toate că e obosit. Nu vrea să te jignească plecînd înainte de terminarea petrecerii. El n-ar fi vrut să-ți spun asta. De aceea am vorbit în graiul albilor.

— Prietenii mei au prea multă grijă de mine! protestă Udomo.

— Sînt chibzuiți și devotați, spuse șeful de trib. Un om care poartă așa poveri ca tine trebuie să-și păzească puterea. Voi încheia acum petrecerea. Oamenii mei au văzut că ne respectați datinile și obiceiurile. Iar de acum, unul din fiii noștri, un copil al munților, va fi alături de tine în guvernul țării noastre!

— Ești mare și bun, spuse Udomo.

Căpetenia se sculă în picioare și bătu din palme. Oamenii făcură liniște...

La sfîrșitul unei seri tihnite petrecute împreună, guvernatorul și șeful poliției se plimbau acum pe malul mării.

— Treaba asta cu Mhendi va fi prima acțiune mai serioasă de politică externă a primului ministru, spuse Jones. Ce crezi că va face?

— Ce n-aș da să știu! exclamă Rosslee. Dacă jumătate din zvonurile care ne vin din Pluralia sînt adevărate, înseamnă că Mhendi a făcut ravagii acolo. Și să știi, Jones, că, strict personal vorbind, îi doresc să preia toată puterea. Coloniștii ăia mă fac să-mi fie rușine de pielea mea albă. Am fost în Pluralia și am văzut ce înseamnă discriminarea rasială acolo. E foarte frumos să vorbim despre țările democrate din Commonwealth... Ah, dar să lăsăm asta! Mă scoate din minți! Probabil că știi la ce mă refer.

— Da, am fost și eu acolo, spuse Jones. Și, după părerea mea, faptul că africanii din Pluralia sînt cu cel puțin o jumătate de secol îna-

întea celor de aici în ceea ce privește trecerea de la sistemul tribal înrăutățește situația. Albii de acolo cer parcă o Noapte a Cuțitelor Lungi. Din cîte ne-a arătat istoria pînă acum, o vor avea cu vîrf și îndesat.

— Eu unul n-o să plîng după „verii" noștri ripostă Rosslee.

— Dar ce trebuie să facem acum?

Rosslee își potoli furia și zîmbi.

— Iartă-mă. Azi am o zi proastă. Urăsc faptul că sînt guvernator. Dar să lăsăm asta! Avem vreo treabă de făcut?

— Mă tem că da. Cei din Londra cer informații.

— Spune-le că n-avem.

— Nu ține.

— De ce... Oh, Doamne, așa e! Fanfara la sosire și pozele lor pe prima pagină a ziarului partidului. Ce prostie! Mă mir de Udomo.

— Nu cred să fi fost ideea lui. Și apoi, mai trebuie să cedeze în anumite lucruri, ca să-și impună punctele de vedere în altele.

— Probabil că delegația oamenilor de afaceri din Pluralia a trimis acasă niște ziare.

— Mai mult de-atît! Ții minte, ți-am spus că au luat legătura cu băieții noștri de la securitate? Erau ca turbați cînd au auzit că Mhendi e aici. Voiau să-l trimitem înapoi în Europa. Li s-a spus frumos să-și vadă de treabă, pentru că domnul Mhendi se află în țară în calitate de musafir al primului ministru. Mă tem că toate astea se vor întoarce împotriva noastră.

— Da, oftă Rosslee. Nu e prea bine.

— Nu e bine deloc, spuse Jones calm.

— Dar cum a ajuns Mhendi acolo ?

— Eu cred că prin junglă, spuse Jones.

— Nu se poate ! Nu ții minte că o expediție cu oameni antrenați a încercat să pătrundă în junglă și a renunțat pentru că era prea periculos ? Asta a fost înainte de venirea mea, dar tu trebuie să fi fost deja aici.

— Îmi amintesc, spuse Jones. Dar uite de ce cred eu că prin junglă ; am controlat tot ținutul cu mare atenție, iar securitatea susține sus și tare că Mhendi n-a ieșit din țară cu nici un fel de avion. Așa că a rămas doar jungla. Și mai e ceva : în folclorul din regiunea respectivă există povești despre oameni care au străbătut jungla în zilele de glorie ale trecutului.

— Crezi că povestea asta poate fi adevărată ? Chiar crezi că există o potecă prin junglă ?

— Sînt convins de asta ! S-ar putea ca Mhendi să mai fie încă în Panafrica, cu toate că securitatea e sigură că ar fi dat măcar de urmele lui. Dar îi cunosc pe băieții ăștia ! I-am avut odată în subordine. Nici eu nu cred că Mhendi mai e încă aici. Îl cunoști doar. Ce-ți spun actele astea de sabotaj ?

— Că e mîna lui, spuse Rosslee. Faptul că a dus vitele în altă parte, înainte de a arunca în aer centrala electrică poartă semnătura lui Mhendi.

— Deci imaginea asta a revoluționarului însetat de sînge ?

— M-am săturat de Minciuna Sfruntată a pluralienilor. De dragul lui Udomo sper că... Nu. Sper că o să scape. Din cîte îl cunosc eu

pe Mhendi, o să facă prăpăd pe-acolo și o să se furișeze înapoi aici.

— Și atunci ? întrebă Jones.

— Atunci o să avem o mică criză de toată frumusețea. De ce naiba au trebuit ei să facă asta !

— Nu știam că te poate enerva cineva așa de tare, murmură Jones.

— Pe toți dracii ! Îmi place tipul la nebunie. Doar cei ca Mhendi fac posibilă reglementarea relațiilor dintre rase. Ei sînt o unitate de măsură sigură a speranței care ne-a mai rămas pentru ceea ce proștii numesc „civilizația europeană occidentală“ !

— Trebuie să le dau totuși un răspuns, spuse Jones.

— Mai bine dă-le fapte, fără nici un comentariu.

— Ne angajăm să-l arestăm dacă vine înapoi aici ?

— Cînd se întoarce Udomo ?

— Trebuie să sosească mîine.

— Atunci mai așteaptă pînă cînd se întoarce.

— Bine. Conducătorul delegației din Pluralia vrea să discute cu el în legătură cu o problemă de maximă urgență, de îndată ce se întoarce.

— Crezi că e în legătură cu asta ?

— S-ar putea, spuse Jones.

— Mă bucur că nu sînt în pielea lui Udomo ! Și cred că nu e bine să ne amestecăm ; să vedem ce va face.

3.

La ora nouă, în dimineața următoare, Udomo intră în biroul său. După ce făcu o baie și se rase, arăta la fel de proaspăt ca după o noapte lungă de somn. Își dădu jos vestonul și cravata, își suflecă mînecile și atacă grămada uriașă de dosare pe care trebuia să le studieze cu atenție. Apoi, sună după secretarul lui. Englezul tînăr și înalt intră fără să facă zgomot.

— Bine ați venit, domnule ! Cum a fost călătoria ?

Udomo se lăsă pe spate, îndoindu-și, apoi îndreptîndu-și, spatele și umerii.

— Vechiul circ. Udomo zîmbi. Ce nouă criză s-a mai declanșat de cînd am plecat ?

— Ceva destul de serios, domnule. Dar mă duc mai bine să vă aduc dosarul cu ziarele din Pluralia.

Udomo rămase dintr-o dată nemișcat.

— Deci...

— A sunat domnul Jones. Vrea să vă vadă de urgență. El vă poate pune în temă mult mai bine...

— Foarte bine. Adu-mi ziarele, apoi lasă-mă zece minute înainte de a-l chema pe Jones... Și, fă-mi, te rog, un ceai. Adu-mi o ceașcă acum și încă vreo două cînd vine Jones. Uite. Îi dădu tînărului o grămadă de dosare. Ocupă-te de astea. Niște treburi de rutină.

Secretarul ieși și se întoarse cu un teanc de ziare. Udomo le făcu loc pe birou.

Nu trebuia să citească mai departe de prima pagină a ziarelor din Pluralia : acțiuni de

sabotaj, mărfare și centrale electrice aruncate în aer. Deci Mhendi a făcut toate astea! A acționat rapid.

O tinerică cochetă aduse ceaiul. Îi mulțumi. Toți englezii ăștia te servesc prompt și fără să flecărească. Te poți baza pe ei.

Termină de răsfoit ziarele, apoi începu să le citească cu atenție. Mhendi era fără îndoială capul răutăților. Și ei știau că e el și că a pornit de aici. Va fi o treabă al naibii de dificilă.

Secretarul îl anunță pe Jones. Udomo se ridică în picioare și îl întîmpină cu mîna întinsă. Nu-l mai văzuse niciodată așa de serios pe omulețul ăsta gălbejit.

— Ce mai faci, Jones?

— Văd că Tony ți-a adus ziarele.

— Ia loc. Ceaiul vine îndată.

— Asta-i o treabă foarte serioasă, să știi.

— Așa se pare. Spune-mi tot ce știi.

— Aseară, am primit o notă de la Londra, iar azi dimineață a sosit și telegrama asta mai detaliată. Pluralienii din Londra au înaintat un protest oficial guvernului Maiestății Sale.

Jones îi împinse hîrtiile pe masă.

Udomo se uită peste ele. Tînăra englezoaică aduse de data asta o cană cu ceai. Cînd plecă, Udomo spuse:

— Trebuie să ne mai gîndim la asta. Sper că nu-ți închipui că am vreun amestec. L-am adus aici pentru că e prietenul meu. Și aș face-o din nou, pentru oricare prieten care a fost exilat din țara aia rasistă.

— Știi că în ceea ce privește aversiunea față de regimul rasial, Excelența Sa și cu mine

sîntem de partea dumitale. Nici nu ne-a trecut prin cap că dumneata, ca prim-ministru, ai avea vreun amestec. De altfel, Rosslee și cu mine vrem să transmitem asta și guvernului de la Londra.

Udomo rîdea pe înfundate.

— Pari sigur în privința mea.

— Cu timpul, ajungi să cunoști omul, mai ales dacă lucrezi cu el așa de strîns cum am lucrat noi cu dumneata. Ți-ai cheltuit toată energia ca să pui bazele unei națiuni libere. Doar n-o să dai cu piciorul la tot, sprijinind niște planuri revoluționare, care n-au nici o șansă de reușită !

— Aș vrea ca propriul meu partid să aibă tot atîta încredere în mine !

— Încă nu-și dau seama ce vrei să faci. Te superi dacă fumez ?

— Deloc. Atunci care e problema ? Pot să jur și acum că nu știu nimic despre toate astea. Dacă dumneata și cu Rosslee mă veți sprijini, guvernul Maiestății Sale va respinge protestul, dat fiind faptul că guvernul panafrican nu e amestecat în afacerile interne ale Pluraliei. Deci nu e nici o problemă.

Jones își aprinse pipa, urmărindu-l pe Udomo printr-un nor de fum.

— Și dacă va fi prins ?

Udomo își puse mîinile pe birou, se lăsă pe spate și începu să chicotească. Chicotul se transformă în rîs.

Nu-i scapă nimic, se gîndi Jones.

— Așa deci, șopti Udomo. Credeam că ai încredere în judecata mea.

— Nu ne mai încredem nici în propria noastră judecată cînd e vorba de asta. Rosslee și cu mine urîm prea mult regimul de acolo.

— Eu n-am cum să fiu amestecat în orice ar spune sau ar face Mhendi.

— Înțelegi ce vreau să spun ? Orice cuvînt de încurajare...

— Știu. Dar nu-ți face griji. Nu e cazul.

— Mi-ai luat o piatră de pe inimă, spuse Jones. Încă ceva...

— Da ?

— Rosslee crede că, dacă scapă, Mhendi se întoarce aici.

— Da ?

— În cazul ăsta, vom fi obligați să-l arestăm și să-l predăm.

Udomo stătu mult timp pe gînduri, apoi clătină din cap.

— Mă tem că nu pot fi de acord cu asta.

— Vom fi siliți s-o facem dacă ei ne cer extrădarea lui.

— Atunci, eu voi fi obligat să demisionez. Poliția va fi verificată și se vor face alegeri la securitate.

— Vrei asta ?

— Știi bine că nu vreau. Încă nu sîntem pregătiți să preluăm conducerea poliției și a justiției. Dacă am face-o, am avea de luptat cu cea mai groaznică explozie de corupție și mituire. Pentru poporul meu însă, asta ar fi în ton cu vechiul obicei împămîntenit aici de a-ți arăta recunoștința. Nu, ar fi dezastruos dacă aș fi silit să preiau conducerea poliției acum. Cred că mai trebuie să treacă vreo cinci ani ca s-o pot face fără probleme.

— Şi atunci ce avem de făcut?

— Asta intră în răspunderea ta, Jones. Mai eşti încă şeful poliţiei. Dar, dacă voi fi silit să duc o campanie electorală, va trebui să fie o campanie anti-europeană şi dumneata ştii ce bine le-ar cădea asta tribaliştilor! Scuză-mă pentru cele spuse, dar înţelegi în ce situaţie mă aflu.

— Ei bine... Cred că ar fi mai bine să pun problema asta în faţa guvernului Maiestăţii Sale şi să-i las pe ei să decidă. În orice caz, poţi fi sigur că Excelenţa Sa şi cu mine vom face tot posibilul... Aproape că doresc...

— Să-l prindă pe Mhendi? murmură Udomo.

Jones se ridică brusc în picioare.

— Marele Van Linton a făcut spume la gură în biroul meu. Ai primit raportul meu despre el? N-ar trebui să-l ţinem pe conducătorul delegaţiei oamenilor de afaceri din Pluralia să aştepte atît de mult.

— În călătoria asta, am avut ocazia să-i văd pe specialiştii lor la lucru. Aştia-s oamenii de care avem nevoie! Ştiu să facă treabă bună. Păcat că trebuie să-i chemăm chiar pe ei, dar sînt foarte pricepuţi. Trimite-l încoace. Ştii cumva despre ce este vorba?

— Cred că despre treaba asta. Am să-ţi arăt copia raportului pe care vrem să-l trimitem la Londra. Mă voi sfătui şi cu Excelenţa Sa. Domnul Van Linton vine încoace...

Jones pleacă.

Udomo sună după secretarul lui.

— Domnul Van Linton tocmai a plecat de la Jones şi vine încoace. Du ziarele astea de

aici și pregătește niște ceai pentru bussinesman-ul nostru. Îmi pare rău că biroul meu se transformă în ceainărie, dar... Mai am ceva important pe ziua de azi?

— Nu. Am făcut tot posibilul să programez cît mai puțin. Dar mîine va fi o zi cam grea.

— Bine. Mîine la ora patru, toți miniștrii să fie aici pentru raport. Te rog rezolvă asta, Tony.

— Bine, domnule.

Udomo se sculă în picioare, își lăsă în jos mînecile, își puse apoi cravata și vestonul și răsfoi ziarele oficiale. Cînd secretarul îl anunță pe albul din Pluralia, se sculă în picioare și ieși de la biroul lui.

Van Linton era un bărbat înalt, cu buze subțiri și privirea aspră.

— Îmi pare rău că m-ați așteptat așa de mult, spuse Udomo. Tocmai m-am întors dintr-o călătorie. Luați loc, vă rog.

Udomo se întoarse la locul lui, așteptînd. A mai avut el de-a face cu omul ăsta. Era orice vrei, dar prost nu; în dosul chipului rece și searbăd pîlpîia o minte ageră.

— Presupun, domnule prim-ministru, că știți de ce mă aflu aici. Van Linton vorbea englezește cu o puternică notă guturală.

— Nu sînt sigur. E cumva vorba despre o întîrziere în restituirea împrumutului?

— Sînt aici ca să discutăm despre o problemă politică, domnule prim-ministru... Sînt sigur că domnul Jones v-a informat despre anumite evenimente care au avut loc recent în Pluralia — dacă mai era necesar să fiți informat.

Udomo schiță un zîmbet.

— Ah, da. Deci asta era. Sîntem bine informați despre tot ce se întîmplă în Africa și acordăm o mare importanță acestui lucru. Sînt sigur că și guvernul dumneavoastră e bine informat.

— Guvernul meu este foarte îngrijorat de ceea ce se întîmplă la noi.

— Aș minți dacă v-aș spune că îmi pare rău. În probleme de afaceri, am tratat deschis și cinstit cu dumneavoastră. Nu-mi place ce se petrece acolo, și dumneavoastră știți acest lucru. Dar e ceva care nu mă privește. Sînt însă convins că nu pentru asta ați venit la mine, domnule Van Linton ?

— Ba da, domnule prim-ministru. V-aș ruga să citiți asta.

Van Linton scoase un plic din buzunarul de la piept și i-l împinse pe birou.

— De cînd am primit cablograma asta, trebuie să iau mereu legătura telefonic cu primul meu ministru.

Udomo citi cablograma.

— Văd că sînteți însărcinat să acționați în numele guvernului dumneavoastră. Pentru că sînteți acum și diplomat, mai bine să-l chem aici pe domnul Jones.

— Cum doriți, domnule prim-ministru, cu toate că voi fi foarte concis. Cred că nu greșesc în convingerea că guvernul meu nu va putea descoperi sau dovedi nici o legătură secretă între dumneavoastră și Mhendi, nu-i așa ?

— Așa este, domnule Van Linton.

— Deci guvernul britanic va respinge protestul nostru oficial.

— Ce altceva poate face ?

— Conduceți o țară, domnule prim-ministru. Să spunem că ați fi în locul nostru. Ce ați face într-o situație asemănătoare ?

— O astfel de situație nu poate să apară, domnule Van Linton. Noi nu subjugăm majoritatea populației din această țară.

Van Linton se încruntă.

— Domnule prim-ministru...

Tînăra intră cu ceaiul. Van Linton se uită la ea mirat. O umbră de dispreț licări pentru cîteva clipe în ochii lui Udomo : „Dă-i drumul, Van Linton ; întreab-o cum e să slujești la un negru ; spune-i că așa ceva nu s-ar întîmpla în țara ta".

Fata ieși.

— Ce spuneați, domnule Van Linton ?

— N-are importanță. Iată problema : îl vrem pe Mhendi, domnule prim-ministru !

— Din cîte am auzit, se află la dumneavoastră în țară.

— S-ar putea să nu-l prindem și avem o bănuială că s-ar întoarce aici.

— Mda...

— După cum vă spuneam, guvernul meu vrea să pună mîna pe el.

— Cred că ar fi mai bine să discutați asta cu domnul Jones, domnule Van Linton. Asta-i sectorul lui.

Van Linton se îndreptă de spate și se uită drept în ochii lui Udomo.

— Domnule prim-ministru, am ordin de la guvernul meu să mă întorc cu întreaga dele-

gație în țară dacă nu primesc o promisiune foarte fermă din partea dumneavoastră.

Udomo era năucit. Deodată, chipul lui Van Linton își pierdu contururile. Udomo respiră adînc și își concentră din nou privirea. Asta era singurul lucru pe care nu-l prevăzuse. Apoi, auzi din nou vocea lui Van Linton.

— ...Noi înțelegem dificultatea în care vă aflați. Dar arta de a conduce e arta posibilului...

— Dar vă asigur că nu știu nimic despre asta, spuse Udomo.

Van Linton ridică ușor din umeri, zîmbind.

— În cazul acesta, domnule, mă tem că va trebui să anulăm planurile și înțelegerile la care am ajuns. Specialiștii noștri se vor întoarce imediat în țară și va trebui să vă căutați în altă parte capital și mînă de lucru calificată pentru planurile dumneavoastră de industrializare. Îmi pare rău. Dar astea sînt dispozițiile.

— Sînteți doar om de afaceri, ce Dumnezeu! Puteți scoate de aici niște profituri uriașe pentru dumneavoastră și acționarii dumneavoastră! Lăsați politica pe seama politicienilor. Vedeți-vă de treabă! Scoateți-vă profiturile! Țara asta-i bogată și dumneavoastră puteți cîștiga o parte bună din aceste bogății.

— Îmi pare rău, domnule prim-ministru, dar am primit niște instrucțiuni...

— Vă dau cuvîntul meu de onoare. Nu știu nimic despre asta.

— Atunci, promiteți-ne că ni-l predați dacă se întoarce aici.

— Asta ar însemna să-mi distrug guvernul, să distrug tot ce-am visat și am plănuit. Trebuie să înțelegeți acest lucru !

— Îmi pare rău, domnule. Dar așa am primit ordin. Există și modalități de a rezolva anumite lucruri în mod discret. Putem coopera în această privință...

Lui Udomo îi veni foarte greu să se stăpînească. Trebuie să gîndești calm și limpede. Calm și limpede. Gîndește. Gîndește... Rasiștii ăștia albi nu glumesc. Sau îl dai pe Mhendi, sau planurile tale vor fi spulberate. Ai încercat peste tot în altă parte, dar ei sînt singurii care pot s-o facă în timpul și la scara pe care o dorești.

— Cînd luați legătura cu guvernul dumneavoastră ? Udomo vorbea apăsat.

— Aștept să mă sune ei diseară, la șase.

Dacă ar avea măcar pe cineva cu care să poată sta de vorbă ! Cineva care să-l înțeleagă, să-l asculte și să-l liniștească... Lois... Oh, Lois...

— O să vă sun înainte de șase. Acum, lăsați-mă.

— Vă mulțumesc, domnule prim-ministru. Știți că nu avem nimic personal cu dumneavoastră și vă pot da o asigurare fermă din partea guvernului meu că, de la noi, n-o să se afle nimic... Desigur, s-ar putea să-l prindem înainte...

— Ajunge !

— La revedere, domnule prim-ministru.

Rămase multă vreme prăbușit în scaun, uitîndu-se în gol și nesimțind altceva decît o singurătate adîncă și fără margini... îl auzea

parcă pe Mhendi; vorbea leneș și răgușit, cu vocea lui tandră și mîngîietoare... Își vedea și cel mai minunat vis al său: să ducă țara pînă la punctul de unde nu mai există cale de întoarcere. Să facă marea trecere de la trecut la prezent... La naiba cu Mhendi! La naiba cu el! La naiba cu toți!

Secretarul intră în birou.

Udomo sări în sus și mișcă furios din brațe.

— Ce vrei? strigă el înfuriindu-se. Lasă-mă-n pace? Ieși afară! Afară!

Tînărul se holbă la el cu gura deschisă. Udomo apucă ceașca din față.

— Ieși afară!

Tînărul țîșni afară. Ceașca se izbi de ușa care tocmai se închidea și se făcu bucățele.

Udomo se prăbuși din nou în scaun și bătu cu pumnii în masă. Apoi, sări deodată în sus și ieși grăbit prin biroul secretarului.

— Merg acasă! Vreau să fiu lăsat în pace!

Șoferul lui nu se vedea nicăieri. Atunci se așeză la volan și ieși cu mașina din curtea pătrată, conducînd nebunește și atingînd chiar cîteva mașini în cale. Și în oraș conduse la fel. Un polițist de culoare îl fluieră, făcîndu-i semne înnebunit. Dar cînd recunoscu mașina, opri toată circulația.

Ajuns în fața casei sale, Udomo apăsă brusc pe frînă. Mașina se opri cu un scîrțîit puternic. Ieși din ea grăbit și intră în casă.

Lanwood, care tocmai ieșea din camera de zi, stătea în ușă.

— Bună, Mike. Nu știam că vii acum... Știi...

— Lasă-mă odată-n pace ! Lasă-mă-n pace ! Pleacă din drumul meu ! Pleacă !

Îl împinse la o parte. Lanwood căzu aproape pe canapea. Udomo intră în camera lui, trînti ușa și o încuie. Apoi, se aruncă pe pat, cu fața în jos.

Lanwood se ridică încet, șezu puțin pe canapea, apoi se îndreptă spre camera lui Udomo. Bătu în ușă. Acum era un negru bătrîn, bătut de viață și de lume.

— Mike, nu e nevoie să fii bădăran cu mine, să știi ! Ajunge dacă îmi spui să plec. Nu vreau să stau pe capul nimănui. Dar sînt om, nu cîine !

— Lasă-mă-n pace ! Avea o voce isterizată. Lasă-mă-n pace !

— E-n ordine, Mike, spuse Lanwood calm. Te las.

Lanwood intră în camera lui. Își deschise cufărul și scoase de acolo o mapă. Voia să vadă cîți bani mai are. O sută cinzeci de lire în cecuri de călătorie : era tot ce-a mai rămas din banii pe care i-a trimis Udomo ca să aibă cu ce veni încoace. Pe atunci — au trecut doar vreo trei luni — totul i se părea extraordinar. Ca să se termine astfel ! Și mai avea aproape o sută de lire sterline în monedă panafricană : banii pe care Udomo i-a dat din cînd în cînd pentru diverse cheltuieli pe drum. Banii altora. Nu ai lui. Bani primiți. Nu cîștigați... Își luă pașaportul din mapă și îl băgă în buzunarul de la piept al vestonului.

Ieși din casă și se îndreptă spre centrul orașului. Încă n-a reușit să înțeleagă cum func-

ționează serviciul, destul de primitiv, de autobuze din oraș. Soarele îl orbea. Își montă niște sticle închise la culoare în ramele de la ochelari. Așa era mai bine. Începu să transpire. Se uită în jur după un taxi, dar nu văzu nici unul. La vreo cinci sute de metri de casă, ajunse pe un drum asfaltat. Din pămînt, se ridicau valuri de căldură, care îl amețeau. Trecu pe lîngă doi bărbați care urinau în canalele descoperite și simți mirosul greu și scîrbos al urinii.

Intră apoi în periferia murdară a orașului propriu-zis. Și, peste tot în jurul lui, erau oameni murdari, dar fericiți. Iar aici, era plin de taxiuri. Se hotărî însă să meargă pe jos. Cine știe dacă mai tîrziu nu va avea nevoie de fiecare penny.

Trecu pe lîngă niște femei care își vindeau marfa pe trotuar, de partea cealaltă a canalului. Rîdeau și vorbeau într-o limbă pe care el n-o putea înțelege. Îi făceau semne, invitîndu-l să cumpere din mărfurile lor pline de muște. Și deodată, își dădu seama că, dacă ar rămîne aici, ar fi mereu un outsider. Cu toată pielea lui neagră, prăpastia dintre el și lumea asta era prea mare, și el, prea bătrîn ca să o mai poată trece. Se simțea așa de legat de Occident, a trăit așa de mult acolo, încît acum nu mai putea să se descurce în nici o altă lume.

Deodată, se simți îngrozitor de obosit, îl oboseau chiar și oamenii aceia desculți, fericiți și plini de viață din jurul lui, muștele și mirosurile. Îi făcu semn unui taximetrist și se urcă în mașină.

— Spre oficiul naval, îi spuse el băiatului de culoare, care-l privea zîmbind.

„Adevărul e că mi-e tare dor de Londra. Nici nu mi-am dat seama pînă acum ce mult m-am legat de orașul ăsta! Era o prostie să cred că aș putea șterge cu buretele cei treizeci de ani din viața mea, de parcă nici nu i-aș fi trăit. Cum e cîntecul ăla de care tot rîdem?

Poate pentru că sînt londonez
Mă gîndesc la ea oriunde-aș fi...

Acum, cînd ești prea bătrîn ca să mai suporți realitatea, te-ai trezit s-o înfrunți, Tom? Dar ce e realitatea? Să însemne ea oare că a fi negru e totuna cu a avea liberă trecere în Africa? Sau să însemne că omul poartă în el moștenirile pe care le-a primit, dintre care țara de baștină și educația sa sînt cele mai importante? Că el trebuie să fie al naibii de puternic ca să învingă, să învingă cu adevărat aceste două elemente principale? Asta să fie realitatea? Asta trebuie să fie, nu-i așa? Pentru că e groaznic să crezi că ar fi altceva! Dar oare e bine să lupți pentru libertate?"

Cînd taxiul se opri, șoferul se întoarse spre Lanwood și văzu un om bătrîn care ședea adunat într-un colț, de parcă ar fi adormit cu bărbia în piept.

— Am ajuns, domnu'.

— Ce? Da. Mda.

Lanwood coborî din mașină.

— Cît costă?

— Doi șilingi, domnu'.

Lanwood plăti și intră în oficiul naval. Trecu pe lîngă funcționarii de culoare și se opri într-un colț unde lucra un alb.

— Numele meu este Lanwood.

— Ah, da, domnul Lanwood ?

— Vreau să mă interesez de o călătorie. Se opri, apoi adăugă : *Spre casă.*

— Cînd vreți să plecați, domnule ?

— Cît de curînd posibil.

— Poate peste o săptămînă ? Pînă-atunci s-ar putea să renunțe cineva la bilet.

— Asta e cel mai devreme ?

Tînărul se uită în sus.

— Mda... Stați o clipă să verific în registre.

Tînărul se întoarse după cîteva minute.

— Mă tem că nu vă pot oferi un loc decît peste șase zile... Desigur, dacă nu vreți să plecați cu un cargobot. Dar călătoria durează săptămîni întregi și e foarte plictisitoare.

— Cînd aveți primul cargobot ?

— Din cîte știu, mai e un pat liber pe cargobotul care pleacă poimîine. Dar nu veți ajunge în Anglia decît după sosirea vasului de pasageri care pleacă peste șase zile. Desigur, mai e și *Savoia*, care pleacă în seara asta, dar n-ați avea destul timp.

Lanwood ezită și spuse :

— Dați-mi un loc pe ăsta.

— Pe *Savoia ?*

— Da.

— Dar asta înseamnă că trebuie să fiți gata în patru ore.

— Mă descurc eu.

— Doar nu fugiţi de ceva ? îl ironiză funcţionarul.

Dar privirea lui Lanwood îi alungă zîmbetul amabil.

Peste vreo douăzeci de minute, Lanwood ieşi din oficiul naval cu biletul în buzunar. Se duse apoi la poştă ; era mare aglomeraţie. Trimise o cablogramă :

MARY FELD 36 REGENCY MEWS LONDON
PLEC CU SAVOIA AZI PESTE TREI
SĂPTĂMÎNI ACASĂ
AM NEVOIE DE TINE
TOM

Plăti, şi se întoarse cu un taxi înapoi la locuinţa lui Udomo. Doar servitorii erau acasă. Mai avea trei ore pînă la plecarea vaporului. Trebuia să împacheteze. Începu să împacheteze metodic. O să-i scoată oare Mary ochii pentru ultima lor ceartă ? Nu. Ea era singura care i-a rămas credincioasă în toţi aceşti ani. Va fi înţelegătoare ; au trăit împreună aşa de mulţi ani ! Cu toate frecuşurile dintre ei, îşi aparţineau unul altuia.

Majordomul îl chemă la prînz. După ce mîncă singur, se întoarse în cameră, să termine de împachetat. Apoi, îl trimise pe majordom să-i oprească un taxi şi se aşeză la masă. Începu să-i scrie lui Udomo :

„Dragă Mike !

Vreau doar să-mi iau rămas-bun de la tine. Mă întorc în Anglia. După cum mi-ai arătat atît de limpede astăzi, vă stau în drum şi trebuie să fiu înlăturat. Dar aşa ceva n-am în-

ghiţit de la albi şi nu văd de ce aş înghiţi-o de la negri. Salută-i şi pe ceilalţi din partea mea şi mulţumesc pentru tot. Cel mai mult mă doare faptul că am fost odată tovarăşi de luptă.

Thomas Lanwood".

Apoi luă taxiul pînă în port.

Adebhoy, care venise să vadă ce s-a întîmplat cu Udomo, a fost primul care a găsit scrisoarea. La puţin timp după aceea, ieşi şi Udomo din camera lui. Era din nou stăpîn pe el.

Adebhoy îi dădu scrisoarea.

— Tom a plecat.

Udomo privi mult timp bucata de hîrtie.

— Nu-mi place să mi se citească scrisorile, Ade.

— Era deschisă, oricine putea s-o citească.

— Tom e un tîmpit!

— Ce s-a întîmplat?

— Sună oficiul naval şi află cînd pleacă şi unde e... Majordom!

Adebhoy se îndreptă spre telefon. Udomo se duse în bucătărie, apoi se întoarse în cameră, cu un picior de pui neîncălzit în mînă.

— A plecat acum o jumătate de oră. Ce s-a întîmplat?

— Eram nervos şi i-am spus să mă lase în pace. Dar ştii cum se bagă Tom. L-am îmbrîncit şi m-am dus în camera mea. Şi uite!

Udomo aruncă scrisoarea mototolită.

— Locul lui nu-i aici, spuse Adebhoy calm.

— Dar să plece chiar așa...

— Poate că așa-i cel mai bine, băiatule.

Adebhoy zîmbi cu gura larg deschisă, dar avea o privire sumbră.

— În orice caz, poți să îndrepți lucrurile printr-o scrisoare. Ne va fi mult mai util acolo.

— Ce te-aduce încoace ? întrebă Udomo dintr-o dată.

— Cînd mi-a telefonat secretarul tău că se contramandează ședința, m-am dus pe la tine la birou. Spunea că ai plecat acasă... Ce te frămîntă, băiatule ?

— O durere de cap, Ade. Dar mi-a și trecut. Nimic mai mult.

— Mă bucur. Cum a fost călătoria ?

— Minunată, dar o să-ți povestesc eu altădată. Diseară. Acum du-te. Trebuie să dau un telefon important. Ne vedem diseară la sediu.

Adebhoy plecă nemulțumit. Udomo se duse la telefon.

4.

Ploaia cădea întruna. Stropii mari și grei loveau cu putere. Cădeau în șuvoaie. Și era întuneric beznă ; întuneric ca în jungla neagră din spatele Mariei.

Se lipi de copacul tînăr. Era recunoscătoare ploii. S-o învinețească și s-o ude leoarcă, să-i țîșnească sîngele. Nu-i păsa. Datorită ploii mai erau încă aici. Datorită ploii nu renunțase la speranța că el se va întoarce. Dar va putea oare găsi drumul pe ploaie și pe întuneric ?

Oare ? Da. Odată a condus doar o armată. Va găsi drumul. Da, va găsi drumul. Ploaia asta e de bun augur. Era un semn că totul e în ordine și că va veni. A început acum patru zile, cu o zi înainte de a fi trecut luna, și ei ar fi trebuit să plece deja. Dacă n-ar fi fost ploaia, ar fi plecat acum trei zile. Dar a început să plouă și ei mai erau încă aici, și el va veni. Oh da, *va veni*. Va *veni*...

Ce-a fost asta ?

Încerca să străpungă cu privirea peretele de întuneric. Să strige ? Nici un alb n-ar ieși doar pe o ploaie ca asta. Își duse mîinile pîlnie la gură :

— Mhendi ! strigă ea îndelung, pe un ton plîngăreț. Mai strigă o dată : Mhendi !

Apoi simți ceva lipicios tîrîndu-se pe lîngă degetele goale de la picioare. Își înfipse unghiile în coaja copacului și rămase nemișcată. În cele din urmă, șarpele plecă. Se va urca oare în copac ? Oh, Mhendi !... Liniștește-te odată sau nu vei mai fi în viață cînd se întoarce. Și dacă l-au prins ? Dacă l-au omorît ? Nu, va veni...

— Maria ! Unde ești ?

— Aici, Joseph.

Joseph își aprinse torța și veni încet lîngă ea, pipăind terenul din fața lui.

— Ți-am spus doar că e periculos să pleci de una singură. Și ai venit fără torță.

— Un șarpe... începu ea. Apoi îl apucă de braț. Joseph ! Uite !

Maria făcu cîțiva pași înainte. Joseph o trase înapoi.

— Uite o lumină !

În depărtare, se vedea un punct slab de lumină care tot mereu străpungea întunericul și se pierdea apoi din nou. Maria începu să se zbată în brațele lui Joseph și vru să strige. Joseph îi puse mîna peste gură.

— Așteaptă ! șopti el printre dinți. Așteaptă, Maria ! S-ar putea să fie alții.

Ea se liniști. Joseph îi dădu drumul.

— E Mhendi, spuse ea.

— Trebuie să așteptăm aici, spuse el ferm.

— Iar se vede lumina !

Acum se apropiase.

— Numără luminile, spuse el. Trei, apoi din nou întuneric, și încă două lumini.

— Două, șopti Maria. Trei... Acum. Acum... Da. Unu, doi...

— El e ! spuse Joseph.

Maria se eliberă din strînsoare și fugi în întîmpinarea lui Mhendi.

— Mhendi ! Mhendi !

— Maria ! Maria !

— Domnu' ! strigă Joseph, lăsînd la o parte toate temerile.

Silueta lui Mhendi se ivi brusc din noaptea neagră. Maria se aruncă înainte cu brațele deschise, aprecie însă greșit distanța dintre ei și căzu ca un sac, la picioarele lui. Mhendi căzu în genunchi, într-o băltoacă. Cineva din spatele lui aprinse o torță. Joseph se opri în loc, își băgă mîna în buzunar și scoase pistolul.

— Cine-s oamenii ăștia, domnu' ?

— E-n ordine, Joseph. Sînt oamenii mei, soldații mei.

Joseph se linişti şi îşi băgă pistolul înapoi în buzunar. Mhendi se apleacă şi o ridică pe Maria.

— Te-ai întors...

— Am promis doar.

— Nu e bine să stăm prea mult pe aici, spuse Joseph.

Îi conduse spre tabără. Mhendi şi Maria veneau în urma lui, îmbrăţişaţi. Cei doi pluralieni tăcuţi veneau ultimii.

Ploaia cădea întruna, chiar dacă nu mai era aşa dezlănţuită ca la început. Dar avea să se liniştească încă în noaptea aceea. Iar dimineaţa, soarele va străluci din nou.

— Mi-era teamă că aţi plecat, îi spuse Mhendi lui Joseph. De aceea am adus doi oameni cu mine. Nu-i prea uşor să mergi singur prin junglă.

— Ploaia ne-a oprit, spuse Joseph.

— Mi-am dorit asta.

— Ştiam că vei veni înapoi, spuse Maria. Şi totuşi mi-a fost frică.

— N-am putut veni mai repede, spuse Mhendi.

Intrară în junglă. Apoi, Joseph îşi duse mîinile pîlnie la gură şi ţipă de trei ori ca o bufniţă.

— Joseph acolo ? întrebă o voce de lîngă ei.

— Aici Joseph.

Îşi aprinse torţa. Un tînăr stătea chiar în drum. Era dezbrăcat, doar o pînză îi acoperea sexul, şi ţinea o puşcă mitralieră sub braţ.

— Zi ceva înainte de a veni mai aproape.

— S-a întors domnul Mhendi.

— Bine aţi venit, domnu' ! Ne-am făcut griji pentru dumneavoastră.

Joseph mergea în fruntea coloanei, cu o torţă aprinsă în mînă. Santinela rămase la post. Peste puţin timp, ajunseră în tabără. Băieţii lui Joseph făcuseră din frunzişul bogat al copacilor uriaşi un acoperiş gros de verdeaţă, ca o boltă deasupra taberei ; locul părea acum o încăpere spaţioasă şi înaltă. În mijlocul ei, ardea un foc mare, care pocnea mereu şi arunca scîntei. Tinerii care stăteau de pază trîndăveau în jurul focului.

— Domnule Mhendi ! strigă unul dintre ei.

Se adunaseră în jurul grupului, dînd mîna cu noii veniţi şi zîmbind fericiţi în timp ce le urau bun venit.

— Cum a fost, domnu' ? Ne-am temut pentru dumneavoastră.

— Domnul Mhendi ar trebui mai întîi să se schimbe, spuse Joseph.

— Ocupă-te de oamenii mei.

— Haide, spuse Maria.

Îl luă pe Mhendi de mînă şi îl conduse la cortul lui.

Mhendi se schimbă. Şi Maria îşi dădu jos hainele ude.

— Cum a fost ? întrebă el.

— O lungă aşteptare, spuse ea. În fiecare noapte, am dormit singură în patul tău. Oh, ce greu e să aştepţi. Dar pe tine te-au pîndit multe primejdii.

— M-am gîndit mult la tine, spuse el.

— Şi singurătatea care te apăsa înainte ? A revenit ?

— Nu, fetițo. Cred că s-a dus pentru totdeauna.

— Mă bucur.

— Va trebui însă să mă reîntorc acolo.

— Și eu te voi aștepta din nou.

— Dar de data asta, de partea cealaltă a junglei. Asta nu-i un loc pentru femei.

— Nu, stăpînul meu. Aici te voi aștepta. Îți voi da ascultare în toate, dar în asta nu. Să nu mai vorbim. Are o însemnătate aparte pentru mine să te aștept aici.

Acum erau amîndoi goi. Și parcă pentru prima dată îi vedea trupul gol în toată splendoarea lui.

— Maria...

O strînse în brațe și îi simți trupul tînăr și voinic tremurînd. Dorința se aprindea în el.

— Mai tîrziu, murmură ea. Mai ai răbdare... Se desprinse din îmbrățișarea lui, se înfășură într-o pînză uscată, apoi îl ajută să-și lege akra.

Cineva de afară strigă :

— Mîncarea-i gata !

Mhendi o mîngîia ușor pe gît, încercînd s-o liniștească.

Maria plîngea înăbușit, cum stătea așa întinsă lîngă el.

Continuă s-o mîngîie pînă ce suspinele încetară, pînă se liniști de-a binelea. „Simte nevoia să se ușureze după atîta așteptare, se gîndi el. Bărbații uită adesea ce grea e povara așteptării pentru o femeie. Dormi, fetițo. Deocamdată ai așteptat destul ; s-a terminat și cu aventura mea plină de griji și temeri.

Dacă e adevărat că marii conducători de oameni, marii revoluționari, nu știu ce-i aia frica, înseamnă că eu nu sînt un conducător, ci un om speriat, care trebuie să lupte mai departe, doar pentru că e obligat s-o facă. Nu sînt prea curajos, ăsta-i adevărul. De fiecare dată, cînd urmăritorii mei erau prin apropiere, mă pierdeam cu firea. Tot ce fac e să mă ascund de ceilalți. Asta-i tot. Dormi, fetițo. Tu mi-ai cîștigat inima și m-ai încurajat mai mult decît crezi. Dormi, fetița mea..."

În cele din urmă, Maria adormi. El se sculă din pat, își îmbrăcă akra și se duse lîngă foc. Cîțiva tineri adormiseră acolo. Alții, între care și cei doi băieți ai lui, dormeau în cortul mare. Se părea că ploaia se va opri în curînd ; poate va mai ploua vreo jumătate de oră. La naiba. A uitat hîrtia înăuntru. Intră încet în cort s-o aducă. Apoi veni înapoi, se așeză lîngă foc și se apucă de scris. Zîmbea în timp ce scria. Asta-i teatru, dar foarte necesar. Trebuia însă să le dea oamenilor spectacole din astea, fie ca să nu le piară curajul și să-i imboldească la luptă, fie ca să bage frica în ei. Cu asta le va rezolva pe amîndouă : îi va speria pe stăpînii albi și le va da ghes sclavilor negri. Dar cum să-i spun ? Un mesaj de la Mhendi ? Nu. Comunicatul nr. 1. Asta e. Comunicatul nr. 1. Acum să enumăr acțiunile întreprinse... Da. Acum, motivul. Ei îl cunosc, dar trebuie să-l și spun. Da, comunicatul ăsta nu e îndreptat împotriva albilor doar pentru că sînt albi. Ei de fapt știu asta, dar trebuie să le-o spun și eu... Și acum, partea provocatoare... un comunicat din acesta va apărea lunar.

Auzi o mișcare la capătul îndepărtat al luminișului, în care se afla tabăra. Apoi, văzu un șarpe uriaș, gras și lung, de un verde murdar, intrînd în luminiș și îndreptîndu-se direct spre foc. Mhendi se aplecă să-și ia pistolul de jos. Dar, înainte de a apuca să-l ridice, cineva de la marginea luminișului aruncă o torță aprinsă la stînga lui. Corpul lung al șarpelui se zvîrcoli, se încolăci spasmodic, apoi rămase nemișcat. Toată lumea se trezi. Cei din corturi se grăbiră să iasă afară. Tînărul care era de pază veni în luminiș cu mitraliera în mînă.

— L-am auzit, domnu', și m-am întors.

Toți se uitară la șarpele mort.

— E-n ordine. Înapoi la culcare, le zise Joseph.

Unul din băieții lui Mhendi veni la el :

— Acuși se oprește ploaia.

— Vreți să vă întoarceți ?

— Cel mai bine e să plecăm acum. Dac-o lăsăm pe mai tîrziu, s-ar putea să ne prindă poliția înainte de a ajunge într-un loc sigur. Și nu e bine să fim interogați.

— E-n ordine. Am terminat de scris. Știi ce ai de făcut.

Joseph, Maria și ceilalți pluralieni îi însoțiră.

— El zice că e mai bine să plece pe întuneric, spuse Mhendi. Spune-le prietenilor mei că mă întorc aici peste o lună ; și atunci, putem face aici o tabără permanentă. Spune-le că acum sînt în siguranță, printre prieteni. Spune-le să se pregătească pentru următoarea fază a operațiunii, după cum am stabilit. Și nu ui-

tați, fiți chibzuiți și nu ucideți. Asta-i un alt fel de război.

— Poate că va fi necesar să vă lăsăm un mesaj, spuse pluralianul. S-ar putea să cădeți în ghearele poliției cînd vă întoarceți. Se poate întîmpla și asta. Unde să vă las un mesaj dacă e nevoie?

— Aici, spuse Joseph. Vom lăsa corturile aici.

— Nu cred că voi fi în stare să mai găsesc locul ăsta. Și în orice caz, mi-ar trebui foarte mult timp.

Mhendi făcu o schiță a marginii junglei pe notesul lui. Apoi, făcu și schița satului pluralian din care au pornit.

— Asta-i satul din care am pornit. Ții minte că am venit pînă la dealul ăsta. Aici trebuie să urci aproape doi kilometri. Acolo-i locul unde copacii ies mai mult în afară. La dreapta, sînt patru copaci mai înalți decît toți ceilalți. Acum, ne aflăm chiar sub ei. Dar se pot vedea doar de la distanță. Și, în cele din urmă, trebuie să-ți folosești judecata.

— Puteți să-mi dați harta?

— Nu. Încearcă să ții minte.

Omul o studie, apoi dădu din cap. Mhendi rupse foaia din carnet și o aruncă în foc.

— Acum haideți să ne schimbăm și să plecăm.

— Hainele dumneavoastră sînt în cort, spuse Joseph. Sînt uscate. Mergeți la culcare, domnu' Mhendi. Eu le voi arăta drumul. Trebuie să fiți odihnit pentru călătoria care ne așteaptă în zori.

— E-n ordine. Drum bun, băieți ! Aveți grijă pe unde mergeți.

— Vino la culcare, spuse Maria.

5.

După unsprezece zile, Mhendi și Maria ajunseră, în sfîrșit, la casa Selinei. Era noapte.

Selina se aruncă în brațele lui Mhendi.

— Bine-ai venit, Mhendi ! Bine-ai venit, frate ! Am auzit că faptele tale au făcut ocolul lumii și că cei care se consideră stăpînii tăi sînt speriați. Sînt fericită că te văd teafăr... Vino. Stai jos... Aduceți de mîncare și de băut ! Bine-ai venit și tu, Maria, copila mea ! Nu ți-am găsit eu o fată bună, ce zici, Mhendi ?

— Mă bucur că te văd, Selina, spuse Mhendi. Iar fata asta pe care mi-ai găsit-o e o bijuterie. Mi-e tare dragă !

Selina nu-și găsea locul, supraveghindu-i pe servitorii care aduceau mîncarea și făcîndu-i pe cei doi musafiri să se simtă ca acasă. A stat lîngă ei pînă ce au terminat de mîncat, apoi aduse ziarele străine și le arătă bucuroasă. Se entuziasmă la vederea pozelor cu centralele electrice pluraliene distruse, cu trenuri deraiate, cu fabrici arse pînă în temelii.

— Aici te-au prins chiar în fotografie, chicoti-ea.

După masă, Selina îi trimise pe toți din cameră ; pe Maria o bătu prietenește pe umăr.

— Du-te la tine în cameră și odihnește-te, fetițo. Ești obosită, și eu trebuie să vorbesc ceva cu Mhendi. Nu te teme, nu-l țin prea mult!

Cînd rămaseră singuri, Selina îl întrebă pe un ton serios:

— E așa cum scrie în ziare? Chiar așa?

Mhendi răsfoi ziarele.

— Da. Și asta încă nu-i tot.

— E adevărat și că te urmăresc mii de polițiști?

— Da.

— Atunci, trebuie să fii prudent, chiar și la noi. Albii n-au plecat de-aici. N-am scăpat încă de toți. Udomo spune că mai avem nevoie de ei... Ridică ușor din umeri. Ce planuri ai acum?

— N-o să stau prea mult pe aici. Oamenii mei mă așteaptă peste o lună în junglă.

— Și tinerii pe care i-am găsit pentru tine?

— Sînt băieți de nădejde. Joseph e un bun conducător.

— Sînt fericită să aud asta... Atunci spune-mi ce trebuie să fac, prietene.

Mhendi se apleacă și ridică geanta pe care o cărase cu el tot timpul. I-o dădu Selinei.

— Aici sînt bani. Bani strînși de oamenii mei. Nu știu cît de mulți sînt, dar vei vedea că sînt destui. Avem nevoie de un ziar. Toate presele noastre au fost confiscate și toate ziarele noastre, interzise. Am putea începe să edităm un alt ziar în Pluralia, dar mă tem că poliția ar găsi presele și le-ar confisca sau le-ar distruge. Și costă mult...

— Deci vrei să editezi un ziar în junglă.

— Da. Se poate aranja asta? Poţi să-mi procuri o presă mică?

— Îţi fac eu rost de una. Nu va fi prea uşor, dar ţi-o trimit... Spui că pleci curînd. Cît de curînd?

— În patru sau cinci zile. De data asta va dura mult pînă mă întorc; şase luni sau poate chiar un an.

— Vei locui în junglă?

— Da, în junglă şi printre oamenii mei. Le va veni inima la loc, dacă mă văd scăpînd mereu de cursa pe care mi-o întind albii.

— Îmi dau seama că e o treabă înţeleaptă. Dar cum o să vă descurcaţi cu mîncarea?

— Am organizat nişte comitete de aprovizionare în timpul cît am fost în Pluralia. Noaptea, se pot strecura provizii în tabără.

— Dar ar fi periculos. E mai bine să nu-ţi faci griji pentru lucruri mărunte. Nu te gîndi la mîncare. Am eu grijă de asta. Foloseşte-ţi capul doar pentru luptă.

— Dar e greu să transporţi alimente prin junglă.

— Şi ce dacă! O facem pentru libertatea Africii. Nu te mai gîndi la asta. Peste cîteva zile, mă duc acolo şi aranjez totul.

— Încă ceva, Selina. Nu pot să-i ţin pe băieţii tăi cu mine aşa de mult timp.

— Nu le strică. Asta-i căleşte.

— Dar îi am pe oamenii mei. N-am nevoie de mai mulţi.

— Şi?

— Vreau să-i iau doar pe cîţiva cu mine prin junglă, şi apoi să mă întorc.

— Şi Maria?

Mhendi oftă.

— Ar fi mai bine să se întoarcă cu ei ; ar fi mai sigur pentru ea. Dar știu că nu vrea. Și apoi, m-aș simți singur fără ea.

— Ia-o cu tine ; ține-o cu tine. Acum e a ta pentru totdeauna.

— Așa să fie.

— Și o dată pe lună îți voi trimite provizii ; tu, să mă ții la curent... Deci, am aranjat. Poate că într-o zi voi veni să văd tabăra ta din junglă. Acum, trebuie să te odihnești, frate.

— Ce vești ai de la prietenii mei ?

— Udomo și Adebhoy sînt bine, sănătoși. Îi voi înștiința că ai venit.

— Udomo a spus...

— Că acum trebuie să fim prudenți ; dar faptele tale au aprins vechea flacără din el. Vrea să te vadă. A mai venit un prieten de-al tău aici.

— Mabi ?

— Da. Săptămîna trecută a fost numit ministru al Educației și Orientării Naționale. E un om de nădejde. Îmi place de el. Știi că a trebuit să-l silim pe Udomo să-l cheme înapoi. N-ar fi fost de acord dacă nu exista pericolul de a pierde sprijinul muntenilor.

— Asta nu-i treaba mea, Selina, dar cred că greșești.

Selina strîmbă din buze.

— Știi ce e loialitatea, nu-i așa ? Și eu, la fel. Să nu vorbim prea multe.

Un gînd îi străfulgeră lui Mhendi prin minte : e o viperă. Apoi spuse :

— E minunat că îl voi vedea pe Mabi din nou... Și Lanwood ?

— Sigur că n-ai de unde să știi. A plecat.
— Cum ! A plecat ?
— A plecat acum mai bine de o lună, în ziua în care s-a întors Udomo din călătorie.
— Dar de ce ?
— Nimeni nu știe. Și-a împachetat lucrurile și a plecat.
— Nu se poate !
— Întreabă-l mîine pe Udomo... Du-te mai bine la culcare, prietene. E tîrziu.
„Deci Tom a plecat pe tăcute și neștiut de nimeni ; un om distrus. Unde-o fi plecat ? Înapoi la Mary Feld ? S-a întors să-i cerșească mila, pentru că nu s-a găsit un loc și pentru el aici, în Africa, pentru care și-a irosit viața toată, făcînd planuri de eliberare ? Sigur că a fost un nătărău în multe privințe — tont, neîndemînatic, dogmatic și rigid. Dar asta... Asta a fost cea mai cruntă pedeapsă la care se putea gîndi cel mai înverșunat dușman al lui. Bietul Tom ! Trebuie să-i scriu..."
Se sculă în picioare și ieși din cameră.
— Noapte bună, Selina.
Era aceeași cameră în care s-a odihnit în prima lui zi aici. Ciudată femeie : pe cît de crudă, pe atît de tandră. Intră în cameră ; știa că o va găsi pe Maria dormind ghemuită ca un copil în patul în care s-au cunoscut. Iar acum, din cunoștințe, au devenit amanți...
„Dormi fetița mea, ai nevoie de somn. Și eu am mare nevoie... Săracul Tom. Ar fi totuși mai bine să-i scriu acum. Mai tîrziu, s-ar putea să uit sau să n-am timp. Și n-aș vrea ca Tom să creadă că l-am uitat..."

Își scoase carnetul și scrise scrisoarea. Apoi, se dezbrăcă și se urcă în pat cu grijă, să n-o trezească pe Maria. Ea se întoarse spre el în somn și își puse un braț posesiv peste el. Mhendi stinse lumina. Era plăcut să-ți relaxezi trupul și mintea. Închise ochii...

Guvernatorul se uită prin sală, căutîndu-l pe Udomo din privire. Îl văzu înconjurat de cîțiva membri ai delegațiilor străine. Dacă n-ar fi fost o petrecere oficială, el și cu Jones ar fi trebuit să se descurce singuri cu diplomații americani, francezi, germani, italieni și scandinavi, precum și cu delegația parlamentară britanică. Udomo și echipa lui de miniștri africani îi vrăjeau pe oaspeții lor cum nu se putea mai bine. Adebhoy era poate puțin cherchelit, dar cei mai mulți musafiri erau la fel. Și, desigur, Adebhoy știa să bea cu măsură. Udomo i-a păcălit pe toți, n-a băut mai mult de un pahar cu sherry de la prînz. Iar Mabi l-a secondat de minune. Van Linton s-a destins într-atît, încît, la un moment dat, a ajuns să-l ia pe Mabi de umăr și să-i povestească despre artiștii negri din Pluralia.

Guvernatorul se uită la ceas. Trecuse de miezul nopții și era timpul să se termine petrecerea. Se uită în jur după Jones, dar Jones nicăieri. Se întoarse apoi spre aghiotantul lui.

— Găsește-mi-l, te rog, pe Jones.

Conducătorul delegației de la Consiliul Națiunilor veni lîngă el.

— A fost o petrecere minunată, Excelență !

— Mă bucur că v-a plăcut. Vrem să le lăsăm tuturor invitaților noștri o impresie bună.

— Mie mi-ați făcut, în orice caz, o impresie deosebită ! Și nu mă refer doar la petrecerea asta. Americanul făcu un semn cu mina, pentru a cuprinde întreaga sală luxoasă și plină de lume. Mă refer la întreaga țară și la felul cum e condusă. Primul ministru, Udomo, e un om mare ; așa de plăcut și de modest !

— Da, spuse Rosslee. Dacă ați ști mai multe despre realizările lui, despre greutățile mari pe care le are, dacă i-ați cunoaște planurile... Abia atunci v-ați da seama ce bine știe să conducă țara. Sînt foarte mîndru că lucrez cu el.

— Știți, Excelență, noi, în Statele Unite, interpretăm adesea greșit ceea ce încercați dumneavoastră să faceți aici. Vechea prejudecată împotriva colonialismului moare greu și de multe ori se spun lucruri urîte despre rolul dumneavoastră aici.

Rosslee schiță un zîmbet. „Un bătrînel tare simpatic", își zise el.

— Insultele fac parte din povara puterii. Noi am auzit destule... Sper că întîlnirea asta va duce la o mai bună înțelegere între națiunile noastre.

— Da, domnule ! Vom povesti acasă ce am văzut aici. Și vă pot spune, de pe acum, că delegația mea a fost de acord ca cererea primului ministru, Udomo, pentru ajutor tehnic să fie aprobată în întregime. Am propus și un ajutor suplimentar. Asta v-am spus-o, ca să știți ce mult ne-a impresionat tot ce faceți dumneavoastră aici.

— I-ați spus asta și primului ministru ?

— Nu, domnule.

— V-aș ruga să-i spuneți. Nu știți ce mult s-ar bucura!

— Sigur că da. Chiar acum mă duc să-i spun. Mă scuzați, domnule.

Bătrînul domn traversă sala, ca să se alăture grupului în care se afla primul ministru. Rosslee îi făcu semn unui băiat care venea spre el cu o tavă plină cu pahare, că nu vrea să bea, se înclină spre două doamne, apoi se îndreptă spre ușa în care tocmai apăruse Jones.

— E timpul să încheiem, Jones. Toată lumea s-a simțit bine și tocmai am auzit că vom primi tot ajutorul tehnic pe care l-ai cerut tu și Udomo, și ceva în plus.

— Bine, spuse Jones absent. Apoi zise: Chiar acum am vorbit cu securitatea. S-a întors Mhendi.

— Zău! Cînd?

— Azi noapte.

— Unde-i acum?

— La Selina.

— Ce ciudat! Nu i-au cerut extrădarea?

— Pînă acum, nu.

— Nu mai înțeleg nimic. Mai întîi, autoritățile pluraliene înaintează un protest oficial și pe urmă lasă totul să cadă ca pe o cărămidă încinsă. De ce? Mă tot întreb. Nici un cuvînt de la Londra?

— Nimic. Se pare că vor s-o facă uitată.

— Îți spun sincer că prefer să-mi bag capul în pămînt ca strutul.

— Dar noi reprezentăm guvernul, murmură Jones. Întrebarea e: ce trebuie să facem? De acum încolo, îl vor urmări pe Udomo în toate. Dar noi ce naiba avem de făcut? Să pri-

vim și să așteptăm ? Tare aș vrea să știu ce-a discutat Udomo cu Van Linton în dimineața aia.

— Știi ceva, Jones ? Eu n-aș vrea să știu. Aș prefera să nu știu nimic despre toate astea. Rosslee se uită în sală. Uită-te la el, zîmbește și îi vrăjește pe toți. Și poate doar unul sau doi dintre ei știu cîte ceva despre povara pe care o poartă. Iar dacă eu sau tu le-am spune : „Domnilor, acest om încearcă să facă în țara lui marea trecere de la o epocă la alta“, s-ar putea să înțeleagă cuvintele, dar nu întreaga lor semnificație. Nu știu ce să spun, Jones. Tot ce știu e că n-aș vrea să fiu acum în pielea lui pentru nimic în lume.

— Dar sînt sigur că n-o să-și vîndă prietenul.

— Crezi ? Pune-te în situația lui. Dar cum să facem noi așa ceva ? În cel mai bun caz, putem pătrunde problema cu mintea.

— Ar fi groaznic.

— Nu-i așa ?

— Și totuși... spuse Jones îngrijorat.

— Tocmai acest „și totuși“ mă întoarce pe dos.

— S-ar putea să nu se întîmple nimic.

— Deci fugim de răspundere, Jones. S-ar putea să nu se întîmple. ...Asta-i singura noastră speranță. Nici nu vreau să mai aud de treaba asta pînă nu sînt pus în fața faptului împlinit. Intenționat mă comport ca un laș... Haide, trebuie să terminăm cu petrecerea asta.

— Mă duc să-i spun că s-a întors Mhendi, spuse Jones.

— Dacă nu cumva știe deja.

— Mhendi s-a întors după ce a început petrecerea.

— Bine, spune-i.

Mașina lui Udomo veni după Mhendi în seara următoare.

Selina era mulțumită. Îi spuse lui Mhendi :

— Mă bucur de asta. A devenit așa de prudent în ultima vreme. „Primul ministru trebuie să fie prudent cu asta ; primul ministru trebuie să fie prudent cu cealaltă“... E bine să mai uite că e prim-ministru și să fie din nou luptătorul de odinioară. Africa mai are nevoie de luptători ! Împreună, veți fi puternici. Tu, Adebhoy și cu Mabi puteți să-i dați din nou curaj. Doar așa vom scăpa de albii ăștia, de toți albii ! Spune-i și tu, frate !

Selina îi dădu șoferului doi pui, pe care i-a pregătit special pentru ei. Maria rămase cu ea.

Mhendi îl găsi pe Udomo singur în cameră. Era cu nasul în hîrtii ; chipul îi era umbrit de oboseală. Cînd intră Mhendi, se ridică în picioare. Oboseala îl lăsă deodată. Fața îi deveni din nou vioaie.

— Mhendi ! Ce mă bucur să te văd din nou ! Obrazul i se aprinse de un zîmbet fericit. Te felicit ! Nimic nu mi-a făcut atîta plăcere în ultimii ani ca frica pe care ai băgat-o în sălbaticii ăia albi. Ce mai faci, bătrîne ?

— E bine cînd îți poți permite să te relaxezi puțin, spuse Mhendi. Și tu ?

„Arată bine, se gîndi Udomo, ca unul care s-a regăsit pe sine“.

— Tot așa. Încerc să-i duc cu vorba pe oameni. Lupt împotriva timpului. Dar încep să înțeleg niște treburi.

„Începi să te maturizezi, prietene, se gîndi Mhendi. Aș vrea să te pot înțelege. Cred că ar fi bine să-ți spun cine-i Selina".

— Știi că Selina a început să nu mai aibă răbdare ?

— Da. Ea și cu Ade, și încă mulți alții. Cei din opoziția lui Endura au descoperit că africanizarea e bună ca strigăt de luptă. Dar le mai vin eu de hac... Nu sînt în stare să țină țara unită, așa că depind de mine. Șezi. Ade și cu Mabi vor veni puțin mai tîrziu. Voiam să stăm de vorbă înainte.

— Să n-o subestimezi pe Selina, spuse Mhendi.

Udomo rîdea pe înfundate.

— Am învățat că nu trebuie să fac asta cu nimeni. Și o respect prea mult pe Selina ca s-o subestimez. Ea e de fapt singura de care mă tem — ea și cu Ade. Nu știam ce tribalist înrăit e Ade... Crezi că Selina înțelege ce vreau eu să fac ?

— Nu știu, spuse Mhendi. Are impresia că ești prea prudent.

— E grozavă ! E extraordinară ! Sînt al naibii de îndrăzneț și ea crede că sînt prea prudent. Extraordinar !

Mhendi își îndesă tutunul în pipă și îl aprinse. Servitorul intră cu un whisky pentru Mhendi și un suc de fructe pentru Udomo.

— N-am nevoie decît de timp, spuse Udomo distrat și absent. Doar de timp.

— Cît timp ?

— Vreo zece ani sau cel puțin cinci ; în orice caz, în zece ani, mi-ar fi mai ușor... Dar povestește-mi despre planurile tale. Unde ți-e baza ? Cum ai reușit să treci prin junglă ? Povestește-mi tot. Trebuie să mă furișez într-o zi pînă acolo.

— Ai de mers vreo nouă zile prin junglă !

Udomo se plesni peste genunchi și pufni în rîs.

— Să nu-mi spui că ești de aceeași părere cu Selina ! Să nu-mi spui că sînt prea moale !

— Ești un om foarte ocupat, prietene.

— Spune-mi unde ți-e baza și să vezi dacă nu apar într-o bună zi. Spune-mi. Încearcă-mă numai !

— Bine. Dar cred că e o nebunie să-ți asumi așa un risc mare. Dă-mi o foaie de hîrtie...

Udomo aduse hîrtie și creion și veni să se așeze lîngă el. Mhendi făcu o schiță, explicînd în timp ce desena :

— Poteca ascunsă prin junglă începe aici, mai jos de satul ăla mic. Știi care : chiar ultimul sat înainte de a intra în junglă. Drumul pare s-o ia ușor la dreapta. Aici, trebuie să ieși din junglă. Pare ușor pe hîrtie. Dar abia după nouă zile de mers prin întuneric vei ajunge în punctul ăsta. Dacă mergi drept înainte, ajungi în Pluralia. Tabăra noastră e aici. Dacă vii dinspre Pluralia, poți să știi unde e după copacii ăștia mari, mai înalți ca toți copacii din jur. Locul ăsta l-am transformat într-o uriașă cameră verde. Ploaia nu poate pătrunde înăuntru și, dacă faci foc, fumul nu se vede dea-

supra copacilor. E un loc cît se poate de sigur. Chiar dacă oamenii legii ar veni să mă caute, le-ar fi foarte greu să mă găsească, și apoi, i-aș auzi din timp ca să mă pierd în junglă — dacă vor reuși vreodată să-mi găsească tabăra.

— Dar n-o vor găsi, nu-i așa ?

— Eu cred că e imposibil.

— Bine... Dar eu o voi găsi... Mai bine dă-mi asta. Vorbesc serios. Voi veni... Acum spune-mi ce planuri ai în continuare ?

Mhendi îi povesti despre planul pe care i l-a descris în mare și Selinei. Cînd termină de vorbit, Udomo oftă și se lăsă pe spate.

— Doamne ! Ce mult aș vrea să merg și eu cu tine ! Lupta ta e curată, dreaptă și cinstită. Aici, trebuie să-i păcălesc pe toți, să trag sfori, să mă tîrguiesc cu oameni de care mi-e silă, să fiu amabil chiar și cu blestemații ăia de albi din Pluralia... Deodată, fața i se schimonosi într-un acces de furie. Să știi că uneori mi-e silă de tot, Mhendi !

Apoi se liniști. Ridică din umeri și zîmbi împăciuitor, ca și cînd i-ar fi fost rușine de ieșirea de adineaori.

Lui Mhendi începu să-i bată inima pentru Udomo, dar își stăpîni impulsul de a-l îmbrățișa. Se gîndi la niște cuvinte de mîngîiere, nu reuși însă să spună decît :

— Asta-i prețul pe care-l plătim, noi, cei din generația noastră, Mike !

Udomo strînse din buze, dar spuse cu blîndețe :

— Iar cei care vor veni după noi vor avea timp să ne judece și ne vor judeca aspru. Tu

înțelegi asta, Mhendi. Spune-mi, dacă ai fi în locul meu, sau chiar în al tău, și ai fi silit să sacrifici o persoană ca să-ți consolidezi izbînzile de pînă atunci — sau să pierzi tot ce ai cîștigat și cine știe ce multe alte lucruri —, ce ai alege ? Spune-mi sincer.

„Deci te frămînă ceva foarte important, își spuse Mhendi ; Nu mă duci tu pe mine cu aerul ăsta degajat ! E o problemă serioasă".

— Eu am ales deja, știi prea bine, spuse Mhendi calm. Port răspunderea pentru moartea multor oameni.

Udomo îl luă pe Mhendi de umeri.

— Asta-i ca și cu răspunderea unui ofițer pe cîmpul de luptă, prietene.

— E totuși răspundere. O uniformă sau o cauză oarecare nu te scutește de acest lucru.

— Dar azi ce ai alege ? întrebă Udomo calm.

Mhendi se amărî dintr-o dată. „Rezolvă-ți singur problemele ! Pe *mine* nu m-a ajutat nimeni cînd a trebuit să aleg. Hotărăște singur !"

— Asta-i o întrebare la care omul poate răspunde doar cînd se izbește de ea.

— Să spunem că această problemă s-a ivit. Tabăra ta, de exemplu ! Da, să ne gîndim la tabăra ta. Închipuie-ți că ai afla că unul din oamenii în care ai încredere urmează să le spună dușmanilor tăi unde se află tabăra. Ce-ai face ?

— Ar trebui să iau niște măsuri.

— Bun. Mai departe. Să zicem că omul a fost cinstit, n-a vrut să te trădeze, dar, fără voia lui, ar putea să le arate dușmanilor dru-

mul spre tabăra ta. Ce-ai face? I-ai spune unuia din soldații tăi să-l împuște, ca să împiedici o trădare?

— Asta ar depinde de multe lucruri.

— Ca de exemplu?

— De exemplu cît de gravă ar fi trădarea.

— Să zicem că ar însemna înfrîngerea totală a revoluției tale.

Mhendi ridică din umeri.

— Atunci n-aș avea încotro. Dar unde vrei să ajungi?

— Chiar dacă ți-ar fi frate?

— Mi-ar fi foarte greu să aleg, dar aș spune da. Dar spune-mi, Mike, ...

— Mă gîndesc la Ade. Acum, trecem printr-o criză. Dar s-ar putea să scăpăm de ea... Îmi face plăcere să stau de vorbă cu tine, Mhendi. Tu înțelegi lucrurile astea. Ar fi minunat dacă ai fi în echipa mea; ai fi cu adevărat util și nu ți-ai risca viața ca acolo, printre barbarii ăia albi. Ce șanse au să te prindă?

— S-ar putea să dau de ei chiar cînd mă întorc.

— Și atunci?

— Probabil că se va înscena un accident. Ei nu vor să mă judece.

— Înțeleg... Cred că asta-i mașina lui Ade. Ai auzit că Tom a plecat?

— Mi-a spus Selina.

— A plecat, pur și simplu, în după-amiaza în care ne-am întors; a plecat cu un vapor, fără să lase o vorbă. Doar un bilet.

Udomo se ridică și se îndreptă spre ușă.

Mabi și Adebhoy intrară în cameră.

După ce trecu emoția primelor clipe, se făcură comozi și începură să povestească despre vremurile de demult și despre visele de odinioară. Regăsiră aproape în întregime limbajul comun al zilelor petrecute la Londra, limbajul acelei camaraderii tinerești. Dar acum, fericirea le era umbrită de griji pe care se străduiau să le ascundă cu un aer degajat. Nici unul din ei nu aminti nimic de Lois sau de absența lui Tom Lanwood. Și le lipsea veselia spontană a zilelor de altădată.

Pe atunci, erau tineri și visători; lumea întreagă aștepta să fie cucerită de ei; erau nechibzuiți, dar fericiți și se hrăneau cu vise.

Acum, trei dintre ei erau conducători de oameni. Bărbați care purtau povara unui stat întreg. Din cînd în cînd, grijile astea se făceau simțite și în discuția lor.

„Toți s-au schimbat, se gîndi Mhendi. Chiar și Mabi. Doar eu mai sînt același. Acum, ei seamănă mai mult cu mine. Dar dețin și puterea. Problema lor este cum să construiască mai bine. Doar eu mai trebuie să distrug încă. Asta-i diferența dintre noi acum. Și încă ce diferență!"

Gîndul îl întristă. Mabi simțea asta și se așeză lîngă el. Reuși să-l mai liniștească puțin. Astea sînt regulile jocului. Omul nu poate alege unde sau cum să se nască; e plămădit de țara și de condițiile în care s-a născut, de culoarea cu care s-a născut. N-are de ales, n-are nici o putere. E un prizonier. Deci virtutea sau lipsa ei depinde de felul cum omul răspunde la situația dată.

Mai tîrziu, majordomul puse masa. Mîncară puii trimiși de Selina și băură cele două sticle de șampanie pe care Udomo le-a adus special.

Apoi, ieșiră pe veranda cu plasă împotriva țînțarilor. Stăteau pe întuneric, fără să vorbească și ascultînd gălăgia veselă pe care o făceau viețuitoarele nopții. Se simțeau aproape unul de celălalt, neînțelegerile dintre ei nemaicontînd pe moment, și își hrăneau amintirile zilelor și nopților petrecute împreună demult, pe vremea cînd erau doar niște visători. Și pentru că mintea omenească înșală, minte, ascunde, liniștește, amăgește, amintirile lor păreau acum mai frumoase și mai curate ca atunci cînd fuseseră chiar realitate.

Cînd se despărțiră, luna strălucea mare și galbenă deasupra capului. Era o liniște adîncă. Se despărțiră plini de acea afecțiune tăcută a prietenilor intimi, pentru care cuvintele ar fi fost de prisos.

Apoi, cînd rămase singur, Udomo se îndreptă brusc spre telefon. Și, în timp ce ridică receptorul, ochii i se umplură de lacrimi.

— Vreau să vorbesc cu domnul Van Linton, se răsti el.

Vocea sa era rece și aspră, dar lacrimile îi curgeau în șuvoaie nestăvilite.

6.

Razele de soare ale dimineții se strecurau printre frunzele copacilor de la marginea jun-

glei, pe cînd Mhendi și grupul lui se întoarse în tabără. Joseph și Maria supravegheau împachetarea proviziilor. Mhendi intră în cortul lui.

Cineva a trecut pe aici și a lăsat un bilet și un teanc de ziare. Mhendi desfăcu biletul și-l citi :

„E periculos să vii. E plin de soldați și de polițiști peste tot. Se ascund bine. Rămîi pe loc pînă vine cineva să-ți dea de știre. E foarte riscant să vii, așa că stai pe loc".

Îi chemă pe Joseph și pe Maria, să le arate biletul.

— Deci nu plecați diseară ? întrebă Joseph.

— Nu, răspunse el. Aștept să vină băieții. Asta înseamnă că nu va fi nevoie să stai cu Maria în noaptea asta.

Joseph ezită. Mhendi îi citi gîndurile. Voia să plece, să iasă din întunericul junglei cît mai repede. Dar îl oprea simțul datoriei.

— Dacă sînteți sigur... spuse Joseph.

— Da, spuse Maria zîmbind. Du-te. Așa, îl voi putea avea din nou pe bărbatul meu doar pentru mine ; toată ziua și toată noaptea. Cine știe cînd vom mai fi împreună ?

Asta îl convinse pe Joseph. Dădu din cap.

— Dar înainte de a pleca, o să vă pregătim tot ce vă trebuie. O să adunăm lemne, ca să vă ajungă cîteva zile. Și apă.

— Dar dumneata pleci ! protestă Mhendi.

— Noi sîntem tineri și voinici, răspunse Joseph. Vrem să vă lăsăm cu de toate.

Pe Mhendi îl cuprinse un val de afecțiune pentru acest tînăr vînjos și atît de devotat. Îl strînse cu căldură de braț.

Joseph plecă de lîngă el. Ochii îi străluceau.

— Mă duc să-mi văd de treabă, spuse el cu o voce răgușită.

— Cum știi tu să cîștigi inimile oamenilor, șopti Maria.

— Sînt așa niște băieți de treabă! Sînt mîndru de ei!

— Cu căldura ta m-ai cucerit și pe mine, spuse ea.

Mhendi îi trase capul spre pieptul lui.

— Nu vrei să te întorci cu ei, fetițo? Ar fi mult mai bine pentru tine.

Ea se trase înapoi și se răsti la el:

— Iar începi! Nu ți-am spus de o mie de ori că nu vreau să te părăsesc?!

O sărută pe frunte.

— Așa să fie. Sînt fericit cînd știu că mă iubești. Totuși...

— Taci!

El oftă, apoi zîmbi. Oh, cîtă liniște îți dă dragostea unei femei...

Tinerii plecară după prînz. Cînd ajunseră la capătul luminișului, se uitară înapoi și făcură semn cu mîna. Apoi, se pierdură în întunericul trist al junglei, unde soarele nu pătrunde niciodată.

— Vino, spuse Maria. Știu că îți place să bei cafeaua după ce mănînci. Mă duc să ți-o fac.

Mhendi se întoarse cu Maria în tabără, simțindu-se ca un caraghios cu mitraliera pe care o ținea sub braț. Joseph i-o lăsase, insistînd s-o poarte cu el peste tot.

Cafeaua era gata. În timp ce o sorbea, ea se așeză lîngă el, uitîndu-se la ziarele din Pluralia.

— Ce liniște e aici ! spuse el, auzindu-și ecoul în încăperea mare și verde.

— Pentru că sîntem singuri. Pe mine nu mă sperie. Dar pe tine ?

— Nici pe mine.

După un timp, ea îi spuse :

— Ar fi bine să te întinzi. Să te odihnești. Du-te în cort.

— Și tu ?

— Și eu mă duc să mă odihnesc. Du-te.

— Aici e mai răcoare.

— Bine. Pune-ți capul în poala mea.

Așa și făcu. Ea își puse mîna pe fruntea lui; era foarte rece. El își închise apoi ochii și începu să se gîndească la lucrurile minunate pe care le fac mîinile ; sînt mîini care pot face cele mai complicate lucruri ; mîini care te liniștesc, răcoroase ; mîini care te mîngîie. Își deschise din nou ochii, se întinse după Maria, îi luă mîna într-a lui și o ținu la o depărtare de la care se putea concentra asupra ei. O mînă neagră, subțire și grațioasă, care părea să aibă o viață proprie. Păcat că n-avea timp să citească mai mult, să se joace mai mult, să asculte mai multă muzică, să rîdă mai mult. Lucrurile mărunte fac viața frumoasă...

Închise din nou ochii, iar mîna aceea neagră, răcoroasă și grațioasă îl mîngîia din nou pe frunte.

— Știi... spuse el visător.

— Ce ? murmură ea.

— N-am avut încă ocazia să mă împrietenesc cu băiatul tău. Totdeauna sosesc tîrziu și sînt obosit. Și totdeauna plec devreme. Și acum i te-am luat.

— O să ai destul timp mai încolo. Timp cît vrei.

— Crezi că o să-i placă de mine ?

— Te și consideră tatăl lui.

— Doar ca să-ți facă plăcere...

— Nu. Și pe el l-ai cucerit cu căldura ta.

— Știi că copiii mei...

— O să fiu mama lor, așa cum tu o să fii tatăl lui.

— Ar fi fost periculos să mă întîlnesc cu ei, pentru că copiii te pot trăda fără să știe. Dușmanii noștri sînt foarte vicleni, așa că n-am putut să mă duc la ei. Și au trecut ani de zile de cînd nu i-am mai văzut.

— De ce fac asta ?

— Cine ? Albii ?

— Da. Pentru că așa s-au născut, răi ?

— Nu, fetițo... Nu s-au născut așa. Sînt oameni ca tine, ca mine. Ca și la noi însă, unii dintre ei sînt buni, alții, răi. Și fac lucrurile pe care le fac dintr-o frică care a crescut așa de mare în ei, încît a devenit o unealtă a răului...

— Nu te mai gîndi la asta acum. Odihnește-te. Mai vorbim noi altă dată.

Degetele ei reci îi alunecau pe tîmple. Liniștea se făcu tot mai adîncă, pînă cînd n-o mai auzi...

Într-un tîrziu, deschise din nou ochii. I se păru că au trecut doar cîteva minute ; dar între timp, se și lăsase întunericul.

— Am adormit ?

— Da.

— Cît timp ? Se ridică din pat, uitîndu-se în jur.

— Mult.

— Şi tu...

— Şi eu m-am odihnit.

— Şezînd ?

— Şezînd.

— Femeie, femeie !

Atunci ea începu să rîdă.

El se sculă în picioare şi o ridică înspre el.

— Cred că a apus soarele, spuse. Hai să mergem să-l vedem. E plăcut să vezi apusul de soare pînă nu se face întuneric. Hai !

— Nu uita puşca, spuse ea.

El zîmbi prosteşte, se întoarse şi luă mitraliera de jos.

— Haide !

Mergeau unul lîngă altul pînă ajunseră în luminiş.

— Am ascultat liniştea în timp ce dormeai, spuse ea.

O luă de mînă.

— Ţi-a fost frică ?

— Chiar şi în somn te-am simţit alături.

— Să ştii că nu sînt prea curajos, Maria.

Se uită la el dintr-o parte. Buzele i se arcuiră într-un zîmbet matern, înţelegător. Îl strînse şi mai tare de mînă.

— Tu eşti bărbatul meu, spuse ea.

După ce au văzut luminişul în depărtare, merseră mai cu grijă. Nu se vedea nici un semn de viaţă. Kilometri întregi, pînă la dealul du-

pă care era așezat primul sat pluralian, nu se auzea nici o mișcare de om sau de animal.

Soarele apusese de curînd. Cerul era încă puternic luminat, luminînd la rîndu-i tot ținutul. Doar în junglă, soarele nu pătrundea niciodată.

— Hai să stăm puțin sub cerul liber, spuse Mhendi. Și dacă e ceva, n-o să ne vadă nimeni în iarba asta mare.

Ședeau în iarba înaltă. Iar aici, la marginea junglei, micile viețuitoare au început deja cu muzica lor nocturnă.

— Ce minunat e cerul ! spuse Mhendi.

Maria se uită în sus.

— Da. Și se spune că după el nu mai e nimic.

— Doar spațiu, pînă dai de o altă planetă ca a noastră.

— Acum îmi pare rău că n-am stat mai mult la școală, că n-am învățat mai multe. Aș fi știut să vorbesc cu tine cu mai multă pricepere. O femeie trebuie să înțeleagă lucrurile care îl interesează pe bărbatul ei, altfel poate să-l piardă.

— N-o să mă pierzi, fetițo.

— Oh, Mhendi... Își lipi fața de pieptul lui.

— Vai, draga mea, repeta el întruna, ținînd-o strîns.

După un timp, ea își ridică privirea și arătă cu mîna înspre Pluralia.

— Voi merge oare vreodată cu tine acolo ?

— M-am gîndit la asta. Poți locui într-unul din satele noastre, fără ca albii să știe că nu ești de-a noastră.

— Și ai tăi ? Nu uita că sînt străină ! Știi că poporul meu nu l-ar lăsa pe Udomo să se căsătorească cu o femeie din altă țară, chiar negresă.

— La noi, nu mai e așa, draga mea. Trecutul tribal a murit de mult. Străinul care e de partea noastră, e binevenit. Nu ne e dușman doar pentru că vine din altă parte. Nici chiar albii nu ne sînt dușmani pentru că sînt albi, ci pentru că nu ne recunosc libertatea. Ai fi binevenită ca soția mea ! Pentru că noi considerăm că toți africanii sînt la fel ; iar conducătorii noștri merg chiar mai departe. și spun că toți oamenii din lume sînt la fel.

— Chiar m-ar primi bine ?

— Și vor ajunge să te iubească, cum te iubesc și eu !

— Atunci abia aștept să vină ziua aia, Mhendi !

Întunericul se lăsă brusc, ca în Africa.

Se întoarseră în tabără. În timp ce Mhendi făcea focul, ca să țină animalele la distanță, Maria pregătea mîncarea. Nu avea multe de făcut. Tinerii pregătiseră totul înainte de-a pleca.

După mîncare, se așezară aproape unul lîngă celălalt și vorbeau cu acea liniște și pace sufletească a celor nu-prea-tineri, care au descoperit sensul iubirii. Îi povesti despre țările pe care le-a vizitat, despre oamenii cu care s-a întîlnit și despre foștii lui prieteni.

Ea ședea, sprijinindu-se cu brațul de genunchiul lui. Și de fiecare dată cînd se oprea, îi punea alte întrebări, care îl ajutau să-și aducă aminte.

Acestea erau adevăratele lor clipe de intimitate, acesta era motivul pentru care ea și-a dorit ca tinerii să plece. Știa că asta va putea fi posibil doar dacă rămîn singuri. Așa a și fost.

Au mai stat de vorbă pînă cînd din foc a rămas doar cenușa. Apoi, Mhendi mai puse lemne pe foc, și le aranjă bine, ca să țină mult. După aceea se duseră la culcare în cortul lor...

Țipătul Mariei îl trezi din somn. Sări în picioare. Era orbit de o lumină puternică. Maria țipă din nou. Acum, era treaz de-a binelea.

— Să nu faci vreo prostie, Mhendi ! se auzi o voce.

— Cine ești dumneata? Dar știa prea bine... Ia torța aia...

— Scuză-mă.

Raza de lumină cădea acum pe masa de lîngă patul de campanie. Cineva aprinse opaițul de pe masă.

Un alb înalt, cu fața uscățivă, stătea în fața lor, privindu-i de sus. Maria se lipi de Mhendi. Tremura toată. Era șocată. El îi simțea încordarea și cînd voi să țipe din nou, o opri :

— Maria !

Asprimea din vocea lui o potoli. Apoi, Mhendi se uită la albul acela.

— Ești înconjurat de oamenii mei, Mhendi.

— Dar cum ai... Apoi avu o iluminare, înțelese totul... Udomo. Discuția aia cu Udomo. Udomo i-a spus-o doar, dar nu i-a explicat și de ce. A făcut chiar și schița pentru Udomo.

— Văd că ai înțeles, spuse albul.

Mhendi își adună toate puterile.

— Putem să ne îmbrăcăm ?

Albul se uită la el fix, apoi se întoarse brusc și ieși din cort. Maria începu să plîngă înăbușit. Mhendi o ajută să se scoale din pat.

— Trebuie să ne îmbrăcăm, Maria ! Haide, repede !

Dar ea căzu din nou pe pat cînd el îi dădu drumul.

— Maria ! Maria !

O scutură ușor.

Albul își băgă un braț prin deschizătura cortului.

— Dă-i o înghițitură din asta.

Mhendi luă sticla pe jumătate plină cu coniac și o forță pe Maria să bea. Apoi, începu să se îmbrace.

— Îmbracă-te, Maria !

Îi mai dădu să bea. Încercă să gîndească. Dar îi era imposibil. Îi răsună în minte ultima discuție cu Udomo. După ce s-a îmbrăcat, îi mai dădu Mariei să bea. Ea se împotrivi, dar el îi turnă coniacul pe gît. Ochii nu-i mai luceau acum așa tare.

— Îmbracă-te, Maria !

Ea își deschise gura să strige, dar nu putea scoate nici un sunet. Mhendi o îmbrățișă. Atunci ea îl strînse cu putere la piept și își înfipse degetele adînc în carnea lui.

— Înțelege că trebuie să te îmbraci ! spuse el.

— *Dumneata* ești îmbrăcat ? strigă albul.

— Da.

— Atunci las-o și ieși afară !

Mhendi se dezlipi de ea cu forța, bruscînd-o.

— Îmbracă-te, Maria, te rog !

Ea căzu în genunchi.

— Mhendi... bolborosi ea cu vocea stinsă.

El ieși afară din cort. Albii erau peste tot în jur. Făcuseră focul. Doi dintre ei făceau cafea. Șeful lor, cel care intrase în cort, îl aștepta pe Mhendi.

„De-aș putea măcar gîndi. De-aș putea gîndi... De-aș putea... De-aș putea..."

— Șezi, spuse albul.

Mhendi se așeză lîngă foc. Albul veni și se așeză lîngă el.

— Cine-i femeia ?

— Ea n-are nici un amestec.

— E femeia ta ?

Flăcările le luminau chipurile. Ceilalți îi priveau de la distanță.

— Da.

— Păcat. Ne așteptam să te găsim aici singur.

O urmă de amărăciune i se strecură lui Mhendi în glas :

— Ar fi trebuit să-i spun asta prietenului meu.

— Da, ar fi trebuit, Mhendi. E din partea cealaltă a junglei ?

— Da. Dar repet, n-are nici un amestec...

— Nu-ți face griji. Cel puțin, nu în privința noastră. Griji să-ți faci doar dacă nu reușește să se întoarcă.

Mhendi gemu.

— N-o puteți lăsa aici ! Luați-o cu voi ! Predați-o autorităților !

— Să ne facem atîta de lucru ? Nu. Micul tău joc ne-a costat destul. Distracția asta trebuie plătită. Mai ales cu prietenii pe care-i ai ! Albul se sculă brusc în picioare. Asta-i sfîrșitul jocului, Mhendi. Iar dumneata îl accepți așa cum ne-am așteptat. Vorbea acum în șoapăt : Dacă asta te consolează cu ceva, să știi că nu-mi place toată afacerea asta. Dar...

Mhendi se sculă și el în picioare. Ciudat, dar era foarte calm.

— Știi că asta nu schimbă nimic. Oamenii vor fi oricum liberi !

— Cu timpul, da. Dar noi trebuie să ne gîndim la prezent. Și după cum vezi, nu vreau să te insult cerîndu-ți informații.

Maria se îmbrăcase și ieși din cort. Fugi înspre Mhendi și îl strînse în brațe.

— Mhendi...

— Trebuie să te las aici singură, Maria. Îmi pare așa de rău ! Oh, Maria...

— Ajunge ! strigă albul.

Doi oameni îl apucară pe Mhendi de brațe. Șeful lor o smulse pe Maria de lîngă el. Cei doi îl duseră apoi pe Mhendi de acolo, iar șeful lor o ținea bine pe Maria, înnebunită de durere.

Mergea între cei doi albi și știa că merge pe ultimul său drum... ultimele sale clipe de viață. Se mira cît putea fi de calm. Și își dădea seama că acum putea să și gîndească din nou. „Probabil că am fost pregătit pentru asta : undeva în străfundurile ființei mele trebuie să fi

existat și această posibilitate, altfel n-aș fi acum atît de calm, pentru că nu sînt un om curajos...“

Se împiedică. Unul din albi îl sprijini.

„Da, Udomo mi-a și spus de ce mă vinde! Mi-a spus-o foarte limpede, dar eu n-am înțeles. M-a și întrebat, iar eu i-am spus ce să facă. Ce om îngrozitor, cît e de lipsit de imaginație! Eu n-aș putea face asta, indiferent ce i-am spus lui. Sau aș putea? Dar de unde să știu, dacă n-am fost pus într-o astfel de situație?... Acum nu mai am mult. Nu mai am mult de trăit. Cum se roagă oamenii? Spun ei oare: Doamne, mi-am făcut datoria, am încercat să-mi eliberez poporul și pentru asta trebuie să mor? Asta să fie o rugăciune? Dar cum să mă rog? Maria... Doamne, *te rog, te rog*, ai grijă de Maria! Singurul ei păcat a fost că m-a iubit; al meu, că am ținut-o cu mine. Ai grijă de ea, *te rog*“.

Ieșiseră din pădure. Acum, erau în iarba înaltă, pe drumul care ducea spre Pluralia. La dreapta și la stînga lor, se vedeau farurile camioanelor.

„Voi muri sub cerul liber, și luna va vedea totul“.

Cei doi se opriră. Se opri și el. De departe, se auzeau țipetele Mariei. Săraca Maria! O femeie născută pentru suferință. Asta s-a spus și despre mama lui Isus.

Unul din albi îi împinse ceva în mînă. Era chiar mitraliera pe care i-o lăsase Joseph.

„Deci așa trebuie să fie... Desigur că i-au scos toate gloanțele“.

— Acum du-te, spuse unul din ei.

Își îndreptă umerii și făcu cîțiva pași. Acum însă îl copleșise frica, acea forță fizică primară care îl îmboldea să fugă. Moartea era eternă... „Oh, Doamne ! Oh, Doamne ! Maria..."

O voce sparse liniștea nopții :

— Mhendi !

Se întoarse. Nu mai auzi nimic. Simți doar o mare durere. Apoi nimic...

Maria scoase un țipăt sfîșietor și leșină în brațele albului care o duse apoi în cort, o așeză pe pat și o acoperi cu o pătură. Apoi, se întoarse la ceilalți, așteptînd lîngă foc.

— Haideți ! se răsti el.

Maria căzu din inconștiență într-un somn adînc.

Se trezi a doua zi dimineața. Rămase mult timp nemișcată în pat, uitîndu-se la acoperișul cortului. Apoi se sculă și ieși afară. În tabără, totul era neschimbat. Toate erau la locul lor. Doar focul se stinsese. Apoi, văzu niște șerpi mici și verzi care dormeau în cenușa caldă. Se duse mai aproape de foc și se uită la ei. Își ridică piciorul drept, ezită puțin și atinse micile corpuri verzi. Șerpii stîrniți o mușcau întruna, apoi se furișară adînc în tufărișul ocrotitor al junglei.

Maria se întoarse în cort și se așeză pe pat...

Simțea că începe să amorțească. Curînd va fi cu Mhendi, cu omul ei iubit. Își închise ochii și se liniști. Durerea îngrozitoare care începea să se răspîndească în tot piciorul era o nimica toată... Oh, Mhendi...

7.

Paul Mabi era beat. Se sculă însă de pe scaun ca să-și mai toarne whisky în pahar și se întoarse clătinîndu-se și lovindu-se de toate lucrurile care îi stăteau în cale. Căzu apoi ca un sac pe scaun.

În cameră, era întuneric. Și afară, întunericul luase în stăpînire întreaga lume. Mabi bău jumătate de pahar dintr-o dată, se zbîrli, apoi puse paharul pe pervaz.

Majordomul veni la ușă.

— Domnu' Paul, domnu'...

Mabi se întoarse spre el și căzu din scaun.

— Ce vrei ! Ieși afară ! Nenorocitule, dobitocule, pocitanie ce ești ! Ieși afară !

Majordomul nu se lăsă :

— O să vi se facă rău, domnu', dacă beți toată porcăria aia fără să aveți nimic în stomac.

Intră în cameră și aprinse lumina.

Mabi se tîrî pînă la fereastră, luă paharul de pe pervaz și îl aruncă spre băiat. Paharul se izbi de pieptul băiatului și îi udă cămașa.

— Ieși afară, dobitocule ! Ieși afară !

Mabi mai căută ceva cu care să arunce în el.

— Vă rog, domnu'...

— Ieși afară !

Aruncă o scrumieră, dar nu reuși să-l lovească.

— Vai, domnu'... Băiatul oftă adînc, se răsuci în călcîie și plecă.

Mabi mai găsi un pahar, îl umplu cu whisky, stinse lumina și se întoarse la fereastră clătinîndu-se.

— Nu vreau să mă gîndesc la nimic, se tîngui el. Vreau să mă îmbăt, să nu mai știu de mine!

Mai bău puțin, vărsînd băutura pe haine.

— Era prietenul meu... Prietenul meu... Prietenul meu.

Auzi din nou ușa deschizîndu-se.

— Dobitocule! urlă el. Ți-am spus să pleci! Te omor! Ieși pînă nu te omor! Afară!

— Eu sînt, se auzi vocea lui Udomo. Eu sînt, Mabi.

Udomo aprinse lumina. Mabi întoarse încet capul.

— Da. Primul nostru ministru. Marele Udomo. Ce vrei?

Udomo intră în cameră.

— Vreau să stăm de vorbă.

— Ei bine, eu nu vreau. Nu vreau să vorbesc cu tine. Nu vreau să vorbesc cu nimeni. Pleacă. Mîine o să lucrez pentru tine. Dar acum, îmi jelesc prietenul. Pleacă.

— Și eu îl jelesc, Mabi.

— Tu? Mabi clipi din ochi, apoi se uită fix la Udomo: Ai plîns tu vreodată după cineva?

— Nu-ți vine să crezi, dar... Pot să beau ceva?

— Servește-te, stăpîne. Eu nu sînt în stare să te servesc.

Udomo se duse la dulap și își turnă ceva tare.

— Vrei să aprind lumina?

— Nu. Dar n-am încotro, trebuie să fie cum dorește primul meu ministru !

Udomo stinse lumina, apoi se așeză cu fața spre Mabi, cu sticla în mînă. Își bău paharul dintr-o înghițitură, apoi își mai turnă unul.

Mabi se tăvălea de rîs.

— Primul nostru ministru se apucă de băutură, hî ? Vrea să-și înece necazurile, hî ? De ce ? Spune-mi de ce, tu, mare zeu ! Eu nu sînt o delegație, nu sînt o mare mulțime pe care s-o impresionezi pînă la lacrimi... De ce ? Ce vrei de la mine ?

Urmă o tăcere grea. Într-un tîrziu, Udomo spuse :

— Trebuie să-i spun cuiva — trebuie să-ți spun ție ! Eu l-am omorît...

Mabi era prea beat ca să sesizeze durerea din vocea lui ; iar lacrimile lui Udomo erau ascunse de întuneric.

— L-ai omorît pe Mhendi... tu ?

— Da. I-am spus lui Van Linton unde e tabăra lui. Trebuia să fac asta, ca să nu pierd sprijinul lor. Știi ce s-ar fi întîmplat altfel.

Lui Mabi începu să-i umble mintea.

Liniștea din camera întunecoasă deveni apăsătoare. Trecu mult timp pînă ce Mabi spuse, cu o voce mirată și nesigură :

— L-ai vîndut dușmanilor...

Udomo își mai turnă whisky în pahar.

— Trebuia s-o fac. Tu știi că n-am avut încotro. Trebuia... Rugămintea din vocea lui Udomo nu ajunse pînă la Mabi, doar cuvintele seci și aspre.

Udomo continuă să-i vorbească, să-i explice, încercînd să-l facă să înțeleagă chinu-

rile lui sufletești, să-i arate ce nevoie are de sprijinul lui. Dar Mabi nu-l auzea. Doar faptul că l-a trădat pe Mhendi era o realitate, care i se strecură în gînd, descătușîndu-i mintea încețoșată de băutură.

— Tu... Mabi se înecă pronunțînd cuvîntul. Tu...

Aruncă, plin de amărăciune și de ură, paharul în capul lui Udomo și se năpusti cu trupul lui mic asupra lui. Începu să-l zgîrie, să-l lovească și să-l înjure.

Udomo căzu pe spate cu scaun cu tot, iar Mabi, peste el. Gălăgia îl făcu pe majordom să dea buzna în cameră. Aprinse lumina.

Udomo era călare pe Mabi, țintuindu-l de podea și ținîndu-i mîinile strîns. Sîngele îi curgea pe obraz. Avea o tăietură adîncă de la sticlă, chiar sub pomete.

— Vai, domnii mei ! strigă majordomul.

— Stăpînul tău e bolnav, gîfîi Udomo. Ajută-mă !

Mabi se zbătea furios sub Udomo. Dar era neputincios. Renunță la luptă și începu să-l înjure ; înjurătură după înjurătură. Apoi, îl tot scuipă și îi umplu fața de salivă.

— Ajută-mă să-l țin ! spuse Udomo.

Se sculă în picioare, ridicîndu-l și pe Mabi cu el. Băiatul veni spre ei. Mabi se trăgea înapoi cît putea de tare și scăpă puțin din strînsoarea lui Udomo. Dar se zbătu pînă cînd îl dezechilibră și pe el, apoi căzu pe podea și rămase nemișcat.

— Vai, domnu' meu ! strigă băiatul.

Udomo se lăsă pe genunchi, lîngă Mabi.

— O să-și revină el.

Îl luă apoi în brațe, îl duse în dormitor și-l trînti pe pat.

— Dezbracă-l pe stăpînul tău și bagă-l în pat! Eu îi las un bilet. Să i-l dai neapărat, cînd se trezește mîine dimineață. Adu-mi hîrtie.

Abia cînd băiatul se întoarse cu hîrtia văzu sîngele de pe fața lui Udomo.

— Vai, fața dumneavoastră, domnu'!

— Nimic grav.

Pe bilet scria:

Treci pe la mine la birou imediat ce te scoli. Udomo.

Îi dădu băiatului biletul. Apoi ieși afară, se urcă în mașină și plecă.

O jumătate de oră mai tîrziu, doi bărbați făceau de pază la intrarea casei lui Mabi.

În cealaltă parte a orașului, guvernatorul și șeful poliției erau beți de necaz.

— Doamne, cît de mult urăsc Africa asta! spuse Rosslee.

— Vrei să spui, progresul.

Fața lui galbenă părea acum veștejită.

— Nu, mă refer la Africa! Continentul ăsta brutal, cu ticăloșia lui, cu ritualul ju-ju [1], cu toată vărsarea asta de sînge și trădarea lui. Totul e sălbatic și putred.

— Și noi, europenii, am trecut prin asta. Cu metode și mai urîte. Doar că a trecut mult

1 Ritual vrăjitoresc.

timp de atunci și oamenii uită. Jones mai bău puțin. Ce n-aș da să-l pot consola !

— L-ai văzut azi ? întrebă Rosslee.

— Era mai tăcut și mai distant ca niciodată. Biet ticălos nenorocit ! Într-adevăr e un om mare. Doar un escroc sau un om mare poate face așa ceva. Tu și cu mine, Rosslee, noi n-am fi în stare !

— Nu dau doi bani pe progesul și gloria asta ! spuse Rosslee amărît.

— Oare ce-o fi în capul lui acum, se întrebă Jones calm.

Soarele dimineții inunda biroul primului ministru. Cînd se întoarse de la fereastră, dădu ochii cu Mabi. Ura de pe chipul lui era ca o amenințare.

— Încă nu vrei să-nțelegi în ce situație mă aflu ?

— Nu înțeleg decît că ți-ai trădat un prieten, i-o tăie Mabi.

— Și ții neapărat să demisionezi ?

— Da.

Udomo își întinse brațele rugător.

— Stai jos, Mabi. Hai să discutăm...

— N-avem ce discuta !

Udomo își pierdu răbdarea.

— Ce naiba ! Parcă ai fi femeie ! Nu crezi că și eu trec prin chinurile iadului ? Sau crezi că mi-a făcut plăcere să fac asta ? Vocea îi tremură. Dar n-am avut încotro ! Nu ne putem permite să ne amestecăm sentimentele cu datoria ! Datoria față de Africa ! Față de poporul ei ! Poporul meu și al tău ! Față de viitor !... Fii rezonabil, Mabi...

— Tu ai fost rezonabil ?

„Mă urăște prea mult“, se gîndi Udomo.

— Bine. Dar să știi că nu poți rămîne în țară.

Mabi strîmbă din buze în scîrbă.

— Nu-ți face griji. N-o să scot o vorbă.

Udomo rîdea sec.

— Cine te-ar crede ? În orice caz, o să scap eu cumva de tine. Doar nu-ți închipui că o să te las să-mi dai totul peste cap. Mi-a fost drag Mhendi. Dar de tine nu mi-a plăcut niciodată.

— Aș vrea să-i văd pe ai mei înainte de a pleca. N-ai cum să mă oprești.

— Crezi ? O să pleci cu primul avion. E unul chiar diseară. Pleci în concediu medical. Doar ai avut o criză de nervi. Majordomul tău a fost de față, poate depune mărturie. Și vei rămîne așa de mult, încît voi fi silit să fac pe altcineva ministru în locul tău.

— Nu ți-e teamă că aș putea vorbi în Anglia ?

— Și ce-o să spui ? Ce dovezi ai ? Nu uita că ai avut o criză de nervi. Asta poate explica multe ciudățenii. Dar n-o să vorbești tu ! Ești doar patriot, atîta vreme cît sufletul tău prețios nu e-n pericol. Știi prea bine că n-am avut încotro ! Dar tu nu vrei să-ți mînjești mîinile ! Lasă-l pe ticălosul de Udomo să facă asta. Jelește-l pe Mhendi ! Frumos, n-am ce zice ! Doar că el n-ar fi vrut să fie jelit de tine. Și acum pleacă ! Domnul Mabi Moralistul ! Eu trebuie să mă ocup de lucruri concrete, n-am timp de ideile tale frumoase. Mi-e scîrbă de tine ! Pleacă odată !

Se duse la biroul lui și se așeză.

Mabi se îndreptă spre ușă.

— Mabi!

Mabi se opri, așteptînd, dar fără să se uite la Udomo.

— Urăște-mă cît vrei! Dar e vorba de țară, omule! E vorba de Africa. Rămîi aici și ajută-mă...

Mabi apăsă pe clanța ușii.

— Atunci pleacă, neghiobule! explodă Udomo.

Ușa se închise în urma lui Mabi. Udomo rămase cu privirea pironită în gol. Apoi, deschise un sertar și își scoase un pachet de țigări. Își aprinse o țigară, se lăsă pe spate și începu să fumeze. Omul are nevoie de ceva care să-i calmeze nervii. Știa că, mai devreme sau mai tîrziu, va trebui să se apuce de băut ca să-și găsească un refugiu. Dar asta mai tîrziu. Cît mai tîrziu... Tare-i greu să conduci o țară! Al naibii de greu! Și ce mult l-ar fi ajutat Mhendi, dacă s-ar fi născut în Panafrica... „Doamne, ce obosit sînt... Dar am de lucru cu caru'. Și nu-i o jucărie să treci un popor peste marea prăpastie dintre ieri și azi..."

Își stinse țigara și sună după secretar.

„Lois, se gîndi el calm, cum ar ști ea să mă liniștească...

SELINA ADEBHOY

1.

Udomo strigă să i se deschidă poarta. Așteptă, dar în zadar. Strigă din nou. Unde erau oare oamenii care făceau de pază ? Să fi hotărît Selina și partidul că locuința lui poate rămîne nepăzită ? Dar oare de ce ?

Majordomul veni în mare grabă pe aleea întunecoasă și îi deschise porțile. Udomo intră cu mașina în curte, apoi ieși din ea și urcă grăbit scările. După ce închise porțile, majordomul îi strigă ceva, dar nu înțelese ce vrea să spună. Intră grăbit în camera de zi, și se opri brusc cînd îi văzu pe Adebhoy și pe Selina înăuntru. Se pare că îl așteptau de mult. Se sili să zîmbească ; ei însă nu reacționară la zîmbetul lui. Selina îl privea calm. Adebhoy îi ocoli un timp privirea, apoi se uită la el și schiță un zîmbet.

„Ce s-a îngrășat, se gîndi Udomo ; mănîncă și bea prea mult“. Își dădea parcă din nou seama ce antipatic i-a devenit Adebhoy. Își scoase apoi o țigară din buzunar și făcu cîțiva pași. Selina se uită mai întîi la tabacheră, apoi îl privi în ochi. Udomo se așeză cu fața spre ei.

— Văd că te miră venirea noastră, spuse Selina.

— E tîrziu. Se uită la ceas. Aproape unu. Majordomul intră în cameră.

— Vreţi să gustaţi ceva ? întrebă Udomo.

— Eu nu vreau nimic, spuse Selina.

— Nici eu, adăugă Adebhoy.

„Deci treaba e serioasă“, se gîndi Udomo.

— Poţi să te duci la culcare, îi spuse el majordomului.

Așteptară pînă cînd băiatul ieși din cameră, apoi Selina întrebă :

— Cum a fost petrecerea aia cu albii ?

— Doar n-aţi venit să vorbim despre asta ! spuse Udomo.

— Între altele...

— E vorba de legea nefraternizării, începu Adebhoy.

— Dar e tîrziu și sînt obosit !

— Am așteptat mult, spuse Selina.

— Să se întrunească mîine biroul executiv. Mă voi explica atunci.

Selina își încrucișă braţele pe piept :

— Ba eu vreau să vorbim acum, Udomo ! Pe vremuri, puteam sta de vorbă, noi trei. Vreau să stăm de vorbă ca atunci.

— Foarte bine. Dar s-o lăsăm pe mîine. În seara asta sînt obosit.

— Eu aș vrea totuși să vorbim acum.

„Deci trebuie să ne dăm cărţile pe faţă“, se gîndi Udomo aprinzîndu-și o ţigară.

— Și tu, Ade ?

— Da.

Se lăsă pe spate, așteptînd atent și încordat.

— Ne-ai trădat, spuse Selina calm.

Udomo se uită acum la Adebhoy.

— Asta-i și părerea ta, Ade ?

— Sîntem de aceeași părere, spuse Selina. De aceea ne aflăm aici împreună.

— Așa e, Ade ?

În cele din urmă, Adebhoy îl privi drept în ochi. Începu să rîdă, arătîndu-și dinții. Dar avea o privire rece și sumbră.

— Da. Ne-ai trădat.

— Mda... Ai spus : „Ne-ai trădat". Pe care „noi" ? Și cum v-am trădat ?

Ochii Selinei aruncau scîntei.

— Deci ai de gînd să faci pe albul cu noi...

— Nu, Selina. Tu mă acuzi și eu vreau doar să știu de ce. Asta-i tot.

— Fie, Udomo. Îți voi spune ! Ne întrebi cine sînt cei pe care i-ai trădat. M-ai trădat în primul rînd pe mine. Acum nu mai vorbea cu înflăcărare. Avea o voce distantă și impersonală. M-ai înșelat. Eu te-am făcut prim-ministru, dar tu m-ai înșelat. Știi bine cine ai fost în ziua aia cînd ai venit la mine la piață, acum mai bine de opt ani. Acum ești prim-ministru, pentru că atunci nu ți-am întors spatele.

— Și cum te-am trădat ?

— Mă mai întrebi ?

— Da. Vreau să știu.

— Nu mă lua ca pe un copil, Udomo !

— Acuzatul are dreptul să știe de ce e acuzat.

— Acum sînt mai mulți albi în țara noastră decît erau pe cînd era condusă de englezi !

— Pentru că avem nevoie de ei și de priceperea lor.

— Și cum rămîne cu promisiunea că vom scăpa de ei ?

— Nu ei sînt cei care conduc. Noi conducem. Știi asta, Ade !

— Nu mai sînt sigur nici măcar de asta, spuse Adebhoy. Noi sîntem miniștri. Dar albii au în mînă toate proiectele de industrializare și de construcție. Știi doar că ei ne conduc din punct de vedere financiar. De aceea trebuie să închizi ochii cînd e vorba de cluburile lor în exclusivitate pentru albi. Peste tot în țară, în fabrici, pe șantiere, acolo unde se fac drumuri, albii dau ordinele și negrii le execută...

— Ca în țara lui Mhendi, spuse Selina.

— Și cît de mulți bani ies din țară sub formă de dividende pentru albi ! De asta n-ai pomenit niciodată, băiatule ! Nici chiar colegilor tăi din cabinet. De ce ?

— Întreabă-mă asta la o întrunire a cabinetului, Ade ! O să-ți spun atunci.

— Deci în mine nu se poate avea încredere, spuse Selina.

Udomo își alungă cu greu senzația de sfîrșeală.

— Mai ai ceva împotriva mea ?

— Nu vrei să ne răspunzi ? întrebă Selina.

— Și așa n-ați venit aici ca să mă ascultați ! Ați venit ca să-mi spuneți ce aveți de spus.

— Ești foarte sigur de tine, Udomo.

— Nu, Selina. Nu sînt sigur de mine. Dar te înțeleg foarte bine.

— Și nu vrei să te aperi ?

— De ce să mă apăr ? Că am ridicat țara ? Că am trimis copiii la școală ? Că am construit spitale ? Că am luptat împotriva ignoranței și a superstiției ?

Selina se ridică în picioare. La fel şi Adebhoy. Ce aspră şi uscăţivă s-a făcut! Faţa ei aducea şi mai mult cu o mască neagră.

— N-ai de gînd să ne scapi de albi?

— Pînă cînd n-am terminat cu ce am de făcut, nu!

— Şi vrei să ne distrugi toate obiceiurile?

— Pe acelea care stau în calea progresului, da.

— Şi n-ai de gînd să-ţi schimbi părerea în legătură cu trimiterea lui Adebhoy într-o ţară străină, ca ambasador?

— Nu. Pentru că acolo am nevoie de el.

— Sau pentru că vrei să-ţi slăbeşti duşmanii?

Udomo zîmbi şi dădu din cap. Şi aşa totul era acum dat în vileag!

— Da. Şi din cauza asta. Dar, în primul rînd, pentru că am nevoie de el acolo.

Se sculă în picioare, se duse la măsuţa din colţ şi îşi turnă un whisky mic.

— Chiar nu vrei să bei nimic, Ade?

Adebhoy se lingea pe buze, dar clătină din cap. Udomo bău whisky-ul dintr-o înghiţitură şi se zbîrli. De fapt, îi era silă de băutură. Şi totuşi... Doamne, ce obosit era.

Selina se plimba prin cameră.

„Eşti periculoasă, se gîndi Udomo; periculoasă, dar vii prea tîrziu, dragă!"

Stătea cu spatele la el şi îl întrebă:

— De fapt, ce urmăreşti, Udomo?

El zîmbi. Va înţelege ea oare? Putea ea să înţeleagă? Mişcă uşor din umeri, ca şi cînd ar fi vrut să se descotorosească de ceva neplăcut.

„Ce crezi că urmăresc ? Crezi că am făcut tot atîția bani din afacerea asta ca tine sau Ade ? Spune-mi !"

— Ne distrugi obiceiurile, Udomo ! Vechile noastre obiceiuri mor în mîinile tale. A durat mult pînă să ne dăm seama de asta. Ne-am tot zis : „Știe el ce face. E omul nostru". Și eu mi-am zis : „Lasă-l în pace. Dă-i timp. El luptă cu viclenia negrilor împotriva vicleniei albilor".

Apoi se întoarse spre el. O ură înverșunată i se putea citi pe chip :

— Dar ți-ai bătut joc de mine. Ți-ai bătut joc de Selina.

Udomo își mai turnă un pahar. „Aș putea să-i spun și să terminăm o dată cu asta ! Putem lămuri lucrurile și acum".

— Ascultă, Selina. Uite ce vreau eu să fac. Țara noastră are trei dușmani, sau, mai bine zis, *avea* trei dușmani. Unul dintre ei e acum aliatul nostru. Dar să zicem că sînt trei. Știi și tu care e unul dintre ei. Dar poți ghici oare care sînt ceilalți doi ? Nu. Nu-i nimic, îți spun eu. Primul e omul alb. Asta nu te miră, nu-i așa ? Dar nu zîmbi încă... După cum spuneam, țara noastră are trei dușmani. Mai întîi, omul alb. Apoi, vine sărăcia, și pe urmă trecutul. Aștia sînt cei trei dușmani ai noștri.

Cînd m-am întors pentru prima dată în țară, credeam că avem doar un singur dușman : omul alb. Dar, în clipa în care l-am înfrînt, i-am văzut și pe ceilalți doi, care mi s-au părut mult mai puternici și mai periculoși. Pe lîngă ăștia doi, albii erau ușor de învins. Ei bine, prin mine au devenit aproape aliații noș-

tri împotriva sărăciei. Acum, ei lucrează și construiesc pentru noi, așa că urmașii noștri vor avea mîncare destulă și locuințe ca lumea. Avem școli și spitale. Tinerii și tinerele noastre se trezesc la viață.

De ce crezi că am cheltuit așa de mulți bani ca să-i trimit în străinătate? Uite de ce. Pentru că am nevoie de ei în lupta împotriva celui de-al treilea dușman al nostru, cel mai înverșunat dușman pe care-l avem: trecutul. Am acceptat de formă ritualul ju-ju, datinile sîngeroase și venerarea strămoșilor. Acum, nu mai e nevoie să fac asta. Avem deja destui tineri liberi în cuget ca să pot sfida tot ce e urît, tot ce ne e ostil din trecutul nostru. Acum îl putem înfrînge. Iar tu, Selina, și tu, Ade, pe care te-am iubit odată ca pe un frate: voi sînteți trecutul. Am să vă dobor! Voi stați acum în calea progresului Africii! Dați-i drumul: atacați-mă la conferința partidului și să vedem cine cîștigă! Ați venit prea tîrziu, prieteni. Ați venit prea tîrziu...

Ridică ușor din umeri și schiță un zîmbet.

— Acum, știm măcar ce gîndești, spuse Selina calm. În sfîrșit, ești cinstit.

— Da, spuse Udomo. Acum știți. Se întoarse spre Adebhoy. Ce zici, Ade? Ești chiar tribalist? Tu, care ești medic? Dacă lupți împotriva mea, o să pierzi, să știi! Trăiești deja în ziua de mîine, omule! Nu în cea de ieri.

Dar știa că nu era așa. Adebhoy trăia în trecutul datinilor sîngeroase și al venerării strămoșilor. Așa era; Ade a aparținut întotdeauna trecutului. Avea mereu un zîmbet mincinos pe buze, ca grimasele de pe măștile din trecut.

Niciodată n-a fost o individualitate, pentru că individul nu contează ; el e doar un element dintr-un grup. Ade era o persoană pe care n-a cunoscut-o de fapt niciodată, pentru că n-a avut o personalitate. Udomo oftă. Era amețit din cauza oboselii.

— Ne-am spus tot ce-am avut de spus, zise Selina. Haide.

Se opri în fața lui Udomo. Ochii îi scăpărau. Îl scuipă și ieși din cameră, apoi, din casă.

„Halal răsplată, conchise Udomo. Halal răsplată". Se șterse pe obraz. „Halal răsplată pentru împlinirea unui vis așa de măreț".

Se duse pînă la ușa de la intrare și o încuie. Stinse lumina din hol. Apoi, se întoarse în camera de zi și își mai turnă un pahar cu whisky. Doamne, ce silă îi era de băutură ! Luă paharul și se așeză într-un fotoliu. Se întinse în fotoliu și savură binefacerea unei relaxări totale. Acum, nu mai avea nevoie de băutură. Puse paharul deoparte. Deci s-a terminat și cu asta ; a început ultima mare bătălie. Pînă la urmă, tot o să cîștige. I-au dat prea mult timp. Marea mașină a progresului era deja pusă în mișcare : nici nu mai avea nevoie de el. Cei doi au venit prea tîrziu.

Doamne, la ce preț se plătește lucrul ăsta pe care oamenii îl numesc progres ! El a trebuit să-l sacrifice pe Mhendi. Cel mai groaznic sacrificiu pe care l-ar fi putut face. Doar răul pe care i l-a făcut lui Lois a fost stupid și inutil ! Doar acela ! Și încă lui Lois...

Se sculă, stinse luminile și se duse în camera lui. Se dezbrăcă la lumina lunii.

Acum o fi în munți, în căbănuța aceea pe care o considera moștenirea ei. Era oare și acolo noapte ? Dacă era noapte, ea stătea probabil sub o plasă împotriva 'înțarilor... Ca și el acum.

„Lois. Lois. Mă auzi ? Mă simți ? Te iubesc, Lois. Te iubesc. Acum o știu. O știu prea bine...

Trebuie să-i scriu. Nu. Mă voi duce la ea. Da ! Mă voi duce la ea și o voi face să mă-nțeleagă. O voi lua în brațe și o voi face să-nțeleagă ce multă nevoie am de ea, ce multă nevoie am de dragostea ei, ce mult vreau s-o iubesc. Și ea va înțelege și mă va ierta. Se va uita în ochii mei și va înțelege. Și o voi aduce aici. Mi-a promis-o doar acolo sus, în munții ei. Ea va ști să vadă ce-i în inima mea și va veni. Va veni. Mă voi duce de îndată ce termin cu afacerea asta. Iar ea va veni la mine și va sta cu mine. Lois. Lois. Ce mult am greșit, draga mea, ce mult am greșit ! Atunci, n-am putut înțelege. Acum însă înțeleg. Voi veni la tine. Voi urca dealul pînă la căbănuța ta și îți voi spune că te iubesc. Curînd. Cît de curînd posibil. Curînd..."

Deodată, auzi niște bătăi regulate în liniștea nopții. Erau bătăi de tobă, ușoare și înăbușite, chiar sub fereastra lui. Nu. Peste tot în jurul lui. Peste tot. Bătăi de tobă peste tot. Înăbușite, dar stăruitoare. Și, în timp ce le asculta, bătăile deveneau tot mai rapide. Apoi, Udomo le recunoscu glasul. Erau tobe care vorbeau :

Udomo a trădat. Udomo să moară.

Din spate, se auzeau și alte tobe, care-ți biciuiau simțirea.

Udomo a trădat. Udomo să moară.

Își aruncă cearșaful de pe el și se ridică în capul oaselor. Se sculă apoi din pat și se întinse după veioză.

Udomo a trădat. Udomo să moară.

Cu o fracțiune de secundă înainte de a aprinde lampa, își dădu seama că nu era singur. În cameră, mai erau doi bărbați : unul la fereastră, celălalt, la ușă.

Udomo a trădat. Udomo să moară.

Îi recunoscu în lumină. Erau chiar străjerii lui, care-i păzeau casa noapte de noapte. Dar acum, nu era îmbrăcați în uniforma partidului. Erau goi, doar sexul le era acoperit și aveau fețele și trupurile vopsite.

Udomo a trădat. Udomo să moară.

Udomo încerca să-și înăbușe spaima ce-l cuprinse. Aveau niște cuțite lungi în mînă și o privire întunecată ; păreau să nu-l recunoască. Ochii lor nu-i erau ostili. Erau doar întunecați. Își țineau capul sus, ascultînd tobele și respirînd chiar în ritmul lor.

Udomo a trădat. Udomo să moară.

Bătăile tobelor începură să-l prindă și pe el în mreje. Își închise ochii și încercă să le alunge. Ritmul devenea tot mai rapid. Bărbatul de la fereastră începu să tremure și-apoi să bată ritmul și cu picioarele. Cel de la ușă închise ochii, de parcă era în transă și se legăna ușor. Bătăile tobei îl prinseră acum și pe Udomo.

Udomo a trădat. Udomo să moară.

Udomo lupta împotriva efectului paralizant al tobelor". Trebuie să fac ceva. Trebuie să fac ceva. Să ajung la telefon. Să dau alarma".

Se sculă în picioare și ieși de sub plasa împotriva țînțarilor.

— Ce-i asta ? se răsti el, cu o îndrăzneală prefăcută.

Bărbații nu-i dădeau nici o atenție, de parcă nici nu l-ar fi auzit.

Cel de la ușă începu să țopăie cu o mișcare frenetică a capului și a umerilor. Mîna care ținea cuțitul tremura în ritmul rapid al tobelor. Bărbatul de la fereastră executa niște mișcări complicate cu picioarele, la început mai încet, apoi tot mai repede, mărind mereu cercul mișcării. Și acum, mîna-cuțit se mișca în cerc, în ritmul picioarelor și al tobelor. Bătăile lor erau mai tari, iar ritmul și mai ințețit.

Udomo a trădat. Udomo să moară.

Inima lui Udomo bătea în ritmul tobelor. Simțea fiecare bufnitură prin tot corpul, pînă cînd n-a mai știut care era bătaia inimii și care, a tobei.

— Încetați odată ! strigă el ; dar acum i se citea frica din glas.

Bărbatul de la fereastră își mărea continuu cercul în care se mișca. Mîna încuțitată a bărbatului de la ușă se mișca tot mai repede. Sudoarea strălucea pe ei. Cel de la ușă începu să facă spume la gură.

— Eu sînt, Udomo ! Mă știți doar ! Eu v-am eliberat ! Eu v-am eliberat ! Mă auziți ? Udomo ! Conducătorul vostru !

Dar nu-l mai auzeau ; urechile lor păreau surde la vocea care în trecut le-a stors lacrimi și i-a mobilizat. Auzeau doar bătăile tobelor. Iar tobele erau parcă pretutindeni : în casă, sub podea, pe acoperiș, peste tot — în inimile lor, chiar și în inima lui Udomo.

Udomo să moară. Udomo să moară. Udomo să moară.

— Eu v-am eliberat !

Acum, vocea îi era rugătoare.

Fața lui Udomo strălucea de sudoarea care i se prelingea pe obraz, lăsîndu-i un gust sărat în gură. Moartea era aproape. Se repezi la ușă.

Bărbatul de la ușă îl înșfăcă cînd încercă să pună mîna pe clanță. Îl domina de la înălțimea lui pe Udomo. Mîna lui încuțitată era ridicată mult deasupra capului, în timp ce trupul său răspundea chemării tobelor. Apoi lăsă cuțitul în jos și îl împinse pe Udomo cu brutalitate. Udomo căzu la pămînt.

Tobele spuneau mereu :

Udomo să moară. Udomo să moară. Udomo să moară.

Udomo mai trăia încă. Bărbatul de la ușă se folosise doar de mînerul cuțitului. Victima era acum pregătită să moară. Nu mai avea în ea dorința de a se împotrivi morții. Zeii tribali au învins. Udomo zăcea pe podea paralizat, cu ochii împăienjeniți și gura deschisă.

Și peste toate, se auzeau bătăile frenetice și înnebunitoare ale tobelor.

Cei doi bărbați erau ca scoși din minți și se învîrteau în jurul lui Udomo ; săreau peste el, executînd ritualul dansului morții. Tobele îi imboldeau :

Omoară-l! Omoară-l! Omoară-l! Omoară-l!

Bărbatul de la fereastră scoase un țipăt ascuțit, se lăsă în jos și înfipse cuțitul în trupul lui Udomo.

Durerea cumplită îl eliberă de bătăile obsedante ale tobelor. Preț de cîteva clipe îngrozitoare, era din nou stăpîn pe sine. Nu doar Mhendi... Oh, Lois. Lois. Lois...

Apoi, și cel de-al doilea bărbat se lăsă în jos și lovi în gîtul lui Udomo. Sîngele îl stropi pe față.

Udomo muri.

Acum, loveau trupul neînsuflețit cu o frenezie crescîndă, în ritmul rapid al tobelor. Și deodată, tobele se opriră. Cei doi bărbați leșinară. O liniște adîncă luă în stăpînire noaptea. Apoi, intrară alți oameni în cameră, și fără să facă zgomot, îi luară pe cei doi. Lăsară acolo doar grămada de carne măcelărită și de oase schilodite, care au găzduit viața lui Michael Udomo.

Și noaptea se lăsă liniștită peste Africa. Luna era sus pe cer. Stelele străluceau aprinse în noaptea tăcută.

2.

Paul Mabi puse telefonul în furcă și se îndreptă spre patul mic din colțul atelierului său. Se întinse apoi în pat și se uită mult timp în gol, la tavan.

„Deci Udomo a murit. Nici nu-mi vine să cred! Era doar întotdeauna atît de puternic

ancorat în viață. Aproape că nu-mi vine să cred că a fost atît de des pe-aici, în atelier, el și cu Lois. Lois..."

Se sculă în picioare, își luă un toc și un notes, îl puse pe genunchi și începu să scrie :

„Dragă Lois !

Chiar acum am primit un telefon de la ambasada noastră de aici. Dar, cînd vei primi scrisoarea, probabil că vei fi aflat deja totul, pentru că vestea morții lui Udomo se va răspîndi în toată lumea.

Au trecut aproape cinci ani de cînd ți-am scris despre moartea lui Mhendi și te-am întrebat dacă aș putea veni la tine. Tăcerea ta mi-a slujit atunci drept răspuns. S-ar putea ca și acum să-mi răspunzi tot tăcînd. Voi înțelege. Eu am trădat prietenia noastră, întorcîndu-mă în Africa atunci cînd m-a chemat Udomo. Din păcate, acea chemare a fost și chemarea Africii. Dar, pînă la urmă, am trădat chiar și Africa, în momentul în care n-am putut să-i accept logica, atît de clar exprimată prin moartea lui Mhendi.

Nu cred că ți-am scris nimic despre ultima discuție pe care am avut-o cu Udomo. Eram prea pornit și aveam prea multă ură în mine. Dar acum, mă pot gîndi mult mai calm. Țin minte că m-a luat peste picior după ce a încercat zadarnic să mă convingă să rămîn. M-a numit «domnul Mabi Moralistul» și a rîs de patriotismul meu capricios. Cred că doar el și cu Mhendi au știut la ce preț se cumpără libertatea ! El a fost însă singurul dintre noi care a fost gata să-l plătească. Tom n-a putut înfrunta realitatea africană de azi și a murit

de inimă rea, la o lună după ce s-a întors aici. Dar dintre noi toţi, cred că eu am fost cel mai nefolositor, cel mai ineficient. Eu am trădat tot şi pe toţi : pe tine, pe Mhendi, Africa, chiar şi pe Udomo, precum şi arta mea. În acea ultimă discuţie, mi-a spus că lui Mhendi nu i-ar fi plăcut să fie jelit de mine. Cred că avea dreptate. Era un fel de a spune că nu eram bun de nimic, cu toate sentimentele mele frumoase. Încerc eu oare să mă autojustific sau să mă acuz, dacă îţi spun, acum, cînd e şi aşa prea tîrziu, că artiştii nu sînt buni decît să fie artişti ? ! Nu ştiu.

Dar despre el vreau să-ţi scriu, nu despre mine. Dacă vei citi ziarele, vei afla că trupul lui a fost măcelărit şi nu cred că se va găsi vreodată omul sau oamenii care au comis crima. Cortina tribală a tăcerii va fi căzut, şi eu ştiu cît de bine poate ascunde ea totul ! Dar adevăraţii criminali, chiar dacă nu ei au lovit în Udomo, sînt prietenul nostru, mereu zîmbitor, Adebhoy, şi o femeie îngrozitoare, o tribalistă înrăită, pe nume Selina, care conduceau de fapt partidul, pe cînd eram eu acolo.

Poţi ghici motivul pentru care a fost ucis ! Voiau să reînvie trecutul glorios al tribului. Ştii că peste tot în lume sînt oameni, atît albi cît şi negri, care simt o atracţie deosebită faţă de sistemul tribal. Printre altele, el dă siguranţă, are culoare şi posibilităţi emoţionale, lucruri pe care binefacerile seci, standardizate şi monotone ale cromului şi neonului civilizaţiei producţiei de masă nu le au. Trebuie să ştii însă că sînt şi mulţi oameni, mai ales printre albi, care cred că nenorocirea în Africa de azi

vine de la faptul că africanii s-au îndepărtat prea repede de sistemul tribal. Doar niște neghiobi, care nu înțeleg adevărata natură a sistemului tribal, pot crede așa ceva ! Udomo a înțeles-o. El i s-a opus. La început, în secret, iar apoi, după cum se vede din rapoartele recente asupra dezvoltării de acolo, mai îndrăzneț, mai pe față. Și așa a ajuns să fie tăiat în bucăți, după uzanțele tribale. Dar s-au trezit prea tîrziu ! Udomo a dus lucrurile mult prea departe ca ei să mai poată acum întoarce ceasul înapoi.

Acum, nu mă pot gîndi la el decît cu respect și admirație, draga mea. Da, avea ceva groaznic în el. Dar oare nu puterea schimbă fața pămîntului ? Ceea ce Udomo a făcut nu mai poate fi desfăcut. Sigur că asta e darea lui de seamă și justificarea lui, dacă e nevoie de așa ceva.

Și cu noi cum rămîne, cu tine și cu mine, dragă Lois ? De o oră tot stau și mă gîndesc. Nu cred că el te-a uitat ! Cred că ceea ce tu i-ai dat în lunile cît ați stat împreună a însemnat mult mai mult pentru el decît ți-ai putut tu sau el da seama atunci. Bănuiesc că a simțit asta către sfîrșit. Așa am avut impresia.

N-aş putea să-ți spun de ce simt acum această nevoie de a-i apăra memoria ; e însă ceva care nu-mi dă pace.

Dar tu și cu mine, ne-am purtat noi oare așa cum trebuie ? Poate un om care a trădat în iubire și în prietenie, care și-a trădat chiar și zeii la care se închină, să fie considerat om bun ? Cred că și acum vei spune că nu. Atunci cum să-l justificăm pe Udomo ? Cunosc răul

pe care ți l-a făcut ție și lui Mhendi. Dar cunosc și binele pe care l-a făcut Africii. A fost un om bun ? Un om mare ? Se ridică oare măreția deasupra binelui și a răului ? Oh, ce mă copleșește amintirea lui...

Te rog, scrie-mi, dragă Lois ! Doar noi doi am mai rămas în viață. Pune capăt tăcerii tale îndelungate. Mă întreb dacă africanii de mîine vor înțelege prețul la care a fost cumpărată libertatea lor și cîte au avut de suferit cei ca tine ! ? Scrie-mi, draga mea ! Spune-mi că pot să vin la tine, că pot să stau la soare cu tine și să visez, cum visam noi înainte de a veni Udomo și de a aduce cu el realitatea în viețile noastre. Scrie-mi, dragostea mea.

Te îmbrățișez,
Al tău,
Paul".

Lector : RUXANDRA VASILESCU
Tehnoredactor : VICTOR MAŞEK

Coli de tipar : 13,25
Bun de tipar : 9 martie 1989

Tipărit sub comanda nr. 5256/989 la
ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ BACĂU
Str. Mioriţei nr. 27
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

461

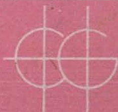
Peter Abrahams

O cunună pentru Udomo

O cunună pentru Udomo
este romanul
unei lumi
care își caută identitatea
în confruntarea
cu valorile
sale
ancestrale.

ISBN-973-34-0011-4

Lei 15,50

EDITURA UNIVERS
GLOBUS